

COMISIA NAȚIONALĂ DE ARHEOLOGIE
MINISTERUL CULTURII

DIRECȚIA MONUMENTELOR ISTORICE

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE
CAMPANIA 1997

A XXXII-A SESIUNE
NAȚIONALĂ DE RAPOARTE
ARHEOLOGICE
CĂLĂRAȘI, 20 - 24 MAI 1998

COMISIA NAȚIONALĂ DE ARHEOLOGIE
MINISTERUL CULTURII
DIRECȚIA MONUMENTELOR ISTORICE

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE
CAMPANIA 1997

A XXXII-A SESIUNE NAȚIONALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE
CĂLĂRAȘI, 20 - 24 MAI 1998

**Redactare și coordonare: Cornelia Stoica
Direcția Monumentelor Istorice**

CUPRINS

Indice cronologic

Lista abrevierilor

1. ADAMCLISI TROPAEUM TRAIANI	pag.1
2. ALBA IULIA	pag. 3
3. ALBEȘTI	pag. 5
4. ANINOASA	pag. 6
5. BERNADEA	pag. 6
6. BORDUȘANI – POPINĂ	pag. 6
7. BORȘENI	pag. 7
8. BRAD	pag. 8
9. BRĂDUȚ	pag. 9
10. BUCU	pag. 10
11. BUCUREȘTI	pag. 10
12. CAPIDAVA	pag. 12
13. CAREI-BOBALD (I)	pag. 13
14. CĂSCIOARELE, punctul „D-AIA PARTE”	pag. 14
15. CĂȘEIU (VICUS SAMUM)	pag. 14
16. CÂRCEA „HANURI”	pag. 16
17. CÂRNA – NASTA	pag. 16
18. CELIC-DERE	pag. 16
19. CHILIENI	pag. 17
20. CLUJ-NAPOCA - str. V. DELEU	pag. 17
21. COPĂCEANCA	pag. 18
22. DAVIDENI	pag. 18
23. DEVA, „MAGNA CURIA”	pag. 19
24. DRĂGĂNEȘTI OLT „CORBOAICA”	pag. 20
25. DRIDU „LA METEREZE”	pag. 20
26. GARVĂN – DINOGEȚIA	pag. 20
27. GILĂU	pag. 21
28. GIURGIU	pag. 21
29. GIURGIULEȘTI	pag. 22
30. GLIGOREȘTI	pag. 22
31. GORGOTA	pag. 23
32. GRĂDIȘTEA	pag. 23
33. GRĂDIȘTEA-COSLOGENI, punctul GRĂDIȘTEA	pag. 24
34. HALMYRIS, com. Murighiol	pag. 25
35. HÂRȘOVA – CARSIVUM	pag. 27
36. HISTRIA	pag. 29
37. HUNEDOARA	pag. 29
38. IAȘI	pag. 31
39. IERNUT - SF. GHEORGHE, „Punctul PE ȘES”	pag. 31
40. ILIȘUA	pag. 33
41. ISACCEA	pag. 34
42. ÎNSURĂȚEI	pag. 36
43. JUPA - CARANSEBEȘ – TIBISCUM	pag. 37
44. LAZURI 1 (punctul Lubi Tag)	pag. 37
45. LIMBA - „BORDANE” ȘI LIMBA - „ÎN COASTĂ”	pag. 41
46. LUPU - punctul „CIMITIRUL NOU”	pag. 42
47. MEDIEȘUL AURIT	pag. 42
48. METEȘ - „LA PEȘTERĂ”	pag. 43
49. MICIA (sectorul N Castru)	pag. 43
50. MIERCUREA SIBIULUI - „PETRIȘ”	pag. 44
51. NANDRU	pag. 44

52. NĂENI – ZĂNOAGA	pag. 44
53. NUCET – MĂNĂSTIRE	pag. 45
54. NUFĂRU	pag. 45
55. ORADEA	pag. 47
56. ORAȘUL DE FLOCI	pag. 48
57. ORĂȘTIE	pag. 51
58. ORGAME / ARGAMUM	pag. 51
59. ORHEIUL VECHI	pag. 52
60. OSTROV – <i>Durostorum</i>	pag. 53
61. PĂCUIUL LUI SOARE	pag. 55
62. PERI (GRUSEVO), MĂNĂSTIREA	pag. 55
63. PIATRA-OLT, punctul „NUCET”	pag. 56
64. PIATRA SAT	pag. 56
65. PIȘCOLT - „LUTĂRIE”	pag. 57
66. PLATONEȘTI	pag. 57
67. PLĂVICENI – MĂNĂSTIRE	pag. 58
68. POGONEȘTI – IVEȘTI	pag. 58
69. POIENEȘTI	pag. 59
70. PROBOTA	pag. 60
71. RACOȘ	pag. 60
72. RĂCĂTĂU	pag. 62
73. RĂȘINARI	pag. 63
74. RĂZBOIENI	pag. 63
75. ROGOVA	pag. 63
76. ROMULA	pag. 64
77. SARMIZEGETUSA	pag. 65
78. SARMIZEGETUSA REGIA (GRĂDIȘTEA DE MUNTE)	pag. 65
79. SATU NOU - „VALEA LUI VOICU”	pag. 66
80. SĂBĂOANI	pag. 67
81. SĂRATA MONTEORU	pag. 67
82. SĂMBĂTA DE SUS	pag. 67
83. SĂNNICOLAUL MARE – SELIȘTE	pag. 68
84. SĂNNICOLAUL ROMÂN - AȘEZAREA CEFA - LA PĂDURE	pag. 69
85. SCHELA CLADOVEI	pag. 69
86. SIBIȘENI - „DEASUPRA SATULUI”	pag. 70
87. SIBIU - BISERICA AZILULUI	pag. 71
88. STELNICA - „GRĂDIȘTEA MARE”	pag. 71
89. SUCEAG	pag. 72
90. SUCEAVA	pag. 73
91. SUCIDAVA-CELEI	pag. 73
92. SUPLACU DE BARCĂU, „CORĂU”	pag. 74
93. ȘEUȘA - „LA CĂRAREA MORII”	pag. 74
94. ȘIMLEU-SILVANIEI „CETATE”	pag. 76
95. TÂRGȘORUL VECHI	pag. 77
96. TÂRGU FRUMOS - BAZA PĂTULE	pag. 77
97. TEACA, BISERICA EVANGHELICĂ	pag. 78
98. TG. TROTUȘ	pag. 79
99. TIHĂU	pag. 79
100. TRAIAN	pag. 81
101. TULUCEȘTI - VALUL ANTIC TRAIAN	pag. 82
102. TURDA – POTAISSA	pag. 83
103. TURDAȘ – LUNCA	pag. 83
104. VINȚU DE JOS	pag. 83
105. VITĂNEȘTI, punct „Măgurice”	pag. 85
Planșe	pag. 87

INDICE CRONOLOGIC

I. Paleolitic și mezolitic:

49, 85

II. Neolitic, eneolitic, tranziție:

6, 11, 14, 16, 19, 24, 31, 33, 35, 37, 42, 45, 48, 50, 51, 55, 57, 63, 64, 65, 69, 75, 85, 86, 88, 92, 93, 103

III. Epoca bronzului:

9, 10, 11, 13, 17, 24, 30, 31, 47, 48, 50, 52, 72, 80, 81, 86, 93, 96, 105

IV. Hallstatt:

5, 10, 11, 17, 18, 30, 59, 63, 71, 80, 86

V. Latène:

6, 8, 13, 18, 26, 29, 30, 32, 33, 39, 46, 54, 59, 65, 69, 71, 72, 78, 79, 85, 86, 88, 93, 94

VI. Dacii liberi:

7, 11, 47, 68, 69, 80, 83, 95

VII. Epoca greacă și elenistică:

3, 36, 58

VIII. Epoca romană timpurie (sec. I-III):

1, 2, 15, 20, 26, 40, 41, 43, 44, 49, 74, 76, 77, 93, 99, 101, 102

IX. Epoca romană târzie (sec. IV-VIII):

1, 12, 26, 34, 35, 36, 39, 41, 55, 58, 91

X. Epoca migrațiilor (sec. III-VI):

7, 21, 22, 39, 44, 64, 80, 89

XI. Epoca migrațiilor (sec. VII-XI):

7, 10, 22, 25, 39, 42, 44, 55, 86, 89

XII. Epoca medievală timpurie (sec. X-XIII):

2, 10, 12, 26, 27, 35, 41, 54, 57, 59, 61, 66, 83

XIII. Epoca medievală (sec. XIII-XVIII):

4, 11, 13, 23, 28, 37, 38, 39, 51, 53, 55, 56, 57, 59, 62, 64, 67, 70, 73, 76, 80, 82, 83, 84, 87, 88, 90, 91, 95, 97, 98, 100, 101, 104

LISTA ABREVIERILOR

SIGLA INSTITUȚIEI

DMI – Ministerul Culturii – Direcția Monumentelor Istorice

CPPCN – Centrul de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național

FIB – Universitatea București, Facultatea de Istorie

FII – Universitatea „Al.I. Cuza” Iași, Facultatea de Istorie

IAB – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

IAIAC – Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca

IRT Cluj-Napoca – Institutul Român de Tracologie, Filiala Cluj-Napoca

MCDR Deva – Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

MI, MJI – Muzeul Județean de Istorie și Arheologie „Iulian Antonescu” Bacău

MIAMB – Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București

MINAC – Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

MI Corabia – Muzeul de Istorie Corabia

MI Turda – Muzeul de Istorie Turda

MJ Buzău – Muzeul Județean Buzău

MJ Ialomița – Muzeul Județean Ialomița Slobozia

MJIA – Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova Ploiești

MNIT Cluj-Napoca – Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca

MMN – Muzeul Militar Național București

MNIR – Muzeul Județean de Istorie a României București

MNIR-CNCP – Muzeul Județean de Istorie a României București, Centrul

Național de Cercetări Pluridisciplinare

OJPCN – Oficiul Județean pentru Patrimoniul Cultural Național

1. ADAMCLISI TROPAEUM TRAIANI, jud. Constanța; Colectiv: Ion Barnea, consultant științific; Alexandru Barnea, responsabil, FIB; arh. Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Liana Oța, IAB; Ioana Bogdan Cătănciu, IAIAC; Gheorghe Papuc, MINAC; Nelu Zugravu și studenți în practică, FII; Mihai Ionescu, MCM; Margareta Arsenescu, FIB; studenții Iolanda Sava, Robert Constantin, Severus Ionescu, Daniel Tamas, Ionuț Neagu, Adriana Panaite, Alexandru Zbucnea, Cristian Matache, Roxana Olaru, Radu Tudorancea, FIB. Fonduri IAB și celelalte instituții sus numite.

I. BASILICA D (A.B., M.M.C., studenți FIB). Redefacerea câtorva casete și secțiuni pentru înregistrarea cât mai precisă a tuturor situațiilor din plan; S I pe fragmente, de o parte și de alta a fundațiilor; C. 6 extinsă, C.11, 17-19 (narthex), S 12 și 12 F parțial repositionate, cu surprinderea canalului de scurgere către cardo, S 11 F extins, S 11 b, precum și o casetă nouă, C.20 de 2 x 2mp, în colțul de N-E al atriumului. Înregistrare grafică și foto a tuturor situațiilor care, în ansamblu, indică două basilici succesive, de orientare ușor diferită, ultima cu măcar două faze (AB).

II. SECTOR A, CARTIERUL DE N DE POARTA DE E (L.O., A.B., studenți FIB) Reluarea S.XI A, jumătatea de V, deschisă anterior, de la început au apărut numeroase fragmente de chiupuri în mijlocul secțiunii; cercetarea se oprește la ultimul nivel de locuire, înregistrându-se și continuarea spre N a străzii V. 1, deja publicată în monografia din 1979 (L.O.).

III. ANEXA FORTIFICATĂ DE LA S-E CETĂȚII (M.I., A.B., studenți FIB) Completarea examinării laturii de E în treimea ei de N, prin secțiunile H, I și J (prima în continuarea celei din 1996), de câte 12 x 2, 9 x 2 și 5 x 2 mp. S-a identificat un nou turn, în formă de U, cu frontul spre E; al patrulea al anexei față de cele trei identificate; refolosirea unor piese arhitectonice târzii arată o reparație a anexei în a doua jumătate a sec. VI, iar alte indicii (nivel, fragmente ceramice ș.a) reconfirmă demantelarea masivă din epoca medievală timpurie. Fragmentul unei amenajări de zidărie din blocuri fără mortar pare să aparțină unei construcții din aceeași epocă (M.I., A.B.)

IV. BASILICA COEMETERIALIS (N.Z., A.B., studenți FIB și FII). Mormântul zidit de la S de basilică s-a dovedit, prin extinderea secțiunii și curățarea ulterioară, că ar fi avut două încăperi succesive despărțite de un prag și o poartă. S-au recuperat fragmente din înmormântările de aici; interiorul, acoperit la origine printr-o boltă în plin centru, era tencuit și, după unele urme, pictat; încăperile - sigur cea de la S - aveau pavaj de mortar. S-a constatat integritatea boltii martiriumului de sub altar. Înregistrarea grafică și foto a tuturor situațiilor noi (N.Z., A.B.)

V. BASILICA EXTRA MUROS din sectorul Poarta de vest (Gh. Papuc, MINAC) prin noile cercetări s-a completat spre V (atrium; diferență de nivel față de naos, aflat mai sus) planul basilicii.

În mai multe campanii, începând din 1987, s-au executat săpături arheologice, la basilica extra muros de la poarta de vest a cetății Tropaeum.

Basilica a cunoscut trei faze constructive, într-o perioadă cuprinsă între sfârșitul sec. al V-lea și ultimul deceniu al secolului al VI-lea.

În prima fază basilica avea o singură navă lată de 7 m, cu zidurile groase de 70 cm, din piatră legată cu pământ. Pe latura estică prezenta o absidă semicirculară al cărei zid are lățimea de 1,1 m. Lungimea basilicii era de 20 m. Pe latura de vest nu excludem existența unui atrium din materiale ușoare, dar până acum nu am descoperit resturile acestuia.

A doua fază a început cu demantelarea navei centrale până la talpa elevației, peste care, la distanța de cca. 1,5 m, au fost așezate blocuri dreptunghiulare de 70 x 80 x 40 cm.

Acestea erau suporturi ale bazelor de coloane, realizându-se stilobotul navei centrale, deoarece de o parte și de cealaltă a acestuia, au fost construite nave laterale din piatră legată cu pământ. În această fază basilica avea transept. Zidurile, construite în al III-lea deceniu al sec. VI p. Chr. (Iustinian), de la navele laterale sunt adosate la nava centrală, iar lățimea lor este de 60 cm.

Acum i se adaugă basilicii și un nartex în care se cobora 0,5 m din nava centrală. Navele laterale au lățimi de 3,20 m, iar nartexul este lung de 3,50 m.

Intrarea în nartex se face prin trei căi de acces în fiecare din navă. Nici de această dată nu excludem existența unui atrium pe care-l presupunem și ale cărui urme le vom căuta în viitoarea campanie.

Lungimea basilicii în faza a doua este de 24 m.

Pavajul din basilică aparținea fazei a doua. În navele laterale erau rânduri transversale din cărămizi de 31,5 x 31,5 x 3,5 și de 45 x 45 x 3,5 cm; cele mari erau spre capătul estic al navelor laterale. În nava centrală, la cele două tipuri de cărămizi se adaugă jumătăți de cărămizi mari tăiate pe diagonală, niște triunghiuri isoscele cu laturile mici de 45 cm. Folosind cele trei feluri de cărămizi s-a realizat un pavaj ornamental, simetric în care alternează suprafețe cu decoruri diverse, rezultând un aranjament deosebit.

Nartexul avea pavajul din cărămizi de 31,5 x 31,5 x 3,5 cm - așezate în rânduri transversale; pavajul s-a păstrat în dreptul navei nordice și în zona navei ventrale.

La începutul celei de a doua jumătăți a sec. VI p. Chr. pe partea estică a navelor laterale se adosează câte o încăpere, pe latura de nord de 4,5 x 3,25 și pe latura sudică având lungimea 5,25 și lățimea de 4,5 m. Zidurile sunt din piatră cu pământ, groase de 60 cm. Cele două încăperi, prothesis și diaconeicon au făcut ca lățimea basilicii să ajungă la 17,5 m.

În timpul săpăturilor au apărut baze de coloane și capiteluri - ultimele fiind de două tipuri; în zona altarului erau capiteluri de dimensiuni mai mari. S-au descoperit mai multe resturi de candelieri din sticlă precum și o mare cantitate de fragmente de foaie de sticlă de la ferestre.

În zona mediană a absidei, pe exterior, pe un blochet de piatră se afla o cruce cu capetele lățite, conturul cioplit al crucii este trasat cu vopsea roșie. Nu s-au observat urme ale unor distrugerii violente ale acestui lăcaș de cult.

VI. PLATOU E DE CETATE (M.A., A.B.; studenți FIB): reluare mai puțin amplă a cercetării în extremitatea de E a zonei cercetate anterior, unde au mai apărut urme de locuire preromană din sec. IV-II a. Chr. și I a. Chr., I p. Chr.; ceramică autohtonă, elenistică și romană (M.A., A.B.)

VII. CERCETĂRI DE TEREN ÎN ZONA (M.I., A.B., studenți FIB): urme de construcție semnalate în zona livezii de duzi de la S de cetate, fragmente ceramice din Latène până în sec. VI p. Chr. și medievale timpurii; patru monede sec. IV-V. Mic depozit ceramic din a doua jumătate a sec. VI la S-E de anexă, la cca. 15 m E de drumul actual. Noua cercetare de teren din satul Abrud (prima în 1995); de o parte și de alta a văii în marginea de amonte a satului, fragmente de ziduri din calcar cu pământ, fragmente ceramice romane și romano-bizantine (sec. II-VI) și medievale timpurii. S-ar impune o cercetare arheologică de salvare (M.I., A.B.)

Apeducte (student R.C.). Reluare în două etape a studiului acestora, cu înregistrări topo cât mai exacte și cu observații arheologice și tehnice care modifică imaginea lăsată de studiile precedente (R.C., A.B.).

VIII. TURNUL T 4, Ioana Bogdan Cătănciu, MNIT Cluj-Napoca

Cercetările au continuat în S III, sector A. S-a pus în evidență zidul (Z1) unei construcții de piatră legată cu pământ adosată laturii de sud-vest a turnului T 4; se pare că zidul are pandantul estic la limita vestică a intrării în turnul T 4, sub profilul păstrat față de S I; în această ipoteză accesul în turnul T 4, se pare că a fost lăsat doar printr-un culoar îngust, mărginit de zidul, dezvelit în S I. Zidul Z1 are aceeași orientare cu un al doilea zid Z 2 descoperit la 3,50 m spre vest. Cele două ziduri nu sunt contemporane, căci Z 2 nu are fundație, cele două asize păstrate pe direcția sud-nord se adâncesc în pământul prăfos, roșietic caracteristic fazei de sfârșit de secolul VI p. Chr.. Edificiul din care face parte a fost construit, desigur, în ultima fază de existență, marcată de un strat de pământ cenușiu; zidul Z 2 și colțul de sud-est al edificiului a fost demantelat la începutul secolului cu ocazia săpării gropii, pe care am curățit-o, transformând-o în secțiune; s-a păstrat mult mai bine latura de sud, în colțul de sud-vest a secțiunii. Zidurile Z 2-3 au o lățime de 0,70 m, fiind construite din piatră de carieră de dimensiuni medii, așezate cu îngrijire pe laturile exterioare, iar în mijloc din piatră mai mică și mult lut.

Z1, la fel ca și zidul descoperit în S I, au fost construite anterior edificiului din vest, probabil în perioada ulterioară construirii turnului T 4. Zidurile puse în evidență în sectorul T 4 au toate orientarea laturilor turnului și nu sunt perpendiculare pe sectorul de curtină de la vest de acesta.

Între Z 1 și Z 2 suntem de părere că a existat o stradelă, marcată de pământ bătut la nivelul ultim și de piatră mărunță de calcar la nivelul penultim. La nivelul penultim - 1,80 m, peste piatra mărunță a stradelei a căzut un acoperiș de țigle de mari dimensiuni (54 x 19 x 4 cm și 61 x 33 x 3,5 cm); în vecinătatea zidului de incintă se află un strat de lut, care după aspect ar putea să provină de la cărămizi nearse, care probabil au fost folosite la înălțarea incintei într-o fază târzie. Aceiași situație a fost constatată de noi și pe incinta de est, lângă poarta orientală.

Turnul T 4 se dovedește a se fi construit într-un punct unde incinta de nord face un unghi, vizibil de altfel și pe fotografia aeriană.

Ceea ce ni se pare semnificativ din punctul de vedere al scopului¹ pe care ni l-am propus pentru săpătura la turnul T 4, este că și într-o fază târzie pe curtină a existat, chiar lângă latura de vest a acestui turn o poterna, pe care o vom cerceta în campania viitoare.

¹ Reamintim că prin această cercetare controlăm posibilitatea ca în zona turnului T 4 să fi existat o poartă în faza anterioară refacerii constantiniene.

I. CASTRUL ROMAN APULUM; Vasile Moga, Nicolae Rodean, Matei Drâmbărean, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Cercetarea sistematică a porții de sud - PORTA PRINCIPALIS DEXTRA - a castrului Legiunii XIII Gemina, ridicat la începuturile stăpânirii romane în Dacia pe cea de a treia terasă a Mureșului, a intrat cu cel de al patrulea an de investigații, menite să ducă, după degajarea integrală a acestui obiectiv unic, la lucrări de consolidare și restaurare.

A fost pus în evidență pilonul central al porții, relativ bine conservat. S-a stabilit cu precizie lungimea acestuia (5,40 m), grosimea zidurilor în opus quadratum (1,75 m la capetele de nord și sud, 1,10 m pe restul traiectului), precum și elevația actuală a pilonului (1,10 - 1,20 m) ce delimita cele două intrări.

Așa cum am avut ocazia să arătăm și cu alte prilejuri, întreaga suprafață a primei fortificații de la Alba Iulia a suferit, după încetarea rolului ei strategic, readaptări la condițiile impuse de noua etapă istorică, fostul castru devenind, așa cum o dovedesc câteva planuri cartografice medievale prima cetate medievală a orașului Alba Iulia (sec. XII - XVII). Locul porții antice și al altor edificii din interiorul lagărului roman a fost utilizat pentru alte scopuri.

În această idee, săpăturile recente (1997) au constatat că fosta poartă din veacurile II - III a fost blocată cu monumente romane de mari dimensiuni: elemente arhitectonice, monumente sculpturale și chiar inscripții provenind fie de pe teritoriul castrului, fie de la una din necropolele romane aflate dincolo de latura sudică a fortificației antice.

Spre această concluzie ne-a condus descoperirea, în poziție secundară, a unor materiale tegulare dislocate cu siguranță de la cele două turnuri de flancare (printre tipurile de șampilă se pot aminti cele cu însemnele LEG XIII G; LEG XII (I) IVLI SER/ENI; LEG XIII GE/AVR MENA (NDER) înșiruite pe două sau trei rânduri și aplicate retrograd și ca o noutate printre meșterii officinei militare semnalarea unui subofiter necunoscut de noi până acum (LEG XIII GEM/AV(R) TESTIUS).

Alături de materialele utilizate la construcții ar mai fi de menționat recuperarea din pământul de umplură din vecinătatea pilonului central al porții un masiv altar votiv cu inscripția IOM/SACRUM și nu în ultimul rând un perete lateral de aedicula, decorat pe ambele fețe cu secvențe din mitologia greco - romană (Leda, Chloto, etc.).

II. STR. BRÂNDUȘEI; Matei Drâmbărean, Nicolae Rodean, A. Gligor, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Au fost executate săpături arheologice de salvare, pentru descărcare de sarcină istorică, a terenului situat pe str. Brândușei (f. n., fișă cadastrală nr. 28834), aparținând familiei Ștef Gheorghe.

În acest perimetru urmează să fie construită o locuință familială. Perimetrul cercetat cuprinde 2 suprafețe: una de 14 x 12 m și cealaltă de 12 x 7 m și se situează la aproximativ 34 m față de axul drumului ce duce spre localitate Pâclișa. Zona construită a fost investigată prin săparea în totalitate a suprafeței de 14 x 12 m și executarea unor sondaje în perimetrul celei de a doua suprafețe.

Cercetările arheologice au pus în evidență existența unei necropole feudale (sec. X - XI) concretizată în teren prin degajarea a 24 morminte de înhumăție.

Mormântul 1. adâncime -0,90 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapă acoperită cu calcare și materiale tegulare romane. Scheletul este întreg; mâna stângă pe lângă corp, mâna dreaptă pe bazin; oase friabile; picioarele întinse; capul căzut spre stânga. Fără inventar.

Mormântul 2. adâncime -0,50 m, înhumat, adult, orientat vest - est. Din schelet se păstrează: cutia craniană, primele opt vertebre și patru perechi coaste. Fără inventar.

Mormântul 3. adâncime -0,90 m, înhumat, fetiță, orientat vest - est, groapă acoperită cu pietre. Scheletul este întreg; mâinile sunt pe bazin; picioarele sunt întinse, adunate la nivelul gleznelor (probabil au fost legate); capul căzut spre dreapta și ușor aplecat spre piept. Inventar: colier de fier, mărgelile de sticlă, cinci inele.

Mormântul 4. adâncime -0,70 m, înhumat, adult, orientat vest - est. Scheletul este întreg mâinile sunt așezate pe bazin; picioarele sunt întinse. Fără inventar.

Mormântul 5. adâncime -0,80 m, înhumat, adult, orientat est - vest, groapă acoperită cu pietre. Scheletul este întreg; mâna dreaptă este pe piept, mâna stângă întinsă pe lângă corp; picioarele sunt ușor adunate spre corp. Urme de cărbune în dreptul femurului de la piciorul drept. Fără inventar.

Mormântul 6. adâncime -1,10 m, înhumat, adult, orientat est - vest. Scheletul este întreg; mâna dreaptă întinsă pe lângă corp, mâna dreaptă așezată pe lângă corp; picioarele întinse. Inventar: amnar, cremene, cuțițaș așezate în dreptul palmei de la mâna dreaptă, inel.

Mormântul 7. adâncime -0,60 m, înhumat. Mormântul de față constituie un caz special datorită poziției scheletului în groapă. Capul mortului, coastele cu primele vertebre sunt orientate vest - est; bazinul

și picioarele sunt orientate haotic. Mortul a fost probabil aruncat în groapă. Inventar: patru inele, vârf de săgeată, cuțitaș de fier.

Mormântul 8. adâncime -0,60 m, înhumat, copil, orientat est - vest. Scheletul este întreg; mâinile întinse pe lângă corp; picioarele întinse; oase friabile. Fără inventar.

Mormântul 9. adâncime -0,80 m, înhumat, adult, orientat est - vest. Scheletul este întreg; mâinile sunt întinse pe lângă corp; capul căzut spre stânga; picioarele întinse. Inventar: vas ceramic. Groapa acoperită cu blocuri de calcar romane.

Mormântul 10. adâncime -0,95 m, înhumat, copil, groapa acoperită cu blocuri de calcar roman. Se păstrează doar craniul. Fără inventar.

Mormântul 11. adâncime -0,70 m, înhumat, copil, groapa acoperită cu fragmente de calcare și tegule romane. Se păstrează capul și o parte din coaste; oase friabile. Fără inventar.

Mormântul 12. adâncime -1,10 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită cu blocuri de calcar. Scheletul este întreg; mâinile sunt întinse pe lângă corp; picioarele întinse; capul căzut spre stânga și adus spre piept. Inventar: două inele, vas ceramic.

Mormântul 13. adâncime -0,90 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită cu o lespede de marmură. Scheletul este întreg; mâinile sunt așezate pe bazin; picioarele sunt întinse; capul căzut spre dreapta. Inventar: inel, vas ceramic.

Mormântul 14. adâncime -0,90 m, înhumat, copil, groapa acoperită. Se păstrează capul și fragmente din coaste și vertebre; oase friabile. Inventar: vas ceramic.

Mormântul 15. adâncime -0,70 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită cu calcare romane. Scheletul este întreg; mâinile sunt așezate pe bazin; picioarele întinse; capul căzut spre dreapta. Inventar: vas ceramic umplut cu pământ și coji de ouă.

Mormântul 16. adâncime -1,05 m, înhumat, adult, orientat orientat est - vest. Scheletul este întreg; mâna dreaptă este întinsă pe lângă corp, mâna stângă pe bazin; picioarele întinse; capul căzut spre stânga. Inventar: trei inele, vas ceramic.

Mormântul 17. Săpat în a doua suprafață, adâncime -1 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită cu o lespede de calcar. Scheletul este întreg; ambele mâini sunt pe bazin; picioarele întinse. Inventar: trei ouă puse în dreptul labei de la piciorul stâng. Lungimea scheletului este de 2 m.

Mormântul 18. Săpat în a doua suprafață, adâncime -1,10 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită cu blocuri de calcar romane. Scheletul este întreg; mâna dreaptă așezată pe piept, mâna stângă pe pântec; picioarele sunt întinse. Fără inventar.

Mormântul 19. adâncime -0,90 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită. Scheletul este întreg; mâna dreaptă pe lângă corp, mâna stângă pe lângă bazin; picioarele întinse; capul căzut spre dreapta. Urmă de cărbune (probabil de la sicriu). Fără inventar.

Mormântul 20. adâncime -1,05 m, înhumat, adult, orientat vest - est, groapa acoperită cu mai multe rânduri de piatră, tegule, calcare romane. Groapa a fost conturată (căptușită) cu fragmente de calcar, pietre de râu și pietre romane. Scheletul este întreg; ambele mâini sunt pe bazin; picioarele sunt întinse. Inventar: două inele.

Mormântul 21. adâncime -0,95 m, înhumat, adult, orientat est - vest, groapa acoperită. Scheletul este întreg; ambele mâini sunt întinse pe lângă corp; picioarele întinse. Inventar: cataramă, 3 inele.

Mormântul 22. adâncime -1 m. Mormântul de față prezintă un caz particular fiind alcătuit din două schelete (femeie și copil), orientate vest - est. Copilul a fost așezat probabil în brațele femeii. Picioarele femeii sunt întinse, de la genunchi în jos fiind însă deranjate. Inventar: două inele.

Mormântul 23. adâncime -0,65 m, înhumat, copil. Se păstrează doar capul și fragmente din coaste și vertebre; oase friabile. Fără inventar.

Mormântul 24. adâncime -1 m, înhumat, adult, orientat est - vest. Scheletul este întreg; mâna dreaptă pe lângă corp, mâna stângă pe lângă bazin, picioarele întinse. Inventar: amuletă din colț de mistreț. Cercetările vor continua având ca scop delimitarea pe teren a întregii necropole.

III. "DEALUL FURCILOR"; Nicolae Rodean, Radu Ciobanu, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Au continuat săpăturile arheologice de salvare, pentru descărcare de sarcină istorică, în două puncte.

Primul punct investigat a fost pe proprietatea d-nilor Hariton Pătrașcu și Aurel Zarafu Nedeluș.

Perimetrul cercetat în această campanie cuprinde o suprafață de 20 x 12 m și se situează la aproximativ 40 m est de monumentul ridicat în memoria răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan; terenurile în chestiune sunt situate la frontul stradal amintit. Dat fiind faptul că cele două terenuri se află unul lângă altul, cercetările arheologice le-au cuprins pe ambele, în cadrul aceleiași campanii.

Au fost deschise patru secțiuni de 20 x 2 (S 15); 19 x 2 (S 16); 19 x 2 (S 17) și 18 x 1 (S 18), o parte a ultimelor două fiind transformată într-o suprafață, prin înlăturarea martorului dintre ele.

Cercetările arheologice au pus în lumină câteva aspecte demne de interes, legate de trama stradală a fostului oraș roman ce se întindea în această zonă. În primul rând, a fost identificat precis traseul unei

străzi orientată NV-SE probabil un CARDINES - flancată de ziduri aparținând unor locuințe situate la frontul stradal. Din păcate, acestea, ca și cele despre care va fi vorba în continuare, au fost în bună măsură distruse, fie în perioada postromană, prin amenajarea unor bordeie, fie în epoca modernă, prin diverse lucrări agricole. Pe de altă parte, zidurile în cheștiune, câte s-au mai păstrat, sunt alcătuite din blocuri de calcar sau gresie, extrem de fragilizate, datorită mediului umed din sol. Câteva ziduri păstrau în elevație doar una sau două asize, iar altele fuseseră înlăturate în întregime, în stratigrafie putându-le descifra numai amprenta.

În al doilea rând, cercetările arheologice au pus în lumină o parte dintr-un sector termal, și el destul de afectat de amenajări ulterioare perioadei romane. Este vorba de un mic complex, construit parțial peste fundațiile unor ziduri romane anterioare, care conform unei tipologii recente stabilită de Ilse Nielsen - se înscrie în categoria termelor cu încăperi dispuse în șiruri paralele. Una dintre încăperi probabil un CALDARIUM - terminată în absidă fusese decorată cu picturi murale și stucatură, o parte din fragmentele acestui décor fiind recuperate. Jumătate din încăperea în cheștiune, ca și cea alăturată, fuseseră distruse, putând identifica doar amprenta zidurilor ce le delimitau. Există însă numeroase indicii ce fac posibilă stabilirea planimetriei acestui edificiu. În esență este vorba de un tip de terme foarte răspândit în lumea provincială romană de regulă de dimensiuni modeste, și care se caracterizează prin dispunerea încăperilor încălzite și neîncălzite, în două șiruri distincte. Asemenea tipuri de terme se mai cunosc în Dacia la Slăveni și Buridava, de exemplu.

În ceea ce privește restul edificiilor descoperite cu acest prilej, s-a pus în evidență o locuință destul de extinsă ce suprapune parțial sectorul termal amintit, încăperile acesteia fiind pardosite cu plăci neregulate de gresie. Asemenea tip de pardoseală este foarte cunoscut, în special, în zona Dealului Furcilor, la locuințele de epocă romană deja cercetate până acum aici.

În sfârșit, există un bogat inventar arheologic, alcătuit în special din ceramică, ce completează, imaginea descoperirilor semnalate.

În marea lor majoritate structurile de construcție descoperite în această zonă au o stare proastă de conservare. O parte din zidurile descoperite aici au fost scoase de-a lungul timpului putându-se surprinde doar amprenta lor în cadrul secțiunilor și profilele acestora.

Al doilea punct investigat este situat pe proprietatea d-nului Petraș Ion, pe str. Izvorului, f. n., nr. Top. 4. 381/2/1.

Perimetrul cercetat în această zonă cuprinde o suprafață de 20 x 7 m și se situează la aproximativ 100 m sud de monumentul ridicat în memoria răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan, terenul fiind situat la frontul stradal amintit.

Perimetrul construibil de 20 x 7 m a fost investigat prin executarea a două secțiuni S 19 și S 20 de 20 x 2 m dispuse est - vest.

Cercetarea arheologică a pus în lumină existența unui edificiu compus din cel puțin 5 încăperi probabil o casă. Edificiul în cheștiune păstra aceeași orientare ca și celelalte construcții semnalate până acum în zonă. Din păcate o bună parte a zidurilor acestei case fuseseră distruse astfel încât urma lor a putut fi reperată în stratigrafie.

O altă problemă a ridicat-o prezența în perimetrul lui S 20 a două gropi, una menajeră ce a prezentat la degajarea ei un bogat material ceramic și osteologic, cealaltă groapă de dimensiuni mari prezintă o situație stratigrafică complexă cu suprapuneri succesive de dărâmături în care au fost identificate câteva fragmente sculpturale și blocuri de construcție separate.

3. ALBESTI, jud. Constanța; Adrian Rădulescu, Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu, MINAC; Nicolae Georgescu, Muzeul de Arheologie „Callatis” Mangalia

Campania arheologică din 1997 a urmărit verificarea ipotezelor privind etapele amenajărilor spațiului de nord și nord-est al zonei fortificate.

Desființarea unor martori a creat suprafețe mai mari de lucru și a permis raportarea noilor situații la obiectivele cercetate anterior.

Verificările au avut în vedere trei complexe de locuire:

1) locuința alcătuită din două încăperi, din sectorul B, carourile 27-37, presupusă a fi avut și o funcție de cult. Surprinderea laturilor de sud și de vest a stabilit dimensiunile locuinței la 11,50 x 5 mp. Destinația specială este sugerată de cantitatea mare de materiale arheologice recuperate și mai ales de prezența grupată într-una din încăperi a mai multor reliefuri și altare ceramice;

2) locuința L₁ (după notația campaniei anterioare), are dimensiunile de 11,30 x 9 mp și se dovedește a fi contemporană amenajării incintei din faza I;

3) locuința L₂ are zidul de est paralel cu locuința L₁ și în sectorul C, c.64-65 suprapune un pavaj.

Desființarea parțială a martorului din sector C, c.65-66 a surprins, pe rând, continuarea incintei I, a zidului de est al locuinței L₁ și a pavajului. Zidul de est al locuinței L₂ continuă spre nord, până în caroul 66. Locuința L₂ se dovedește a fi ulterioară primei locuințe (L₁).

Între materialele arheologice predomină recipientele și ștampilele amforice, databile în prima jumătate a sec. III a. Chr. (Heraclea Pontică, grupa IV), dar mai ales spre mijlocul și al treilea sfert al secolului (Thasos, Rhodos grupa a II-a, Sinope ultimele grupe). Celelalte categorii aparțin ceramicii grecești de uz comun (lekythoi, cupe cu o toartă, opaițe, mortarium), vaselor autohtone tradiționale (câni, vase în formă de sac, castroane) sau imitate după forme gercești (bol lucrat la mână), statuetelor și reliefulor de cult.

4. ANINOASA, jud. Argeș; Sergiu Iosipescu, Raluca Iosipescu, MMN, C.P.P.C.N. București

Cercetările arheologice de la fosta mănăstire fortificată Aninoasa (1678-1863) din fostul județ Muscel au fost impuse de definitivarea pe sectoare a proiectului de conservare-restaurare a monumentului istoric și de necesitatea continuării săpăturilor efectuate aici de regretatul Radu Heitel și de dl. Gheorghe I. Cantacuzino.

A. Paraclisul mănăstirii. Casetele făcute aici au determinat adâncimile de fundație ale construcției, ulterioră zidului de incintă al mănăstirii, pe care de altfel îl folosește ca perete nordic. După studiul de parament al cadrului ușii de acces în bolnița de sub paraclis s-a putut determina nivelul original de călcare.

B. Curtea interioară. Săpăturile au scos la iveală în întregime fundațiile foisorului scării de acces în vechile case egumenești și o parte din temeliiile fostelor case ale marelui agă Pârnu Vlădescu, lămurind raportul dintre acestea și perechile de mici băști, cunoscute anterior drept culoare subterane de refugiu.

Atât în casele cât și în secțiunea practică de la paraclis spre biserică s-au descoperit mormintele unui cimitir; cel mai vechi orizont de înmormântări datat cu o monedă de argint foarte vătămată pare a fi în secolul al XV-lea.

C. Zidul de incintă. Cercetările s-au efectuat mai ales pe exteriorul acestuia dezvelindu-se fundațiile unui turn-umblătoare pe latura nordică a incintei servind vechile case egumenești și o deosebit de interesantă instalație hidraulică din care se remarcă un mare bazin circular de piatră acoperit cu o semicalotă de cărămidă, ale cărei prime asize se păstrează. Construcția singulară în vechea noastră arhitectură va fi cercetată complet în campania acestui an în legătură cu zidul de incintă și casele lui Pârnu Vlădescu (cca. 1650).

5. BERNADEA, com. Bahnea, jud. Mureș; Adrian Ursuțiu, Florin Gogâlțan, IAIA Cluj-Napoca; Aurel Rustoiu, IRT Cluj-Napoca

Campania arheologică din acest an a avut drept scop dezvelirea integrală a unor complexe din nivelul II al locuirii de tip Basarabi, complexe identificate în anul anterior (1996) în secțiunea S VI/1996. În acest scop au fost practicate două case: C2/1997 - între metri 2,50 - 6 și S VI/1996, casetă cu laturile de 3,5x3 m pe profilul de NV al secțiunii. În casetă a fost dezvelită integral locuința L3/1996, complex de formă cvasicirculară, cu diametrul maxim de 2,50 m, conturat la 0,45 m adâncindu-se la 0,70 m. Din conținut menționăm: material ceramic extrem de bogat, vârf de săgeată de tip scitic (cu două muchii, dulie și spin) și o cantitate mare de cenușă.

C3/1997 - între metri 6 - 9 ai S VI/1996, a fost executată o a doua casetă cu laturile de 3x3 m, pentru a dezveli integral un complex (locuință ?) din al doilea nivel al așezării cu descoperiri de tip Basarabi. Anterior, la m 7,50 ai secțiunii, în apropierea profilului, a fost găsită o strachină de mari dimensiuni, decorată cu caneluri și butoni conici aplatizați. Complexul hallstattian a fost însă distrus de o locuință dacică L7/1997, de formă circulară, având un diametru de circa 2,70 m. Locuința a fost surprinsă la 0,15 m în grundul casetei, de unde coboară la 0,35 m. Din conținut menționăm material ceramic lucrat la mână și la roată și un pinten de fier fragmentar.

Stratigrafia surprinsă și cele două case, nu diferă de cea prezentată deja pentru situl de la Bernadea "Dâmbău".

6. BORDUȘANI - POPINĂ, jud. Ialomița; Silvia Marinescu-Bâlcu, I.A.B.; Dragomir Popovici, George Trohani, Florin Vlad, Geanina Haită, MNIR

În campania 1997, colectivul șantierului și-a propus continuarea cercetării în sectoarele γ și β în vederea epuizării nivelului Latène și studierea așa-numitului "nivel de abandon" ce constituie partea superioară a depozitului arheologic aparținând locuirii gumelnițene.

Au fost studiate resturile unor locuințe gumelnițene distruse prin incendiere sau abandonate. Și aici lucrările au fost afectate serios de sezonul extrem de ploios, astfel încât proiectul de sondaj ce fusese planificat să fie efectuat la baza tell-ului în scopul studierii din punct de vedere sedimentologic și palinologic nu a mai putut fi efectuat.

Fauna Gumelnița, Dragomir Moise, MNIR – CNCP

Studiul materialului osteologic recoltat din suprafețele β și γ a permis o privire comparativă asupra datelor paleoeconomiei animaliere, cu cele provenite din nivelele timpurii Gumelnița.

Micromorfologie, Constantin Haită, MNIR - CNCP

În campania de săpături arheologice din anul 1997, s-a continuat studiul unităților sedimentare atribuite nivelului Gumelnița A2.

O atenție deosebită s-a acordat studiului unui nivel ce corespunde perioadei de abandon a așezării eneolitice și ultimelor nivele eneolitice, ce prezintă o importantă transformare sub acțiunea factorilor naturali, în scopul înțelegerii cadrului natural al acestui abandon.

Fauna Latène, Adrian Bălășescu, MNIR – CNCP.

În economia animală a comunității getice de la Bordușani ponderea cea mai mare o au mamiferele domestice, pe primul loc situându-se porcul, lucru evidențiat de numărul mare de indivizi identificați, 31% din totalul mamiferelor domestice. Bovinele și ovicaprinele erau exploatate mai ales pentru produsele lor secundare: lapte și forță de muncă (în cazul bovinelor), lapte și lână (în cazul ovicaprinelor), lucru dovedit și de vârstele de sacrificare ale acestor indivizi, și implicit a raportului dintre subadultii și adulții, care ilustrează grija pentru animalele adulte.

Vânătoarea pare să reprezinte o activitate secundară, de suplimentare a cantității de hrană și de apărare împotriva acțiunii predatoare a diferitelor specii de carnivore.

În campania de săpături arheologice 1997 s-a prelucrat materialul din două noi suprafețe, β și γ , aparținând culturii Gumelnița A2.

S-au identificat 693 resturi osoase de pește aparținând taxonilor. *Silurus galanis* (somon), *Abramis brama* (plătică), *Aspius aspius* (avat), *Cyprinus carpio* (crap), *Stizostedion lucioperca* (șalău), *Esox lucius* (știucă), *Huso huso* (morun).

Analiza tehnologică și tipologică a materialului litic descoperit în așezările de tip tell de la Bordușani-Popină și Harșova-Tell, Geanina Haită, MNIR - CNCP

Materialul litic descoperit în așezările menționate oferă date importante despre ocupațiile comunităților gumelnițene ce ocupau cele două așezări.

S-a urmărit stabilirea categoriilor tipologice, a variantelor acestora, ponderea categoriilor tipologice identificate în materialul litic avut la dispoziție.

De asemenea, s-a urmărit identificarea elementelor tehnologice din lanțul operațional care a dus la confecționarea pieselor, mai ales a pieselor confecționate din silex (tipul percuției și a percutorului utilizat, tipul retușelor care alcătuiesc un gratoar etc.)

S-a observat ponderea numerică importantă a gratoarelor și a lamelor retușate, dar și numărul mic de vârfuri de săgeată.

7 BORȘENI, jud. Neamț; Ioan Mitrea, Colegiul Liceal „Ferdinand I” Bacău; Elena Ciubotaru, Gheorghe Dumitroaia, Complexul Muzeal Județean Neamț

Au fost continuate cercetările de la Borșeni, jud. Neamț, în punctul „Bulgărie”, situat pe terasa de pe malul stâng al pârâului Valea Albă. A fost investigată o nouă suprafață, situată la est de S_{II}/1994, prin săparea a două secțiuni, S_{VI} și S_{VII}, de câte 100 m lungime și 1,50 m lățime, distanța dintre cele două secțiuni fiind de 2,00 m. În suprafața investigată de cca. 500 mp au fost surprinse și dezvelite noi complexe de locuire și anexe gospodărești, aparținând așezării carpice din sec. II - III și respectiv așezării din secolele VI - VII.

Locuința L₁₁, surprinsă în S_{VII}, este de tipul celor cu podeaua puțin adâncită în pământ, având laturile rectangulare, iar în colțul de N - E un cuptor din bolovani de râu. Inventarul format din fragmente ceramice provenind din vase lucrate cu mâna și la roată, de factură carpică, precum și o fibulă din bronz, de tip carpic, permite atribuirea acestei locuințe așezării din secolele II - III.

Așezării din secolele VI - VII îi aparțin locuințele L₁₀ și L₁₂.

Locuința L₁₀, surprinsă în S_{VI}, are dimensiuni relativ mari, podeaua mult adâncită, este, în fapt, un bordei. În colțul de NN-E a avut un cuptor din bolovani. Pe latura de sud, spre colțul de sud-vest, s-au surprins urmele a două gropi de furci. Probabil între cele două furci a fost ușa de intrare în locuință. În umplutură s-au găsit fragmente de lipitură cu urme de pari și bârne. Inventarul găsit în L₁₀ este format din fragmente ceramice provenind din vase borcan și tipsii, lucrate cu mâna. Unele borcane și tipsii au fost ornamentate cu alveole pe buză. În zona cuptorului, s-au găsit și bucăți dintr-o „vatră portativă” (tavă mare), având marginea gardinei decorată cu două rânduri de alveole mari. Inventarul ceramic aflat în L₁₀, prin caracteristicile sale, se încadrează în secolele VI - VII, poate mai restrâns în a doua jumătate a sec. VI și sec. VII. Deci locuința L₁₀ aparține așezării din sec. VI - VII.

Locuința L₁₂, dezvelită tot în S_{VII}, este un bordei de mici dimensiuni, având în colțul de NE un cuptor mic din bolovani. Inventarul aflat în locuință este format din ceramică lucrată cu mâna și la roată. Cu mâna, dintr-o pastă grosieră s-au confecționat vase borcan și tipsii. Ceramica lucrată cu mâna, în general, nu este ornamentată. Ca excepție, menționăm că pe un fragment din gura unui vas borcan, sub buză, a fost imprimată o cruce, în pasta crudă. În L₁₂ este prezentă și ceramica lucrată la roată. Menționăm câteva fragmente dintr-un vas mare de provizie, cărămiziu, de tradiție Sântana de Mureș. Tot la roată au fost realizate și vase borcan, ornamentate pe corp cu striuri în val. Inventarul din L₁₂, aparține unei etape cronologice ce cuprinde sfârșitul sec. V și prima jumătate a sec. VI. Deci și L₁₂, aparține așezării din sec. V - VII, în fapt așezării din sec. V / VI - VII.

Spre capătul de sud al secțiunii S_{VI}, au fost descoperite trei gropi, tronconice, de mici dimensiuni pentru păstrat provizii. După cele câteva fragmente ceramice găsite se pare că G₁ și G₂ aparțin așezării din sec. II - III, iar G₃, așezării din sec. VI - VII.

Descoperirile din 1997 întregesc imaginea asupra așezărilor din sec. II - III și sec. VI - VII de la Borșeni, unde se profilează un important complex de așezări care începe în sec. II - III și se dezvoltă până în secolele VIII - IX, acoperind aproape tot mileniul I p. Chr.

8. BRAD, com. Negri, jud. Bacău; Vasile Ursachi, Muzeul de Istorie Roman

Prima parte a campaniei arheologice a anului 1997 a fost consacrată continuării cercetărilor în secțiunea XLI prin prelungirea acestei secțiuni cu încă 25 m, pentru a se putea obține un profil, aproape complet, al șanțului de apărare. În acest context trebuie să remarcăm, distrugerea prin lucrări moderne pentru irigații, atât a talvegului șanțului de apărare cât și a contraescarpei. Aceasta din urmă a fost surprinsă, totuși, în secțiunea III din anul 1964, care ne ajută acum să avem și în această zonă, un profil complet al fortificației dacice, excluzând zona de intrare pe acropolă, cunoscută prin săpăturile din anii 1963-1964 în secțiunea SII și SIIb.

Săpăturile din acest an au dovedit faptul că întărirea escarpei șanțului de apărare cu acea construcție specială din lemn era făcută doar în zona intrării în cetate, în timp ce zonele celelalte erau doar întărite cu pământ bine bătut iar pe talvegul șanțului exista, și în această zonă, construcția de pari verticali și oblici, care nu permitea intrarea cavaleriei în cetate, decoperindu-se și aici, urmele acestor pari groși, ascuțiți la capete, dispuși în rețea.

Tot în zona talvegului, dar după ce șanțul de apărare a fost în bună parte umplut cu pământ căzut de sus, s-au descoperit și alte amenajări, care demonstrează că șanțul de apărare, în anumite perioade, nu mai era întreținut ca atare. Printre aceste amenajări amintim și un frumos cuptor de copt pâine, care se afla la cca. 1 m de fundul șanțului, fiind datat în sec. I p. Chr. păstrat foarte bine.

Remarcăm, de asemenea, descoperirea unui mare volum de materiale, în special ceramică și oase de animale, provenite din alunecările de pe acropolă, ceea ce presupune fragmentarea și amestecarea lui.

În cea de a doua parte a campaniei arheologice din anul 1997, la Brad, s-a cercetat o porțiune din zona de pe acropolă, care constituie marginea dinspre Siret a cetății dacice, supusă permanent unui proces de distrugere, astfel încât, săpătura a fost impusă și de caracterul de salvare a acestei porțiuni. Suprafața săpată a fost notată cu SXLII, paralelă cu SXLI, cu o lungime de 22 m și o lățime, în capătul dinspre S, de cca. 4,5 m și 3,5 m în capătul de N unde a fost păstrat încă un profil (martor), începând cu valul din epoca bronzului, placat cu piatră.

Menționăm că profilul secțiunii XLII nu diferă de cel din secțiunea anterioară, cu care este paralel și comportă aceleași niveluri de locuire. Începând de jos în sus menționăm cercetarea a trei locuințe neolitice, surprinse parțial în secțiune, marcate de o aglomerare de chirpic ars. Consistența acestor locuințe nu este prea mare deoarece, așa cum notam și în campaniile anterioare, o bună parte din aceste locuințe au fost distruse de lucrările de amenajare a valului din epoca bronzului. Tot acestui fapt datorăm și sărăcia materialelor ceramice, osteologice sau de altă natură, neolitice. O parte din ceramică mai păstrează pictura, ceea ce ne ușurează și datarea mai precisă a ei.

Destul de sărăcăcios se prezintă și nivelurile din epoca bronzului și prima epocă a fierului, dar este foarte bine surprins valul placat cu piatră din epoca bronzului. Trebuie să menționăm totuși, distrugerea unei bune părți a valului de către șanțul de apărare dacic, ceea ce face să nu putem evalua proporțiile fortificației din epoca bronzului și prima epocă a fierului.

Nivelurile aparținând epocii geto-dacice sunt mult mai consistente și conțin o mare cantitate de ceramică și alte urme materiale. Printre ele, urmele consistente a cinci locuințe de suprafață, cu lutuala destul de groasă și bine păstrată, aflate la diferite adâncimi precum și câteva vetre deschise, care au aparținut, de asemenea, unor locuințe de suprafață.

În locuințe sau în strat au fost descoperite numeroase fragmente ceramice, multe obiecte de podoabă și alte urme materiale, care demonstrează intensitatea locuirii în perioada dacică, diversitatea activității umane, precum și complexitatea vieții. Cele 10 gropi, care aparțin de asemenea, epocii geto-

dacice, au dat un bogat material, mai ales ceramic, în bună parte întregibil. Toate gropile aparțin primelor trei niveluri dacice.

Pentru epoca feudală, menționăm descoperirea, în această secțiune, a 5 morminte de înhumatie din sec. XV-XVI, care au avut, în general, un inventar destul de sărac. Printre altele, menționăm 2 monede turcești și câțiva cercei din bronz.

Cu această secțiune am epuizat cea mai mare parte a jumătății de NV a acropolei, rămânând doar câteva porțiuni necercetate, mai ales partea cea mai expusă distrugerii naturale, care se află către Siret. Înghețul și dezghețul, factorii eolieni distrug sistematic această parte a cetății, ceea ce impune continuarea săpăturilor, mai ales în porțiunea supusă distrugerii rapide. Cealaltă zonă, în special așezarea deschisă, care ar putea aduce multe noutăți în privința cunoașterii așezărilor geto-dacice, este greu de cercetat datorită faptului că întreaga suprafață a fost cedată locuitorilor din Brad, în schimbul terenului pe care se află stațiunea legumicolă din același sat.

9. BRĂDUȚ, jud. Covasna; Székely Zsolt, Institutul Român de Tracologie

Au fost continuate cercetările arheologice la complexul tumular din epoca bronzului. Au fost trasate 2 secțiuni și 7 casete, însumând o suprafață cercetată de circa 250 m.p.

Pe platoul Dealului Rotund au fost cercetați trei tumuli, care au fost parțial distruși în secolul trecut, (T. 14, 15, 16). Casetele cu dimensiunile de 5 x 5 m, trasate câte două, pe laturile de sud-est și sud-vest au avut o stratigrafie asemănătoare: sub humusul gros de 18 - 20 cm, se află mantaua tumulului, cu grosimea maximă de 60 cm, sub care se află un strat de cultură de culoare neagră, gros de 20 cm la mijlocul tumulului, care se subțiază spre exterior. În centrul acestor tumuli au fost probabil ciste de piatră, care au fost distruse în secolul trecut. Din aceste ciste provin mai multe lespezi de piatră, în poziție secundară. Mantaua este formată din pământ de umplutură, de culoare brun - deschis, fără material ceramic. Sub acest strat se află un strat gros de 20 cm, de culoare neagră - închisă, cu multă cenușă, cărbune, și multe fragmente de vase.

Materialul ceramic este foarte bogat în forme și décor, dar totodată este și foarte fragmentar, doar câteva forme se pot reconstitui. Vasele au fost arse în culoare neagră, cenușie și cărămizie - brună. Sunt făcute din pastă amestecată cu pleavă și paie, cu pietricele mici și pisate sau din pastă fină.

Fragmentele de vase decorate cu caneluri sau cu benzi umplute cu inciziuni sunt lucrate din pastă fină, cele excizate din pastă cu paie și pleavă. Vasele cu barbotină sunt confecționate din pastă cu pleavă și pietricele.

Formele vaselor sunt variate: a. castroane, b. amfore, c. vase tronconice cu umăr și gât scurt, cilindric, d. pahare, e. cupe, f. tigiaie, g. farfurii cu picior înalt, h. vase strecurătoare.

Mai multe fragmente sunt decorate cu triunghiuri incizate, care alternează cu benzi lustruite și benzi umplute cu pătrățele excizate și cruțate din pastă - tablă de șah. Materialul litic este reprezentat de un topor plat, fără gaură de înmănușare, confecționat din opal alb. Acest material ceramic, pe baza formelor și a decorului caracteristic aparține culturii Boian, faza Giulești.

Se pune problema rostului acestui strat, care apare în trei tumuli. Datorită faptului că, materialul ceramic este foarte fragmentar, și marea majoritate a lui poartă urme de ardere secundară, presupunem că este vorba de niște locuri de sacrificiu care se leagă de viața spirituală a acestor comunități. La nivelul cunoștințelor noastre altă explicație nu le putem da. Urme de oase carbonizate erau foarte puține, stratul este compact, cu cenușă, cărbune și fragmente ceramice, se îngroașă spre mijlocul tumulului și se subțiază spre exterior. Acest strat constituie primul nivel al acestor tumuli, după care la începutul epocii bronzului - Scheckenberg B - au ridicat morminte în ciste de piatră.

La 300 m est de acest complex tumular, aflat pe platoul Dealului Rotund, pe malul unui mic pârau se află o terasă amenajată, de formă ovală, cu dimensiunile de 80 m în direcția nord-est sud-vest și 40 m în direcția sud-est nord-vest. Partea sudică a terasei este mai ridicată, formând un platou rotund. Pe acest platou s-a făcut un sondaj de verificare. La mijlocul șanțului, pe latura sudică au fost descoperite trei vase. S-a deschis o casetă, în care a fost descoperită o groapă circulară, de formă rotundă, cu diametrul de 1 m, în care, în afara vaselor au mai fost descoperite două lame mari de opal, (Pl. I/3-4), un topor - ciocan, (Pl. I/2), cu gaură de înmănușare de piatră și untopor cu brațele în cruce din cupru, (Pl. I/1).

Materialul ceramic este reprezentat de un vas - capac cu patru urechiușe cu găuri, plasate pe marginea fundului, (Pl. II). Vasul este confecționat din pastă fină, de culoare brun - închisă. Cel de al doilea vas are formă de cupă și este decorat cu proeminente rotunde, așezate în șir vertical, câte trei, care alternează cu câte două, (Pl. III/3). Vasul a fost confecționat din pastă zgrunțuroasă de culoare gri - închisă. Cel de al treilea vas este foarte fragmentar, nu s-a putut reconstitui. Este confecționat din pastă foarte fină, de culoare gri - deschisă, are mai multe proeminente plate și urechiușe mici, perforate, (Pl. III/1-2).

Această groapă cultică, pe baza materialului ceramic aparține fazei timpurii a culturii Bodrogkeresztur și aduce contribuții importante la dezvoltarea acestei culturi din eneoliticul târziu în această zonă.

Terasa a fost secționată cu un șanț de cercetare lung de 80 m. În care au apărut două straturi de cultură. Primul strat aparține culturii ceramice lineare, cu fragmente ceramice decorate cu note muzicale, topoare în formă de calapod, toporașe cultice de opal alb. Cel de al doilea strat aparține epocii bronzului dar materialul ceramic descoperit, în această fază a cercetărilor este încă neconcludent. Pentru a stabili caracterul acestor așezări, precum și cu scopul descoperirii mormântului care aparține groapei cultice a culturii Bodroghkeresztur, în cursul campaniei de săpături din anul 1998, avem intenția de a continua cercetările.

10. BUCU, jud. Ialomița; Anca Păunescu, MNIR; Elena Rența, OJPCN Ialomița

Cercetările arheologice din punctul "Pochină" (sector I), și-au propus în anul 1997, stabilirea limitei vestice a așezării medievale timpurii. A fost cercetată o suprafață de 347 mp în cadrul unui număr de 5 secțiuni și 5 casete, orientate N-S, perpendiculare pe marginea terasei, paralele cu cele trasate în anii anteriori.

Humusul arat, gros de cca. 0,20 - 0,35 m, suprapune un strat de pământ cenușiu-negricios granulat, a cărui grosime variază între 0,20 - 0,50 m în care au fost descoperite fragmente ceramice Dridu, chirpic, fragmente ceramice hallstatiene și Coslogeni, antrenate din stratul de pământ următor. Cel de-al treilea strat de pământ, de culoare cenușiu-castanie, gros de aproximativ 0,30 m, suprapune, la rândul său, pământul galben-lutos, steril din punct de vedere arheologic.

Din așezarea medieval-timpurie (sec. X-XI) au fost cercetate integral bordeiele nr. 13, 14, 15, 16, 20 și 21. Toate au o formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite, lungimea laturilor variind între 3 m și 4,75 m. Cu excepția bordeiului nr. 15, în toate celelalte bordeie s-au păstrat podelele sau resturile acestora, precum și cuptoare și vetre. În bordeiul nr. 13 a fost descoperit un mic cuptor pentru redus minereul de fier. Analiza zgurei, descoperită în cuptor și groapa bordeiului, indică o concentrație de 47% fier.

Gropile, descoperite în așezare, sunt de formă cilindrică și sărace în inventar.

Analiza materialului ceramic descoperit în complexe și în strat, atestă prezența celor două categorii ceramice specifice culturii Dridu.

Au mai fost descoperite două patine din os, fragmente de cuie, un frecător de râșniță, o fusaiolă, oase de animale. Ultimului strat de cultură îi aparțin câteva gropi al căror inventar este format din fragmente ceramice hallstatiene și oase de animale.

11. BUCUREȘTI

I. BUCUREȘTI – CIUREL; Mircea Negru, MIAMB

În timpul supravegherii arheologice a unor lucrări de construcții, în apropierea sitului arheologic de la Ciurel, au apărut fragmente ceramice din epoca bronzului, care pot fi atribuite culturii Glina.

Sondajul arheologic efectuat a constatat într-o secțiune cu dimensiunile de 8 x 1 m și adâncimea de 1,30 m.

Deși nu a fost descoperit nici un complex arheologic, identificarea unui strat de cultură din epoca bronzului, gros de 0,15-0,25 m, este o dovadă că spre sud, situl arheologic de la Ciurel este mai întins decât se credea în urmă cu câteva decenii.

II. BUCUREȘTI MILITARI - CÂMPUL BOJA; Mircea Negru, MIAMB

În anul 1997 au fost practicate un număr de șase secțiuni (S4-S9) și cinci casete (C4-C8).

1. Complexe arheologice.

Au fost cercetate complexe arheologice din epoca bronzului (patru gropi), sec. III p. Chr. (o locuință și o groapă) și sec. XIX (trei locuințe).

2. Stratigrafia.

În suprafețele cercetate pe partea de vest a platoului, cu excepția secțiunii S5, stratigrafia a fost asemănătoare celei din campania anului 1996.

În secțiunea S5, amplasată la cca. 100 m de marginea vestică a platoului, a fost surprins un singur nivel de cultură, gros de 0,25/0,35 m, ce conținea materiale din epoca bronzului.

Secțiunea S7 a fost practică spre marginea de est a platoului, în partea opusă zonei unde au fost efectuate cercetările din 1996 și majoritatea secțiunii a fost diferită față de celelalte secțiuni. Sub solul vegetal, gros de 0,20-0,30 m, a fost observat un strat de pământ cenușiu gros de 0,20 m, care suprapune altul de culoare castanie deschisă, cuprins între 0,50 și 1,05 m. Ultimele două straturi conțineau vestigii din epoca bronzului (cultura Tei). La adâncimea de 1,15 m a fost găsit un fragment dintr-un vas din neolitic. De

la adâncimi cuprinse între 1,05 m și 1,15 m începe stratul castaniu, steril din punct de vedere arheologic. La adâncimea de 1,40 m a fost surprins stratul de loess.

3. Inventarul arheologic.

Gropile din epoca bronzului au un inventar sărac care constă în fragmente ceramice și o roțiță de car.

În secțiunea S4, sub locuința din sec. III p. Chr. au fost găsite câteva fragmente de vase modelate cu mâna, care pot fi datate în sec. IV-III a. Chr.

Cel mai bogat inventar arheologic aparține locuinței din sec. III p. Chr. El constă în fragmente din vase modelate cu mâna sau la roată, obiecte din fier și bronz, o fibulă de tipul cu piciorul întors pe dedesubt și fragmente de lemn carbonizat.

În groapa nr.6 a fost depus un câine. El era așezat pe fundul gropii, culcat pe partea dreaptă. În umplutura din partea superioară a gropii au fost găsite câteva fragmente ceramice din sec. III p. Chr.

În secțiunea S7 a fost descoperit și un fragment dintr-un vas ce poate fi datat în sec. VI p. Chr.

Locuințele din veacul al XIX-lea au oferit fragmentele de vase din lut ars, cărămizi și obiecte din fier.

4. Cronologia.

Datarea complexelor arheologice și a materialelor din nivelele de cultură a fost făcută pe baza fragmentelor de vase din lut ars. În cazul locuinței din sec. III p. Chr. , prezența fibulei de tipul cu piciorul întors pe dedesubt, este un indiciu în plus în vederea datării acestui complex arheologic.

EXPLICAȚIA PLANȘELOR

Planșa 1. Militari - Câmpul Boja. Secțiunea S7/1997

Complexe din epoca bronzului (cultura Tei) și sec. XIX

a) Planul secțiunii; b) Profilul nordic; c) Profilul sudic.

Legenda - stratul vegetal

- loess
- epoca bronzului (niv.II) - chirpic
- epoca bronzului (niv.I) - fragmente ceramice
- strat castaniu steril - locuință din sec. XIX

Planșa 2. Militari - Câmpul Boja. Secțiunea S4/1997

Complexe din sec. III p. Chr.

a) Planul secțiunii; b) Profilul nordic; c) Planul gropii nr.6

Legenda - stratul vegetal

- sec. III p. Chr.
- epoca bronzului
- stratul castaniu steril
- loess
- canal contemporan
- chirpic
- fragmente ceramice
- cenușă

III. BUCUREȘTI - CHITILA FERMĂ; Vasile Boroneanț, Fănică Miu, Gheorghe Mănușu.

Adameșteanu, E. Mocanu - conservator, MIAMB

Săpăturile arheologice din stațiunea Chitila Fermă din anul 1997, s-au desfășurat în intenția de a se relua cercetările din anii 1982-1985 în toate punctele în care s-a lucrat atunci - neolitic, epoca daco-romană, epoca feudală. Din motive obiective nu am putut deschide decât o secțiune care se situează în partea de răsărit a tell-ului neolitic, pe terasă, deasupra malului, în care, în perioada mai sus amintită, au fost identificate materiale arheologice aparținând culturii Tei și în special a hallstattului timpuriu, denumit aspectul Chitila Fermă.

S-a trasat o secțiune de 10 x 2 m, orientată N-S, perpendiculară pe cursul Colentinei, ajungându-se doar până la adâncimea de 1,20 m astfel încât presupunem că nu au fost atinse toate nivelele posibile de locuire.

Stratigrafia săpăturii se prezintă astfel:

1. stratul arabil care variază între 0,20-0,25 m;

2. strat de culoare cenușie, deranjat în partea superioară de lucrările agricole, unde a existat probabil o locuire feudală - identificarea unei gropi de locuință și a unei gropi la baza căreia s-a descoperit un schelet de câine, în care au fost descoperite materiale ceramice din epoca feudală târzie și modernă,

precum și resturile unor grinzi de lemn carbonizate, care ne-au dat posibilitatea să le datăm în această perioadă.

Sub acest strat, într-un nivel compact, a fost surprins, din păcate doar în profilul de sud, conturul unei locuințe care a fost distrusă, în parte, de locuirea feudală. Materialele ceramice datează din prima epocă a fierului, de vârstă aproximativă cu cele cercetate în anii anteriori.

Materiale arheologice aparținând culturii Tei au fost recoltate din umplutura locuinței hallstattiene și din cea feudală, mai de la suprafață, ceea ce ne face să credem că numai întâmplarea a făcut să nu surprindem, în suprafața săpată și locuințe aparținând culturii Tei.

3. stratul de culoare galben-cafeniu în care nu am descoperit decât rare fragmente ceramice pătrunse prin gangurile de animale, ce aparțin cu siguranță neoliticului, epocii bronzului și primei epoci a fierului.

Această situație ne obligă la continuarea săpăturii printr-o extindere a acesteia, pentru obținerea unor situații stratigrafice mai clare.

Printre materialele arheologice feudale descoperite în locuință și groapă amintim fragmentele ceramice cu smalt verde-oliv sau gălbui-verzui, având un decor cu benzi orizontale albe, pictate, mai late ori mai înguste și un cuțit de bucătărie din fier datate în perioada feudalismului târziu.

Între fragmentele ceramice hallstattiene menționăm prezența cănilor scunde cu torti supraînălțate, castroane, vase bombate, tăvi, fragmente de strecurătoare. Ele sunt decorate cu caneluri mai late sau mai înguste, dispuse orizontal sau înclinat, frecvent pe corpul vasului, precum și motive geometrice - triunghiuri, ghirlande - realizate prin împunsături succesive. Ghirlandele se întâlnesc atât pe exteriorul, cât și pe interiorul vaselor.

Fragmentele ceramice ce aparțin categoriei comune, provin de la vase de dimensiuni diferite, predominante fiind vasele de mari dimensiuni și sunt ornamentate cu motivul cu măturică, atât pe interiorul cât și pe exteriorul vaselor, butoni de diferite dimensiuni, brâu alveolat și crestă care se întâlnește adesea și pe buza vaselor. De menționat și un fragment dintr-un inel de lut, decorat cu împunsături succesive.

Formele și ornamentarea acestei ceramici sunt identice cu cele descoperite de Vasile Boroneanț în săpăturile anterioare.

Materialele ceramice din epoca bronzului aparțin unor fragmente de căni, vase tronconice sau bombate. Cele din categoria comună sunt ornamentate cu motivul cu măturică, altele neornamentate, iar cele din categoria fină ornamentate cu motive geometrice, uneori spiralate cu împunsături succesive, specifice culturii Tei, probabil fazele III-IV. Tot acestei perioade poate fi atribuit un fragment de cuțit din piatră (krumesser).

Între materialele ceramice aparținând neoliticului, amintim fragmente de vase de diferite dimensiuni care, datorită cantității mici, nu pot fi atribuite întotdeauna, cu certitudine, formelor cărora le-au aparținut. Se întâlnesc totuși fragmente ceramice care pot fi atribuite unor vase pentru preparat hrana sau păstrat apa, mai mult sau mai puțin bombate, cu suprafața doar netezită, iar la categoria fină, ornamentate cu caneluri. Sunt și câteva fragmente ceramice ornamentate prin incizie, care pot fi atribuite culturii Boian. S-au descoperit și câteva fragmente de unelte din os și un fragment dintr-un toporaș de piatră, găurit după spargere pentru a fi purtat ca pandantiv.

De remarcat este numărul mare de unelte din silex: gratoare, răzuitoare, perforatoare, chiar și un nucleu percutor, care aparțin cu certitudine neoliticului și epocii bronzului. Nu toate pot fi seriate și stratigrafic.

Sperăm că săpăturile din anii următori să aducă noi clarificări privind succesiunea culturală din obiectivul săpat.

12. CAPIDAVA, jud. Constanța; Radu Florescu - coordonator științific MNIR; Zizi Covacef, Teodor Papisima MINAC; N. Georgescu Muzeul de Arheologie „Callatis” Mangalia; Ionuț C. Opreș Institutul Român de Tracologie București; Cristian Matei Ministerul de Externe; studenți de la Constanța, București, Sibiu, Târgoviște

I. Sector estic; Zizi Covacef - MINAC; studenți de la facultățile de Istorie și Istorie-Teologie ai Universității „Ovidius” Constanța

Cercetările s-au desfășurat în construcțiile C.6, C.7, C.9, C.10; pe coridorul dintre C.1-C.6; pe străzile 4, 5 (pe toată lungimea lor) și 2 (pe un segment de 6 m); precum și în carourile P.74 și P.75, situate în sud-vestul lui C.9.

În **C.6** s-a înlăturat un strat de dărâmatură, gros de 65 cm, până la un nivel de incendiu pe care s-au găsit bărne arse, multe cuie, piroane și scoabe de fier. Dintre descoperirile din această încăpere semnalăm: un capac de oală, un opaiț întreg, o fibulă din bronz, o cheie de fier și două monede.

Pe coridorul dintre C.1-C.6 săpătura s-a adâncit până la același nivel din C.6. În dreptul intrării spre C.6 s-a găsit un zăvor de fier și o monedă (Justin III și Sofia); alte patru monede au fost găsite pe nivelul de incendiu.

În **C.9** - încăpere situată la sud-vest de C.6 cu care are de fapt un zid comun - stratul de dărâmatură, format din pietre, cărămizi și moloz, era mult mai gros decât în C.6, în plus pe mijlocul ei se afla marmorul dintre carourile 0.74 și 0.75. Săpătura a ajuns la nivelul din încăperea alăturată. Dintre descoperiri remarcăm, în primul rând, o cantitate însemnată de sticlă de geam, apoi două opaițe, o oală, un ac și resortul unei fibule din bronz și o monedă.

Săpătura din carourile P.74 și P.75, unde de asemeni era multă dărâmatură, a ajuns până la adâncimea de 80 cm, conducând la descoperirea zidului de nord-vest al C.9 pe o lungime de încă 2 m (în c.P.74).

În **C.7** săpătura s-a desfășurat în două puncte: în colțul de vest al încăperii și în partea de nord-est. Aici s-a desființat marmorul care suprapunea zidul dintre C.7 și C.8, ceea ce a permis observarea adaosurilor făcute pentru ridicarea încăperii C.8, precum și diversele reparații la zidurile celor două încăperi. În colțul de vest al C.7 s-au înlăturat urmele de cenușă și incendiu ale locuinței medievale-timpurii, care au distrus parțial zidurile lui C.7, și am ajuns la un alt nivel de incendiu, foarte puternic, care a afectat construcția romano-bizantină, de unde s-au recuperat bărne arse și mult material afectat de incendiu. La acest nivel a apărut și gura unui chiup (nr.8) cu DG = 56 cm, pe care nu l-am dezvelit. Pe această latură a sectorului s-au executat săpături pe strada 4, care mărginește C.8 și C.9 spre nord-vest, pe o lungime de 16,5 m. În c.M.72 săpătura a ajuns până la adâncimea de 1,60 m, între C.7 și zidul (independent deocamdată) de pe latura de NV a străzii. Remarcăm dintre descoperirile de aici un opaiț din bronz.

Săpătura din **C.10** s-a dovedit mai complexă, pe de o parte, datorită faptului că acestea nu i-au fost dezvelite decât două ziduri - cel de SE, unde se află și intrarea, lung de 5,54 m și cel de SV, lung de 8,63 m, pe de altă parte deoarece în jumătatea de NV suntem încă pe un nivel cu urme medieval-timpurii. În jumătatea de SE, după înlăturarea nivelului de umplutură, ajungem - la adâncimea de 1 metru - la nivelul de incendiu surprins și în celelalte încăperi. Aici, la 1,22 m față de zidul de SV, apare un par ars, vertical, deasupra căruia erau căzute olane și două comane de acoperiș, fragmentare.

În sfârșit, **pe strada 5**, după înlăturarea țiglelor căzute și a depunerilor naturale de pământ, începe golirea canalului. De pe toată suprafața se recuperează o cantitate apreciabilă de sticlă de la geamuri. În canal se găsesc foarte multe fragmente ceramice (unele reconstituibile), pahare de sticlă, piese din os, fier, plumb, sticlă și nouă monede.

13. CAREI-BOBALD (I), jud. Satu Mare; Némety Janos, Institutul Român de Tracologie

În anul 1997 au fost continuate cercetările în cadrul sitului de tip „tell” de la Carei-Bobald I. Am continuat secțiunea magistrală orientată E-V - până la marginea „tell”-ului (S. X cu dimensiunile de 20 x 2 mp). Șantierul arheologic Carei-Bobald I este condus de domnul dr. Petre Roman de la Institutul Român de Tracologie. Lucrările au fost finanțate de Institut și efectuate de Némety J.

În S. X - stratul de cultură se subțiază treptat spre marginea „tell”-ului - apoi urmează șanțul de apărare, care din motive obiective (terenul cultivat) nu a fost secționat (va urma în 1998). În stratul superior apar materiale feudale, puține fragmente ceramice Latène și mai mult fragmente din epoca mijlocie a bronzului. Spre marginea „tell”-ului dispare stratul din epoca bronzului timpuriu (grupul Sanislău). La marginea „tell”-ului, considerăm, că deja în vechiul șanț de apărare, apare o groapă mare menajeră din epoca Latène - parțial cercetată (se va continua în 1998).

În partea opusă (sudică) a „tell”-ului - unde am observat deranjamente serioase (gropi moderne) - am trasat S. XI, pentru a verifica această zonă. Cimitirul feudal al fostului sat Bobald se întinde și asupra acestei zone. Mormintele sunt săpate în două nivele, cu inventar vestimentar și monede puse în pumnul defunctului. Pe baza inventarului funerar de la cele 30 de morminte observate, această parte a cimitirului poate data din sec. XVII-lea.

În S. XI, săpată în lutul roșcat virgin al terasei, s-a găsit un mormânt de incinerare în urnă, acoperit cu două fragmente ceramice din două oale mai mari. Mormântul (pe baza urnei) se încadrează în epoca bronzului timpuriu - probabil în grupul Sanislău (bronz timpuriu - faza III-a) și este contemporan cu primul nivel al așezării. În S. XI - mult deranjat de gropile moderne și mormintele feudale - am găsit (fără complexe închise) materiale ceramice specifice pentru faza evoluată a culturii Otomani. La capătul S. XI - spre sud - s-a deschis o casetă pentru a dezveli un complex închis, surprins la baza stratului de cultură, ușor deranjat de mai multe morminte feudale. Situl apare sub forma unei îngrămădiri de bolovani de râu, de dimensiuni nu prea mari, care acoperă o suprafață de 2,50 - 3 mp. Sub această depunere de bolovani de râu apare o groapă ovală, tipic menajeră: fragmente ceramice, chirpici, multe oase de animale (os mare de bovid, melci, cochilii, solzi și oase de pește) bucăți de rășnițe, resturi menajere diferite. Groapa nu are nici un caracter cultic. Îngrămădirea de bolovani de râu cu care groapa a fost „închisă”, adusă probabil din Sălaj (de pe Crasna sau de pe Valea Zalăului) nu se explică.

Groapa conține un material ceramic bogat, un complex închis din faza finală a „tell”-ului, care își încheie evoluția sa la finele epocii bronzului clasic - la orizontul Koszider.

14. CĂSCIOARELE, punctul "D-AIA PARTE", jud. Călărași; Done Șerbănescu, Muzeul de Arheologie Oltenița

S-au continuat săpăturile arheologice de salvare, începute în anul 1989, în necropola eneolitică. În campania din vara anului 1997 s-au descoperit cinci morminte de înhumăție. Scheletele erau așezate în poziție chircită, moderat, pe partea stângă, orientate cu craniul spre est. Poziția brațelor este diferită, fie că ambele mâini sunt îndoite din cot și îndreptate spre craniu, fie că mâna dreaptă este întinsă uneori spre femurul piciorului drept. Adâncimea de înhumare variază între 0,30 m și 0,75 m. În două morminte, lângă schelete, erau depuse ofrande: un vas de lut și o teslă șlefuită din rocă gălbuie. În alt mormânt, în jurul craniului, se aflau bulgărași de ocră.

În cele trei campanii arheologice efectuate până în prezent în punctul "D-aia parte" de la Căscioarele, jud. Călărași (1989, 1992 și 1997) au fost descoperite, în total, 28 morminte de înhumăție. Pe baza studiului materialului arheologic recoltat, putem preciza că în această necropolă s-au făcut înhumări ce datează din faza de tranziție de la civilizația Boian, la civilizația Gumelnița, fiind necropola cu cele mai multe morminte din această perioadă descoperite în țara noastră.

15. CĂȘEIU (VICUS SAMUM), jud. Cluj; Dan Isac, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca; Adriana Isac, MNIT Cluj-Napoca; Felix Marcu, Ovidiu Tentea

Săpăturile arheologice din vara anilor 1996-1997 în vicus-ul militar de la Cășeiu (vicus Samum) au urmărit, cu prioritate, dezvoltarea suprafeței cercetate în anul precedent, când au fost executate secțiunile S1 și S2 care au încercat, printre altele, identificarea necropolei. Faptul s-a datorat descoperirii în S2 a unui mormânt-cistă aparținând unui copil și care este datat cu o monedă din 177-180 emisă de orașul Dolichenium (v. Cronica cercetărilor arheologice. A XXX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice, Brăila, 2-5 mai 1996, p.27 sq.). Trasarea secțiunilor din 1996, numerotate S3-S11 a fost astfel concepută, încât zona cercetată să acopere cât mai riguros spațiul din arealul cercetat în anul precedent. Rezultatele campaniei din 1996 precum și cele din anul 1997 (S12-S14), puternic afectate de ploii neobișnuit de intense, cum bine se știe, nu au confirmat și existența altor morminte în această zonă a vicus-ului.

Strategia cercetării, în acești doi ani, a urmărit, îndeosebi, lămurirea situației stratigrafice din această parte a așezării, funcționalitatea complexelor de locuit identificate, precum și rețeaua stradală în relație cu porta principalis dextra și praetoria a castrului. Secțiunile au avut dimensiunile standardizate de 17,50 x 2,50 m (ca la S1 și S2) și orientarea N-S. S3 a fost executată la vest, iar S4 și S6 la est, cu martori despărțitori de 0,50 m. Perpendicular pe acestea, la capătul lor sudic, a fost trasată S5, cu aceleași dimensiuni. S8 (13 x 1,50 m) a fost executată în prelungirea spre sud a S3 și perpendicular pe S5. S7-14, executate în 1996-1997 au fost finalizate în partea de nord a secțiunilor amintite, astfel S7 (16 x 2,50 m) și S10 (8,50 x 2,50 m) perpendiculare pe S3, respectiv pe S2, S4 și S6, iar S9 (8,50 x 2,50 m) în prelungirea spre nord a S1. Perpendicular pe capătul vestic al S7 a fost trasată înspre nord S11 (10 x 2,50 m). În anul 1997, pentru a apropia cât mai mult zona săpată de drumul roman identificat ca ieșind din porta praetoria, au mai fost executate, cu toată vremea ploioasă ce a persistat practic toată vara, S12 și S13 (ambele de 17,50 x 2,50 m) în continuarea spre nord a S3, una în prelungirea celeilalte. Paralel cu cele două, la o distanță de 4 m spre vest, a fost începută și nefinalizată S14 (17,50 x 2,50 m), aceasta urmând a fi continuată în anul acesta.

Suprafața investigată (circa 600 mp) este situată la circa 100 m est de castru, între drumurile ce străbat așezarea și care ies din porta principalis dextra și respectiv praetoria. Locuirea în această zonă s-a dovedit intensă, putându-se stabili cu certitudine două faze ale acesteia. Ambele nivele de locuire sunt continue pe întreaga suprafață cercetată, profilele prelevate indicând cu claritate acest lucru. Faza târzie este reprezentată de un nivel constant de cultură, situat sub humusul modern, gros de 35-40 cm. Nivelul de locuire amintit este alcătuit dintr-un pământ compact gri-negricios, gros de 30-35 cm, care conține bolovani mărunți de râu și carieră, fragmente de cărămizi și țigle, pigmenți de cărbune și chirpic, precum și un foarte bogat material ceramic și osteologic. Nivelul timpuriu de locuire, sesizat sub forma unui lut gri-gălbui foarte dens și umed, a fost identificat între adâncimile 0,80-1,20 m, incluzând aici și un nivel de amenajare pentru a doua fază de locuire. Având o culoare aproape identică cu sterilul și o consistență destul de redusă în material arheologic, limita inferioară a nivelului timpuriu este mai greu de sesizat. Complexele de locuire care aparțin acestei faze, în schimb, se disting foarte clar, atât în stratigrafia orizontală, cât și în cea verticală.

Nivelului I de locuire îi corespund un număr neprecizat de clădiri cu pereții de lemn, trei cuptoare, precum și un număr de gropi de par și respectiv gropi menajere. Trebuie menționat faptul că aceste structuri

arheologice au fost dezafectate încă din antichitate, ele fiind surprinse, mai ales, în stratigrafia orizontală sub forma unor amprente puțin adânci.

Clădirile cu pereții din lemn caracterizează exclusiv locuirea din nivelul timpuriu. Conturul clădirilor este relevat de amprentele pereților de lemn și a gropilor de par cu diametrul de circa 25 cm, al căror aliniament indică traseele unor pereți. Pereții clădirilor se îmbină în unghiuri aproape drepte, dar planimetria completă a acestora nu este clară. Astfel, o compartimentare a unei construcții de mari dimensiuni, a fost identificată în jumătatea vestică a secțiunii S7, a doua compartimentare fiind surprinsă în secțiunea vecină S11. Limita nordică a clădirii este mărginită de o stradă. Un perete aparținând, probabil, tot acestei clădiri, a fost sesizat în limita sudică a secțiunii S12, învecinată cu S7.

Elemente disparate ale altei construcții au fost sesizate în partea de sud-est a suprafeței cercetate, anume în S4, S5 și S6, la o distanță de circa 20 m de prima clădire, denumită convențional "Clădirea 1". Urme sporadice de pereți, au apărut și în extremitatea estică a S10 și în S13, la o distanță apreciabilă de cele două construcții amintite.

Cuptoarele, descoperite în număr de trei, incluzându-l aici și pe cel descoperit în 1995 în S1 și aparținând primului nivel, au fost dezafectate în perioada romană. Cuptoarele se păstrează, de fapt, sub forma unor amprente groase de circa 5-6 cm și doar cu conturul marcat. Cuptoarele C2 și C3 au funcționat în vecinătatea "Clădirii 1", la o distanță de aproximativ 4 m. După formă și dimensiuni par a avea funcționalitate diferită. Cuptorul nr. 2 se află sub complexul B5 identificat în S7, având fornax-ul rotund cu diametrul de 1 m și un praefurnium în formă de "omega". Fundul cuptorului este realizat dintr-o peliculă subțire de mortar acoperit cu un strat de cenușă. În interior a fost descoperit un fragment ceramic și lama unui cuțit de fier. Cuptorul C3 se află la limita sudică a S12, având dimensiunile mai mari decât precedentul și, de asemenea, este dezafectat. Praefurnium-ul este în formă de pătrat cu latura de 90 cm, iar fornax-ul are un diametru de 1,40 m. La radere s-a observat un perete median constând dintr-un șir de cărămizi în cant.

Nivelul II este mult mai bine reprezentat, având în vedere consistența stratului de cultură și numărul sporit de complexe identificate. În această zonă locuirea este mult mai intensă, fapt argumentat de prezența bordeielor, a fântânilor, a rețelei rutiere precum și a numeroase gropi menajere. Materialul arheologic este bogat și variat, cuprinzând ceramică uzuală, terra sigillata, ceramică lucrată cu mâna, cărămizi, sticlărie, fibule, monede, numeroase oase menajere. Complexele de "tip B" aveau o parte adâncită în pământ, formă elipsoidală și pereții din nuiele lipite cu chirpic. B1 a fost descoperit în secțiunile S2 și S4, fiind mărginit în exterior de o aglomerare de pietre ("pietrar"). Dovada că acest complex este un bordei, o constituie descoperirea în vecinătate a unei vetre de foc. Pietrarele, identificate și în cazul celorlalte complexe (B3 și B4), reprezintă nivelul de călcare existent în momentul utilizării acestor bordeie. Dacă B2 pare a fi funcționat pentru puțină vreme, B6 a fost identificat sub o stradă din S12. Bordeii B7 din limita nordică a S13, identici ca formă și dimensiuni cu celelalte, au un perete dublu de nuiele lipite cu chirpic. În S12, în partea sudică a stradei, au fost identificate zece gropi de implantare a unor pari, grupate pe două șiruri a câte cinci, ce urmează un aliniament evident (diametrul de 80-90 cm). Pare a fi o construcție de mari dimensiuni, posibil un hambar. Lipsa țiglelor indică faptul că era acoperit cu lemn.

Fântânile, cinci la număr, incluzând aici și G2 descoperită în 1995, sunt contemporane cu bordeiele, funcționarea lor fiind legată de acestea. Fântânile G7 din S3, G10 din S5 și G12 din S4 sunt identice ca tehnică de construcție. Puțurile, cu un diametru de 0,90-1 m au fixate pe fund, în fânza freatică, un butoi fără fund din scânduri de lemn, strânse în loc de doage cu cercuri de nuiele groase de circa 40 cm, tăiate longitudinal. O notă aparte o dă fântâna G12, ce are gura întărită prin trei rânduri concentrice de bolovani. Fântâna G18, săpată până la 2,50 m, cu groapă dreptunghiulară, are fundul îngustat și rotunjit. După dezafectare, în ea au fost depuse numeroase resturi menajere, chiar pe fund fiind descoperit un ulcior întreg. Aceluiași nivel de locuire îi aparține strada amintită deja. Avea două etape de folosire, fiind identificate în stratigrafie verticală, sub forma unui strat de balast gros de 50-60 cm. O a doua stradă, mai târzie, construită din lespezi de piatră direct peste stratul de cultură, a apărut în secțiunile S12 și S13, relația cu sistemul rutier principal fiind deocamdată neclară.

În timpul săpăturii efectuate în partea sudică a zonei cercetate, în S5, pe profilele scurte și începând cu 0,80-0,90 m, s-a observat că al doilea nivel coboară sub forma unui șanț în unghi de 40 de grade. Vizibil în stratigrafie orizontală de-a lungul întregii secțiuni, la 0,90 m, a apărut evident că acesta este mai târziu decât toate datele arheologice surprinse. Pentru a lămurii problema a fost trasată S8, în prelungirea sudică a S3. S-a dovedit a fi un șanț impresionant, secțiunea atingând 2,90 m, unde a apărut balastul de terasă (conținând și cioburi romane) și pânza freatică. Umplutura șanțului constă din straturi succesive aluvionare ce au antrenat și crengi de mari dimensiuni, fapt care coroborat cu starea de fapt stratigrafică, par a confirma faptul că șanțul nu este roman.

16. CÂRCEA "HANURI", jud. Dolj; Marin Nica, Institutul de Cercetări Socio-Umane Craiova; Ridiche Florin, Bondoc Dorel, Sabin Popovici, Muzeul Olteniei Craiova; studentul Bogdan Tănăsescu

S-au urmărit limitele și obținerea de noi date stratigrafice privind cele trei așezări de tip Cârcea (fazele timpurii), Gumelnița-Sălcuța și Verbicioara care în acest punct se suprapun.

În cadrul secțiunii XVI (40 x 1,5 m), trasată la 5,5 m față de capătul de nord ale celor anterioare au fost descoperite stratigrafic, următoarele complexe de locuire: două gropi de bordeie neolitice cu ceramică din fazele Cârcea I-II, suprapuse de un strat post Cârcea, steril, 3 vetre și două râșnițe care au aparținut unor locuințe de suprafață cuprinse între adâncimile de 0,30-1,20 m, cu ceramică tipică aspectului cultural Gumelnița-Sălcuța, o aglomerare de cioburi Verbicioara în jurul unei râșnițe de la adâncimea de 0,20 m și șanțul de apărare prevăzut cu palisadă incendiată. Acesta, de formă semicirculară, cu gura largă de 12 m, fundul de 4 m și adânc de 2,70 m proteja partea de sud a așezării Verbicioara faza II.

Pe fundul șanțului s-au putut observa, foarte clar, resturile de incendiere ale palisadei sub forma bucăților de chirpic, cu urme de nuiiele arse pe loc și care suprapun gropile de pari. După incendierea palisadei, datorită „migrației câmpurilor de urne”, comunitatea din faza Verbicioara II de la „Hanuri” se mută pe terasa opusă, la „Viaduct” unde își continuă evoluția cu numeroase elemente culturale de tip Gârla Mare.

Numai așa se poate explica unificarea culturală a civilizațiilor epocii bronzului final de la nord și sud de Dunăre.

Prelucrarea și publicarea materialului arheologic descoperit în condițiile stratigrafice amintite mai sus, vor aduce date inedite asupra celor 3 civilizații preistorice: Cârcea, Gumelnița-Sălcuța și Verbicioara.

17. CÂRNA – NASTA, com. Goicea, jud. Dolj; Ion Motzoi-Chicideanu, IAB; Monica Șandor-Chicideanu, FIB; Florin Ridiche, Muzeul Olteniei; Sorin Oanță, MNIR; împreună cu o echipă de studenți ai FIB

În continuarea intervenției de salvare din campania trecută, s-au început săpături de salvare pe malul de Sud al fostei bălți Nasta (actualmente Bazinul 4), în punctele "La târlă", "La butoi" și "Groapa lui Mihalache".

În punctul "**Groapa lui Mihalache**", situate în colțul de S-E al bălții, pe locul fostului Grind al Tomii, s-au cercetat două gropi de dimensiuni mari, care se întretăiau. Prima dintre acestea, după materialul ceramic, poate fi atribuită grupului Bistreț-Ișalnița, din bronzul târziu. Cea de a doua groapă, "străpunsă" de cea dintâi, avea în umplutură o cantitate mare de bucăți masive de chirpic ars, cu urme de pari, fragmente ceramice din care au putut fi reconstituite parțial mai multe vase, lame din silex. Ceramica din groapa a doua permite atribuirea complexului culturii Gârla Mare. Trebuie subliniat că vestigiile descoperite în acest punct aparțin, foarte probabil, așezării corespunzătoare cunoscutei necropole de la Cârna, cercetată în anii 1942, 1955-1956 de către Vi. Dumitrescu.

În punctul "**La butoi**", situat la circa 700 m V de cel dintâi, au fost cercetate resturile unei așezări întinse din prima epocă a fierului. Așezarea a fost puternic afectată de lucrările de amenajare a lacului Bistreț din anii 1968-1970, fiind răzuit întregul strat de cultură. Acțiunea distructivă a apei continuă și azi, fapt care a determinat săpătura de salvare. Au fost cercetate 50 de gropi cu ceramică, pietre, oase de animal și, mai rar, fragmente de piese de port din metal (bronz). După materialul ceramic așezarea a avut trei etape mari, prima dintre ele, caracterizată prin ceramica canelată, situându-se la începutul epocii fierului, cea de a doua într-o vreme cu puțin anterioară culturii Basarabi, iar cea de a treia aproximativ în orizontul cronologic Ferigile.

În punctul "**La târlă**", situat la circa 500 m V de punctul "La butoi", a fost salvat un complex constituit dintr-o groapă umplută cu bucăți de chirpic ars, vase și câteva oase de animal. După materialul ceramic groapa poate fi atribuită unei etape a Hallstattului târziu.

Finanțarea a fost asigurată de către Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", unde se află și materialul arheologic.

18. CELIC – DERE, jud. Tulcea; Gavrilă Simion, ICEM Tulcea

Au continuat săpăturile arheologice în necropola tumulară de pe Valea Celicului. În perioada campaniei din lunile iulie-septembrie au fost cercetați încă 8 tumuli amplasați în zone diferite: 4 în zona de mijloc a necropolei și 4 în zona superioară.

Analizați sub raportul arhitecturii lor, șapte din cei opt tumuli cercetați în anul 1997, au fost acoperiți complet cu o manta de bolovani, al optulea având un placaj de pietre doar în centrul său și conturul ringului.

În ceea ce privește practica construcției părții centrale a mormântului (groapa și acoperirea ei), aceasta se diferențiază, prezentând următoarele aspecte:

- Morminte cu groapa adâncă și dimensiuni foarte mari. Rămășițele înhumaților sau resturile cinerare erau depuse direct pe sol, pe fundul gropilor împreună cu fragmente de la vase sparte ritual. Gropile acestor morminte au fost acoperite cu o mare cantitate de pietre, alcătuiind un trunchi de con cu baza mare până deasupra tumulului unde se lega cu mantaua ce alcătua acoperământul movilei. În adâncime, aceasta cobora până la 30-40 cm deasupra oaselor.

- Morminte cu groapa de mici dimensiuni, puțin adâncite, săpate superficial în stânca din structura dealului și umplute complet cu pietre. În această categorie se înscriu atât mormintele duble, cât și cenotafurile.

Mobilierul mormintelor este destul de sărac. Pe lângă fragmentele ceramice care provin de la un număr mic de vase (unul, maxim trei vase), au mai fost descoperite și alte piese, în special arme: pumnale de tip akinakes, vârfuri de lănci și vârfuri de săgeți din bronz cu trei muchii.

Movilele săpate în campania 1997: numărul total al tumulilor cercetați se ridică la 41 de morminte tumulare cercetate în sectorul de vest al necropolei de la Celic-Dere.

19. CHILIENI, jud. Covasna; Bartók Botond, OJPCN Covasna

Resturile de cultură materială, considerate aparținând culturii Boian sunt cunoscute, încă de la începutul sec. XX, din mai multe descoperiri de pe teritoriul municipiului Sfântu Gheorghe. Au apărut cu ocazia exploatarea nisipului din terasa malului stâng al Oltului și cu prilejul unor amenajări executate pe teritoriul orașului. Parțial, materialul descoperit a fost publicat de Schroller în 1933, iar restul de Székely Zoltán în 1970.

În anul 1997, la Chilieni (cartier al municipiului Sfântu Gheorghe), tot pe terasa malului stâng al Oltului, au apărut, cu ocazia desfășurării unor cercetări de salvare pe terenul unei unități de prelucrare a lemnului, vestigii ale culturii Boian.

A fost cercetat malul terasei Oltului, dinspre latura nord-vestică a unității industriale. S-a trasat un șanț de control S1 de 14 x 1 m. În S1, la -0,60 m, s-au descoperit resturile unei instalații de foc (cuptor), cu vatra prevăzută cu un singur strat de lutuală, pe o bază de pietre de râu. Instalația de foc se prelungește în malul sudic al șanțului de control, având dimensiunile de 0,70 x 0,70 m. Pe latura ei sud-estică s-au surprins porțiuni din bolta cuptorului (l=0,10 m). În zonele de sud-est și est ale cuptorului au apărut fragmente de vase de tip Boian. În funcție de pastă, formă și decor fragmentele se încadrează în următoarele categorii:

I. Vase și fragmente ceramice cu decor canelat și incizat:

a) Pahar (P1.1;1) lucrat din pastă fină, acoperit cu un strat subțire de lut fin, fără amestec de pleavă, ars brun-cenușiu, cu urme de arsură secundară. Partea de sus este cilindrică, cu pereții subțiri, prevăzut cu decor din pliseuri și din benzi înguste, formate din câte două linii incizate, umplute cu mici liniuțe incizate vertical;

b) Fragmente de vase (P1.1;2;3;1,2,3,4.5;3), lucrate din pastă fină, cu și fără pleavă, arse brun-cenușiu, prevăzute cu decor canelat.

II. Fragmente de vase ceramice cu decor excizat:

a) Fragmente ceramice din vase (P1.3;5;5;1,2), lucrate din pastă fină amestecată cu pleavă, cu suprafața acoperită, la exterior, cu un strat subțire de emulsie de lut, de culoare brun-gălbuie, cu decor excizat pe suprafața netedă;

b) Fragmente ceramice din vase (P1.2;1;4;1,2;5;4), lucrate din pastă fină amestecată cu pleavă, de culoare neagră, cu decor excizat pe suprafața lustruită.

III. Fragmente din vase ceramice de uz comun:

a) Fragmente ceramice din vase borcan (P1.2;2,3), lucrate din pastă amestecată cu pleavă, cu corpul bombat și partea superioară tronconică, fără decor, cu suprafața lustruită și acoperită, cu o emulsie de lut, de culoare brun-gălbuie.

Stadiul actual al cercetărilor nu ne permite să ne pronunțăm asupra extinderii și caracterului așezării culturii Boian de la Chilieni.

20. CLUJ-NAPOCA - str. V. DELEU, jud. Cluj; Sorin Cociș, IAIC; Valentin Voișian, Adela Paki, MNIT Cluj-Napoca

Scopul campaniei arheologice din 1997 a fost realizarea unor sondaje în zona de nord a sitului cu scopul delimitării pe această latură a ansamblului de construcții identificate în anii anteriori. Astfel s-a constatat că la nord de zidul clădirii C₂ există un culoar de circa 2 m. Nu s-a reușit încă identificarea exactă a caracterului zidului care mărginște spre nord culoarul, fie zidul unei noi construcții, fie zidul unui portic spre un decumanus. Secțiunea de 10 x 2 mp a surprins aceeași stratigrafie ca în anii anteriori (respectiv trei faze de lemn și nivelul de umplutură de la care s-au ridicat construcțiile în piatră).

Situl a fost identificat ca urmare a sesizării făcute de un localnic, Victor Dinu, Institutului de Arheologie. Cunoscându-mi preocupările, dr. Radu Harhoiu m-a îndemnat să încep cercetarea pe teren. În martie 1997 s-a făcut periegeza și ridicarea topografică, iar în a doua jumătate a lunii iulie s-a făcut săpătura de sondaj.

Satul figurează în toate hărțile cu numele Izvoarele (nume schimbat în mai 1997). Săpătura s-a făcut într-un punct cunoscut de localnici sub numele "Cotu lui Pantilie", aflat la circa 350 m. nord de biserică, la circa 400 vest de șoseaua de la ieșirea nordică a satului, la 150 m. est de un cot al pâ râului Căinelui (de unde numele punctului) și la 80 m. sud de colțul pădurii, pe proprietatea lui Stan Dinu.

Pe lățimea tarlalei, de 13,2 m, au fost practicate 5 secțiuni paralele, sud-nord, la intervale relativ regulate, și o casetă de 5x2,5. Obiectul cercetării îl constituie o așezare monostratigrafică de la începutul secolului al VI-lea (sau ceva mai timpurie), care a funcționat un timp scurt. Ca urmare, stratigrafia așezării este foarte simplă: sub stratul arat se găsește un strat arheologic negricios de 20-25 cm, sub care se află un strat semisteril, de contact (contaminare), de 10-15 cm, brun-gălbui.

Datarea este asigurată de cvasi-exclusivitatea ceramicii lucrate la roată, unica analogie fiind situl eponim al culturii, Ipotești. Piese mici (un amnar, o cataramă simplă, o fibulă fragmentară de tip roman, o mărgea ș.a.) au circulație îndelungată și s-ar constitui mai greu în elemente de datare credibile. Totuși, mărgeaua cilindrică neagră, cu decor alb spiralat, se leagă mai mult de tradițiile secolelor III-IV (romani, sarmați, cerneahovieni) decât de secolul al VI-lea, recomandând o datare mai timpurie. Culoarea roșie a ceramicii recomandă însă o coborâre accentuată în secolul al V-lea.

Au fost dezvelite două locuințe de suprafață, una în capătul nordic al S.1 și în caseta 1 A, cu o lățime de 3 m. și o lungime mai mare de 4 m., cu cuptorul la NE, construit din vălătuci; a doua locuință a fost intersectată pe S.3 și S.5 (secțiuni alăturate). Nu au fost găsite decât fragmente ale instalației de foc. Dacă L. 1 era adâncită în nivelul de călcare propriu cu 15-20 cm, L. 2 se află direct pe nivelul de călcare, motiv pentru care a avut mai mult de suferit din cauza lucrărilor agricole. A fost descoperită și o groapă de dimensiuni relativ mari, la capătul nordic al S.3 și S.5. Neavând funcție de colector al gunoiiului menajer (funcție de altfel rar întâlnită în epocă, în Câmpia Română), groapa deservea probabil un cuptor de pâine, al cărui existență nu va putea fi certificată decât continuând cercetările în proprietatea dinspre nord.

Între L.2 și groapa de la capătul de nord al S.5 s-a definit existența unei amenajări gospodărești, respectiv o construcție ușoară de lemn, suspendată pe pari subțiri, de tipul unui cuibar, sau a unui mic hambar suspendat. Numărul mare de urme și planul neinteligibil indică cel puțin o refacere (care a intersectat planurile), ceea ce presupune utilizarea așezării mai mult de un sezon.

Este de adăugat că în proprietatea dinspre sud a fost găsită, prin cercetare de suprafață, o lupă de fier de circa 1/2 kg., ceea ce asigură asupra practicării metalurgiei.

Este de remarcat nu numai poziția cronologică specială a sitului de la Copăceanca, dar și plasamentul neobișnuit, în lunca inundabilă, într-o poziție și astăzi expusă inundațiilor. De altfel, unplutura gropii raportate este tipică pentru un nivel de inundație.

Trebuie subliniat potențialul arheologic deosebit al hotarului satului. Deși într-o epocă puțin propice periegezei, la mijlocul verii, au fost identificate alte 7 puncte de interes pentru paleolitic (?- oase fosile), daci de epocă romană, cultura Sântana, cultura Ipotești și ev mediu târziu.

Din nefericire, în zonă sunt probleme mari cu forța de muncă, continuarea investigațiilor într-o perioadă proximă fiind îndoielnică.

22. DAVIDENI, jud. Neamț; Ioan Mitrea, Colegiul Liceal „Ferdinand I” - Bacău

Au fost continuate cercetările în așezarea din secolele V/VI-IX de la Davideni, com. Țibucani, Jud. Neamț, punctul „La izvoare-Spiești”.

Prin săparea a trei secțiuni S₈₂, S₈₃ și S₈₄, lungi de câte 100 m și cu lățimea de 1,50 m, a fost investigată o nouă suprafață situată la sud-est de zona cercetată în anii precedenți, urmărindu-se surprinderea limitei de sud-est a așezării din secolele VI-IX și dezvelirea unor noi locuințe. Cum distanța dintre secțiuni a fost de 2,00 m, prin cele trei secțiuni și casele necesare dezvelirii locuințelor surprinse, a fost investigată o nouă suprafață de cca. 1000 mp.

În suprafața cercetată s-au găsit sporadic și materiale aparținând unor epoci mai vechi, respectiv: cultura Noua, Hallstatt-ul târziu și epoca geto-dacică cu elemente bastarnice). Și în această campanie obiectivul principal al cercetării l-a constituit așezarea din mileniul I p. Chr.

În suprafața cercetată în această campanie au fost dezvelite încă patru locuințe (L₇₂, L₇₃, L₇₄ și L₇₅) și un „adăpost temporar”, toate complexe aparținând așezării din secolele V/VI-VII.

Locuința L₇₂, surprinsă în S₈₂, a fost un bordei, cu pereții construiți din bărne lutuite (dovadă descoperirea spre fundul bordeiului a unor bucăți mari de bărne carbonizate, dispuse în lungul pereților). Cum nu au fost găsite gropi de furci, foarte probabil pereții locuinței au fost ridicați pe tălpici de lemn.

Numeroasele bucăți de bârne carbonizate, și marea cantitate de pământ și pietre arse la roșu, pot fi un indiciu că această locuință a fost distrusă printr-un incendiu. Pentru aceasta pledează și inventarul bogat aflat în groapa bordeiului. Spre colțul de est a fost construit un cuptor de dimensiuni mari, realizat din bolovani de râu și piatră spartă. La baza cuptorului au fost folosiți bolovani de dimensiuni mari.

Inventarul, relativ bogat, este format din ceramică lucrată cu mâna și la roată și alte câteva obiecte.

Categoria ceramică lucrată cu mâna este reprezentată de vase-borcan și tipsii, neornamentate. În apropiere de gura cuptorului s-a găsit un vas întreg, de mărime mijlocie (H = 22,5 cm; DG = 19,5 cm; DB = 10,5 cm).

Ceramica lucrată la roată este reprezentată de fragmente dintr-un vas mare de provizie, de tradiție Sântana de Mureș și fragmente din vase borcan, ornamentate cu striuri, iar în interior prezentând coaste. În umplutură s-a găsit o fibulă din fier, de dimensiuni mici, caracteristică secolelor V-VI și un cuțit din fier.

Caracteristicile materialului ceramic și fibula din fier, permit încadrarea acestei locuințe în faza timpurie a așezării, fază ce se încadrează în a doua jumătate a secolului V și prima jumătate a secolului VI p. Chr.

Locuința L₇₃, surprinsă tot în S₈₂, este asemănătoare cu L₇₂.

Este un bordei simplu, cu pereți pe tălpici de lemn, având spre colțul de est un cuptor din pietre. Și inventarul acestei locuințe este relativ bogat. S-au găsit numeroase fragmente de vase borcan, un pahar, și tipsii lucrate cu mâna, neornamentate.

Ceramica lucrată la roată este prezentă prin fragmente din vase borcan, ornamentate cu striuri. Mai menționăm un fragment din gura unui vas cu torți, probabil dintr-o amforetă. Pe lângă ceramică s-au mai găsit două fusaiole bitronconice, un ac din os și alte fragmente probabil tot din ace din os.

Caracteristicile ceramicii permit atribuirea locuinței L₇₃, primei faze de locuire a așezării din mileniul I, respectiv secolele V-VI.

Locuința L₇₄, surprinsă în S₈₃, este tot un bordei, având spre latura de nord o laviță cruțată, iar în colțul de est un cuptor din bolovani. Inventarul este format din ceramică lucrată cu mâna și la roată, precum și alte obiecte. Ceramica lucrată cu mâna este prezentă prin vase borcan și tipsii, neornamentate; iar ceramica lucrată la roată este reprezentată prin fragmente din vase borcan, ornamentate cu striuri. Din inventar fac parte și două fusaiole bitronconice, un cuțit din fier întreg și un fragment de cuțit, ușor curb (poate fragment de secere?).

Analiza inventarului permite încadrarea acestei locuințe tot în prima fază de evoluție a așezării, probabil în prima jumătate a sec. al VI-lea.

Locuința L₇₅, surprinsă în S₈₄, este un bordei, având în colțul de nord un cuptor din pietre. În mare L₇₅ este asemănătoare locuințelor descrise anterior.

Inventarul aflat în groapa bordeiului este format din fragmente de vase borcan și tipsii, lucrate cu mâna, neornamentate, precum și din fragmente de vase borcan, lucrate la roată, ornamentate cu striuri.

Unele funduri de vase borcan, lucrate la roată, prezintă coaste în interior. Mai menționăm un fragment dintr-un obiect de lut, ce pare a proveni dintr-o lingură de turnat, precum și descoperirea aproape la nivelul podelei a unei fibule din fier, de dimensiuni mari, ce se încadrează larg în secolul al VI-lea. Caracteristicile ceramicii și fibula amintită asigură încadrarea locuinței L₇₅ tot în prima fază din evoluția așezării, care cuprinde a doua jumătate sau sfârșitul secolului al V-lea și prima jumătate a secolului al VI-lea p. Chr.

Aceluiași orizont cronologic îi aparține și un „adăpost temporar”, descoperit în S₈₂, marcat prin prezența unei vetre simple, fragmente din greutăți din lut, fusaiolă bitronconică, un fragment din lama unui cuțit și câteva fragmente ceramice, din vase lucrate cu mâna și la roată. Acest „adăpost temporar” poate reprezenta și resturile unei locuințe de suprafață, abandonată la scurt timp.

Cu descoperirile din acest an, numărul locuințelor, din așezarea din secolele V/VI - VII de la Davideni a ajuns la 74.

Menționăm că din cele 75 de locuințe descoperite, doar una singură, L₆₂ aparține unui orizont târziu din secolele VIII-IX.

Rezultatele cercetărilor arheologice de la Davideni, în primul rând cele din așezarea din secolele V/VI-VII cu 74 de locuințe și inventarul corespunzător; contribuie la mai buna cunoaștere a culturii Costișa-Botoșana-Hansca, caracteristică spațiului carpato-nistean în secolele V/VI - VII.

23. DEVA, „MAGNA CURIA”, jud. Hunedoara; Adriana Pescaru, Eugen Pescaru, Cătălin Rîșcuța; Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

În campania arheologică din anul 1997 obiectivele de cercetare au fost: extinderea săpăturilor în vederea precizării planimetriei construcțiilor medievale și lămurirea unor probleme de stratigrafie verticală. În acest scop au fost trasate patru secțiuni (S I 1997 - 5 x 2 mp; S I A 1997 - 8 x 2 mp, în prelungirea lui S I 1997; S II 1997 - 6 x 1 m; S III 1997 - 10 x 2 mp), trei sondaje de verificare stratigrafică (So I 1997 - 4

x 1,2 mp; So II 1997 - 4 x 1 mp ; So III 1997 - 3 x 1,5 mp) și două casete (C I 1997 - 3 x 2,5 mp; C II 1997 - 2,4 x 2 mp). Amplasarea săpăturilor a fost condiționată de dispunerea construcțiilor medievale.

În ceea ce privește rezultatele cercetării, au fost surprinse noi ziduri care întregesc imaginea complexului constructiv medieval. Inventarul arheologic prelevat constă în: piese arhitectonice, cahle, ceramică, obiecte de uz comun etc.

Sondajele de verificare stratigrafică au pus în evidență existența, în acest loc, a urmelor unei locuiri succesive din perioada de trecere spre epoca bronzului (Cultura Coțofeni), epoca bronzului (grupul cultural Șoimuș; cultura Wietenberg) și epoca dacică.

Prin deschiderea casetelor C I și C II s-a urmărit dezvelirea în suprafață a două complexe de locuire cu podină de lut ars, databile la începutul epocii bronzului.

Inventarul arheologic descoperit constă în ceramică și numeroase obiecte de lut, piatră, os și corn.

24. DRĂGĂNEȘTI OLT „CORBOAICA”, jud. Olt; Cristian Schuster, Institutul Român de Tracologie; Marin Nica, Institutul de Studii Socio-Umane Craiova; Traian Zorzoliu, Muzeul Județean Olt

S-au trasat la vest de S VI, secțiunile VII (5 x 5 m) și VIII (7 x 2 m) urmărindu-se extinderea spre vest a complexelor de locuire de pe tell cât și a așezării de tip Glina.

În ambele secțiuni complexele de locuire se răresc (vezi profilul peretilor de sud și de vest ale secțiunii VII cât și planul ambelor secțiuni). Astfel, podelele a două locuințe de suprafață apar abia începând de la adâncimea de 1,25 m. Straturile superioare alcătuite din fâșii de cenușă și resturi menajere suprapun podelele de lut galben separate la rândul lor de o fâșie de resturi menajere. Ele suprapun direct la adâncimea de 2 m stratul steril, de culoare vineție, în care s-a săpat o groapă pentru scoaterea lutului, după care, s-a umplut cu resturi menajere, din care, evidențiem fragmentele ceramice tipice culturii Gumelnița.

Deasupra acestui complex și a stratului steril, s-au amenajat două vetre: una la 1,90 m adâncime iar cealaltă la 2,30 m care aparțin unor locuințe de suprafață ce trebuie urmărite în campaniile viitoare. În colțul de vest s-au delimitat marginea unei podele de locuințe, o vatră rotundă la adâncimea de 1,20 m și o groapă de par care aparțin aceluiași complex de locuire. Vatra din secțiunea VII, de la adâncimea de 1,35 m, aparține aceleiași locuințe.

La capătul de sud al secțiunii VIII a fost surprinsă marginea tell-ului cât și așezării de tip Glina. Forma actuală a tell-ului nu reprezintă dimensiunile reale ale acestuia iar centrul de locuire se află în zona căii ferate, în deschiderea căreia se poate face un profil, ce va cuprinde toate nivelurile de locuire pe verticală.

25. DRIDU "LA METEREZE", jud. Ialomița; Adrian Ioniță, IAB

Sondaj efectuat pentru stabilirea stratigrafiei, în vederea prelucrării materialelor rezultate din săpăturile mai vechi, desfășurate în anii 1979-1983 (?) sub conducerea d-nei Viorica Mihai.

S-a trasat o singură secțiune lungă de 12,5 m, lată de 2 m orientată NNE 250%, care a intersectat parțial o secțiune mai veche, precum și așa-zisul "șanț de apărare". Șanțul, în formă de pâlnie, a fost surprins la 0,90 m față de nivelul actual de călcare și are următoarele dimensiuni: lățimea la gură de maxim 3 m, lățimea la fund de cca. 0,40 m, adâncimea de 3,4 m. Nu s-au observat urme de val, ci doar două gropi de par ce susțineau, probabil, o îngrăditură superficială de lemn pe una din laturi. Pe fundul șanțului s-au găsit fragmente de căldări de lut și oase provenind de la vite mari. Stratigrafia este extrem de simplă și se prezintă astfel: strat vegetal; strat cenușiu medieval foarte sărac în materiale, de la a cărui bază pornește gura "șanțului de apărare"; sol viu - galben lutos de câmpie.

26. GARVĂN - DINOGETIA, com. Jijila, jud. Tulcea; Alexandru Barnea, IAB, responsabil; Mihai Ionescu, MCM; Robert Constantin, student FIB; ing. Florin Scurtu, determinări geofizice, fonduri IAB și FIB

I. SECTOR THERMAE (A.B., M.I., R.C.). Sondajele de verificare prin casetele c.1, c.2, la V și la E, prima de 4 x 2 m, perpendiculară pe zidul de V din apropierea intrării, a doua imediat la S de abisada palestrei, în poziție identică de circa 2 x 3 m, ambele ulterior prelungite spre V și respectiv E. În ambele casete au fost identificate materiale arheologice (în special ceramică) romane timpurii, pe lângă cele cunoscute și anterior, din epocile Dominatului și bizantină. La acestea s-au adăugat, pe măsura adâncirii, urmele unei locuiri din sec. IV - III a. Chr. S-a constatat existența, pe latura de E a edificiului, a unui canal de scurgere placat la suprafață cu blocuri legate cu mortar care prelua apele reziduale din încăperile încălzite, într-un sistem de zidărie lat de cca. 0,75 m și adăugat zidului la exteriorul palestrei.

II. PLATOUL CETATE (A. B., F.S., R.C.). În urma determinărilor geofizice pe o suprafață de cca. 20 x 20 m, la S de poarta principală a cetății, s-a practicat sondajul S.8/6 de 10 x 1 m, orientat aproximativ N-S, cu capătul de N la aproximativ 36 m S de colțul exterior de V al porții. S-a constatat amploarea locuirii medievale timpurii și s-au confirmat unele dintre anomaliile constatate prin determinarea geofizică sub forma unor aglomerări de ceramică sau, spre limita de N a sondajului, către E, a unor arsuri puternice datorate unor cuptoare (două alăturate) din aceeași epocă, aflate la cca. -1 până la -1,75 m sub nivelul actual. Vestigiile locuirii bizantine sunt evidențiate în sondaj până la - cca. 2 m (AB).

27. GILĂU, jud. Cluj; Adrian Isac, Felix Marcu, MNIT Cluj-Napoca

Cu prilejul lucrărilor complexe de amenajare și restaurare efectuate în castrul roman de la Gilău, cu ocazia celui de al XVII-lea Congres al Limesului (Zalău, septembrie 1997), am obținut informații în legătură cu descoperirea în iarna precedentă a unor schelete, datorită săpării unui bazin de deversare a apei menajere de lângă actualul „Disco Club” din centrul comunei. Din relatările lui Liviu Gorea, cel care a supravegheat lucrările, a rezultat faptul că ar fi vorba de trei schelete și de un cercel din bronz ce nu a mai putu fi recuperat. Informația vine în completarea cunoștințelor noastre mai vechi cu privire la semnalări de schelete umane la poalele pe care se află castrul roman, sub șoseaua națională Cluj - Oradea din dreptul intrării principale în rezervația arheologică (castelul Banffy, actuala Școală ajutoare) și în grădinile locuitorilor din vecinătatea șoselei. Bănuiala celor ce au efectuat săpăturile sistematice de la castru (colectiv condus de Dan Isac) cu privire la existența aici a cimitirului roman s-au bazat tocmai pe aceste informații.

Pentru verificarea acestora, s-a executat o secțiune de 6 x 1,50 m, orientată N-S, la aproximativ 1 m de bazinul săpat în decembrie 1996 și la 3 m de zidul clădirii unde funcționează actualmente discoteca (clădire de secolul XVIII). Până la 1,40 - 1,50 m, sondajul a evidențiat un pământ amestecat, rezultat din răvășiri medio-moderne, în care au apărut fragmente ceramice medievale, romane și câteva preistorice (Tiszapolgar), bolovani gălbui de carieră și fragmente de cuie și obiecte de fier atipice. A apărut, evident în poziție secundară, un fragment dintr-un **mortarium** roman din piatră. Numeroase fragmente de oase umane deranjate au ieșit la iveală începând cu adâncimea de 1,60 - 1,70 m, prefigurând existența unor schelete. În jurul adâncimii medii de 1,90 m au fost identificate un număr de șase schelete, numerotate convențional M1-6. Două dintre ele, M1 și M4 au fost găsite deranjate. Scheletele sunt orientate NE-SV, craniul aflându-se la NE. Mormintele sunt plane, defuncții fiind așezați pe spate, cu mâinile întinse pe lângă corp. Groapa era mărginită cu un ring de piatră din bolovani de carieră, fără mortar. Câteva cuie apărute în apropierea scheletelor par a proveni de la sicrie. În cazul celor patru morminte in situ, în special la M3, se remarcă amplasarea scheletelor (poate inițial a sicriilor) sau cel puțin a craniului pe un fel de pat de bolovani mici de râu și pietriș. Membrile inferioare ale defuncțiilor intră total sau parțial în profilul de est.

Inventarul funerar descoperit în M2 și M5 constă din: patru cercei de bronz și unul de argint cu capetele în formă de „S” - M2, M5; inel de tâmplă din bronz cu capetele terminate în „S” - M2; inel digital din bronz - M2; o monedă scifată din bronz cu litere cursive emisă de Ștefan IV (1162-1163) (cf. Corpus Nummorum Hungariae, Budapest, 1899, I, Pl. 6, Seria VII, nr. 101-103) apărută în M5. Pe lângă inventarul funerar, în gropile mormintelor a mai fost identificată multă ceramică romană spartă în antichitate. Datarea și încadrarea etnică a necropolei identificate la Gilău se înscrie într-un fenomen aflat încă în dispută (cf. P. Iambor - Șt. Matei, în ActaMN, XVI, 1979, p. 599 sqq.; Gh. Petrov, în ActaMN, 33/1, 1996, p.403 sqq.).

În concluzie, indiciile pe care le avem de multă vreme cu privire la existența unei necropole, în stânga drumului de acces la castelul medieval, lângă șoseaua națională, s-au adevărat. Rămâne în continuare de identificat necropola vicus-ului și a castrului roman.

28. GIURGIU, jud. Giurgiu; Dan Căpățână, MMN București

Săpătura a urmărit debleierea de sub ruine a turnului de SE al cetății - faza Mircea cel Bătrân - și printr-un mic sondaj executat pe colțul de NE al turnului donjon - aflarea nivelului de călcare al constructorilor acestuia.

A. Cetatea „Mircea cel Bătrân”

Este o cetate cu incinta protejată de patru turnuri de colț exterioare. Zidul de incintă are o grosime de 3 m și este compus din blocuri de piatră fățuite la exterior și un miez (emplecton) format din piatră de calcar înecată în mortar. Pentru orizontalizare zidul are în componere grinzi de lemn ale căror locașuri sunt vizibile din loc în loc. Accesul pe ziduri se făcea cu ajutorul a două scări de piatră.

Turnul de SE este de formă rectangulară cu diametrul de 12,5 m. Este construit pe o fundație platformă care prezintă urmele grinzilor de lemn așezate în formă de grătar. Turnul a fost demantelat până la fundație, fapt ce a împiedicat cunoașterea grosimii zidului în elevație. Prin analogie cu zidul nordic al incintei, putem considera fără a greși că și acesta avea lățimea de 3 m. Profilul casetei indică faptul că distrugerea turnului a fost însoțită de un puternic incendiu.

B. Turnul locuință

Donjonul a fost construit pe o fundație construită din blocuri de piatră de calcar prinse în mortar de culoare albă. Forma acesteia era pentagonală. Fundația prezintă pe latura de vest o retragere în unghi având rolul de sparge val. Turnul propriu zis are 7 laturi cu un diametru de 13,5 m, de la est la vest.

În elevație turnul a fost ridicat deosebit de îngrijit, fiind construit din blocuri mari de piatră fățuite la exterior și îmbrăcate în trei-patru asize de cărămizi romane refolosite, așezate atât pe verticală cât și pe orizontală. Nivelul de călcare al cetății I era mai ridicat cu cel puțin un metru față de situația găsită în timpul săpăturii.

În suprastructură, turnul putea avea două etaje adăpostind o garnizoană de circa 20 de oameni (vezi reconstituirea).

Acest turn va fi folosit de Mircea cel Bătrân ca turn de colț pe partea de N-V a propriei fortificații ridicate la finele sec. al XIV-lea.

29. GIURGIULEȘTI, R. Moldova; Tudor Arnăutu, Facultatea de Istorie Universitară Chișinău

Spațiul de la confluența Prutului cu fluviul Dunărea, cât și cel din preajma s. Giurgiulești, până nu demult, nu era cunoscut din punct de vedere arheologic. Grație investigațiilor efectuate de Centrul Arheologic din Republica Moldova în zona Terminalului de la Giurgiulești, astăzi, avem un tablou mult mai bine conturat în această privință. Presărate în jurul localității Giurgiulești, fie sub aspectul unor așezări civile sau necropole, fie prin prezența unor edificii cu caracter strategic, de tradiție romană, romano-bizantină sau fortificație feudal-târzie, ele documentează, în punctul cel mai de sud al Republicii Moldova, prezența umană străveche și continuitatea sa până în zilele noastre.

Noul obiectiv arheologic, despre care ținem să relatăm, este amplasat la vest de localitate, pe malul Prutului în punctul „La vadul Boului”. El reprezintă o necropolă plană de incinerare, cu morminte grupate în mai multe arii restrânse de circa 300 - 600 mp fiecare, fiind amplasat pe a doua terasă din stânga râului Prut. Din relatările sătenilor rezultă că suprafața necropolei se întinde de la sud spre nord, pe o distanță de 1 - 1,5 km. Potrivit acestor afirmații, pe suprafața menționată s-au descoperit mai multe fragmente ceramice modelate cu mâna de la vase cu fundul ascuțit, probabil amfore, precum și oase umane, grupate sau împrăștiate. Dat fiind lucrările de amenajare din zona cimitirului, multe din complexele funerare au fost afectate și chiar distruse de lama buldozerului care trasa linia de demarcație a fostei frontiere de stat (a URSS-ului). Cu ocazia investigațiilor arheologice din vara anului 1997, s-au trasat două șanțuri, pe o suprafață totală de 120 mp. Au fost descoperite 6 morminte. Deși suntem la începutul cercetărilor, deja putem trage unele concluzii preliminare asupra obiectivului în cauză.

O primă constatare, care reiese din analiza mobilierului funerar, este că, inventarul mormintelor este reprezentat în exclusivitate prin ceramică, atribuită în cea mai mare parte elementului local getic. S-au descoperit vase de tip clopot, tip borcan, oale cu aspect globular, străchini și căni.

Piese care pot ajuta la o încadrare cronologică mai exactă sunt amforele grecești (de proveniență din Heracleea Pontică, Thassos, probabil, Sinope) care datează din sec. IV - III a. Chr. O datare asemănătoare o atribuim și tipului de vas-clopot, cu brâu alveolar și apucători dispuse simetric în zona superioară. În aceeași perioadă pot fi încadrate străchinile cu toate treflate, care în necropolele contemporane de la Hansca, Enisala, Murighiol, Zimnicea etc. datează din sec. IV - III a. Chr. Ne exprimăm, totuși, rezerva pentru mormântul M. 5, în care urna și vasul-capac, cu miezul negru, ornamentate (urna cu alveole, strachina cu nervuri), sunt datate în literatura de specialitate începând cu sec. V a. Chr. sau de la sfârșitul acestuia.

În sfârșit, suntem de părere că cimitirul getic de la Giurgiulești aduce o contribuție însemnată la cunoașterea culturii materiale și spirituale a geto-dacilor de la gurile Prutului. Multiplicând numărul descoperirilor, el dovedește autohtonismul geților în zona de stepă din sudul Moldovei care continuă să fie considerată în istoriografie o terra deserta.

30. GLIGOREȘTI, com. Luna, jud. Cluj; I. Alexandru Aldea, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia; Florin Gogăltan, Adrian Ursuțiu, IAIA Cluj-Napoca

În campania de cercetări arheologice a obiectivului de pe „Holoame”, din vara anului 1997, ne-am propus investigarea celor mai importante complexe surprinse prin secțiunile magistrale S₁/1994, S₂/1995 și S₃/1996. De asemenea, a fost prelungită S₁/1994 cu încă 8 x 2 mp (caseta C₅/1997), porțiune rămasă nesăpată datorită vegetației abundente existente în trecut.

DESCRIEREA SĂPĂTURILOR. Pe lângă amintita secțiune, au fost practicate un număr de patru casete.

C₁/1997 a fost trasată între m 44 - 49 ai S₂/1995, cu scopul dezvelirii complexului încadrabil în Latène-ul timpuriu. Dimensiunile sale au fost de 5 x 2 mp. C₂/1997 a fost plasată la marginea sudică a

S₂/1995, între m 63,5 - 68,5 și a avut dimensiunile inițiale de 5 x 1,5 mp. Pentru a săpa în întregime complexul descoperit, ea a mai fost prelungită cu 1 m. C₃/1997 a fost trasată la metrii 25-29 ai secțiunii S₁/1994 cu dimensiunile de 5 x 2 mp. La metri 24 - 29 ai S₃/1996 a fost practicată o altă casetă, C₄/1997, de 5 x 2 mp.

DESCRIEREA COMPLEXELOR. În caseta C₁/1997, a fost dezvelită integral locuința surprinsă parțial cu ocazia săpăturii din anul 1995. Complexul de formă cvasi-circulară se adâncea până la circa 0,70 m având un diametru de circa 3,5 m. Fundul relativ plat fără denivelări. Nu au fost surprinse gropi de pari. Din conținut menționăm: ceramică specific celtică, alături de ceramică aparținând Latène-ului local din etapa timpurie a acestuia, precum și resturi osteologice, numeroase, fragmente de chirpic. La m 49 al S₁/1994 s-a conturat, la 1,20 m în nivelul de locuire al așezării Coțofeni, marginea unui complex, probabil o locuință de formă circulară aparținând acestui orizont. La metrii 65 - 68 ai S₂/1995 a fost conturat în C₂/1997, la 0,80 m adâncime un cuptor monoșarjă din bronzul târziu. Complexul cobora până la 1,40 m. Din conținut menționăm ceramică aparținând acestei etape, precum și o mare cantitate de cenușă, rezultată în urma arderii ceramicii. Diametrul estimat este de circa 1,20 m. Cuptorul a fost dezafectat încă din antichitate.

În caseta C₃/1997 au fost cercetate: o locuință aparținând bronzului târziu ce suprapune un complex din bronzul timpuriu, complexe surprinse parțial în cercetările mai vechi din S₁/1994.

Caseta C₄/1997, a permis delimitarea unei laturi a amenajărilor din epoca romană, surprinse la 0,20 - 0,40 m adâncime. Deocamdată suprafața cercetată este relativ redusă față de amploarea acestor construcții, delimitarea unui plan al acestora fiind imposibilă. Din aceeași casetă menționăm dezvelirea a două gropi hallstattiene, una din etapa timpurie a acestui orizont, iar cealaltă din etapa mijlocie. Primul complex are o formă circulară, cu un diametru de circa 1 m, surprinsă la 0,90 m și coborând până în stratul de steril aflat la 1,60 m. Din conținut menționăm ceramică tipică etapei HaB2, fragmente de chirpic, cenușă. Al doilea complex se leagă de cultura Basarabi. De formă patrulateră, cu latura de circa 0,60 m, complexul a fost surprins la aceeași adâncime ca și cel anterior, adâncindu-se de asemenea în nivelul steril. Menționăm în partea superioară a acestuia prezența unui vârf de săgeată „scitic”, ce se datează în ultima treime a sec. VII a. Chr., până la jumătatea sec. VI a. Chr. Din conținut: ceramică atipică, dar și fragmente specifice acestei culturi.

Stratigrafia corespunde cu cea surprinsă cu ocazia practicării secțiunilor magistrale în anii anteriori.

31. GORGOTA, com. Răzvad, jud. Dâmbovița; Tiberiu Muscă, Complexul Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște

S-a urmărit dezvelirea complexelor surprinse în campania 1995 și verificarea datelor oferite de radestezie.

Au fost trasate în punctul „La cazan” două casete; prima, de 3 x 1,50 m, pentru a delimita atelierul de prelucrare a opalului.

Prin trasarea casetei C3B s-a urmărit dezvelirea unui complex de locuire situat la sud de mormântul principal. În acest sens, a fost trasată o casetă, fiind delimitat parțial conturul complexului de locuire. În el au fost descoperite materiale aparținând culturii Cernavodă II, materiale ținând de bronzul timpuriu, printre care, și câteva fragmente cu decor ce imită pe cel specific ceramicii de tip Vucedol.

Această descoperire permite încadrarea materialelor din bronzul timpuriu la nivelul fazei Glina III.

Al doilea obiectiv cercetat a fost tumulul nr. II de la liziera „Pădurii câmpenilor”. Având la dispoziție datele oferite de radestezie, în continuarea casetei I/1995 s-a realizat caseta br. II de 2 x 2 m.

La minus 0,90 au apărut primele urme, fiind vorba de o pată de păcură arsă cu diametrul de 12-15 cm, același lucru s-a mai observat și la minus 1,35.

La minus 0,95 și până la 1,10 au fost surprinse materiale ceramice, se situează la 1 m distanță de mormântul dezvelit

32. GRADIȘTEA, jud. Brăila; Valeriu Sirbu, Muzeul Brăilei

S-a încheiat cercetarea Bordeiului nr. 18 (început în 1996) și s-au identificat alte 6 complexe: două locuințe de suprafață (L. 23 și L. 24) și patru gropi (GR. 207-210).

Bordeiul nr. 18, de formă ovală, cu o lungime de circa 4,50 m și vatră în interior, avea, aproape central, și o groapă (GR. 207). În umplutura gropii bordeiului, care, în mare măsură, are caracter „menajer”, s-au aflat multe materiale arheologice, îndeosebi fragmente de vase getice și elenistice, dar și oase de animale, pietre, etc. Pe baza ansamblului inventarului el poate fi datat în sec. II a. Chr.

Cele patru gropi (GR. 207-210), de formă cilindrică sau tronconică, se încadrează în categoria celor cu umplutură de tip „menajer”, ele conținând, pe lângă pământ din stratul arheologic, resturi de locuințe de suprafață și de vetre, cenușă, pietre, oase de animale și fragmente de vase sau de unelte etc.

Se remarcă varietatea tipurilor ceramice care includ aproape toate formele cunoscute la geto-daci în această perioadă. Ca și în campaniile anterioare, predomină tipurile de vase modelate cu mâna (circa 60-70%), arse oxidant sau inoxidant.

Importurile elenistice sunt reprezentate, aproape în totalitate, prin fragmente de amfore, îndeosebi de tipul Pseudocos și apoi din Rhodos.

Materialul arheologic descoperit în această campanie este cel obișnuit, fără piese de relevanță deosebită, și se datează în sec. II - I a. Chr.

33. GRĂDIȘTEA-COSLOGENI, punctul GRĂDIȘTEA, jud. Călărași;

I. NECROPOLA GETICĂ (Măgura Coslogeni); Valeriu Sârbu, Muzeul Brăilei; Sorin Dănilă, Muzeul Dunării de Jos Călărași

S-au descoperit alte 4 morminte: M.13 (înhumație copil, plus incinerare matur), M.14 - incinerare în groapă, M.15 - incinerare în groapă și M.16 - cenotaf, dar cu vase de ofrandă.

Se remarcă varietatea formei gropilor (rotunde, ovale, rectangulare), arderea intensă a osemintelor umane, din care s-au depus doar o parte, direct pe fundul gropii. În gropile mormintelor s-au mai aflat doar fragmente de vase getice sau de amfore grecești, lipsind orice alte piese de mobilier funerar.

Este de semnalat înhumarea copilului (probabil Infans I), ca și mormântul cenotaf.

Pe baza analizei vaselor getice și a amforelor grecești, mormintele se datează în sec. IV-III a. Chr.

Datorită amplor lucrări de excavație, toate gropile mormintelor au fost afectate, neputându-se stabili anumite dimensiuni ale gropilor, iar o parte a mobilierului funerar a fost distrus sau împrăștiat.

II. AȘEZAREA GETICĂ (Măgura lui Negoită)

S-a început și cercetarea așezării getice de aici, deocamdată doar prin trasarea unei secțiuni, întrucât zona era cultivată cu grâu.

Stratul arheologic nu este prea gros, dar este probabil că ne aflăm într-o zonă periferică a așezării. S-au identificat și două complexe de locuire, ambele nesăpate în întregime: o locuință de suprafață (L.1) și un bordei (B.1).

Inventarul arheologic, aproape în exclusivitate fragmente de vase getice și importuri elenistice (amfore, alte recipiente), nu este prea bogat și variat, dar el a permis o încadrare cronologică provizorie a locuirii (s-au avut în vedere și materialele adunate din zona așezării).

Recipientele getice sunt reprezentate de borcane și vase tronconice sau bitronconice, ornamentate cu brăuri alveolare și prevăzute cu proeminente pentru manevrare, de străchini și castroane, de obicei cu gura invazată, de vase cu picior sau căni, modelate cu mâna sau la roată etc.

Importurile elenistice sunt reprezentate de fragmente de amfore pontice sau sudice, de kantharoi sau cești etc.

Inventarul arheologic descoperit aici se datează în sec. IV - III a. Chr.

Analizele paleofaunistice, efectuate de Adrian Bălășescu, au evidențiat faptul că o activitate de bază a comunității era creșterea animalelor, ovicaprinele și bovinele reprezentând 72% din resturile recoltate.

* * *

Cercetările de până acum au pus în evidență existența unei așezări și a unei necropole getice, ambele din sec. IV-III a. Chr. Ele s-au aflat pe aceeași măgură, deși acum punctele au denumiri diferite, aflate la cca. 1,5 km una de alta. Având în vedere această situație, cercetările viitoare se vor efectua în ambele situri.

III. AȘEZAREA NEOLITICĂ (Grădiștea-Coslogeni); Marian Neagu, Muzeul Dunării de Jos Călărași; Stănică Pandrea, Muzeul Brăilei; Adrian Bălășescu, MNIR

S-au efectuat cercetări la Nord și la Sud de Tumulul din bronzul timpuriu, în două zone situate de-o parte și de alta a Secțiunii Magistrale (v. V. Cavruc, M. Neagu, C.C.D.J., 13-14, p. 79, P11a).

Întrucât, în zona de la Sud de Secțiunea Magistrală, V. Cavruc și M. Neagu epuizaseră cercetările la cenușarul Coslogeni și Tumulul din bronzul timpuriu, pentru a evidenția legăturile dintre posibilele complexe arheologice neolitice, s-au deschis două secțiuni mari - S.E. = 12 x 8 m; S.e. = 8 x 4 m. Pentru aceasta s-au demontat marorii dintre casele deschise anterior de V. Cavruc și M. Neagu.

În S.E., în timpul demolării marorilor s-au cercetat resturile M.15 (săpat parțial în campaniile 1991-1993), iar în S.e. s-au identificat două complexe neolitice - C.1 Aglomerația nr.1, C.2 Groapa nr.1, din care am cercetat integral C.1 Aglomerația nr.1.

1. M.15/1991-1993

Groapa începea la -88/90 cm și se adâncea până la -(130-145) cm; fundul era rotunjit; gura avea, foarte probabil, formă ovală - D.min.=75 cm. D.max. n-a mai putut fi determinat; tăia mantaua tumulului din bronzul timpuriu și pătrundea 35 cm în umplutura gropii B.5 (cult. Hamangia); umplutura - până la -(120-125) cm era formată din pământ brun, pigmentat cu fragmente de scoici, între -(120-128) cm era formată dintr-un sediment gălbui-cenușiu pigmentat cu cărbuni și cenușă, iar între -(128-145) cm era formată dintr-un sediment loessoid de culoare galbenă.

Scheletul - era depus în decubit ventral pe partea stângă; picioarele erau chircite; mâinile erau pliate sub piept; sub cap avea un fragment de lut galben-albicios bine frământat și amestecat cu nisip; orientarea Est-Vest, capul la Est.

Inventar - nu a fost identificat.

Ofrande - sub coastele și sternul defunctului am găsit jumătatea inferioară a unui vas Coslogeni, spart în antichitate (scheletul a fost depus peste fragmentul de vas).

Datare - cultura Coslogeni, datare confirmată de fragmentul de vas de sub schelet și de faptul că groapa mormântului taie mantaua Tumulului din bronzul timpuriu și Groapa B.5 (cult. Hamangia).

2. C.1 Aglomeratia nr.1

A fost identificată în S.e., la -145/148 cm și avea o formă elipsoidală, cu Dmax = 3,20 m și Dmin = 2,50 m. Era formată din 3 straturi succesive de scoici, oase de animale și fragmente ceramice Hamangia. Valvele de scoici erau în cantitate foarte mare. După îndepărtarea celor trei straturi succesive de scoici, oase și fragmente ceramice, la -160 cm a apărut un strat din lut de culoare gălbui - cenușie pigmentat cu cărbune și mari fragmente de chirpic ars. Acest strat de lut este de fapt capacul care acoperă o groapă, notată de noi C2GR1, pe care o vom cerceta în campania viitoare.

Materialul ceramic din acest complex aparține culturii Hamangia - faza II a, conform periodizării lui P. Hașotti.

În zonele unde nu s-au identificat complexe arheologice s-a observat următoarea situație stratigrafică:

a) între -155 cm și -165 cm, într-un sediment gălbui - cenușiu amestecat cu fragmente de scoici, am găsit fragmente ceramice neolitice Coslogeni și fragmente ceramice getice, predominantă fiind ceramica post - neolitică;

b) între -165 cm și -170 cm, într-un sediment loessoid amestecat cu cenușă, fragmente de scoici și mici fragmente de chirpic ars, am descoperit fragmente ceramice neolitice (Hamangia și Bolintineanu) și fragmente ceramice post - neolitice, se remarcă 3 - 4 fragmente ceramice decorate cu impresiuni de sfoară răsucită, care aparțin, foarte probabil, culturii Cernavoda III; acest strat poate fi considerat rezultatul unei nivelări efectuate înainte de ridicarea tumulului;

c) de la -170 cm și până la -178/180 cm, într-un sediment loessoid, s-au găsit, exclusiv, fragmente ceramice neolitice de dimensiuni mari, grupate câte 6 - 7 într-un loc; aceste fragmente ceramice sunt din pastă fină, arderea este completă, sunt acoperite cu slip negru lustruit și decorate cu linii incizate și încrustate sau cu șiruri de mici triunghiuri imprimare și încrustate - aceste trăsături permit încadrarea ceramicii neolitice în cultura Hamangia II a (după periodizarea lui P. Hașotti) și în cultura Bolintineanu II (după periodizarea lui M. Neagu); printre fragmentele ceramice Hamangia și Bolintineanu s-au descoperit și fragmente ceramice care au analogii în ceramica A₃ - Vinča B₁ (după periodizarea lui Gh. Lazarovici) și în ceramica Dudești IIIB (după periodizarea lui M. Nica).

STUDIUL ARHEOZOOLOGIC; Adrian Bălășescu, MNIR - CNCP

Studiul arheozoologic al faunei neolitice - s-au identificat 201 oase din care peste 85% aparțin bovinelor ceea ce demonstrează că activitatea de creștere a acestora reprezenta principala preocupare a comunității neolitice.

Vânatul este slab reprezentat ca număr de specii (3) și număr de resturi (5%); s-au identificat *Bos primigenius*, *Vulpes vulpes* și *Lepus europaeus*.

34. HALMYRIS, com. Murighiol, jud. Tulcea; Mihail Zahariade, Florin Topoleanu, Institutul de Studii de Istorie și Teorie Militară; Alexandru Madgearu, ICEM Tulcea; Traian Dvorski, MNM

Efortul de investigație s-a concentrat asupra a două obiective majore: Poarta de vest, a cărei cercetare exhaustivă se impunea încă din 1993 și Domus 2, obiectiv de un interes particular, cel mai mare edificiu constat până în prezent în perimetrul fortificat.

Sectorul "**Poarta de vest**" a fost investigat prin executarea unor secțiuni în spațiul dintre drumul de limes care pătrunde prin această poartă în interiorul cetății, precum și prin degajarea de dărâmătură a

bastionului de nord și a spațiului dintre incintă și acesta. Sintetizând informațiile obținute din datele stratigrafice și din observațiile asupra structurii zvingerului, a bastioanelor și a incintei s-au putut constata trei faze constructive.

Faza I. Poarta a fost flancată de două turnuri rectangulare de 5,84 x 2,46 m (t.1, de sud) și 5,31 x ? (t.2, de nord). Lățimea porții este de 4,50 m. Turnurile sunt realizate din blocuri mari, ciclopice, din calcar de Codru (lângă Babadag). Intrarea în turnul de sud (t.1), lată de 1,30 m, se află pe latura de est, interioară a acestuia. În cazul turnului t.2, doar jumătatea dinspre front (vest) pare construită din blocuri masive, jumătatea dinspre interior (est) fiind alcătuită din bolovani de dimensiuni mijlocii legați cu mortar, deranjați acum. Această situație apare ca o posibilă reparație intermediară în Faza I. Pe latura de est, interioară, a t.2 a fost practicată, de asemenea, o intrare de 1 m lățime.

Starea ruinelor. Blocurile de calcar sunt destul de superficial exfoliate și se păstrează într-o stare destul de bună. Constructorii fazei III, care au reamenajat poarta, au demantelat turnurile rectangulare lăsând, totuși, in situ, aceste blocuri ce au făcut parte din prima asiză a suprastructurii turnurilor.

Faza IIa. Zidurile turnurilor t.1 și t.2 au fost îngroșate, la interior, cu o zidărie din piatră de calcar și șist legată cu mortar alb cu ingrediente de pietriș fin, scoici și nisip. Îngroșarea la t.1 este de 0,74 m pe latura lungă, de nord, și de 0,77 m pe cea scurtă, de est. La t.2 îngroșarea este de 0,70 m pe latura scurtă (est). La t.2, intrarea anterioară în turn este obturată de un bloc de calcar refolosit din suprastructură care mută intrarea mai spre sud, lățimea acesteia rămânând necunoscută. Pe latura de vest a t.1 căptușeala de piatră și mortar a fazei II este lată de 2,23 m, ceea ce face ca latura de front să fie mai groasă. Fundația acestei faze apare ca o îngrămădire de bolovani mijlocii înecat în mortar. La t.2 situația nu este cunoscută. În momentul amenajării fazei IIa, podeaua t.2 a fost suprainălțată cu pământ adus, bine bătătorit, cu urme de mortar provenite de la bauschutt-ul inițial, cărămidă, oase de animale, pietre. Acest nivel de călcare în turn pare să fi suportat un incendiu relevat printr-o dungă fină de arsură.

Faza IIb. Reparația care a urmat incendiului a așternut mortarul rezultat de la lucrări în amestec cu pietre și s-a călcat pe el în turn. Acest strat, gros de 0,01 m suprapune latura interioară a t.2, demantelată, în prealabil, până la nivelul primei asize a suprastructurii, ceea ce înseamnă că dacă în faza IIa a se va fi păstrat suprastructura fazei I, acum pare să se renunțe la laturile dinspre poartă ale t.1 și t.2, creându-se un zvinger rectangular. Acest nivel de călcare este marcat de un incendiu de data asta violent care se suprapune peste mortarul anterior pe care se călca. Peste arsură se așterne un pământ cenușos în amestec cu piatra care reprezintă ultimul nivel de călcare al fazei IIb și care bate în suprastructura zvingerului t.2.

Faza IIIa. Faza III demantelează faza anterioară până aproape de fundație păstrând practic o asiză din suprastructură. Se crează un zvinger oval din piatră de șist și calcar refolosit cu intruziuni de cărămidă. Mortarul este alb cenușos, dur, cu nisip cochilifer și pietriș fin. Au fost construite, în aceeași tehnică, două bastioane rectangulare B.1 și B.2. Ele nu fac corp comun cu incinta fiind plasate spre vest de aceasta la o distanță de 1,50 m (B.1) și de 1,30-1,40 m (B.2). Un plafon din dale de calcar suprapuse de o boltă monumentală din cărămidă și blocchete de șist acoperea aceste culoare, realizând astfel legătura și posibilitatea de trecere de pe drumul de rond al incintei pe platformele bastioanelor.

La capătul de sud al culoarului dintre B.1 și incintă se găsește o poternă unde lățimea devine 1,40 m. Aici se găsește o ușă de lemn care se bloca cu o bârnă. S-au păstrat lăcașurile de fixare ale bârnei. Canatul ușii este lat de 0,27 m și ieșit în afară cu 0,09 m. Lățimea poternei la canat este de 1,25 m. Incinta în acest loc cunoaște o îngroșare de 0,55 m care este structurală fiind croită în acest fel, de la început, cu scopul de a nu permite, în caz de asediu, o presiune direct și prea mare asupra ușii. Se crea astfel un spațiu - șicană care ușura presiunea. Ușa pare să fi fost foarte groasă, de 0,10-0,15 m, și se deschidea către interior stânga. În cazul atacului asupra ușii, atacatorul, fie era nevoit să meargă paralel cu zidul de incintă și să lovească numai o parte a ușii, perpendicular, expunându-se atacului de pe incintă, fie era nevoit să lovească oblic, ceea ce era inefficient. Prima asiză din faza I a t.1 a fost folosită ca prag al culoarului.

Bastionul B.2 este construit, în general, în maniera lui B.1. Podeaua spațiului dintre incintă și bastion era formată din blocuri masive de calcar. Lățimea culoarului este de 1,42 m la mijloc și de 1,30 m la intrarea dinspre zvinger. Spațiul între incintă și bastion era acoperit cu blocuri masive de calcar. Lățimea culoarului este de 1,42 m (la mijloc) și 1,30 m la intrare (dinspre zvinger). Blocul de plafon identificat este un prag de piatră refolosit, în care au fost executați batanții rotunzi ai unei uși duble care bloca accesul dinspre nord. Ușile se deschideau spre interior. Că acest bloc din plafon servea drept suport pentru fixarea ușilor de o parte și de alta stă dovadă executarea în piatră a unui toc în care ușile se sprijineau. Ele foarte probabil erau blocate de asemenea cu o bârnă.

În această fază în culoar funcționa un izvor amenajat de constructorii fazei III încă de la început. Pe lățimea izvorului a fost executată o nișă (bloc de calcar galben cu inscripția VOT) pentru ușurarea accesului

la izvor de pe platforma incintei. Nișa este lată de 1 m. Înălțimea cu inscripția coridorului de la podea la plafon este de 1,76 m.

Coridorul B2 ca și la B1 era acoperit cu blocuri de calcar deasupra având o boltă din cărămidă și blochete de șist. Este foarte probabil că în dreptul nișei de acces la izvor bolta avea un orificiu care făcea posibilă luarea apei de către cineva care stătea pe incintă.

La zvingerul oval și la paramentele bastioanelor au fost folosite blocuri de calcar din construcțiile anterioare, prelevate din fazele 1 și 2 precum și din necropolă. Unul din blocurile folosite la amenajarea izvorului și implicit a podelei coridorului. Aici îngroșarea în unghi drept este, spre deosebire de B1, acoperită cu o boltă în sfert de arc de cerc, care făcea corp comun cu bolta coridorului. În faza III, deschiderea porții între bastioanele B.1 și B.2 este, la ușori, de 3,40 m, iar între paramentele bastioanelor de 4,85 m. Lungimea ușorului B.2 este de 1,20 m, iar a ușorului B.1 de 1,15 m.

Nivelul de călcare în poarta fazei III constă într-un pământ galben, dur, foarte bine bătătorit, așternut peste nivelul fazei IIa-b. Drumul, foarte probabil de limes, pătrundea în cetate. El este lat de 4,70 m și constă dintr-un pat de galben dur, bine bătătorit, peste care s-au așezat pietre (bolovăniș), bine tasate, drept pavaj. Drumul stă pe un strat de pământ cenușos, bine tasat, gros de 0,40 m, care, la rândul lui, stă direct peste t.2 al fazei I, ceea ce înseamnă o decapare anterioară pentru așternerea drumului, precum și peste ultimul nivel de călcare al fazei II. Drumul dispune de o bordură de 0,30-0,40 m grosime, alcătuită din bolovani fixați în patul galben.

Cea de a doua intrare rezultată din apropierea arcelor de cerc are zvingerului spre interiorul cetății este lată de 2,70 m cu un pilon central de 1 x 1 m care crea o dublă intrare. Spațiul de acces dinspre nord este lat de 1,13 m, iar cel dinspre sud este lat de 1,40 m. Aici se găsea, prin urmare, o poartă dublă, monumentală, cu două culoare de acces.

Faza IIIb. La un moment dat izvorul a fost scos din uz, astupat cu pământ, piatră, cărămidă fragmentară, animale, o bază de dolium, ceramică până la nivelul pavajului. În acest moment nivelul în coridorul dintre B.2 și incintă a fost ridicat prin așternerea unui strat de pământ galben, bine bătătorit, gros de 0,23 m și pavat cu plăci de piatră. Tot acum este blocată și intrarea în coridor cu blocuri de dimensiuni mijlocii, legate cu mortar și tencuită. Mortarul de culoare roșietică se găsește în amestec cu pietriș, scoici și cărămidă pisată.

Sectorul "Domus 2". În apropierea porții de vest se găsește cel mai mare edificiu intramuran de la Halmyris, cu laturile de 42 x 17,70 m. Campania 1997 a identificat principalele etape constructive și de folosire a monumentului. Acesta a fost construit la începutul sec. 4, plintei sale interioare corespunzându-i nivelul 6. La începutul secolului următor, spațiul este compartimentat, nivelul 8 având o podea perfect orizontală construită din cărămidă pisată, prinsă în lut. Nivelul 10 corespunde domniei lui Justinian și constă dintr-un pavaj de cărămidă.

În stadiul actual al cercetării nu se poate preciza destinația edificiului.

35. HÂRȘOVA – CARSIVM, jud. Constanța

I. CETATEA CARSIVM (în fapt doar un element al unui complex de fortificații antice); Tudor Papisima, Constantin Nicolae, Gabriel Talmățchi; M.I.N.A.C.

Este situată în sud-estul orașului Hârșova, pe malul Dunării, pe un platou stâncos; acesta este mărginit de fluviu (spre S) și de str. Alexandru cel Bun (spre V), Cetății (spre N) și Dobrogei (spre E). Anul 1939 înseamnă debutul investigațiilor cu caracter științific aici. Alte săpături au fost întreprinse abia după câțiva ani (în 1943), pentru ca ultima campanie (înainte de prezentele cercetări) să se desfășoare în 1963. Cercetarea acestui obiectiv de largă notorietate în istoria antică și medievală, atât a Dobrogei, cât și întreg spațiul românesc, a fost reluată în anii din urmă (în 1993), unul dintre scopurile acestuia fiind asigurarea pregătirii de specialitate a studenților de la Facultățile de Istorie și Științe Administrative (spec.: istorie) și de Litere și Teologie (spec.: teologie ortodoxă-istorie) ale Universității „Ovidius” din Constanța (participanți la campania anului 1997).

Investigațiile din vara trecută s-au efectuat în secțiunea magistrală S 2 (în lungime de 140 m aceasta traversează întreg platoul cetății de la V la E, până la poalele lui dinspre răsărit), începând din c. 34, fiind realizate descoperiri din epocile romană și medievală timpurie. În c. 62-66, spre profilul nordic, după înlăturarea unui nivel de demolare din bolovani ce provenea de la o construcție distrusă, s-a ajuns la un nivel de culoare galben-brun, foarte bine compactat, fără resturi ceramice dar cu fragmente de olane și țigle. Acesta acoperea un nivel marcat la suprafață de o peliculă de arsură (poate un rest de locuință) de unde a fost recuperat un depozit monetar constituit din 8 piese care, după bronzurile ce au fost identificate (6 la număr), delimitează perioada dintre 297/299-367/375. S-au mai descoperit 6 fragmente de țigle romane executate de Legio I Italica (care le și „semnează”) precum și alte monede din aceeași epocă (în c. 36, 39, 41 și 43) emise de împărații Claudiu, Aurelian, Maximin și Constantin I. În c. 35-36 am continuat investigarea

unei locuințe medievale timpurii cu limitele marcate de pietre de dimensiuni mijlocii și mici. Aici a apărut material din această epocă dar și un follis de la Focas pare-se, emis la Cyzic în anii 605-606, prezent în context în poziție secundară. Alte depuneri medievale timpurii au fost evidențiate în c. 62-66 unde, pe podeaua unei locuințe incendiate în sec. al XI-lea, dar care a funcționat în 3 etape, zăcea un borcan întreg, lucrat cu mâna, având o formă bitronconică, umeri puțin dezvoltati, gât drept, cilindric, buză colac ușor răsfrântă în afară și fund drept. Decorul redă linii orizontale care îmbracă zona mediană a vasului suprapuse, la nivelul umerilor, de franjuri oblice. Pe lângă ceramica medievală timpurie care constituie categoria de material cea mai bine reprezentată, în săpături au mai apărut și alte materiale contemporane acesteia.

II. CETATE, sector Edificiu; Paul Damian, Mihaela Simion, MNIR

S-a continuat cercetarea Edificiului nr. 2 precum și clarificarea unor detalii arhitecturale din construcția Edificiului nr. 1. S-a degajat marmorul dintre S I și S VI, lărgindu-se și S VI spre est. Astfel, zidul de nord al Edificiului nr. 2 din S VI (pus în evidență anul trecut) se continuă intersectând traiectul fostului marmor dintre S I și S VI și face colț (90°) în S I. Latura de vest a acestui edificiu a fost surprinsă numai pe o lungime de 1,15 m fiind demantelată de o amenajare ulterioară (bordei ?) surprinsă de altfel și pe profilul de sud. În colțul de construcție surprins ne-am oprit la -2,70 m, pe un nivel din pământ galben-nisipos, cu pigmente fine ceramice și cu o orientare descendentă spre sud. Pe acest nivel se găsesc câteva pietre și fragmente ceramice (fragmente întregibile dintr-un castron) și tegulare.

În S VI ne-am adâncit pe jumătatea de est a secțiunii. Aici, la - 3,20 m, se profilează la 0,50 m spre nord de zidul Edificiului nr. 2, un alt zid, mai exact fundația sa, din piatră nefasonată, legată cu pământ, cu o grosime de 0,45 m, aparținând fie unui nou edificiu, fie unei faze mai vechi a Edificiului nr. 2. De remarcat faptul că materialul arheologic recoltat din nivelul aferent acestei construcții aparține primei jumătăți a sec. IV p.Chr.

III. TELL, Dragomir Popovici, MNIR; Puiu Hașotti, Valentina Voinea, Universitatea Ovidius Constanța; Bernard Randoin, Yannik Rialland, Ministère de la Culture, Direction du Patrimoine, Sous-direction de l'Archéologie du Centre, Franța; Cătălin Bem, Florin Vald, Geanina Haită, MNIR

În campania anului 1997, colectivul șantierului și-a propus continuarea cercetărilor în suprafața β cu scopul realizării punerii în secvență a integralității suprafeței și a complexelor cercetate. În principal s-a avut în vedere continuarea cercetării structurilor de locuire nr. 41, 42, 56 cu scopul definirii soluțiilor constructive utilizate, a amenajării spațiilor interioare și a relațiilor stratigrafice și cronologice existente între ele.

De asemenea, s-a continuat cercetarea complexă a zonei de deșeuri menajere C. 521 începută din campania precedentă cu scopul de a se defini din punct de vedere metodologic ca și pluridisciplinar studiul acesteia.

Campania anului acesta a fost puternic afectată de ploile extrem de abundente, astfel că scopurile propuse nu au putut fi realizate decât parțial.

.....

STUDII PLURIDISCIPLINARE ASUPRA COMPLEXULUI C. 521, Dragoș Moise, Valentin Radu, I. Tomescu, Mihai Tomescu, MNIR – CNCP.

A. **Studiul arheozoologic** al resturilor de mamifere a evidențiat spectrul faunistic al fiecărei secvențe stratigrafice în parte, încercându-se totodată și o abordare biocronologică plecând de la materialul osteologic studiat.

Cercetările arheoihtologice s-au axat pe materialul prelevat din complexul 521 (zonă de deșeuri menajere prelevată integral). Principalele obiective urmărite sunt stabilirea spectrului faunistic și a perioadei de captură. Relațiile acestora la nivel stratigrafic vor încerca să stabilească perioada de utilizare a zonei menajere, bine-nțeleș, în corelație cu celelalte date din domeniile pluridisciplinare angajate în acest scop.

Prelevarea exhaustivă a sedimentului complexului C. 521 a permis recuperarea (prin sitare și triere) a resturilor de lemn ars și a coprolitelor. Studiul repartiției acestor două tipuri de resturi în cuprinsul C. 521 se va corela cu studiul repartiției celorlalte tipuri de resturi, în vederea încercării de a pune în evidență o sezonabilitate a depozitelor complexului.

B. **Micromorfologie**, Constantin Haită, MNIR - CNCP

În campania de săpături arheologice din anul 1997, s-a continuat analiza unităților sedimentare identificate în sit.

Studiul micromorfologic are în vedere atât nivelurile de amenajare din interiorul locuințelor, cât și unitățile de acumulare din zonele de activitate din exteriorul locuințelor și din zonele de deșeuri menajere, în

scopul caracterizării modului de amenajare și utilizare a spațiului din locuințele gumelnițene și identificării activităților antropice.

36. HISTRIA, com. Istria, jud. Constanța; Responsabili științifici: Petre Alexandrescu, Alexandru Suceveanu, IAB

I. SECTOR ZONA SACRĂ (T); Alexandru Avram, Monica Mărgineanu Cârstoiu, IAB; Konrad Zimmermann, Universitatea din Rostock, Germania; studenții Mihaela Marcu, Iulian Bîrzescu, FIB (Fonduri: 8.000.000 lei Universitatea din Rostock, Germania)

În continuarea campaniei din 1996, în august 1997 s-a dezvelit în întregime o bazilică databilă în sec. V p. Chr. adosată zidului de incintă post-gotic pe latura sa estică. Drept urmare, s-a degajat pe o porțiune de cca. 10 m un tronson din fundația zidului de incintă. S-a constatat că, spre deosebire de porțiunea cercetată în anii trecuți, în afară de temelie, zidul mai păstrează pe alocuri și urme din elevația paramentului interior. Bazilica, din care nu se mai păstrează decât fundația (și doar într-o mică porțiune un fragment din elevație, cu urme de tencuială) este orientată SSE-NNV, prezintă o formă alungită și este compusă din două încăperi (despărțite între ele de un zid transversal) și un altar absidat. Nivelul de călcare al acestui edificiu suprapune o umplutură rezultată dintr-o nivelare efectuată probabil chiar în ajunul ridicării bazilicii. Sub această umplutură se observă deja trei monumente de mici dimensiuni (baze votive?) datând, foarte probabil, din perioada târzie de funcționare a zonei sacre grecești. Judecând după alinierea acestora în funcție de bazele votive deja cunoscute din săpăturile vechi și după orientarea unei străzi amenajate în epoca elenistică târzie, surprinse parțial în campaniile trecute, noile monumente par să se integreze unei alei de acces spre zona sacră dinspre sud (via sacra?). În campania viitoare urmează să adâncim săpătura până la nivelul căruia îi aparțin monumentele nou descoperite. De remarcat, că între nivelul de epocă elenistică târzie al zonei sacre și momentul de construcție al bazilicii din sec. V p. Chr. straturile arheologice au fost total deranjate de intervenții succesive; nu au putut fi identificate decât două umpluturi conținând material amestecat.

O altă realizare a campaniei din 1997 a fost executarea unei secțiuni ($\alpha/1997$) în suprafața A7 care a prelungit secțiunea N-S $\alpha/1993$ până în interiorul "marii depresiuni" (adâncitura naturală a stâncii de șist din dreptul laturii de est a templului Afroditei). În această secțiune s-au descoperit două fragmente dintr-un *trapezophoros de marmură*, care se adaugă fragmentelor descoperite în aceeași zonă în 1974 și 1994. Grație noilor descoperiri, se poate reconstitui complet un *trapezophoros* databil în epoca elenistică, reprezentând, fără îndoială, perechea celui semnalat și ilustrat odinioară de Vasile Pârvan (aflat astăzi în muzeul din Varna).

II. SECTOR BAZILICA EPISCOPALĂ; Alexandru Suceveanu, IAB; Crișan Mușeteanu, MNIR; Octavian Bounegru, Universitatea "Al.I. Cuza" Iași; Costin Băjenaru, MINAC; studenții Adela Băltac, Adriana Panaite, FIB (Fonduri: 6.000.000 lei - IAB; 1.000.000 lei - Universitatea "Al.I. Cuza" Iași; 2.000.000 lei - MINAC).

În această campanie s-au epuizat casele K11-13 și s-a început caseta J13. Săpăturile au dus la identificarea atrium-ului bazilicii episcopale (sec. VI p. Chr.), în mijlocul căruia se afla un portic pavat cu dale de calcar. În exteriorul porticului s-au identificat toate cele patru niveluri surprinse în săpăturile de până acum și anume: IV A (prima parte a sec. VI p. Chr. - momentul de construcție a bazilicii), IV B (a doua parte a sec. VI p. Chr. - momentul de reparație a bazilicii), V A (sfârșitul sec. VI - începutul sec. VII p. Chr. - momentul dezafectării parțiale a bazilicii), V B (sec. VII p. Chr. - ultimul nivel de locuire la Histria).

De remarcat faptul că nivelul atrium-ului (inclusiv porticul) se află cu circa 0,30 m mai jos decât cel al narthex-ului, dar și decât cel al străzii de la vest, cel puțin în partea ei sudică, ceea ce implică existența unor trepte dinspre stradă spre atrium, dar și dinspre atrium spre narthex.

Unul din pilaștrii porticului poartă, pe partea sa superioară, o inscripție din vremea lui Antoninus Pius, ridicată de un veteran - cu nume tracic - din ala I Flavia Gaetulorum, databilă după numele consulilor în 152 p. Chr.

37. HUNEDOARA, jud. Hunedoara

I. BISERICA "SF. NICOLAE"; Zeno K. Pinter, Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu; Marian Tiplic, Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu (campania 1996)

Biserica Sf. Nicolae din Hunedoara, poate fi pusă în legătură cu pomenirea în documentele medievale, în anul 1452, a cunoscutului vlădică Ioan de Caffa, ce preia păstoria românilor hunedoreni intrând astfel în conflict cu iezuitul Ioan de Capistrano. Monumentul a făcut obiectul interesului, în special al

istoricilor de artă, datorită splendidelor picturi murale ce împodobesc edificiul de cult. Pisania de deasupra ușii naosului a fost realizată în anul 1654 și menționează zugrăvirea bisericii în anul 1634, în vremea "prealuminosului craiu Gheorghe Rakoti cel bătrân". Catapetasma din lemn de stejar ce desparte naosul de altar, se datează tot în secolul al XVII-lea, prin inscripția "Constantin zugrav 1648" ce apare pe una din icoane.

Pentru restaurarea acestor fresce și pentru o datare mai exactă a monumentului s-a comandat din partea D. M. I. o cercetare arheologică, executată, cu sprijinul material al Muzeului Național al Civilizației Dacice și Romane din Deva, în perioada 26 august - 14 septembrie 1996, de către Z. K. Pinter și M. Tiplic.

Încercând, pe cât posibil, protejarea amenajărilor interioare ale bisericii și surprinderea, în același timp, a tuturor legăturilor stratigrafice, s-a trasat o secțiune magistrală în interiorul monumentului, (S.1) lată de 1,5 m și apoi lărgită în porțiunile de interes sporit și lungă de 10 m, în așa fel încât profilul de Sud să cadă pe axul median al monumentului, iar profilul de Nord să surprindă baza pilonilor de susținere a bolții. Cu extremitatea de Est a secțiunii s-a urmărit prinderea legăturii dintre naos și altar, pe când extremitatea vestică surprindea pragul ușii naosului și legătura cu pronaosul. În exteriorul monumentului, pe latura de Sud, la îmbinarea naosului cu pronaosul, au fost practicate două casete de 2/4 m, (C.1 și C.2) în extrem de îngustul spațiu dintre biserică, alea din beton și criptele contemporane. Aici s-a putut constata că monumentul a fost zidit într-o singură etapă, ca biserică cu plan central, cu pronaos, naos și altar în patru laturi. Terenul nu a permis verificarea fundațiilor turnului de pe latura de Vest, dar reprezentarea din secolul XVII, din tabloul votiv păstrat pe peretele de Vest al naosului, nu cuprinde acest element.

În interior, în S.1, după dezafectarea podelei contemporane din scânduri susținute pe bârne, s-a înlăturat un strat de zgură de furnal cu grosimea de 10 - 25 cm. Sub acest nivel, s-au sesizat urmele unei podiri mai vechi, tot cu scândură susținută pe bârne groase de 15 cm și așezate pe un nivel din nisip cu pigment de mortar. La cca. -30 cm față de nivelul de călcare actual, a fost surprins pe porțiuni mici, un nivel de pavare a bisericii cu cărămizi prinse pe un pat de mortar așezat pe un strat de nivelare gros de 15 - 25 cm și compus din pământ cu pigment de cărămidă, piatră și mortar. Pe baza acestor observații putem considera această amenajare, ca fiind prima pavare interioară a monumentului, așezată pe o nivelare efectuată imediat după terminarea lucrărilor de zidire. Cu același prilej, în fața Ușii Împărătaști a iconostasului a fost montată în pavaj o lespede din calcar, a cărei ornamentație deși puternic uzată prin călcare, denotă o proveniență romană. Din păcate aceste situații au putut fi observate doar pe porțiuni reduse ale profilelor, stratigrafia fiind deranjată în mare parte de înhumări moderne, ca M.1 din centrul naosului, cu sicriul din lemn încă bine păstrat și ca atare nedeafectat. O altă deranjare a stratigrafiei s-a produs în anii '20 ai secolului nostru, când fundațiile zidurilor exterioare, ca și fundațiile stâlpilor de susținere a bolții au fost consolidate din interior cu un brâu de beton ce coboară până la adâncimea de 1,70 m de la actualul nivel de călcare. Sub acest nivel, pe toată întinderea secțiunii a fost surprins un strat de cultură preistoric gros de 80 cm, conținând ceramică neolitică. Sub stratul preistoric, la o adâncime de 95 cm de la nivelul de călcare actual, apare solul viu.

Singurul loc nederanjat de amenajările amintite mai sus a fost surprins în extremitatea de Vest a secțiunii, la zidul interior, neconsolidat cu beton, ce desparte naosul de pronaos. Aici a fost cercetat și singurul mormânt medieval deranjat doar în zona picioarelor (M.2), care a păstrat în inventar două inele și o monedă de argint. Este vorba de un inel gracil, realizat din sârmă de argint pe care a fost lipită o inimioară mică din același metal și un inel sigilar masiv, peste a cărui sigiliu reprezentând un potir ornamentat tot cu o inimioară și flancat de un soare și o semilună, a fost lipit un denar emis de regele Vladislav I al Ungariei (1440 - 1444). Pentru a se potrivi peste spațiul oval al sigiliului, marginile monedei au fost decupate corespunzător. Având în vedere constatarea stratigrafică conform căreia mormântul a fost practicat după construirea bisericii, datarea monumentului poate fi coborâtă înainte de secolul al XV-lea.

II. GRĂDINA CASTELULUI; Sabin Adrian Luca, Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu; Elena Bugnaru și Cristian Roman, Muzeul Corvineștilor Hunedoara

Campania arheologică, sponsorizată cu deosebită generozitate de primăria municipiului Hunedoara, a constatat în cercetarea secțiunii S.2/1997 cu dimensiunile de 18 x 4 m. Stratigrafia nu a mai fost afectată, ca în anul trecut, de lucrări de construcție contemporane. Nu au mai fost descoperite nici complexe dacice. În schimb, în mare parte din secțiune, stratele preistorice au fost afectate de o construcție medievală, datată cu monedă în secolul XVI, din care s-a dezvelit mai mult de jumătate. În această locuință, puțin adâncită, s-a descoperit o sobă/cuptor (?), o vatră și multe fragmente de obiecte de fier folosite la construcția propriu-zisă. De asemenea, s-a descoperit și ceramică, deosebit de frumoasă, caracteristică perioadei. În colțul de sud-est al acesteia, în afara construcției, s-au descoperit două schelete umane depuse în gropi special amenajate și - după cuiele descoperite - în sicrie. Inventarul acestora nu ne permite să le atribuim unei perioade cronologice anume.

Straturile preistorice au fost surprinse intacte în partea de vest a secțiunii noastre. Bine individualizate sunt stratele aparținând culturii Starčevo - Criș, epocii bronzului și epocii hallstattiene. Încadrarea mai fină a acestora se va face o dată cu publicarea monografică a descoperirilor.

I. MUZEUL UNIRII; Costel Chiriac, Constantin Iconomu, Costică Asăvoaie, Institutul de Arheologie Iași.

Ca urmare a solicitării Complexului Național Muzeal Moldova din Iași, Institutul de Arheologie Iași a asigurat asistența arheologică la Muzeul Unirii. Întrucât clădirea acestui muzeu a intrat în reparații, lucrările prevăzute incluzând și diferite intervenții în sol (consolidări de fundații, drenuri și canalizări) în primăvara și vara anului 1997 s-a efectuat supravegherea arheologică a săpăturilor și s-au întreprins mici sondaje acolo unde contextul a impus acest lucru.

Clădirea, construită la începutul secolului al XIX-lea, în stil neoclasic moldovenesc, a avut diverși proprietari care au operat numeroase modificări în compartimentarea interioară sau au fost efectuate reparații în urma unor deteriorări. Construcția a avut mai mult de suferit în vara anului 1944 când aripa de nord-est a fost bombardată, actualul Muzeu al Unirii, rămânând pe aproximativ jumătate din suprafața construită inițial. Clădirea și-a recăpătat valoarea istorică pe care o are astăzi deoarece, după proclamarea Unirii din 5 / 24 ianuarie 1859, a fost închiriată de către stat pentru a servi ca reședință a principelui Al.I. Cuza cât timp capitala a rămas la Iași. În 1956 a devenit Muzeu al Unirii. În cursul săpăturilor au fost observate fundațiile zidului perimetral rămas după cel de-al doilea război mondial de pe latura de sud-est a monumentului. De asemenea, întrucât construcția a fost amplasată pe sol purtat, pentru distribuția uniformă a sarcinilor pe fundații, s-a apelat la artificii de construcție cum ar fi consolidări cu pari de lemn sau executarea unor arce de descărcare chiar în structura fundației. Cu ocazia efectuării unor șanțuri la nord-est de clădire, au putut fi observate și cartate resturile de zidărie din porțiunea distrusă a monumentului și urmele unor fundații ce au aparținut unor construcții anterioare Muzeului Unirii. De asemenea, au fost puse în evidență trei gropi menajere cu umplutură din secolul al XVII-lea (resturi de țigle, cahle etc.). Cercetările arheologice întreprinse confirmă informațiile dobândite din sursele documentare potrivit cărora clădirea Muzeului nu este mai veche de începutul secolului al XIX-lea dar a fost construită pe un perimetru locuit cu mult timp înainte de această dată.

II. CASA KOGĂLNICEANU; Constantin Iconomu, Costel Chiriac, Costică Asăvoaie, Institutul de Arheologie Iași

Complexul Național Muzeal Moldova din Iași a inițiat lucrări de reparații la Casa Kogălniceanu. Pentru asigurarea asistenței arheologice a fost solicitat Institutul de Arheologie din Iași.

Casa a fost ridicată, conform datelor documentare, între anii 1815-1817 de către Ilie Kogălniceanu, tatăl lui M. Kogălniceanu, în stil neoclasic moldovenesc. Datorită faptului că a fost locuită multă vreme, de diverse familii, clădirea a suferit numeroase modificări și serioase deteriorări. În timpul celui de-al doilea război mondial casa a fost distrusă parțial, o restaurare amplă fiind efectuată abia în 1950.

Cu prilejul intervențiilor în sol ale constructorului restaurator, care a început reparația în anul 1997, s-au făcut câteva observații arheologice, atât la exteriorul cât și la interiorul laturilor de sud, vest și est privind inclusiv tehnicile de construcție ale epocii. S-a observat că datorită fundării pe un teren în pantă se înregistrează variații ale cotei de fundație și că, unele ziduri au fost adosate ulterior construcției inițiale. Nu au fost reperate indicii care să ateste existența unei construcții din zid mai vechi pe locul actualei clădiri.

Cu prilejul intervențiilor în sol au fost recoltate materiale arheologice din secolele XVII - XVIII și XIX ca fragmente de vase ceramice și din porțelan.

Observațiile făcute la Casa Kogălniceanu vor fi în măsură să conducă la o imagine mai clară a Iașilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

39. IERNUT - SF. GHEORGHE, „Punctul PE ȘES”, jud. Mureș; Călin Cosma, IAIA Cluj-Napoca; Aurel Rustoiu, Institutul Român de Tracologie filiala Cluj-Napoca

În anul 1997 au fost deschise două suprafețe, S₁ și S₂, ambele paralele cu Mureșul, orientate N-S. Prima a fost dispusă între suprafețele din anii 1991-1992, având dimensiunile de 8 x 6 mp, iar cea de a doua, a fost trasată în prelungirea suprafeței din 1992, cu dimensiunile de 5 x 4 mp. Ambele suprafețe dispun de aceeași stratigrafie verticală.

Materialul arheologic adiacent primului nivel de cultură (secolele XIII - XIV, 0 - 0,30 m), constă din fragmente ceramice, oase de animal și câteva obiecte din fier, foarte corodate (probabil cuie și piroane). Fragmentele ceramice au o culoare cenușie și roșie fiind lucrate la roata rapidă, dintr-o pastă de bună calitate. Forma de vas este oala, cu pereții subțiri, umerii bine reliefați, buza răsfrântă în afară și tăiată, fundurile destul de înguste. Unele exemplare comportă în interiorul buzei o șanțuire pentru capac. În cadrul acestei ceramici o categorie aparte o constituie cea cenușie, atribuită „oaspeților”. În S₂, între m 2,70 - 5,00 a fost surprinsă o platformă de lut galben, ea găsindu-se la baza nivelului medieval, în stratigrafie orizontală

având o formă pătrată, ieșind din profilul vestic cu aproximativ 1 m. Asemenea platforme au fost descoperite și în săpăturile din anii trecuți, fără însă a oferi detalii în vederea interpretării acestora ca și eventuale podine ale unor complexe.

În stratul de cultură încadrat în secolele VIII-IX (-0,30 - 0,50 m), în S₁, în profilul vestic, între m 1,60 și 5,00 a fost surprins conturul unei locuințe de suprafață, aceasta adâncindu-se de la nivelul respectiv de călcare cu 0,30 m. De asemenea, în stratigrafie orizontală între m 1,25 x 3,20 N-S și 2 x 3,50 E-V au fost surprinse urmele unei alte locuințe, distruse însă. În S₂, la adâncimea de 0,45 între m 1,00-2,00 la o distanță de 0,40 m de profilul vestic a fost dezvelită o platformă din lespezi de piatră de formă aproape rotundă.

Materialul provenit din acest nivel, constă din ceramică, un străpungător din os, precum și resturi osteologice. Ceramica a fost confecționată la roată cu turație rapidă, categorie care predomină, la roată cu turație lentă, și cu mâna, aceasta din urmă fiind într-o proporție extrem de redusă. Pasta vaselor lucrate la roată rapidă conține în compoziție nisip cu bobul mic și uneori mică. Pereții vaselor au un aspect destul de fin la pipăit. Culoarea acestora este brun negricioasă sau brun-cărămizie, unele dintre exemplare prezentând urme de ardere secundară. Formele întâlnite în cadrul acestei categorii ceramice, sunt oale borcan de dimensiuni medii și mijlocii. Acestea au gura largă, corpul bombat, umerii bine conturați, fundul îngust și destul de îngroșat. Buza este scurtă și rășfrântă în afară. Motivul ornamental întâlnit constă din striuri orizontale, benzi în val, uneori intercalate, în genere dispuse în partea superioară a vasului. Ceramica lucrată la roată înceată prezintă, în general, aceleași calități cu cea prezentă mai sus, deosebindu-se însă în ceea ce privește ingredientul folosit, nisip cu bobul mare, care face ca vasele să aibă un aspect zgrunțuros, aspru la pipăit.

Ceramica lucrată cu mâna a fost confecționată dintr-o pastă care conține nisip cu bobul mare. Arderea este neuniformă și incompletă, pereții vaselor fiind foarte friabili. Suprafața vaselor prezintă frecvent neregularități, pereții și fundurile sunt mult îngroșate. Forma de vas întâlnită este oala borcan de dimensiuni medii. Corpul este alungit, umerii prelinși, fundul îngust, buza puțin rășfrântă în afară.

În stratul de cultură încadrat în secolele V - VI (-0,90 - 1,40 m) în S₁, în profilul vestic, între m 1,20 și 4,00 s-au conturat urmele unei locuințe adâncite în pământ, de la nivelul de călcare respectiv cu 0,60 m, distrugând, în bună parte, o locuință din nivelul anterior.

Ceramica a constituit principalul material arheologic descoperit, la care se adaugă materialul osteologic. Ceramica se împarte în trei categorii: lucrată la roată rapidă, circa 70%, lucrată la roată cu turație lentă 20% și lucrată cu mâna 10%.

În cadrul primei categorii întâlnim două tipuri distincte. Primul îl constituie „ceramica cenușie zgrunțuroasă”. Vasele sunt îngrijit lucrate. Pereții păstrează în interior caneluri, care provin de la urmele lăsate de degete în timpul modelării. Ca formă întâlnim oala, cu corpul puțin bombat, umerii bine conturați, fundul drept, buza puternic rășfrântă în afară, tăiată drept sau rotunjită. Al doilea tip îl constituie ceramica brun-cărămizie, care conține în pastă mult nisip cu bobul mare. Pereții și fundurile sunt mai groase ca și la primul tip, în schimb, formele vaselor sunt oarecum identice.

Aceleași caracteristici, cu cel de-al doilea tip, îl prezintă categoria lucrată la roată înceată.

Ceramica lucrată cu mâna a fost confecționată dintr-o pastă cu mult nisip cu bobul mare, din care cauză, după ardere, devine extrem de sfărâmicioasă. Datorită pastei și arderii (incompletă și neuniformă), suprafața vaselor prezintă neregularități. Pereții și fundurile sunt mult îngroșate. Forma întâlnită este oala borcan, de dimensiuni medii și mici, cu umerii prelinși, fundul îngust, buza puțin rășfrântă în afară.

În ultimul nivel de locuire, cel din secolele II - III (-1,40 - 1,70 m), surprins în stratigrafie verticală, s-a conturat în S₁, între 0,60 și 3,00 m N-S și 0 - 2,00 m V-E, o locuință, care se adâncea în steril 0,40 cm. La m 2, ieșind din profilul vestic, pe podeaua locuinței s-a descoperit o vatră simplă din lut, care prezintă lutieli succesive arse. Această locuință a fost dispusă peste o groapă de formă conică, în profil și ovală cu diametrul maxim de 1,60 m, adâncindu-se în steril până la -2,76 m.

Materialul arheologic din stratul de cultură din secolele II - III constă din ceramică daco-romană, cu bune analogii în siturile din Transilvania, încadrate în perioada respectivă.

În S₂, în nivelul de cultură din perioada daco-romană s-au conturat două complexe, o groapă menajeră și o locuință, care prin materialul ceramic pe care l-au furnizat pot fi încadrate cronologic în secolele III - II a. Chr. Același tip de material, încadrabil în aceeași perioadă a fost descoperit și în groapa din S₁. Groapa din S₂ are o formă aproape rotundă cu diametrul maxim 1,20 m, în formă de butoi în profil, fiind surprinsă între 0,80 și 2,60 m, exact la capătul locuinței care începe la 2,60 și se termină la m 5,00, ieșind din profil doar 0,30 m. Nefind săpată integral, nu i se pot da dimensiunile precise. Groapa se adâncește în steril până la -2,30, iar groapa locuinței, până la 1,85. Interesant de remarcat este că cele două complexe, la care se adaugă și groapa din S₁, nu dispun de un strat de cultură unitar și compact în stratigrafia verticală a sitului.

După ce, în anii anteriori, săpăturile au urmărit, cu precădere, identificarea și dezvelirea construcțiilor din interiorul castrului, în campania din anul 1997 acestea s-au concentrat asupra unor obiective din afara castrului: terme și așezarea civilă.

Așezarea civilă se întinde pe prima terasă a râului Ilișua, la sud-vest de platoul pe care au fost amplasate castrul și termele. Urmele acesteia se pot observa cu ușurință pe teren, sub forma unei ridicături, înaltă de 120-150 m, care urmează marginile terasei și care nu depășește lățimea de 40-50 m. Primele sondaje în așezare s-au efectuat în anul 1990 când, în extremitatea sa vestică, au fost dezvelite mai multe cuptoare de ars vase și s-a stabilit stratigrafia așezării.

Cum s-a constatat că pe creasta ridicăturii, ce reprezintă zona de intensă locuire romană, se află urmele drumului care străbătea așezarea, secțiunile au fost amplasate de o parte și de alta a acestuia, în două sectoare situate la distanță de 90 m unul de altul, în funcție și de spațiile libere de culturi agricole.

La cele două extremități, așezarea a fost cercetată prin câte o secțiune pe direcția nord-sud (42 x 2 m fiecare). Prin cele două secțiuni s-a putut marca traseul drumului și s-a delimitat frontul de locuire de o parte și de alta a acestuia.

Drumul avea lățimea de aproximativ 6 m și a fost construit din balast de carieră gălbui-roșcat, care, în partea sa centrală, mai bombată, atinge 0,80 m grosime. În construcția drumului s-au observat două refaceri, marcate prin fășii de arsură, care întrerup stratul de pietriș.

Din acest drum se desprind alei sau ulițe, care delimitează zonele cu clădiri. În S₈, „cămașa” drumului era formată din lespezi și bolovani de carieră, care acopereau stratul de balast.

De o parte și de alta a drumului am trasat câte o pereche de șanțuri (22 x 2 mp și, respectiv, 25 x 2 mp), în funcție de lățimea parcelelor pe care se puteau practica cercetări. În cele două sectoare au putut fi identificate și parțial urmărite mai multe construcții din lemn sau piatră. Stratigrafia așezării cuprinde, sub humus-ul modern, un strat de depunere arheologică de 0,8 - 1 m grosime, după care urmează stratul de lut gălbui-marونیu, fără urme arheologice. Fazele de locuire sunt delimitate prin straturi compacte de arsură și cărbune, care - foarte important - se sincronizează cu cele din castru, unde de asemenea au fost consemnate distrugerii și incendierii puternice.

În sectorul estic al cercetărilor a fost dezvelită, printr-o casetă (8 x 5,5 mp), o locuință cu două încăperi, având pereții din lemn pe fundații de piatră prinse cu lut. Frontul locuinței era paralel cu drumul. În interiorul locuinței s-a descoperit un cuptor cu laturile de 1,45 x 1,80 mp, a cărui vatră era puternic înroșită în foc. Locuința avea dimensiunile de 8 x 4,5 mp și în interiorul ei s-a găsit o mare cantitate de material arheologic. O altă locuință, construită la fel, a fost dezvelită în extremitatea vestică a zonei cercetate. Ea avea laturile de 5,8 x 3,4 mp și era prevăzută cu două încăperi, despărțite printr-un perete median.

Urmele unui edificiu datând din faza timpurie de locuire au fost descoperite în S₁₀. Ele se prezentau sub forma unor fundații de bolovani de râu, care au apărut în dreptul m 5,70 - 6,30 și m 19,30 - 20. Fundațiile se aflau la adâncime de 1,55 m față de nivelul de călcare actual.

În S₉, între m 6 și 20, la baza stratului roman s-a găsit un pavaj de fragmente ceramice, care în zona centrală, atinge 15-20 cm grosime.

Materialul arheologic din așezare cuprinde, alături de un variat și bogat material ceramic, unelte (o teslă, un topor), obiecte de podoabă (ace de păr - pl. III - cataramă, aplici), fibule (un exemplar puternic profilat și două fibule de tip omega) și mai multe monede emise de la Traian la Filip Arabul. Singurul element care permite precizarea unei locuiri postromane este un ac de păr cu cap poliedric, care se datează pe la sfârșitul secolului IV sau la începutul veacului următor. El s-a găsit în ultimul nivel de locuire.

Al doilea loc în care s-au făcut săpături în anul 1997 a fost sectorul termelor, unde investigațiile noastre au început în 1995. Cercetările de la mijlocul secolului trecut, efectuate de C. Torma, au scos la iveală două corpuri de clădiri ale unor băi, situate la 20 - 22 m una de alta. Cercetările întreprinse de noi au confirmat dimensiunile și planimetria clădirii băii celei mari, care nu a fost încă dezvelită în întregime.

La aproximativ 7 m de această clădire, spre castru, începe a doua construcție, pe care am dezvelit-o integral (pl. I). Dimensiunile acesteia sunt de 22 x 22 mp, iar zidurile ei se păstrează în general bine, la nivelul fundațiilor. Clădirea se găsește la 130 m spre vest de castru și, deocamdată, este greu de stabilit în mod absolut sigur identitatea dintre această construcție și baia mică, publicată de C. Torma. Totuși, considerăm că aceasta este prima baie construită de trupa care a făcut castrul mic de pământ și a staționat în el, înainte de a veni la Ilișua **ala I Tungrorum Frontoniana**, la începutul domniei lui Hadrian. Clădirea a avut cel puțin două faze de construcție. Într-o primă etapă avem de-a face cu o clădire mai redusă ca dimensiuni, cu ziduri de piatră prinsă cu mortar. La o dată greu de precizat, se face o lărgire a construcției, prin ridicarea unor ziduri cu fundații prinse doar cu lut. Cele două etape sunt mai clar delimitate pe latura vestică, unde zidul exterior al primei faze a fost demantelat și clădirea lărgită printr-un zid cu temelia așezată mult mai sus. La fel, traseul laturilor de nord și vest ale încăperii **b** era ușor deplasat, în cele două etape, cu 20-25 cm.

Într-o etapă mai târzie au fost ridicate zidurile care delimitează încăperile **h** și **l**, și de asemenea, peretele care străbate longitudinal încăperea.

1. Acestea au fost construite pe o bază de bolovani de râu, așezați în stratul roman, peste care s-a înălțat un zid destul de fragil din sfărâmături de piatră și bolovani prinși cu mortar nisipos. Aceste ziduri se aseamănă cu zidurile unei clădiri, dezvelite parțial în partea de nord-est a băii. Pe latura de vest și de nord clădirea este delimitată printr-un coridor larg. Între zidul de margine al coridorului și laturile încăperilor interioare nu s-au întâlnit urme ale vreunui zid despărțitor. Spre vest acest zid are o prelungire, dar aceasta nu se leagă cu latura sudică a băii mari. Și acest zid, ca și colțurile încăperilor, au spre exterior niște contraforți, care se leagă de faza a doua a construcției.

Dintre toate încăperile, urme ale sistemului de încălzire au fost descoperite numai la încăperile **d**, **g** și **n**.

În încăperea **d**, **pilae-le** hypocaustului sunt așezate pe stratul de lut galben steril, la 1,45 m adâncime, față de actualul nivel al solului. Acestea sunt făcute în general din cărămizi pătrate, de 19 x 19 x 6 cm, dar au fost găsite și **pilae** din cărămizi rotunde sau, iar din bucăți de piatră. Planșeul **hypocaustului** susținut de **pilae** era format din cărămizi de 51 x 51 cm. Pe laturile lungi și pe cea vestică circulația aerului cald a fost asigurată prin deschideri boltite, largi de 70 - 75 cm. Acestea erau legate, spre încăperea **b** și **f**, prin canale de piatră, căptușite cu cărămidă. Canalul din camera **f** are bază de piatră, iar în perete piatra alternează cu rânduri din cărămidă. Plafonul canalului este acoperit cu un strat de **cocciopesto**, peste care s-a așezat un strat de bolovani de râu.

În încăperea **n** (4,6 x 2,5 m), la adâncime de 0,40 m, se afla un strat de **cocciopesto**, pe care se așezau **pilae-le** de hypocaust, făcute din cărămizi rotunde cu diametrul de 16 cm și grosimea de 5 cm, care erau puse pe cărămizi pătrate (20 x 20 x 6 cm), situate la distanțe de 36 cm. Spre nord se găsea un **praefurnium** a cărui gaură, largă de 0,60 m, era placată cu cărămizi.

Încăperea-bazin **g** (diam. 4,50 m) avea, la adâncimea de 0,70 m de la nivelul solului actual, un strat de **cocciopesto**, încălecat de un strat de lut, după care urma un nou strat de izolație, pe care s-au găsit bazele unor **pilae** din cărămizi de 27 x 27 x 5 cm. Un canal făcut în peretele nordic asigura încălzirea dintr-un alt **praefurnium**, ai cărui pereți au fost în bună parte distruși.

Materialul arheologic descoperit în clădirea băii este puțin și în general nesemnificativ. Menționăm două opaițe cu ștampila FORTIS, găsite în încăperea **n**, și un ac de păr din încăperea **f**. Din **pilae-le** instalației de hypocaust și din bolțile de cărămidă ale încăperii **d** au fost recuperate mai multe bucăți cu ștampile ale **legiunii XIII Gemina** (pl.II). Este singurul loc în care, în cursul cercetărilor noastre la Ilișua, au apărut ștampile de la altă trupă, decât ala I Tungrorum Frontoniana.

41. ISACCEA, jud. Tulcea

I. NOVIODUNUM; V. H. Baumann, I. C. E. M. Tulcea; Gh. Mănuclu Adameșteanu, M. I. A. M. B.; Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv, Sorin Mănăstireanu, I. C. E. M. Tulcea (Campaniile 1995 – 1997)

Acumularea unui bogat material informativ, în urma cercetărilor arheologice efectuate în teritoriul rural al cetății Noviodunum, a impus organizarea unor săpături sistematice în cetate și în zona aferentă. Din 1995, I. C. E. M. Tulcea și-a înscris în programul de cercetări arheologice redeschiderea șantierului de la Noviodunum. În anii 1953, 1955 - 1956, 1964, 1976, 1973 și 1990, Muzeul Național de Antichități București, apoi Institutul de Arheologie, respectiv prof. I. Barnea și Bucur Mitrea în primii ani, apoi I. Barnea singur sau împreună cu Alex. Barnea și, în sfârșit, colegii Gh. Mănuclu Adameșteanu și Florin Topoleanu de la Muzeul "Delta Dunării" Tulcea, au realizat o serie de săpături de salvare și sondaje arheologice ale căror rezultate au fost publicate, uneori numai parțial, sau au rămas nepublicate în cazul celor din 1990.

Informațiile, culese în urma acestor cercetări, se dovedesc inconsistente, în condițiile discutării aspectelor esențiale ale celui mai important punct strategic și economic de la Gurile Dunării.

Proiectul de cercetare, elaborat în 1995, urmărește, în general, raportul dintre așezarea civilă circumscrisă de valurile de pământ și fortificația cu incintă de piatră. În acest sens, s-a procedat la eșalonarea cercetărilor arheologice, luându-se, în prima fază, ca zonă de referință, așezarea cuprinsă între incinta de piatră și valul I, urmând ca în a doua etapă să fie secționată cetatea.

În 1995, așezarea civilă nr. 1 a fost pichetată din 30 în 30 m și s-au trasat două secțiuni magistrale - S I de la sud la nord și S II de la est la vest. Cele două secțiuni au fost astfel plasate încât să permită o dublă secționare a valului I. S-a observat că terenul este puternic bulversat de lucrările agricole și de locuirea medievală.

Rezultatele primei campanii au dus la următoarele concluzii:

- locuirea medievală începe în sec. XI, când se constată o adevărată explozie demografică;
- în sec. XII, locul așezării este luat de o necropolă de inhumație;
- valul de pământ este ridicat probabil către sfârșitul sec. XI întrucât acoperă stratul de cultură din acest secol și este perforat de morminte;

d) în sec. XIII se reia locuirea în așezare, locuire marcată de numeroase gropi menajere și de resturile unor locuințe de suprafață și semiadâncite.

În 1996 s-a urmărit delimitarea și degajarea unor complexe de locuire și curățarea gropilor menajere descoperite. Au fost deschise două secțiuni paralele cu S I, la est și la vest (respectiv S III și S IV), care au permis cercetarea unui număr de șase locuințe în S I - III - IV și a uneia în S II, toate prevăzute cu "pietrare". În partea de nord a secțiunii I a fost descoperit un atelier de olar, de unde au fost recuperate două roți ceramice, iar dintr-o groapă menajeră datată în sec. XIII a fost scos un medalion triunghiular de gresie calcaroasă, cu imaginea iconografică a sfinților Cosma și Damian.

În primele două campanii au fost descoperite 60 de morminte de inhumație, aproape în totalitate fără inventar, situate la adâncimi diferite, unele suprapuse, relevând mai multe etape de înmormântare. Ritul și ritualul demonstrează prezența unei populații majoritare creștine. Au fost identificate 12 locuințe, majoritatea aparținând sec. XI, cele din sec. XIII, puternic bulversate de arături, fiind relevate mai ales de gropile menajere, din care a fost recuperat un număr apreciabil de monede bizantine tăiate și imitații latine.

În 1996 a început secționarea incintei fortificate de sud a cetății, prin prelungirea de nord de drum a secțiunii magistrale (S I). Cu acest prilej, au fost scoase la lumină laturile unui turn avansat din epoca romano - bizantină.

Campania din 1997 a urmărit, în special, secționarea turnului, în vederea stabilirii stratigrafiei acestuia.

Secțiunea de control (CT I) a fost adâncită până la -5,50 m și au fost deschise alte două secțiuni paralele (CT II și CT III). Rezultatele acestor cercetări pot fi rezumate astfel:

a) turnul cetății romano - bizantine are o formă rectangulară (în CT II a fost surprins colțul interior), o lărgime de aprox. 20 m și o adâncime de 9,40 m;

b) în secțiunea mediană (CT III) a fost surprinsă intrarea în turn;

c) stratigrafic, în interiorul turnului, au fost surprinse 9 niveluri, din care 7 (niv. 3-9) aparțin secolelor IV - VI;

d) penultimul nivel (niv. 8) acoperă resturile unui zid roman timpuriu, surprins și în CT II;

e) zidul interior al turnului, respectiv zidul de incintă al cetății, prezintă o plintă dublă; cea de jos, corespunzătoare nivelului 8, relevă o construcție ulterioară, prin retragerea incintei;

f) zidul exterior al turnului, gros de 3,60 m, fundația adâncă de 1,80 m, amplasată într-un strat de cultură roman timpuriu;

g) incinta romano - bizantină a fost construită din straturi succesive de blocuri mici de piatră și cărămizi pătrate, având o lățime de 2 m; în epoca bizantină, la o dată pe care nu o putem preciza cu certitudine, probabil la sfârșitul sec. XI sau la începutul sec. XII, când încetează locuirea din așezarea extramuros, este construită incinta bizantină din piatră, deasupra celei romano - bizantine, având o lățime de 1,90 m.

II. SUHAT

Silvia Marinescu-Bâlcu, I.A.B.; Cristian Micu, Smaranda Micu, ICM Tulcea

În perioada 14 iulie - 28 august 1997 au fost realizate cercetări arheologice, cu caracter de salvare în localitatea Isaccea, punctul Suhat.

S-au trasat două secțiuni - S₁ respectiv S₂ - orientate nord-sud, având fiecare 26 m lungime și 2 m lățime. Succesiunea stratigrafică pe profilul realizat în S₁ (cercetată până la solul viu) se prezintă astfel:

1) stratul cultural neolitic aparținând culturii Boian, faza Giulești, care suprapune solul vegetal antic;

2) stratul eterogen din punct de vedere cultural, cu înmormântări din epoca bronzului și complexe aparținând epocii elenistice și romane timpurii.

În nivelele de locuire neolitice au fost puse în evidență trei locuințe de suprafață, cercetate parțial, câteva vetre exterioare acestora și un număr considerabil de gropi menajere. În următorul strat cultural au fost cercetate parțial două morminte deranjate de intervențiile contemporane, aparținând epocii bronzului și gropi menajere ce au afectat, la rândul lor, locuirea neolitică.

În anii următori vom extinde suprafața cercetată pentru a surprinde limitele așezării neolitice pentru fiecare fază în parte și pentru a completa datele obținute în legătură cu complexele studiate.

Se impune de asemenea, identificarea așezărilor de epocă elenistică și romană timpurie, cărora le aparțin gropile menajere din zonă.

Analiza materialului arheozoologic; A. Bălășescu, MNIR – CNCP

Studiul arheozoologic a evidențiat că activitatea de creștere a animalelor domestice este predominantă, în principal cea a bovinelor. Resturile de câine identificate le depășesc numeric pe cele de ovicaprine și sulne la un loc, ceea ce demonstrează că acestea erau consumate frecvent (s-au evidențiat urme de tăiere și jupuire, urme de ardere).

Vânatul este bine reprezentat ca număr de specii (*Equus caballus*, *Bos primigenius*, *Cervus elaphus*, *Capreolus capreolus*, *Sus scrofa attila*, *Vulpes vulpes*, *Mustela nivalis*, *Lepus europaeus*, *Castor fiber*) dar și ca număr de resturi (25%), raport mare pentru această perioadă culturală (Boian - Giulești).

Analiza materialului litic; Geanina Haită, MNIR – CNCP

Materialul litic descoperit în așezarea menționată a fost analizat atât din punct de vedere tipologic dar și din punct de vedere tehnologic.

S-a urmărit stabilirea caracterelor tipologice și tehnologice ale materialului litic avut la dispoziție fiind observată ponderea ridicată a uneltelor în raport cu piesele brute și utilizarea percuției dure pentru realizarea materialului litic din așezarea de la Isaccea.

42. ÎNSURĂȚEI, jud. Brăila; Stănică Pandrea, Valeriu Sârbu, Maria Mirea, Muzeul Brăilei; Dragoș Moise, MINIR București; Marian Neagu, Muzeul Dunării de Jos Călărași

Cercetările s-au desfășurat în două puncte - Popina I și Popina Ruptă, situate la cca. 7 km distanță una de cealaltă.

A) POPINA I

Am continuat cercetările în așezarea gumelnițeană de la Popina I A. Campania din 1997 a fost influențată de „activitatea arheologică” a unor braconieri, care au săpat o groapă la baza șanțului ce separă Popina I A de Popina I B.

Pentru a racorda „săpătura” braconierilor la secțiunile deschise de noi în campaniile anterioare s-a trasat o nouă secțiune S.3 = 18 x 4 mp, perpendiculară pe S.2 și pe șanțul care separă Popina I în două părți.

Rezultatele obținute: s-a identificat o nouă locuință - C₂₀L₆ și o nouă groapă - C₂₁GR₅; s-au descoperit materiale Boian-Giulești, Gumelnița și getice. Dintre materialele gumelnițene, se remarcă fragmentele de vas decorate cu pictură tricromă și fragmentele de suport - toate databile în faza Gumelnița A2 (analogii strânse în ceramica de la Bordușani), dar mai ales, un fragment din bară din cupru, descoperit printre resturile de pereți ai C₂₀L₆.

Campania din 1997 a clarificat câteva probleme legate de stratigrafia așezării:

- cel mai vechi nivel de locuire se pare că aparține culturii Boian - faza Giulești;
- ultimele două nivele de locuire eneolitică sunt evidențiate de două nivele de locuințe suprapuse, ambele databile în faza Gumelnița A2;
- locuirea getică este sporadică.

B) POPINA RUPTĂ

Este situată foarte aproape de terasa stângă a Călmățuiului, de care o desparte actuala albie a râului. Pe lângă ea trece șoseaua Brăila - Însurăței - Slobozia. Acest fapt a făcut ca în vara anului 1997 ea să fie utilizată drept carieră de lut de către DEMOPAN Brăila - Filiala Însurăței.

Lucrările de excavație au scos la lumină schelete umane și oase de animale (în special craniile de cal). Când s-a dovedit că pe Popina Ruptă se află o necropolă, excavațiile au încetat și colectivul nostru a putut efectua câteva sondaje cu caracter de salvare.

S-au identificat patru complexe arheologice - trei gropi și un mormânt de înhumatie, notat C₄M₁. C4M1

a) Groapa nu a putut fi reperată, întrucât sedimentul din jurul scheletului era omogen ca textură și avea culoare galbenă (un sediment löessoid).

b) Scheletul era chirchit; deus pe partea stângă, picioarele erau puternic flexate; mâinile erau aduse în fața pieptului; coloana vertebrală era puternic arcuită; orientarea E-V, cu fața la E.

c) Inventarul:

- un fragment de psalie din os, deus lângă capul defunctului;
- două fragmente de cuțit din fier (rupt probabil ritual), depuse la picioarele defunctului;

d) Ofrande:

- deasupra craniului defunctului s-au deus un craniu de cal și câteva vertebre.

e) Datate - mormântul aparține, probabil, unui călăreț nomad din stepă, de origine turanică (sec. XI -

XII).

Cercetările arheologice întreprinse în anul 1997 au vizat trei sectoare: **principia castrului mare; edificiile III și XII din vicus-ul militar.**

În cursul lucrărilor de conservare ale **principiei castrului mare** a reînceput cercetarea **basilicii** prin casete de 9 x 9 m având un martor median (de 0,50 m lățime). Acest lucru se impune cu atât mai mult cu cât principia castrului a fost dezvelită în anii 1964-1974 de M. Moga, iar sondajul efectuat de P. Rogozea și S. Petrescu nu au clarificat situația sitului.

În cursul anilor 1996 și 1997 au fost trasate două suprafețe de la zidul de sud al basilicii înspre nord. Primul nivel de depunere este humus actual (de la 0,50 - 0,90 m), urmat de o podea de mortar groasă de 2,5 cm ce aparține unei construcții din lemn tencuite (0,90 - 1,10 m); la 2,40 - 2,50 m de urmele acestei barăci a fost identificată parțial o stradelă de pietriș cu două nivele de locuire (gr. de 0,40 - 0,45 m), orientată pe direcția est - vest, acest nivel aparține castrului de pământ (III). Urme de lemn ars sunt documentate din abundență. În interiorul barăcii au apărut multe fragmente ceramice de amforă care tipologic aparțin zonei est-egeene. Sub acest nivel (adâncime 1,20 - 1,30 m), sub construcția de lemn, s-au conturat urmele unei barăci mai vechi, în care au apărut amenajări de vetre și poate ale unui cuptor cu diametrul de 0,50 m. Inventar arheologic sărac.

Datarea generală a acestor nivele: Traian - începutul domniei lui Marcus Aurelius.

Clădirea XII din vicus. Cercetările identificaseră, în anii precedenți, laturile de nord și est ale construcției, fără a putea delimita pe cele de vest și de sud. Edificiul, de dimensiuni impresionante, înzestrat cu un spațiu vest, încălzit cu hipocaust cu ajutorul a două praefurnia, a fost utilizat până la abandonarea provinciei în anul 274/275.

Din punct de vedere constructiv au fost evidențiate 3 nivele de locuire timpurii aparținând unor edificii din lemn și apoi alte 3 ce aparțin nivelului unor construcții din piatră.

În anul 1997 - cercetarea s-a întins spre vest printr-o casetă de 13 x 5 m în ideea de a surprinde limitele clădirii pe această latură. Stratigrafia confirmă pe cea din secțiunile precedente 1995, 1996. Inventarul arheologic este deosebit de sărac.

Clădirea III este un edificiu cercetat de M. Moga a cărui cercetare a fost reluată în anul 1996. Prin trasarea a două secțiuni în încăperile 1 și 4 pentru studierea stratigrafiei de la cca. 0,40 m de la nivelul păstrat al zidurilor.

Stratigrafic au fost surprinse mai multe nivele de locuire: primul așezat pe solul viu (2,77 plus sau minus 0,40 m) aparține unei barăci ridicate din bărne; cel de-al doilea, de asemenea, unei construcții de lemn (adâncime 2,65). Al treilea nivel de locuire (2,10) aparține unei clădiri din lemn, dar cu pereții lutuiți, incendiată la fel ca și precedentele, datat cu moneda de la Lucius Verus. O primă construcție din piatră reprezintă nivelul IV - al clădirii (1,80 m) după care, urmează construirea edificiului cunoscut sub numele de edificiu III. În acest nivel marcat de rigle olane (cu ștampila MID), amfore cu ștampila MAPKOY, ITAYAEINOY. Edificiul a suferit la rândul său o refacere, cândva, în secolul III. Cu excepția nivelului V, deocamdată nu se poate reconstrui forma edificiilor respective. Prolungirea secțiunii SII/96, în anul 1997 în afara construcției, a contribuit la dezvelirea unei stradele pavate lată de 3,25 - 5 m, paralelă cu strada principală de acces în vicusul militar. Construcții din lemn flanchează aceste stradele ce aparțin nivelului II-III de locuire. Noua tramă stradală, cea mai timpurie, a vicusului militar a fost construită în timpul împăratului Hadrian și a rămas în funcțiune probabil până în momentul construirii castrului mare.

44. LAZURI 1 (punctul Lubi Tag), jud. Satu Mare. Așezările din mileniul I p. Chr.; Ioan Stanciu, IAIA Cluj-Napoca; Gheorghe Lazin, Robert Gindele, Liviu Marta, Speranța Pop, Muzeul Județean Satu Mare

În campania 1996 dl. Gh. Lazin a deschis, în continuarea porțiunii deja investigate, suprafețele 17, 18, 21 (6 x 6 m), suprafața 16 (4 x 3,80 m), suprafețele 19 (6 x 4,50 m) și 20 (6 x 3,80 m), ajungându-se până la nivelul de identificare a complexelor. Ele au fost completate în 1997 prin suprafețele 22 (7 x 2,50 m), 23 (11,50 x 2 m) și 24 (6 x 2 m), fiind delimitate și cercetate exhaustiv complexe apărute.

Marea majoritate a locuințelor și gropilor din epocile romană, a migrațiilor și medievală timpurie intersectează complexe preistorice (epoca bronzului). Cum indică și situația înregistrată în campaniile anterioare, în porțiunea sud-estică a fostului „grind”, locuit pe parcursul mai multor perioade, se concentrează locuirea din sec. 6 - sec. 7 timpuriu, probabil și cea din epoca bronzului. Deoarece aici au fost identificate doar gropi sau complexe cu caracter incert din epocile romană și medievală timpurie rezultă faptul că săpăturile au surprins periferia așezărilor din aceste perioade.

Epoca romană. Au fost identificate doar gropi, unele probabil menajere, altele de stâlpi, concentrate în suprafețele 22 și 20. Este foarte probabilă existența unei locuințe ușor adâncită în pământ, situată în S. 23, vag surprinsă în profilul martorului estic al S. 20, însă ea a fost complet distrusă de actualul canal pentru drenaj. A apărut în porțiunea corespunzătoare relativ multă ceramică lucrată cu mâna și la roată, remarcând

prezența unor fragmente din vase modelate cu mâna și ornamentate cu șiruri verticale și orizontale de alveole (ciupituri). Groapa a (S. 16). A fost aproape complet distrusă de colțul sud-estic al locuinței nr. 18. Probabil avea formă ovală (diam. aprox. pe axa lungă 130 cm, adâncită cu cca. 50 cm de la nivelul de călcare, pereți ușor albiați). În umplutură au apărut cioburi mărunte, unele preistorice, antrenate. Este interesant un fragment dintr-o fibulă romană de bronz puternic profilată (cu placă protectoare la cap), care în provincia Dacia reprezintă prima jumătate a sec. 2 p. Chr. Groapa 104 (S. 21-22). Formă ovală (diam. pe axe 142 x 110 cm, adâncime maximă de la nivelul vechi de călcare 60 cm), cu pereți săpați neregulați, „în trepte”. În umplutură cioburi foarte mărunte, fragmente mici de oase, rar și de cărbune; remarc un fragment mai mare dintr-un vas cărămiziu modelat la roată. Groapa 107 (S. 22). Intersectată de groapa 104, însă ea pătrunde în umplutura unei locuințe din epoca bronzului. Datarea rămâne incertă, oricum pornește de deasupra stratului preistoric, probabil de la baza stratului de pământ negru-cenușiu. Formă dreptunghiular-alungită, cu laturile lungi ușor curbate și orientate nord-sud (dimensiuni pe axe 206 x 50 cm). Pereți arși (nelutuiți), pe o grosime de cca. 1,5 cm (strat de pământ ars la roșu, uneori foarte compact, urmat de un strat de pământ gros de cca. 1 cm, ars la negru-brun); urmele clare de ardere s-au păstrat doar pe o adâncime medie a pereților de 20 cm. Spre suprafață era umplută cu pământ negru-cenușiu pigmentat cu cărbune, amestecat cu pământ lutos brun-gălbui. Conținea relativ puțin cărbune, doar cioburi mărunte din epoca bronzului - probabil antrenate - și multe granule albe (oase macerate ori calcinate?). Fundul gropii apare la -80 cm, fiind ars pe alocuri (culoare negru brun); pe axa lungă era albiat, ceva mai ridicat spre capătul nordic. „Groapa 112” (S. 22). De fapt un șanțuleț îngust, neregulat perpendicular pe capătul nord-vestic al gropii 107 (lungime 160 cm, lățime medie 16 cm, adâncime 10 cm). A fost „umplut” cu cenușă și, mai rar, cu bucățele de cărbune și pământ ars. Presupun că este contemporan gropii 107 și poate fi explicat în legătură cu aceasta. În apropierea gropilor 107 și 112 (în S. 22), intersectând umplutura locuinței nr. 25 (epoca bronzului), au fost identificate gropile cu nr. 108, 109, 110, 111, 134. Împreună cu gropile 102, 103 din S. 18 și 19 ele par să fie plasate pe un duct regulat, poate în legătură cu construcția unei locuințe de suprafață, deși unele dintre ele au dimensiuni prea mari pentru a putea fi considerate gropi de stâlpi. Totuși, având în vedere apariția mai multor fibule romane timpurii în așezare, în afara unor complexe clare, putem presupune existența unor locuințe de suprafață databile pe parcursul sec. 2 p. Chr., dinaintea ultimei sale treime, ipoteză verificabilă prin cercetările viitoare. Astfel de gropi, cu dimensiunile mai mici, sunt grupate în partea sud-estică a S. 20 și în S. 23, tocmai în apropierea presupusei locuințe din epoca romană: numerele 119, 120, 121, 123, 126. Ele nu pot aparține decât unor stâlpi. Gropile nr. 122 și 124 par să urmărească latura sudică a locuinței 20, încât este mai probabil să fie legătură directă cu construcția acesteia. În pământul prăbușit din matorul S. 16/20, zona colțului sud-vestic al locuinței 20 a fost găsită și o fibulă de bronz inițial turnată și apoi ajustată prin ciocănire, cu cele mai bune analogii în lumea germanică.

Așezarea slavă timpurie (sec. 6 - sec. 7 timpuriu). În suprafețele 16, 17, 20, 21, parțial 22 au fost identificate 5 locuințe. Poate fi adăugată cea cu nr. 17, cercetată mai demult în S. 6a și 6b. În mod sigur L. 17 și 18 nu au funcționat sincron deoarece, practic, se ating (între colțul sud-estic al L. 18 și latura nordică a L. 17 sunt doar 40 cm). L. 20 suprapune jumătatea sudică a L. 23, iar colțul nord-vestic al L. 19 a tăiat cuptorul nr. 2 al L. 21. Așadar relațiile de imediată vecinătate și mai ales superpoziție, confirmă presupunerea cu privire la existența a cel puțin două etape ale locuirii din această perioadă. Gropile locuințelor au fost umplute cu pământ negru-cenușiu, relativ compact, amestecat în măsură mai mică sau mai mare cu lut galben; conturul lor a fost determinat fără nici o ezitare. Pereții lor (aproape verticali) s-au păstrat bine, fiind prăbușiți doar pe unele porțiuni (cazul L. 19 și L. 20); fără excepție au formă cvasi-pătrată. Avem de-a face cu o a doua grupare de locuințe în interiorul aceleași așezări.

Locuința nr. 18 (S. 16). Orientare ușor deviată spre NNE/SSV în raport cu punctele cardinale. Laturi perfect egale (402) cm, colțuri rotunjite, situație datorată gropilor identificate în fiecare dintre ele, cu excepția celui nord-vestic. Câte o groapă de stâlp oval-alungită există și pe mijlocul laturilor vestică și nordică. Pentru prima dată se poate spune sigur despre aceste gropi intermediare că ele aveau rolul de a sprijini pereții din lemn dinspre interior, cum sugerează forma și poziția lor. Alte gropi mai mici, ovale sau trapezoidală caformă în plan, au apărut în fața blocului de lut în care a fost amenajat cuptorul. În partea nord-estică a încăperii se afla groapa nr. 115, de forma cifrei 8, probabil săpată în două etape, adică să avem de-a face cu prelungirea unei gropi mai vechi. Era efectiv umplută cu cenușă și mai ales cărbune, multe fragmente de vălătuci, oase de animale, unele arse, mai rar cioburi. În mod evident, a fost utilizată ca groapă în care au fost aruncate resturile din cuptor. Pe suprafața întregii podele au fost identificate peste 150 de gropițe circulare, cu diametre între 2 - 8 cm. Mi se pare puțin probabil ca ele să fi fost amenajate de rozătoare mici, deoarece nu comunică la orizontală, iar pe de altă parte nu au fost identificate în afara locuințelor. 10 dintre ele delimitează în apropierea colțului nord-estic al blocului de lut un plan circular, cu diametrul de 40 cm. Adâncimea podelei variază între 80 - 90 cm în raport cu vechiul nivel de călcare. De-a lungul pereților a fost surprinsă pe alocuri urma bazei pereților, sub forma unui șanțuleț cu margini neregulate, lat în medie de 20 cm și adâncit doar cu câțiva centimetri de la podea. Cuptorul a fost scobit într-un bloc de lut (plasat în colțul sud-vestic), inițial cu laturile de 108 cm. Față de pereții învecinați a rămas liber un spațiu de 22 cm (spre peretele sudic), respectiv 32 cm (spre peretele vestic). S-a păstrat pe o înălțime medie de 38 cm, probabil a fost inițial ceva mai înalt. La adâncimea identificării întreaga porțiune a blocului și învecinată era acoperită

de vălătuci, probabil și bucăți de pământ ars, cioburi și oase de animal. La bază cuptorul are dimensiunile de 90 x 64 cm. Pereții sunt ușor boltiți în partea superioară, păstrați fiind pe o înălțime maximă de 44 - 47 cm de la nivelul primei vetre. Inițial cuptorul a avut în secțiune verticală și orizontală formă de pară. În partea superioară pereții săi delimitau o „gură verticală” de formă ovală, cu dimensiunile pe axe de 60 x 46 cm, în legătură cu care nu există indicii clare că ar fi fost acoperită. Gura de alimentare nu s-a păstrat. Vatra a fost refăcută peste un strat de pământ consolidat cu vălătuci. Aproape sigur, pe latura nordică, probabil și pe cea sudică, odată cu noua vatră au fost refăcuți și pereții cuptorului. Între peretele vechi și cel reamenajat au fost așezate calupuri din lut crud, ulterior arse. În umplutura cuptorului au apărut, ca de obicei, vălătuci și „pânișoare” de lut, întregi și fragmentare, fragmente ceramice, oase de animale. Întreaga porțiune din fața blocului de lut era acoperită cu un strat masiv de cărbune și cenușă, amestecat cu fragmente mici de vălătuci, gros de 5 cm în medie. În apropierea laturii nordice a blocului de lut se afla un vas de provizie adâncit în pământ până la linia diametrului maxim.

Locuința nr. 19 (S. 17). Orientare aproape identică cu a locuinței 18. Inițial a avut formă pătrată, cu laturile lungi de 460 cm: în zona colțului sud-vestic peretele vestic s-a prăbușit complet, astfel că valoarea păstrată a laturii sudice este de 526 cm. De altfel, pereții sunt în general prost păstrați, prăbușiți, încât aspectul marginilor locuinței este acela al unor trepte succesive. Pentru prima dată este argumentată o variantă în ce privește construcția pereților. Baza acestora n-a fost sprijinită pe podea, de-a lungul marginilor gropii locuinței, ci pe un postament „cruțat” de-a lungul pereților, cu o lățime între 20 - 30 cm. El a putut fi delimitat deja la -65 cm pe latura estică și -75 cm în rest. Umplutura locuinței era amestecată cu bucăți mici de lut galben nears, care ar putea să provină de la lipitura pereților de lemn. Adâncimea gropii locuinței în raport cu vechiul nivel de călcare s-a aflat la cca. 80 cm. Podeaua, bătătorită, a fost perfect orizontală; este interesantă situația constatată în zona colțului nord-estic, unde era ceva mai ridicată. Aici, sub un strat de lut galben (gros de 3 cm) s-a conturat un strat de umplură cenușie, cu mult pigment de arsură, pe o grosime de 3 - 4 cm și contur neclar. Podeaua inițială a locuinței a fost deteriorată în această porțiune, apoi peste „deșeurile” rămase în situ s-a așternut stratul de lut galben, fapt ce a provocat o ușoară ridicare a nivelului în această zonă. Cu excepția colțului sud-vestic au fost identificate gropile stâlpilor din colțurile locuinței. Este interesantă forma lor alungită, care ar putea indica utilizarea unor bârne despicate sau cioplite. Gropi de stâlpi intermediare au apărut pe mijlocul laturilor estică și nordică. Gropi mai mici, cu formă neregulată, puțin adâncite de la podea au mai fost găsite cu precădere în zona colțului sud-vestic. Probabil că groapa a, mai mare, ce conținea mult cărbune, a servit la depozitarea provizorie a resturilor scoase din cuptor. Și în această locuință au fost identificate în jur de 60 de gropițe, care indică probabil mutările periodice ale mobilierului de lemn din interior. Cuptorul a fost scobit într-un bloc de lut cruțat, plasat în colțul nord-vestic. Acesta avea inițial formă pătrată, cu laturile de 120 cm; s-a păstrat pe o înălțime de cca. 40 cm, însă inițial trebuie să fi fost ceva mai înalt. Cuptorul propriu-zis a avut în plan și secțiune verticală formă de pară, cu dimensiuni pe axe în partea superioară de 70 x 64 cm, iar la bază de 82 x 56 cm. Vetrele erau accentuat albiate pe lățime. Vatra inițială a fost dezafectată la un moment, probabil că nu din cauza propriei deteriorări, ci datorată prăbușirii peretelui vestic al cuptorului. Pe un pat de lut, cioburi și vălătuci sfărâmați a fost amenajată o nouă vatră, prelungită pe latura vestică printr-un nou perete al cuptorului; între acesta și vechiul perete deteriorat, se afla pe o grosime maximă de 10 cm lut galben, parțial înroșit de foc. Avem de-a face, practic, cu un nou cuptor, ale cărui dimensiuni în zona bazei, au fost ușor restrânse. Alături de vălătuci, „pânișoare” de lut, cioburi și oase de animal remarc în umplutura cuptorului jumătatea unui „vălătuc” mare, în formă de covată, așezat la 10 cm deasupra ultimei vetre, sprijinit cu partea bombată de peretele nordic al cuptorului; în restul locuinței - ca și în cazurile celorlalte - materialele au apărut sporadic.

Locuința nr. 20 (S. 20 - 21). Formă cvasi-pătrată, cu laturi ce oscilează în jurul a 340 - 350 cm; orientată aproape perfect nord-sud. Podeaua se află la 90 cm în raport cu vechiul nivel de călcare al așezării. O groapă sigură a fost identificată doar în colțul nord-estic al locuinței, iar o singură groapă de stâlp intermediară a apărut pe mijlocul laturii estice. Cam 50 de gropițe mici, circulare, cu diametrul în medie de 4 cm, unele ceva mai mari, sunt răspândite dezordonat pe podea. Alte 36 delimitează pe două rânduri vatra din colțul sud-estic, indicând probabil o împletitură de nuiele, lutuită, menită să protejeze împotriva focului. Cuptorul a fost amenajat într-un bloc de lut cruțat în colțul nord-vestic, acesta de formă dreptunghiulară, păstrat pe dimensiunile de 120, respectiv 100 cm și o înălțime de 20 cm; era probabil în formă de potcoavă, păstrat fiind cu dimensiunile pe axe de 46 x 24 cm. Vatra a suportat o refacere. Ambele vetre au fost accentuate albiate, ridicându-se brusc în zona canalului de alimentare. Atingând partea din față (cu gura de alimentare a cuptorului) a blocului de lut, au fost identificate la nivelul podelei gropile a și b; ele nu pot fi contemporane locuinței, în schimb corespund perfect colțului sud-vestic al locuinței nr. 23. Groapa b a tăiat groapa a. Ele nu au intersectat blocul de lut, caz în care locuința 23 ar trebui să fie ulterioară celei cu nr. 20, dimpotrivă blocul de lut pare să se fi oprit în imediata lor apropiere. Faptul că blocul de lut din locuința nr. 20 are înălțimea corespunzătoare nivelului de călcare din locuința nr. 23 indică posterioritatea locuinței 20, în cazul când înălțimea utilizabilă a blocului de lut nu putea fi decât cea dată de nivelul podelei din locuința anterioară, intersectată. Pentru prima dată a fost constatată dublarea cuptorului printr-o vatră deschisă, situată în apropierea colțului sud-estic al încăperii (formă de potcoavă alungită, cu dimensiunile pe axe de 64 x 38 cm). Se prezenta sub forma unui strat de cenușă (grosime medie 2 cm) întărită, deci a fost

amenajată direct pe podea. Prezența ei în acest colț indică altă poziție pentru locul intrării. Deasupra blocului de lut, masați pe latura sa vestică, au apărut mulți vâlătuci, însoțiți de „pânișoare” de lut, oase de animal și puține cioburi; remarc prezența unui tipar din lut ars.

Locuința nr. 23 (S. 20, 24). Orientare ușor deviată pe direcția NNE-SSV în raport cu locuința 20. Aproape jumătate din suprafața ei a fost dislocată de locuința 20, pe ale cărei laturi estică și vestică aproape le prelungește. Latura nordică măsoară 372 cm, iar dacă ținem cont de gropile colțului sud-vestic, identificate în fața blocului de lut al locuinței 20, atunci laturile estică și vestică trebuie să fi avut cca. 340 cm. Podeaua relativ orizontală, ușor mai adâncită în zona colțului nord-estic și mai ridicată spre colțul nord-vestic, aflată la -80 cm în raport cu vechiul nivel de călcare. În colțuri au fost identificate gropi de stâlpi circulare, iar aproximativ pe mijlocul laturilor există gropi mai mici intermediare. Aproape sigur că acest complex a fost distrus printr-un incendiu foarte puternic, deoarece întreaga sa umplutură era plină de lemn carbonizat, cenușă și pământ ars, pietre arse, însoțite de numeroși vâlătuci fragmentari (remarc și o piesă tubulară de os). În peretele nordic, aproximativ pe mijlocul lui (ușoară deviere spre latura vestică) a fost scobit un cuptor de formă ovală, cu dimensiunile la bază de 156 x 116 cm (pe axe). Spre margine s-a păstrat și începutul boltei, înaltă de 35 cm (de la nivelul vetrei), probabil chiar cu o valoare ceva mai mare spre axa verticală a cuptorului; bolta sa era complet inclusă în sol. Este curios faptul că urma peretelui din colțul corespunzător blocului de lut al locuinței 20 era umplută cu lemn carbonizat, asemenea umpluturii locuinței 23. Faptul că tocmai în acest colț al complexului este constatabilă o extensie a ductului pereților gropii locuinței (nr. 20), ar putea indica refacerea pereților în această porțiune, urmare a unui incendiu parțial petrecut în zona cuptorului.

Locuința nr. 21 (S. 21 - 22). Aceeași orientare cu a locuinței nr. 20. Formă aproape pătrată: laturile de nord și sud măsoară 420 cm, iar cele de est și vest 410 cm. Podea orizontală, la adâncimea de cca. 75 - 80 cm față de nivelul de călcare al așezării. Cu excepția colțului nord-estic au fost clar delimitate gropile stâlpilor de colț. Este interesantă groapa a , de formă oval-alungită, situată aproximativ pe axa laturii nordice, la 30 cm de la baza peretelui și cu o adâncime maximă de 31 cm. A fost căpăcuită cu un strat subțire de lut galben (în mică măsură amestecat cu pământ cenușiu), gros de 2 - 3 cm, astfel că la nivelul podelei era aproape invizibilă. Era umplută cu pământ argilos de culoare muștarie, amestecat cu puțin pământ cenușiu. Au apărut fragmente de vâlătuci (inclusiv o „pânișoară întregă”) și fragmente dintr-o oală modelată cu mâna, aproape întregă, spart încă din vechime, de asemenea, puține fragmente mici de oase, nearse. La -26 cm de la podea, peste tot, dar nu într-un strat compact, se aflau fragmente mici de cărbune, pământ ars și foarte puțină cenușă; în jumătatea estică a gropii exista o ușoară alveolare circulară (cca. 35/30 cm), în care era așezat un strat fin de cărbune și foarte puțin pământ ars, iar deasupra lui un strat de argilă gros de 5 cm. Presupun că această groapă a avut o destinație aparte, poate magico-rituală. Cuptorul nr. 1 a fost amenajat într-un bloc de lut cruțat, situat în colțul nord-vestic, ridicat cu 35 cm de la podea, însă era păstrat pe o înălțime mai mică în porțiunea estică. Are formă dreptunghiulară, cu laturile estică și vestică de 106, respectiv 94 cm, iar cele sudică și nordică de 140 cm. Cuptorul propriu-zis are formă de pară în secțiune verticală și orizontală, la bază cu diametrele pe axe de 84 x 70 cm. Vatra (accentuată albiată pe lățime) a fost refăcută de 3 ori. Cuptorul nr. 2 a fost scobit în peretele sudic al locuinței, în imediata apropiere a colțului sud-vestic, distrus fiind în cea mai mare parte de latura nordică a locuinței nr. 18. Diametrul său a fost de cca. 80 cm și vatra lui se află la aproape 40 cm de la nivelul podelei. Cuptorul nr. 3, de asemenea scobit în perete, a fost plasat pe latura vestică, în apropierea aceluiași colț sud-vestic. Are formă ovală în plan, cu dimensiunile la bază (pe axe) de 113 x 98 cm. Bolta, complet integrată în sol, s-a păstrat intactă, având o înălțime pe ax de 24 cm. Stratul de lutuală al vetrei și cel aplicat pereților și boltei era subțire (în medie 2 cm, uneori chiar mai puțin) și nu foarte puternic ars, situație ce indică o utilizare pe durată mai scurtă a instalației, explicație susținută și de pământul steril de sub vatră, vag ars. Aceasta a fost amenajată la 16 cm de la nivelul podelei. Profilul matorului dintre S. 22 - 18 indică refacerea boltei cuptorului, inițial mai înaltă.

Așezarea din sec. 9 - 10. N-au fost identificate decât gropile b și nr. 115. Groapa b (S. 20). Intersectează colțul sud-vestic al locuinței nr. 20. Jumătatea ei nord-estică n-a putut fi clar delimitată. Probabil avea contur oval, cu diametrele pe axe de 144 x 120 cm. Pereți albiți spre interior, cu fundul la adâncimea de maximum 80 cm de la nivelul de călcare corespunzător așezării contemporane. În umplutură se afla pământ negru-cenușiu afânat, pietre de stâncă - unele arse - și fragmente ceramice, cu precădere lucrate la roata înceată, rapidă dar și cu mâna. Remarc fundul unei oale modelată la roata înceată, pe care apare un semn în relief. Groapa nr. 115 (S. 16). Străpungea umplutura locuinței nr. 18. Formă ovală, cu diametrele pe axe de 110 x 70 cm; adâncă de 50 cm. A fost umplută cu oase de animale (bovine, probabil cal și sigur oaie), dispuse dezordonat. Printre ele au apărut două fragmente din pietre de ascuțit (gresie) și cioburi mărunte, unele antrenate. În apropierea acestei gropi a fost găsit în stratul de cultură mixt un fragment dintr-un amnar (fier) cu capetele evaluate.

Cea de a treia campanie arheologică în acest sit, realizată, ca și cele precedente, sub girul și coordonarea Centrului de Cercetări Pre și Protoistorice din Alba Iulia, s-a desfășurat în perioada 10 iulie - 4 august 1997.

Obiectivele principale ale cercetărilor din acest an s-au axat, în principal, în jurul determinării stratigrafiei verticale ale sitului, respectiv a surprinderii evoluției extinderii pe orizontală a așezărilor preistorice sesizate în campaniile anterioare. Culturile agricole au limitat aria investigațiilor arheologice, împiedicând reluarea suprafeței nedefinite în campania din anul trecut (S_{IV}/1996). Prin urmare, au fost efectuate trei secțiuni, de diferite dimensiuni (S_{VII-IX}/1997), la care se adaugă și o taluzare (L₁ - L₂/1997) de 16 x 2 x 2,3 m. Secțiunile au fost trasate, respectându-se racordarea lor la ridicarea topografică și la sistemul de bornare a sitului, pe bază de caroiaj (10 x 10 m).

S_{VII}/1997

Având dimensiunile de 4 x 2 m, și orientarea nord-sud, secțiunea S_{VII}/1997 a fost executată în zona nord-vestică a sitului, într-o fâșie îngustă, situată pe buza terasei, în imediata apropiere a șoselei care leagă Oarda de Jos de localitatea Limba. Sub un nivel gros de 0,70 m, de culoare cenușiu închis, provenit provenit din pământul aruncat în urma lucrărilor de construcție a șoselei, s-a conturat un strat de cultură negru - cenușiu, de aproximativ 30 cm, cu materiale ceramice sporadice, aparținând unei faze dezvoltate a culturii Vinča (Vinča B ?). În concluzie, considerăm că această zonă a sitului este una periferică, caracterizată printr-un strat de cultură subțire, sărac în materiale arheologice, semnificativă fiind doar prezența unor gropi menajere.

S_{VIII}/1997

Executată la aproximativ 30 m spre est de S_{VII} și paralelă cu aceasta, secțiunea S_{VIII}/1997 (6 X 2 m), fiind amplasată în sectorul de sit cu simbolul "T", în apropierea sectorului abordat în campania anului 1995. Dacă primul nivel, de decopertare, a conținut o cantitate destul de mare de materiale arheologice, amestecate de plug, în cel de-al doilea nivel, de săpare, (0,30 - 0,50 m) a apărut sterilul loessoid pe toată suprafața secțiunii.

S_{IX}/1997

Având dimensiunile de 8 x 2 m și orientarea nord-est - sud-vest, S_{IX}/1997 a fost executată în colțul nord estic al zonei "T", în apropierea buzei terasei. Primul nivel, de decopertare, cel întors de plug, s-a caracterizat printr-o bogăție deosebită a materialelor arheologice (ceramică, obsidian, material osteologic, silex). Nivelul imediat următor, a pus în evidență două bordeie adâncite, aflate la mică distanță unul de celălalt. Nici unul dintre acestea nu a putut fi conturat clar, în ceea ce privește locul de pornire (practic amândouă bordeiele pornesc din nivelul arat). Dealtfel, aceasta este una din problemele majore cu care este confruntat întregul sit de la Limba, și anume: nivelurile superioare de locuire sunt afectate, în cea mai mare parte, de lucrările agricole.

Primul bordei, B₁/1997, identificat în capătul nordic al secțiunii, a necesitat deschiderea a două casete adiacente (C_I și C_{II}, 1 x 1 m fiecare), pentru surprinderea lui integrală. Având o formă relativ ovală, prelungită pe direcția est-vest, cu accesul situat, cel mai probabil, pe latura de nord (către râul Mureș), acesta se adâncește în steril (apărut la 1,20 m), până la 1,60 m.

Materialul arheologic descoperit este reprezentat, în principal, de ceramică, material litic, cioplit și șlefuit, materiale osteologice, fragmente de rășnițe, etc. În cadrul speciei ceramicii fine, remarcabilă este specia pictată "de tip Lumea Nouă", realizată cu culoare roșie sau brună și bitum pe fond deschis (bej, crem). Acest tip de ceramică a apărut în cantități apreciabile, în toate nivelurile de umplere ale bordeiului, ceea ce conferă un caracter unitar și omogen complexului. Numărul mare de unelte prelucrate din os (străpungătoare, spatule), ne face să credem că avem de a face cu un atelier de prelucrare și confecționare a uneltelor din os, mai ales că tot aici s-au găsit, în stare fragmentară, câteva cuți ("ascuțitori", "tocile") din gresie care prezentau o șențuire specifică. Analiza tipologico - stilistică a materialelor ceramice pledează pentru încadrarea acestui bordei în fazele evoluat (chiar târzii) ale complexului Vinča - Turdaș, în acele faze în care se generalizează pictura de tip "Lumea Nouă".

Cel de-al doilea bordei, B₂/1997, de o formă neregulată, nedevelopat integral, se adâncește până la 1,80 m în sterilul loessoid. Și acesta a furnizat un material arheologic deosebit de bogat. Atrag atenția în mod special idolii antropomorfi vinčeni, cu fața triunghiulară și capul teșit. Ceramica este decorată cu benzi incizate - punctate, din cadrul căreia lipsește pictura de "tip Lumea Nouă". Considerăm posibilă atribuirea lui unei faze clasice, dezvoltate a culturii Vinča, mai timpuriu deci, decât cel anterior tratat (B₁/1997), probabil Vinča B final - C.

L₁ - L₂/1997

Taluzarea realizată într-o ruptură a terasei din sectorul de sit notat cu simbolul "L" (în lungime de 16 m și atingând o adâncime de până la 2 m), a furnizat un profil stratigrafic complet. Stratigrafia profilului realizat se prezintă:

- 0 - 0,35 m - strat vegetal, negru închis, ce conține în amestec materiale ceramice aparținând epocii bronzului și epocii neolitice.

- 0,35 - 0,70 m - strat negru cenușiu, conținând materiale ceramice vinčiene și ceramică pictată de "tip Lumea Nouă".

- 0,70 - 1,40 m - strat cenușiu închis, cu urme puternice de cenușă, compact, conținând materiale vinčiene clasice, cu decor incizat punctat și picioare de cupă.

- 1,40 - 1,80 m - strat negru lutos, cu material arheologic bogat, aparținând fazelor timpurii Vinča (A₂), în care apar și fragmente ceramice de factură Starčevo - Criș. Sub acest nivel se află sterilul arheologic.

În punctul numit "**În coastă**", pe un promontoriu înalt situat la intrarea în satul Limba, a fost executată o secțiune de control stratigrafic (S₁/1997), în vederea surprinderii unei eventuale roiri a locuirii neolitice (aflat la aproximativ 2 km în amonte de punctul "Bordane", promontoriu care părea a oferi excelente condiții de habitat și de observație). Secțiunea, cu dimensiunile de 10 x 2 m, a fost orientată pe direcția nord-sud și amplasată chiar pe coama botului de deal, în imediata apropiere a marginii lui. Cu excepția unui complex (groapă) aparținând culturii Coțofeni (Coțofeni III), în suprafața cercetată nu au apărut urme ale altor așezări preistorice. Sterilul arheologic evolua de la nord spre sud de la 0,40 m până la adâncimea maximă de 1,2 m, în capătul sudic fiind surprinse fundațiile unei construcții moderne.

Cercetările în situl de la Limba - "Bordane" vor continua în anii următori, urmărindu-se lămurirea definitivă a situației stratigrafice din toate sectoarele sitului și trecerea la deschiderea de suprafețe de mari dimensiuni pentru dezvelirea integrală a unor complexe de locuire deja surprinse.

46. LUPU - punctul "CIMITIRUL NOU", com. Cergău, jud. Alba; Gabriela Gheorghiu, M. N. I. T. Cluj-Napoca; Ioan Glodariu, Universitatea "Babeș - Bolyai" Cluj-Napoca; Vasile Moga, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Localitatea a intrat în literatura de specialitate odată cu descoperirea de acum binecunoscutului tezaur de obiecte de argint dacice dar și a unor fragmente ceramice aparținând aceleiași epoci, cu ocazia săpării gropii pentru un mormânt, în cimitirul nou. Acesta se află în imediata apropiere a intrării în sat dinspre VNV, pe partea stângă a unui semiamfiteatru natural ce mărginește din trei direcții o luncă mlăștinoasă.

În urma unor periegeze efectuate în zona amintită au fost descoperite atât fragmente ceramice aparținând epocii dacice (sec. I a. Chr. - I p. Chr.), dar și altor epoci: a bronzului, hallstattiană, romană, prefeodală.

Au fost efectuate șapte sondaje cu scopul de a surprinde nivelul de cultură dacic și totodată de a delimita suprafața așezării dacice de aici.

Trebuie să precizăm că terenul sondat a fost în mare parte terasat pentru cultivarea viței de vie. După scoaterea acesteia, de-a lungul anilor, unele terase s-au surpat, antrenând la vale mult pământ, dar și diferite fragmente ceramice. Din această cauză nivelul dacic de cultură se află la adâncimi diferite față de nivelul actual al solului. În sondajul efectuat la 10 m de crucile de pe ultimul rând de morminte, de pe latura ENE, nivelul de cultură începea la o adâncime de aproximativ 0,70 m, în timp ce în apropierea zonei mlăștinoase el începe la circa 0,20 m.

Din păcate nu au fost descoperite urmele vreunui complex închis aparținând nivelului dacic; în schimb, într-unul din sondaje a fost surprins parțial conturul peretelui unei construcții hallstattiene.

În toate sondajele au fost găsite fragmente de pereți din lut cu urme de nuiete și pari impregnate pe ele, precum și fragmente de podea, dar toate în poziție secundară.

Materialele arheologice descoperite, în cea mai mare parte fragmente ceramice, nu aparțin doar epocii dacice, ci și culturii Noua, precum și Hallstatt-ului prescitic și perioadei feudale (sec. VIII - IX). Singurul obiect de metal este un punctator din fier folosit în orfevrie.

În condițiile delimitării locuirii dacice și a intensității ei săpăturile de anvergură pot începe.

47. MEDIȘUL AURIT, jud. Satu Mare; Sever Dumitrașcu, Universitatea din Oradea, Gheorghe Lazin, Speranța Pop, Robert Gindela, Muzeul Județean Satu Mare

Cercetările din vara anului 1997 au continuat în stațiunea arheologică de la „Șuculeu” în partea stângă a Drumului Roșului (la sud-vest de rezervație, în terenul săteanului Gheorghe Petriceanu). A fost trasată o secțiune perpendiculară pe Drumul Roșului, din care s-au deschis mai multe casete, care au pus în lumină trei nivele de locuire (exceptând desigur nivelul preistoric Suciul de Sus), constând din vestigiile unei locuințe datând din sec. II, probabil începutul secolului III, cu multă ceramică modelată cu mâna (fragmente de cești și vase borcan ornamentate cu brăuri alveolare) și a unui atelier de modelat ceramică datând din secolul III. Atelierul (L = 3,80 pe direcția E-V și l = 2,80 pe direcția N-S, adânc de 0,65 - 0,80 m), de formă patrulateră, avea în partea sa sud-estică masată o mare cantitate de ceramică uscată, dar nearsă. Este

pentru prima dată când în centrul de olărie de la Medieșul Aurit s-au descoperit vestigiile unui atelier de modelat ceramică. Atât ceramica nearsă, cât și cea arsă aparține tipurilor bine cunoscute ale ceramicii cenușii modelate la roată - chiupuri mari ornamentate cu benzi în val, fructiere, amforete, castroane de diferite tipuri. În centrul atelierului a fost surprinsă o groapă ce indica fie un pilon central, fie locul unde fusese instalată roata olarului (?). Colțul de nord-vest al atelierului a fost tăiat de o groapă adâncă de 0,80 - 0,90 m și în care s-a descoperit ceramică datând din secolul IV, fragmente de chiupuri mari cenușii și două fragmente de vase cenușii stampate, de tipul „cu porumbel”, probabil, de import din atelierele de tip Beregsurány-Luzanka. Groapa se continua cu o construcție ce urmează să fie dezvelită în campania din anul 1998.

La 8 m N de atelierul de modelat ceramică a fost cercetată o mare groapă din care s-a scos lut (era neuniformă cu diametrul de 4 x 5 m, adâncă de 1,50 - 1,70), care a fost umplută, de asemenea, neuniform dar în care s-au putut delimita două nivele.

În rezervație, cu ocazia realizării canalelor și a căminului pentru drenajul apei meteorice (e o zonă cu precipitații abundente, la poalele Munților Oașului), a fost dezvelit Cuptorul nr. 11 (de același tip cu celelalte 10), cu canale de foc și două camere, de ardere a vaselor, cu grătar sprijinit pe un picior median. Inventarul constă din olărie de tip Medieșul Aurit (chiupuri, castroane cenușii), o brățară de argint și un fragment de brățară de sticlă albastră.

48. METEȘ - „LA PEȘTERĂ”, jud. Alba; Horia Ciugudeanu, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

În luna iulie 1997 au fost continuate cercetările sistematice în hotarul comunei Meteș (jud. Alba), în punctul numit de localnici „La Peștera”. A fost investigată zona vestică a platoului de calcar pe care este situată așezarea cu o secțiune de 10 x 1 m, constatându-se existența unui strat de cultură cu o grosime de cca. 0,35 - 0,40 m, la baza căruia apar materiale aparținând fazei a III-a a culturii Coțofeni, pentru ca în partea sa superioară ele să fie amestecate cu fragmente ceramice specifice Bronzului timpuriu. Din punct de vedere stratigrafic, cele două etape de locuire nu pot fi diferențiate, separarea materialelor făcându-se pe criterii exclusiv tipologice.

O altă arie investigată a fost cea din capătul estic al platoului, unde a fost deschisă o suprafață pentru dezvelirea unei locuințe surprinse doar parțial în secțiunea III/1996. S-a pus în evidență o vatră cu fătuiala din lut, în preajma căreia s-au descoperit mai multe vase întregi sau întregibile aparținând culturii Coțofeni. Materialul litic este destul de bogat, constând din unelte din silex și cuarțit, la care se adaugă pietre de râșniță și frecătoare. Și în această zonă a așezării, sub stratul de humus a apărut ceramică aparținând perioadei Bronzului timpuriu, între care și un vas-sac, decorat cu brăuri în relief, parțial întregibil.

Investigațiile întreprinse în anul 1997 au evidențiat că așezarea Coțofeni se extinde pe întreaga suprafață a platoului, ea constând dintr-un unic nivel de locuire, care în anumite zone suprapune direct stânca vie. Excepție face doar latura sudică, unde s-au putut surprinde în anii precedenți nu mai puțin de trei nivele succesive.

În ceea ce privește locuirea aparținând Bronzului timpuriu, aceasta are din păcate un caracter sporadic, fiind inegal distribuită pe suprafața investigată. Formele și decorul ceramicii ne permit s-o atribuim unui facies regional al grupului Șoimuș. Investigațiile viitoare vor trebui să se concentreze deopotrivă asupra așezării și cimitirului tumular identificat în preajma ei și din care n-a fost cercetat decât un singur tumul.

49. MICIA (sectorul N Castru), jud. Hunedoara; Cristina Crăciun, Anișoara Sion CPPCN

S-au continuat cercetările în edificiul A.e., pe baza lor putem preciza:

- cel puțin în primele două faze de existență, A.e. a funcționat ca ansamblu thermal, cu o dispoziție a încăperilor specifică acestui program, din punct de vedere al planimetriei și dimensiunii componentelor, A.e. își găsește analogia chiar la Micia therme II, considerate de autorii săpăturii edificiu thermal civil, construit după războaiele marcomanice;

- fără a fi orientat în aceeași axă cu therme II, dar cu o planimetrie și orientare relativ asemănătoare, A.e. este edificiu thermal cel mai apropiat de castru mare, reconstruit în piatră;

- maniera de punere în operă a materialului litic este identică pentru toate spațiile cercetate până în prezent;

- clădirea nu este cercetată în totalitate, din care cauză, nu dispunem de o relație stabilită arheologic, cu nivelul de călcare exterior, din antichitate; spațiul dintre A.e. și therme II nu este încă cercetat; ceea ce știm pentru moment, este că, cele două therme erau separate de șanțul de scurgere al apelor reziduale din interiorul castrului;

- zidul dublu (care pare a separa A.e. de restul clădirilor de la nord de castru) apare și se înscrie conform planului topografic, în continuarea laturii lungi de est a castrului;

- în campania 1997 s-a realizat o nouă ridicare topografică a zonei (scara 1:500), efectuată de ing. C-tin Mehedințeanu, cu marcarea la zi a situației cercetărilor arheologice;
- certitudinea existenței celui de-al patrulea edificiu thermal de la Micia, face ca acest ansamblu să reprezinte unul dintre monumentele cele mai cunoscute, până în prezent, din Dacia romană.
Cercetările au urmărit obținerea unor date necesare pentru elaborarea proiectului de conservare și consolidare a edificiilor descoperite în zona de la nord de Castru.

50. MIERCUREA SIBIULUI - „PETRIȘ”, jud. Sibiu; Sabin Adrian Luca, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu; Adrian Georgescu, Muzeul Brukenthal Sibiu

Mergând pe informațiile oferite cu deosebită generozitate de prof. univ. dr. Iuliu Paul am descoperit, în primăvara anului 1997, făcând periegeze împreună cu Cristian Roman (Muzeul Corvineștilor Hunedoara) și cu un grup de studenți membri ai cercului de arheologie „Vladimir Dumitrescu” al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, mai multe puncte arheologice în hotarul comunei Miercurea Sibiului. Între acestea, cel mai important ni s-a părut cel ce bordează șoseaua națională Sibiu-Sebeș, spre nord, între orașul amintit (Miercurea Sibiului) și stațiunea Miercurea-Băi. Materialele recoltate de noi la suprafață demonstau existența mai multor culturi preistorice (Starčevo Cris, Vinča timpurie, Petrești și bronz timpuriu).

În acord cu directorul Muzeului de Istorie din cadrul Complexului Național Muzeal Brukenthal, prof. Cornel Lungu, și cu sponsorizare din cadrul aceleiași instituții, am deschis o sondă, de verificare a stratigrafiei din partea de est a sitului de 15/1,5 m. Stratul de cultură are de abia 0,80 m, culturile arheologice amintite neavând, în aceasta parte a sitului (atragem atenția că acesta are 800/150 m!), nivele distincte, cu excepția celui vincian timpuriu sporadic și a unui nivel aparținând epocii bronzului. În secțiune s-a descoperit și un înhumat, pe spate, E-V cu privirea spre răsărit, fără un inventar caracteristic pentru a putea fi atribuit cu fermitate unei epoci istorice, sau alteia.

51. NÂNDRU, com. Peștișu Mic, jud. Hunedoara; Alexandru Păunescu, IAB; Emilian Alexandrescu, IAB; Adrian Doboș

Peștera Curată, cunoscută și sub denumirea de Peștera de Jos sau Peștera Mare, remarcată încă din 1856 de către M.J. Ackner, a fost cercetată în anii 1876-1880 de către Zsofia Torma și G. Téglás, iar în 1932 de Josef Mallás.

Săpături metodice care au însumat o suprafață de 55 mp. au fost efectuate de C.S. Nicolăescu-Plopșor și Al. Păunescu în anii 1955-1956.

În vara anului 1997 s-a executat aici un mic sondaj de circa 9 mp. (Caseta A), cu scopul de a se recolta atât resturi osoase de micromamifere, cât și probe de cărbuni și oase, în vederea obținerii de date de radiocarbon.

Sedimentele din această peșteră au o grosime de circa 5 m. Din punct de vedere stratigrafic au fost identificate, de sus în jos următoarele depuneri de locuiri:

1. Strat postpaleolitic (neolitic, Coțofeni, medieval).
2. Strat steril arheologic
3. Strat Musterian II cu patru niveluri (a-d).
4. Strat steril arheologic.
5. Strat Musterian I cu trei niveluri (a-c); primul nivel Musterian așternându-se direct pe patul de calcar al peșterii.

Este important să menționăm că o mare parte din sedimentele peșterii au fost distruse, în urmă cu două decenii, pentru ca acest interesant adăpost natural să fie transformat, din păcate, într-un depozit "special" și care în prezent a fost dezafectat.

Fonduri din sponsorizare. Săpăturile vor continua.

52. NĂENI – ZĂNOAGA, com. Năeni, jud. Buzău; Ion Motzoi-Chicideanu, IAB; Monica Șandor-Chicideanu, FIB; Dorin Sârbu, MJ Buzău; Sorin Oanță, MNR; împreună cu o echipă de studenți ai FIB

S-au continuat cercetările în așezarea din epoca bronzului - cultura Monteoru - situată în punctul Zănoaga - Cetățuia 2. Pe panta de Est, în secțiunea SIV-K a fost cercetat un nivel de locuire, foarte bogat în material, cu o ceramică aparținând stilului Monteoru Ic2. Săpătura a atins și nivelele mai vechi din bronzul timpuriu (Zn. II. a-b), aparținând etapei Monteoru Ic4-1. Către W, într-o nouă secțiune s-a reluat cercetarea depunerilor de la sfârșitul locuirii din epoca bronzului, corespunzând, în linii mari, etapei Monteoru II.b.

S-a terminat cercetarea zonei din vecinătatea mormântului triplu de inhumatie descoperit în campania 1993, la marginea apuseană a platoului, putându-se stabili că acesta a fost singular.

Pe platoul Cetățuiei 2 au fost descoperite, din nou, complexe aparținând sec. IV-V p. Chr., între care, se distinge o groapă de dimensiuni mari, pe al cărei fund, lângă resturile unui vas de uz comun, se găsea un schelet de animal (câine?).

Finanțarea a fost asigurată de către Muzeul Județean Buzău, unde se află și materialul arheologic.

63. NUCET – MĂNĂȘTIRE, jud. Dâmbovița; Petru Diaconescu, CNM "Curtea Domnească" Târgoviște

Situat la 16 km sud de Târgoviște, pe malul stâng al Dâmboviței, ansamblul monastic s-a deteriorat progresiv după 1863, prezentându-se la începutul lucrărilor de restaurare-conservare din 1996, în proporție de 80%, în stare de ruină avansată.

Prioritatea consolidării de urgență a bisericii ne-a dat posibilitatea investigării monumentului principal. Din perimetrul de cca. 3.600 mp. al ansamblului, deocamdată s-au putut executa investigații pe laturile de nord și est (relativ mai bine păstrate) prin cinci secțiuni și o casetă ce însumează 110 mp.

S-au stabilit, până în prezent, numai etapele de construcții, nivelele de călcare și etapizarea acestora, după cum urmează:

- anterior construcției din materiale durabile, atestată documentar, a existat probabil un schit din lemn, identificat printr-un strat de var, fragmente de cărămizi și frescă, etapă datată, probabil, în prima jumătate a sec. XV.

- din ansamblul ridicat de ctitorul atestat documentar, Gherghina Pârcălav, în jurul anului 1500, se păstrează parțial, turnul de intrare de pe latura nordică și s-a identificat zidul de incintă și un rând de chilii pe ambele laturi cercetate.

- din etapa Eanache Văcărescu, 1712, s-a putut identifica în secțiunea I, fundația absidei altarului, lipită la exterior de cea a bisericii actuale, cât și fragmente de frescă anterioară anului 1712.

- între 1738 - 1746, Barbu Văcărescu aduce modificări esențiale, fortificând ansamblul cu o nouă incintă la 1,5 m exterior, de cea veche și refăcând etajul turnului-clopotniță transformându-l în paraclis, inclusiv un corp de chilii lipite de turn, spre vest, cu rol de casă egumenească.

- alte prefaceri au fost executate pe aceleași laturi în anii 1816 - 1821 când printre altele se ridică și actualul turn-clopotniță de pe latura estică.

- etapa ultimă din anii 1840 - 1849 ce a avut ca scop, o dată cu demolarea vechii biserici, ridicarea celei actuale nu poate fi încă detaliată din lipsa cercetării.

În 1998, o dată cu încheierea cercetării pe laturile de nord și est, ne propunem și cercetarea bisericii actuale cât și a celorlalte presupuse în același perimetru.

54. NUFĂRU, jud. Tulcea;

A. Bufet - Oana Damian, IAB; Corneliu Andonie, MMN; studenții Carmen Marin, George Vișan, Emilian Gamureac și Alin Stan, FIB

Cercetările începute anterior în zona centrală a satului Nufăru în cadrul unei suprafețe cu dimensiunile de 13 x 6,60 m, orientată est-vest, au continuat în 1997 (finanțate de IAB și MMN), în vederea studierii vieții anterioare epocii medievale timpurii și încheierii cercetării punctului respectiv. Din rațiuni independente de voința noastră (condiții meteorologice nefavorabile, lipsa fondurilor și a timpului) săpătura s-a restrâns la cercetarea unei microsecțiuni în cadrul S 1 B, cu dimensiunile de 6,60 x 2 m, și nu s-a putut atinge pământul steril din punct de vedere arheologic.

Cercetările efectuate în această zonă au dus la identificarea a două mari etape de ocupare a sitului: una aparținând evului mediu timpuriu, cu două niveluri de locuire (datele în veacul al XI-lea și în secolele XII-XIII) și una atribuibilă perioadei Latene. Locuirea aparținând celei de-a doua epoci a fierului este reprezentată de un strat arheologic cu grosimea de 1,40 m, reprezentat de un pământ castaniu consistent. Acestei din urmă etape ocupaționale îi corespund probabil două niveluri de locuire: unul, datat în perioada secolelor V-III a. Chr., sesizabil pe baza complexelor și a materialelor arheologice, celălalt, aparținând secolelor I a. Chr. - I p. Chr., individualizat doar prin strat de cultură și materiale specifice.

Complexele arheologice sunt reprezentate, în afara celor două cuptoare pentru copt pâine și a vetrei cercetate în 1996, de o locuință de suprafață și de o serie de gropi, probabil cu destinație menajeră. **Locuința** de suprafață a fost identificată la adâncimea de 3,60 m prin porțiuni compacte de lipitură arsă, rezultate din prăbușirea pereților, ce se păstrează pe o suprafață, probabil rectangulară, cu dimensiunile surprinse de 4,40 m (latura estică) x 3,00 m (latura nordică). Deasupra lipiturii arse s-a descoperit material ceramic fragmentar, reprezentat de produse autohtone și de import (amfore, ceramică uzuală și ceramică attică decorată cu firnis negru și figuri roșii). **Gropile** descoperite, în număr de patru, sunt circulare în plan, cu diametre cuprinse între

0,80-1,40 m, și cilindrice în secțiune, au adâncimi cuprinse între 3,10-4,15 m și umplutura lor conținea în principal fragmente de amfore elenistice, oase animale și solzi de pește.

În funcție de materialul arheologic și de relațiile stratigrafice surprinse între complexe (locuința de suprafață a fost suprapusă de unul dintre cuptoare și în același timp perforată de două dintre gropile reperate, afectându-i-se latura estică), s-a putut aprecia că locuința reprezintă cel mai vechi complex arheologic din zonă, plasându-se probabil în a doua jumătate a secolului al V-lea - prima jumătate a secolului al IV-lea a. Chr., în timp ce cuptoarele (date pe baza prezenței la nivelul lor a fragmentelor ceramice attice cu firnis negru și a unei torți de amforă sinopeeană cu ștampilă încadrabilă aproximativ în perioada 260-250 a. Chr.) și gropile aparțin probabil celei de-a doua jumătăți a secolului al IV-lea - primei jumătăți a secolului al III-lea a. Chr.

Materialul arheologic descoperit este constituit în principal de ceramică, păstrată în marea ei majoritate fragmentar, reprezentată de produse de factură getică (din specia poroasă, vase-borcan cu proeminențe sau butoni pentru manevrare, decorate cu brăuri alveolate sau crestate și ceramică lucrată la roată, cenușie, decorată prin lustruire, provenind de la castroane, cești, căni, strecurători, fructiere) și de importuri grecești, constând din amfore, ceramică attică cu firnis negru, ceramică uzuală. În afară de ceramică, printre materialele descoperite, mai semnalăm o serie de fusaiole de diferite forme, partea inferioară a unei râșnițe rotative din tuf vulcanic, două vârfuri de săgeți de bronz cu trei muchii, piciorul unei fibule (?) de tip tracic, un fragment de oglindă de bronz, trei monede romane emise una în vremea lui Traian, celelalte două în timpul lui Constantius II și Constantius Gallus (identificări Gh. Poenaru Bordea). Precizăm că în această zonă au mai apărut monede romane databile în secolul al IV-lea p. Chr., dar neasociate cu material ceramic sau complexe arheologice aparținând acestei epoci. Reperetele cronologice sunt reprezentate de cele două ștampile de pe torțile de amfore amintite (secolele IV-III a. Chr. - Thasos (ștampilă databilă în 330-325 a.Chr.) și Sinope (ștampilă datată cca 260-250 a.Chr.) și de două monede de bronz histriene turnate având pe avers roata cu patru spițe, databile de la mijlocul secolului al V-lea până după prima jumătate a secolului al IV-lea a. Chr.

B. Curtea D. Ene - zona Cămin, Oana Damian (IAB), Sorin Mănăstireanu (ICEM Tulcea)

În octombrie 1997 s-a realizat o săpătură de salvare într-o curte de pe strada bisericii și a căminului cultural, situată la circa 10 m spre nord față de zidul de incintă sudic (punctul Fortificație Cămin cercetat în 1981 - Silvia Baraschi, N. Moghior, SMMIM, 16, 1983, p.134-139). Într-o zonă cunoscută ca aflându-se în perimetrul cetății bizantine, s-a excavat cu mijloace mecanice până la adâncimea de 2,20 - 2,50 m o suprafață de formă rectangulară, orientată cu latura lungă N-S, cu dimensiunile de 11,50 x 11,00 m, pe care am numit-o **Suprafața Ene - Cămin** pentru a o individualiza și totodată a o lega de săpăturile anterioare din zonă. Anunțați târziu, am reușit doar să facem un sondaj pentru verificarea stratigrafiei și obținerea unor elemente legate de viețuirea din cadrul cetății bizantine, concretizat într-o casetă de mici dimensiuni (3,50 x 1,50 m), orientată cu latura lungă N-S, numită **Caseta Ene - Cămin**, trasată direct din malul estic al suprafeței. Caracterul restrâns al sondajului a fost determinat de gradul ridicat de ocupare a curții cu materiale de construcție, de prăsiunea proprietarilor, de lipsa de fonduri și de starea vremii.

Din punct de vedere **stratigrafic**, în Caseta Ene - Cămin în care s-a coborât până la adâncimea de 2,35 m (la care apărea sterilul), a putut fi identificat nivelul secolului XI, reprezentat de un pământ cenușiu gălbui în care se adâncesc gropile aparținând viețuirii din secolele XII-XIII, ce suprapune un pământ castaniu compact, reprezentând probabil nivelul preistoric, în care nu au putut fi sesizate complexe, dar s-au găsit materiale ceramice.

Complexele arheologice au fost cercetate parțial, fie din cauza distrugerilor provocate de intervenția modernă, fie pentru că au fost secționare de malurile secțiunii. Sunt reprezentate de un rest de locuință aparținând secolului XI și de șapte gropi menajere care prin conținutul lor pot fi datate în intervalul secolelor XI-XIII (una dintre gropi conține material ceramic aparținând secolului XI, celelalte șase secolelor XII-XIII). Locuința, reprezentată de straturi succesive de lipitură foarte dură și cenușă, surprinse pe o lungime de 1,50 m, vizibilă pe profilul estic, a fost secționată de una din gropile cu material databil în secolul al XIII-lea și distrusă de intervențiile moderne. Gropile menajere sunt de formă ovală (diametre de 1,85/0,90 m, 1,50/1,40 m) sau circulară (diametre de 0,85 m sau 1,00 m sau 1,50 m), cu adâncimi cuprinse între 0,75 - 1,50 m. În umplutura lor s-a descoperit un bogat material arheologic reprezentat de ceramică uzuală, cu pereți subțiri și profile elaborate sau cu buza întoarsă gen colac, amfore cu torți supraînălțate, ceramică smălțuită pictată cu pete mărunte și întrepătrunse brune și verzi ori decorată în tehnica sgraffito timpuriu, oase de animale și solzi de pește, obiecte de bronz, fier și os, fragmente de brățări de sticlă, fusaiole de Ovruci, semințe, cărbune, bucăți fragmentare de sticlă, monede de bronz. S-au mai putut recupera materiale arheologice și din complexe surprinse pe malurile suprafeței excavate - amfore cu torți supraînălțate, ceramică smălțuită pictată, fragmente de brățări din sticlă cu protuberanțe, ceramică uzuală, un vârf de săgeată, un pieptene de os.

Obiectele mărunte sunt confecționate din os, fier, bronz, sticlă, fiind reprezentate de cârlige de undiță, vârfuri de săgeți, brățări din sticlă și bronz, unelte și piese de porț din os și corn, obiecte fragmentare din sticlă, bronz și fier, zgură de sticlă și de fier. Au fost descoperite și monede de bronz, una romană și 3 bizantine (un exemplar Constantin IX, unul Constantin X, o imitație latină tip A - identificări Gh. Mănușu Adameșteanu).

I. CETATE

Adrian A. Rusu, IAIA Cluj-Napoca; Doru Marta, Muzeul Țării Crișurilor Oradea

Date generale. A șaptea campanie de cercetare s-a desfășurat între 17 iunie - 27 iulie 1997. Cercetarea arheologică a fost efectuată exclusiv cu sprijinul financiar al Muzeului „Țării Crișurilor” din Oradea. Colectivul este compus din Doru Marta (arheolog Muz. Oradea), Olimpia Mureșan (chimist-restaurator Muz. Oradea). Au participat studenții: Cosmin C. Rusu, Ioan C. Roman, Vasile Mizgan, Bogdándi Zsolt.

Secțiunea S. XXI/1996 a fost continuată în anul 1997. S-a insistat spre extremele ei, respectiv acolo unde au fost întâlnite cele două ziduri de incintă ale cetății anterioare celei din secolul al XVI-lea.

Secțiunea S. XXII (10 x 2,50 mp). Pentru a descoperi racordul dintre zidul de incintă și turnul T. 2, a fost practicată caseta C. 2 (3 x 2,50 mp), plasată de la capătul de nord al secțiunii, pe latura de vest.

Lângă secțiunile S. XIV și S. XVII, alături de mai vechea casetă C, a mai fost deschisă încă una, pentru lămurirea situațiilor din dreptul presupusului turn T. 4.

Datele stratigrafice sunt specifice fiecărei secțiuni, pe adâncimi până la 5,50 m.

Complexele constructive.

a. Zidul de incintă din zona de sud a cetății. A fost întâlnit în secțiunea S. XXII. El are o lățime de 1,90 m. A fost plantat în solul viu, doar circa 0,45 m. În profilul de est, învecinat acestui zid de incintă, straturile înregistrează o cădere constantă, fără nici un fel de bernă. În fundul acestui șanț, ce pare a fi artificial, căci este mărginit doar de steril, au fost aruncați bolovanii desprinși din zidul de incintă.

Racordul cu turnul T.2, a fost descoperit în caseta C. 2, la doar câțiva centimetri de profilul despărțitor. El este realizat prin tasare. Direcția de fugă, spre est, indică o deviere destul de importantă, înspre zona care era ocupată de altarul catedralei episcopale.

b. Zidurile de incintă din sectorul de vest al cetății. Așa precum s-a dovedit încă din campania anului 1996, au funcționat două ziduri paralele, ambele construite din piatră, la o distanță de circa 11 m, unul față de celălalt. Din punct de vedere tehnic, nu sunt prea mari diferențe.

Elementele cronologice recoltate provin îndeosebi de lângă zidul exterior. S-a constatat că acestea (cahle, piese numismatice, un Corpus Christi de bronz) aparțin secolelor XIV - XV. Umplerea cu aceste materiale trebuie să se fi produs, după ridicarea zidului. Din această concluzie (preliminară !) s-ar deduce faptul că zidul interior a fost construit probabil în secolul al XIV-lea.

c. Tot în S. XXI, se știa despre existența unui zid de cărămidă care făcea racordul, perpendicular între cele două vechi ziduri de incintă. Cronologia sa pare târzie (sec. XVI - XVII), căci el a fost destinat unor compartimentări locale. Au fost precizate noi elemente constructive.

d. În zona de existență a lui T. 4 s-a constatat că un zid mai vechi, foarte gros, a fost manșonat cu cărămidă pe ambele fețe. Înainte de a se întâlni, în unghi obtuz, cu zidurile găsite în S. XIV, chiar în colț, a mai fost plasat un zid de cărămidă. Pentru înțelegerea ansamblului este nevoie de o cercetare mult amplificată spre sud, acolo unde astăzi există grădini.

e. În perioada turcească, în perimetrul secțiunii S. XXII au funcționat, ca și în alte părți ale cetății, de altfel, platforme de cărămidă. Ele trebuie să fi fost destinate unor locuințe de lemn.

f. În extrema de sud a secțiunii S. XXII a fost descoperită o clădire, ridicată din piatră și cărămidă, care se întâlnește pe planurile secolului al XVIII-lea. Ea nu mai funcționa în momentul în care a fost ridicat drumul.

Cimitirele. Toate mormintele noi au apărut doar în S. XXII. Aparțin secolului al XVI-lea. S-au descoperit doar două morminte.

Materialele arheologice. Constau din:

a. Pietrele profilate, majoritatea gotice. S-a descoperit din nou o ghiulea de piatră (S. XXII).

b. Piese de bronz. Cea mai frumoasă și valoroasă piesă descoperită în cursul campaniei a fost un Corpus Christi de bronz. Pe baza analogiilor, care au fost deja identificate, se poate data înaintea mijlocului secolului al XIV-lea.

Dintre monede medievale, în număr de cinci, descoperite în S. XXI, una identificată ca fiind bătută la 1466, de către Matia Corvin. Tot atâtea monede au apărut în secțiunea S. XXII. O monedă singură a fost recunoscută ca fiind de sec. XVII.

c. Piese de fier. Majoritatea sunt atipice, cu mari efecte de corodare. În S. XXII au ieșit scoabe de la construcțiile de lemn, apoi un cuțit cu prăsea de os, ghiulele de toate calibrele.

d. Piese de os. Cea mai importantă piesă este o aplică de carte, fragmentară, fin traforată, care redă conturul unei litere (R). Este databilă anterior sfârșitului secolului al XV-lea.

e. Piese de sticlă. Între podoabe, remarcăm descoperirea unui alt fragment de brătară de origine turcească. Compusă dintr-o bară cu secțiunea dreptunghiulară și colțuri rotunjite, conține un suport de pastă verzuie, peste care se suprapun mai multe straturi de culori diferite. Pe suprafața exterioară culorile se combină într-un motiv realizat în valuri.

S-a descoperit un fragment dintr-un capac de bol, cu o margine ajurată și un buton de prindere. Piesa este un import, din sec. XV - XVI. În cadrul veselei, mai semnalăm fragmentele unui flacon, două buze, un fund, fragmente atipice (S. XXI). În S. XXII a apărut și sticlărie târzie, de secol XVIII.

f. Cahlele. Lotul de cahle din secțiunea S. XXI se compune din cahle-oală cu gaura rectangulară, alături de numeroase piese în forma unor bulbi de ceapă. Piese sunt nesmălțuite. Tot acolo a ieșit la iveală o piesă de colț, cu spirala de lut, fragmente de cahle-oală cu gura cvadrilobată. Aceste cahle aparțin părții superioare a unei sobe, databilă în secolul al XV-lea. Dintre cahlele ceva mai târzii, sunt de notat piese cu motive vegetale, cu o pasăre, cu personaje. Cahlele perioadei turcești, în forma de oale, cu gura circulară și smălțuite în interior, au fost regăsite din nou.

g. Ceramica de lux. Deși foarte mici, în campania 1997 au apărut cele dintâi fragmente de ceramică de import central-european. Se datează de la sfârșitul secolului al XIV-lea, până în prima jumătate a secolului al XV-lea. Este vorba, mai întâi, despre o ceramică foarte fină, subțire, ștampilată cu pătrățele mici, în care au fost cruțate câte patru puncte, pătrățele care, la rândul lor, se dispuneau pe suprafața vasului în motivul unei table de șah. Suprafața exterioară a acestui tip ceramic este acoperită cu un smalt cafeniu închis. Respectiva ceramică poartă numele de ceramică „Dreihäuser“ Steinzeug (Flake Gruppe). Alt fragment, aparține unui vas caracterizat printr-un smalt zgrunțuros, chiar bășicat. Tipul ceramic respectiv este desemnat cu numele de ceramică de Lostice (Moravia). Piese sunt în general pahare.

h. Ceramica comună. O parte a fragmentelor de ceramică comună descoperită în S. XXI, la extremitatea de vest, se poate bine data, datorită materialului arheologic auxiliar care o însoțește. Între tipuri de vase, s-a găsit și fragmentul unei strecurători.

Materialul arheologic se păstrează în întregime la Muzeul „Țării Crișurilor“ Oradea.

II. SALCA, punctul Ghețarie

Sorin Bulzan, Muzeul Țării Crișurilor

În urma demarării lucrărilor de construcție la biserica ortodoxă de la punctul „Ghețarie“ în septembrie-noiembrie 1996 au continuat săpăturile de salvare. Scopul principal în această etapă a fost stabilirea situației stratigrafice a sitului, îndeosebi pe verticală. În acest scop a fost trasată o secțiune denumită convențional S 2, de 1 x 15 m. Primele trei straturi surprinse aici sunt moderne; solul vegetal actual (adâncime 20 - 30 cm), un strat de cărbune și lemn carbonizat surprins pe aproape toată suprafața (adâncime între 4 - 20 cm), format în timpul funcționării depozitului de combustibil solid de aici, iar al treilea reprezintă stratul vegetal de dinaintea existenței depozitului (între 45 - 30 cm grosime). Sub acestea, la - 0,70 / -0,80 m a apărut o platformă din piatră de râu și primul strat cu material arheologic (5) în care, datorită deranjărilor ulterioare, nu au putut fi delimitate complexe clare. Materialul descoperit este bogat, mergând din neolitic, cultura Tisa, III, Coțofeni, Hallstatt C, urmând un hiatus până în sec. III - IV p. Chr., când se datează ceramica fină cenușie și cea zgrunțuroasă, lucrată cu mâna, sarmatică și dacică, o fibulă cu piciorul întors pe dedesupt, iar în sec. V, ceramică zgrunțuroasă cenușie și un fragment de pieptene cu dinți bilaterali. Existența acestor din urmă materiale nu exclude posibilitatea ca în zonă să fi existat o necropolă de sec. V, mult deranjată ulterior. În platforma de piatră, aparținând unei locuințe de suprafață, situată între metri 12 - 15, s-au descoperit fragmente ceramice ale culturii Tisa, faza III. Pentru a delimita mai clar acest prim complex a mai fost trasată o casetă de 3 x 3 m, în care a fost surprins un strat de umplură, pigmentat pe alocuri cu bucăți de lut neagră și cu chirpici. Aceasta conține marea parte a inventarului locuinței. Sub platformă există un strat asemănător cu contextul S dar care conține numai material neolitic. Un strat de umplură acoperă o locuință aparținând culturii Tisa II - grupul Herpaly care taie la rândul ei o alta, conținând același material. Există așadar, trei nivele de locuire neolitice, prima reprezentată de locuința cu platformă de piatră, a doua de două locuințe semiadâncite, iar a treia, de alte două cu mai multe faze de refacere.

În continuarea săpăturilor efectuate în 1996, anul următor a fost trasată o casetă Cas. 13 de 5 x 6 m, paralelă cu S 2. Sub straturile moderne s-a descoperit un strat de umplură a unei locuințe cu platformă din piatră de râu, cu material preponderent Tisa III. Aceasta este tăiată la rândul ei de o locuință cu cuptor construit din piatră de râu și gresie, al cărei inventar poate fi datat în sec. VIII - IX.

56. ORAȘUL DE FLOCI, com. Giurgeni, jud. Ialomița; Lucian Chițescu, Anca Păunescu, Dana Mihai, Eugen S. Teodor, Silviu Oța, MNIR; Elena Rența, O.J.P.C.N. Ialomița.

Sector GRIND 1, Eugen S. Teodor.

S-a continuat cercetarea zonei de sud a Grindului 1, începută în 1994 (vezi planul grindului). S-a trasat încă o secțiune (S.4) la sud de S.3, pentru investigarea sistematică a spațiului dintre secțiunile directe (S.1 și S.2/1994), în spațiul perechii de locuință L.3, confirmându-se refacerile repetate ale acestor amenajări, pe durata a cel puțin două secole (XVI și XVII).

Punctul de interes l-a constituit degajarea, în continuare, a perechii de locuințe L. 5 (vezi rezumatele anterioare). L. 5A, degajată complet încă din anul anterior, este o locuință cu pivniță și parter înalt, construită la începutul sec. XVI, pe structură dublă de rezistență, din lemn, cu pereți umpluți cu chirpic, distrusă probabil în primul sfert al secolului al XVII-lea, prin incendiu. În prelungirea L. 5A, spre vest, au fost descoperite în 1996 laturile de E și N ale unei locuințe de cărămidă (o raritate la Orașul de Floci). Peretele de est era prăbușit în pivnița L. 5A, iar peretele de N era clivat longitudinal, interiorul fiind rabatat, în timp ce exteriorul rezista în elevație. Presupunem că prăbușirea s-a datorat unui cutremur, sub dărâmături găsindu-se o piscă întregă. Colapsul L. 5B a antrenat și distrugerea L. 5A, puternic incendiată, probabil de la soba aflată în funcțiune (care a mocnit sub dărâmături), deci evenimentul a avut loc în anotimpul rece.

O asemenea pereche de locuințe este în sine un fapt destul de surprinzător. Campania 1997 a adăugat cel puțin un element insolit. Caseta 1C a permis degajarea centrului L. 5B și a peretelui de sud. Acest perete s-a demonstrat a fi făcut în cea mai tradițională manieră, din lemn, cu sistemul clasic de sprijin pe o bârnă-talpă. Nu există cel mai mic indiciu că această combinație s-ar datora unei refaceri în lipsa cărămizii, pe acel flanc al locuinței ne-existând nici o urmă de mortar, nici la interior, nici la exterior. Peretele de chirpic s-a conservat la nivelul fundației, înclinat și el spre sud, ca și zidul pereche, de cărămidă. Nici această locuință nu este, propriu-zis, o locuință de suprafață. În momentul construirii, podeaua era cu 0,25 m. sub nivelul de călcare, dar la momentul distrugerii diferența crescuse deja la 0,65 m.

Surprinz numeroasele stângăcii constructive, începând cu alegerea unor materiale diferite pentru paramentele aceleiași construcții (cu greutate și tasări diferite), amplasarea unor fundații de cărămidă în buza gropilor de cereale din L. 5A, construirea paramentului de cărămidă din două șiruri *neșesute*.

Destinația de locuință a L. 5B este îndoielnică (numele actual fiind o convenție de șantier). Sărăcia inventarului de pe nivelul de călcare interior și absența indiciilor privitoare la o instalație de încălzit sunt temeiurile acestei îndoieli. Funcția reală pare să fie cea de magazie, dar ce anume era înmagazinat este încă greu de presupus, sub dărâmăturile proprii (de-a lungul paramentelor) găsindu-se extrem de puține lucruri. Edificiul era acoperit probabil cu șindrilă, recuperându-se numeroase cuișoare. Podeaua era simplă, cu lut bătut, fără amprente sau urme de fibră lemnoasă.

Spre deosebire de L. 5A, care este un complex timpuriu pe grindul 1, probabil din prima generație, amenajarea L. 5B taie un nivel de amenajări anterioare, ce par a fi în legătură cu prelucrarea metalelor (o groapă cu deșeuri și o vatră), ceea ce ar sugera un moment de construcție în al doilea sfert al sec. XVI. Durata mare funcționare a perechii L. 5 (circa un secol) este garantată nu numai de stratigrafia orizontală a grindului, dar și de nivelul substanțial de depunere care separă nivelul de construcție de nivelul de distrugere (circa 0,4 m.)

Sector NECROPOLA nr. 5, GRIND 2. Anca Păunescu, Elena Rența

Cercetarea acestui sector s-a continuat prin trasarea a încă două secțiuni, S.93 și S.94 (25mx2m) orientate N-S. Au fost cercetate încă 12 morminte, a căror dispunere sugerează un aliniament ce pare a indica limita sudică a întinderii acestui vast cimitir din vatra orașului. Excepție de la această situație este amplasarea M. 909, aflat la o depărtare de circa 6m spre vest de restul mormintelor. În cuprinsul secțiunii 93 au fost descoperite și resturile a două cuptoare de ars ceramica.

Cuptorul nr. 1 a fost distrus de lucrările agricole până la nivelul vetrei, a cărei contur se mai păstra. Aceasta avea o formă ovală, cu dimensiunile 1,55m. x 1,35m, iar în mijlocul ei se mai păstra urma pilonului din lut, care avea rolul de a susține grătarul pe care erau depuse vasele în cuptor. În cursul cercetărilor s-a constatat că amenajarea cuptorului a suprapus M. 909.

Cuptorul nr. 2 a fost amenajat la o distanță de 5,25 m spre vest de primul, și s-a păstrat mai bine. Acesta avea o formă rotundă cu diametrul de 1,50 m și mai păstra pereții camerei de ardere cu înălțimea de cca. 0,40 m, pilonul central de susținere a camerei de ardere și gura de alimentare, spre sud-vest, în fața căreia se afla groapa cenușarului, ușor adâncită, cu dimensiunile de 1m x 0,75 m, mărginită de o gardină subțire din lut.

În camera de ardere și în groapa cenușarului s-a descoperit o mare cantitate de fragmente ceramice, amestecate cu bucăți de lut ars ce proveneau de la pereții cuptorului și de la grătarul pe care erau așezate vasele pentru ardere.

Degajarea cuptorului nr. 2 a permis reconstituirea modului în care a fost construit. În spațiul dintre cele două cuptoare au fost descoperite 5 gropi de pari cu diametrul de 0,25 m, dispuse în șir, cu orientarea N-E-S-V, la distanțe aproximativ egale. Aceste gropi de pari s-ar putea să indice existența unui spațiu acoperit, unde meșterul olar depozita vasele pentru uscare, înainte de ardere, ipoteză ce va fi verificată în cursul cercetărilor viitoare.

Analiza materialului ceramic recoltat din camera de ardere a cuptorului nr. 1, dar și din jurul celor două cuptoare a fost datat, atât prin analogie cu alte descoperiri, dar și cu ajutorul unei monede aflată în apropiere, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Subliniem că acestea sunt primele cuptoare de ars ceramica descoperite în vatra fostului oraș medieval.

A fost continuată cercetarea grindului 6, investigație reluată în 1994, prelungind vechea secțiune cu 20 m spre sud (150 m) și trasând una nouă la 22 m de cea veche, la 27 m E de zidul bisericii nr. 1, numită S.VI. (20x1,5 m).

Au fost cercetate parțial 5 locuințe, (dintre care 4 locuințe de suprafață și un bordei) și 5 gropi menajere.

Locuințele de suprafață sunt de formă dreptunghiulară, au aceeași orientare E-V, dispunând de o singură încăpere, cu dimensiuni cuprinse între 3,50x5 m. Ca sistem de construcție amintim așezarea bănelor talpă pe bolovani de râu, situație întâlnită și în anii anteriori pe același aliniament al locuințelor.

Din locuințele de suprafață s-au păstrat numai podelele (platforme de lut cu o grosime cuprinsă între 0,10-0,20m) și câteodată o parte din pereții prăbușiți. Nici una dintre locuințe nu prezintă urme de incendiu, în general, zona nefiind locuită intens.

De cele mai multe ori, locuințele au săpate în podea mici gropi menajere. Numai în cazul unei singure locuințe a fost descoperită în colțul de apus o instalație de încălzit, de unde au fost recoltate mai multe fragmente de cahle decorate cu motive geometrice, traforate, nesmălțuite, care se încadrează cronologic în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. În cazul unei locuințe au fost recoltate fragmente de olane de la acoperiș.

Inventarul este compus din fragmente ceramice din specia cenușie lustruită, farfurii smălțuite pictate și marmorate cu galben, brun, verde, ulcioare pictate cu humă albă, fragmente de boluri și căni de Iznik, 2 inele și o aplică de argint, 2 cuțite, dintre care unul cu mâner de os decorat.

A fost cercetat parțial un bordei, cu dimensiunile de 4,40x1,40m. Inventarul este compus din fragmente de farfurii pictate, datate la începutul secolului al XVIII-lea, un sfeșnic, o foarfecă, toarta unei căldări, o monedă, 10 pipe.

Au fost surprinse 5 gropi menajere de formă rotundă, cu diametre cuprinse între 0,80 m și 1,30 m, care se adâncesc până la 1-1,30 m, cu mai multe faze de umplere.

Inventarul este compus din două monede de argint, vase de uz comun, castroane smălțuite cu verde închis, galben, verde olive și brun databile la sfârșitul secolului al XVII-lea, fragmente de cărămidă spartă, 3 cuțite.

Grind 6 - Vest, Silviu Oța

Au fost trasate trei secțiuni S I B (10x2m), S I C (8x2m), S. III, prin intermediul cărora s-a urmărit dezvelirea părții de vest a locuinței atelier, surprinsă în campania precedentă (1996) și a zonei de nord de complexul menționat.

Locuința de suprafață surprinsă în S I B, și S I C, la -0,20-0,30 m, a fost orientată pe direcția NV-SE. Datorită distrugerii ei în mare parte (în urma lucrărilor agricole), nu s-au putut surprinde dimensiunile sale. Locuința a avut două încăperi, în secțiune fiind surprins peretele despărțitor. Camera dinspre nord a fost prevăzută cu o vatră de foc alveolată, de formă ovală, amenajată cu pietre și bucăți de cărămidă. Materialul ceramic recoltat a fost sărac.

Locuința 2 corespundea ca limite cu locuința precedentă. În momentul amenajării locuinței 1 a fost distrusă în bună parte și L. 2. Din aceasta s-au mai păstrat doar fragmente din podeaua din lemn, cu o grosime de 5 cm.

Locuința 3 are o orientare NV-SE. Ca suprafață corespundea locuințelor care au suprapus-o, cu mențiunea că spre sud a fost mai mare. În elevație, locuința a avut o structură din lemn, iar în interior a fost amenajată cu lut bătătorit. Singura instalație surprinsă a fost pe profilul vestic, unde a existat o vatră cu diametrul de 0,5 m., din care s-a păstrat urme de lemn carbonizat și pământ ars.

Locuința 4, surprinsă imediat sub locuința 3, avea aceeași orientare. Podeaua din lemn a fost așezată pe un strat de lut bătătorit. Corespunzător locuințelor 3 și 4 a fost surprinsă o groapă menajeră, cu mai multe faze de umplere, cu un diametru de 1,75 m și o adâncime de 0,65 m.

Printre materialele recuperate se numără două pipe smălțuite, fragmente din ceramică de Iznik (toate complexe), bucăți de tablă din bronz, două mărgelile fragmentare, un ac de cusut, un mâner de cuțit, bucăți de pahare din sticlă (verde, albastru combinat cu alb) și patru monede.

În toate locuințele materialul ceramic este foarte sărac și constă mai mult din fragmente purtate.

La sud de groapa menajeră, zona a fost amenajată cu pământ maro-zgrunțuros (pe o grosime de 0,25-0,30 m), apoi cu altul galben-zgrunțuros.

I. CETATE; Zeno K. Pinter, Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu; Marian Tiplic, Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

Săpăturile arheologice debutate în cetatea din Orăștie în anul 1991, au fost continuate și în campania anului 1997, fiind deschisă o secțiune notată S.25 și având dimensiunile de 8/2 m. Această secțiune a fost trasată perpendicular pe partea interioară a laturii de nord a zidului de incintă, paralelă spre răsărit cu fosta secțiune S.22/1995 și păstrând față de profilul de est al acesteia un martor de 1 m. Prin acest amplasament s-a urmărit abordarea în continuare a orizontului vechi de înhumări în gropi cu nișă pentru cap surprins în S.22/1995.

După degajarea solului vegetal a apărut un strat de dărâmătură cu grosimea variind între 30 și 45 cm, rezultat din prăbușirea părții superioare a zidului de incintă.

Acest strat suprapunea o lutuală de 5 - 10 cm, ce acoperea la rândul ei un strat de nivelare din pământ în amestec cu materiale de construcție. Sub această nivelare a fost sesizat un strat de construcție conținând cărămizi, țigle și mortar, provenind de la clădirea bisericii lutherane (1821 - 1824). Tot în legătură cu aceste lucrări de construcție trebuie pusă o mare groapă de var umplută cu pietriș în amestec cu fragmente de țigle și cărămizi, ce a apărut sub stratul de construcție coborând pe întreaga suprafață a secțiunii până la -2 m de la actualul nivel de călcare, deranjând stratigrafia și distrugând amenajările adosate zidului de incintă în secolul al XIV-lea - probabil cămări de provizii - cercetate în S.22/1995. Pe fundul acestei gropi a fost surprinsă o peliculă de var cu grosimea de 6 - 8 cm. Sub acest nivel au început să se contureze gropile de morminte săpate cca. 1 m în solul viu și păstrate acum la adâncimea de 2,95 m de la actualul nivel de călcare. Au fost cercetate mormintele M.58, M.59, M.60 și M.61, ca și M.45, care în campania 1995 nu a putut fi degajat decât parțial, fiind acoperit de profilul de est al secțiunii S.22. Toate mormintele sunt orientate est - vest iar defuncții au fost depuși în gropi înguste, cu mâinile întinse pe lângă corp și cu capul așezat într-o nișă săpată cu 5 - 10 cm mai puțin adânc decât fundul gropii. Mormântul M.58, în care a fost depus un copil a avut - spre deosebire de celelalte morminte - marginile gropii placate cu pietre de râu ce formau astfel un fel de cistă. Mormintele cercetate în această campanie au fost lipsite de inventar, dar prin forma gropilor ele se pot racorda la cele descoperite în campania 1995, datate cu monedă în a doua jumătate a secolului al XII-lea și atribuite pe baza corespondențelor tipologice primului orizont de coloniști germani așezați în această zonă.

II. „DEALUL PEMILOR”, punct X2; Sabin Adrian Luca, Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu; Daniela Drăghia, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

A 7-a campanie de cercetare sistematică ce are drept scop cunoașterea cât mai amănunțită a sitului neolitic aparținând culturii Turdaș, s-a axat pe zona centrală a satului, loc în care se afla necropola neolitică. În acest scop, s-a trasat suprafața S.I cu dimensiunile de 4 x 4 m; suprafața S.II cu dimensiunile de 8 x 4 m; secțiunea S.24 cu suprafața de 20 x 1,5 m și caseta C.5, în capătul de nord al secțiunii amintite.

Secțiunea S.24 și caseta C.5 au fost trasate paralel cu magistrala M.1/1992 - 1996, la 20 m spre est de aceasta. Suprafețele S.I și S.II au fost trasate pe laturile de nord și sud a casei C.3/1995.

S-a descoperit o locuință de suprafață de mari dimensiuni în secțiunea S.24 și în caseta C.5. Aceasta aparține nivelului turdășean celui mai nou de locuire. Condițiile atmosferice extrem de nefavorabile ale acestui an ne-au făcut să nu putem cerceta în amănunțime acest complex, fapt pentru care l-am acoperit pentru a fi cercetat în campaniile viitoare.

Suprafețele S.I și S.II au dat doar niște gropi comune și o groapă - cenotaf ce ținea de cimitirul neolitic.

58. ORGAME / ARGAMUM, com. Jurilovca, jud. Tulcea; Mihaela Mănușu Adameșteanu, IAB

SECTOR F.E.; Mihaela Mănușu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu-Cârstoiu, IAB; Mihaela Marcu, Școala Doctorală Regională București; Lucrețiu Mihăilescu-Bîrliba, Seminarul de Arheologie Iași; studenții: Iulian Vizauer, Cecilia Stoian, Cecilia Gendăoanu, Seminarul de Arheologie Iași

a. Ep. greacă: Un sondaj efectuat pe latura de sud-est a locuinței LH 1, identificată în anul 1996 a confirmat că LH 1 aparține unei rețele de locuire de tip urban, marcată prin orientarea similară a zidurilor, vecinătatea unor străzi pavate cu dale de calcar și exploatarea diferențelor de nivel pe care le prezintă terenul în pantă. Totodată s-a putut observa că amplasamentul LH 1 este nou, neexistând urmele unei ocupări anterioare a acestuia de către un alt edificiu. LH 1 se datorează în prima jumătate a sec. III a. Chr.

b. Ep. romană: S-au deschis casele C 18 - C19, orientate către zidul de incintă romano-bizantin. În C 18 a fost dezvelită o amenajare târzie, aparținând, probabil, nivelului N 1 (sfârșitul sec. VI - Heraclius).

Ea consta dintr-un pavaj din cărămizi, încadrat de o amenajare semicirculară, din același material. În aceeași casetă a apărut un fragment de zid care pare să aparțină edificiului masiv ER, remarcat în casetele C 9 - C 12 și C 15 - C 17. În partea de nord a casetei a fost descoperit un dalaj din calcar, anterior zidului. Același dalaj a fost surprins și în secțiunea S 1. Prin trasarea S 1 s-a urmărit dezvelirea parțială a zidului de incintă al cetății târzii și stabilirea unor raporturi stratigrafice între acesta și edificiile existente în acest sector. În caseta C 19 a fost degajat un pavaj amenajat tip fals „coccio pesto”, care aparține, probabil, fazei N2b (Anastasius - Justinian). Tot aici a mai fost identificat și un zid arcuit, care secționează pavajul. Alături de zid, pe pavaj, a fost degajată o mică amenajare cu depozit de amfore.

II. SECTORUL INTERVALVAR; Liana Loredana Oța, IAB

S-a executat o extindere a S/1995 spre nord, prin trasarea a trei casete (C 1 - 3), având dimensiunile de 5 x 5 m fiecare. Cele trei ziduri din piatră legată cu pământ identificate în S/1995 continuă spre nord, pe un traseu rectiliniu. Ele se păstrează pe înălțimi variind între 0,37 m și 0,40 m și au grosimi cuprinse între 0,63 m și 0,70 m. După poziția stratigrafică par să aparțină epocii romano-bizantine, fiind dezafectate în cursul secolului al VI-lea cum indică o monedă de la Justinian descoperită în S/1995. Sub stratul romano-bizantin a fost identificat unul arhaic, semnalat prin fragmente ceramice tipice, între care se remarcă bolurile cu păsări.

III. NECROPOLA TUMULARĂ GREACĂ; Vasilica Lungu, Vera Tudorache, ICEM Tulcea

Au fost efectuate cercetări arheologice asupra următoarelor obiective din necropola tumulară de la Orgame-Argamum:

T_{A95}: au fost deschise 32 de secțiuni cu dimensiunile de 2 x 10 m, perpendiculare pe martorii N-S E-V, în vederea cercetării șanțului de ofrande aflat în exteriorul ringului de piatră. Diametrul total al turnului este de 42 m. Cercetarea nu a fost epuizată, urmând ca în anul acesta să fie cercetați martorii păstrați între aceste secțiuni. Din șanțul de ofrande a fost recoltată o impresionantă cantitate de material arheologic, format în special din amfore din centrele Thassos, Rhodos, Sinope etc., o monedă de bronz de la Alexandru cel Mare și mai multe vârfuri de săgeți din bronz.

T_{B95}: a fost epuizată cercetarea pe un segment din ringul tumului (segmentul estic), după care a fost restaurat și consolidat. Într-o secțiune de control, deschisă în exteriorul mantalei de la tumulul T_{B95} - m2, a fost descoperit un alt mormânt de incinerare, numerotat de noi T_{B95} m7, amenajat direct pe sol, pe o suprafață arsă de cca. 0,75 m în diametru și acoperit cu un strat de pământ. Din inventar fac parte mai multe fragmente de amforă, un guttus elenistic, un bol cu firnis negru și o cană. Datare: începutul sec. III a. Chr.

T_{D97}: este un tumul între două sectoare cercetate până acum din aria necropolei tumulare. Scopul dezvelirii sale a fost urmărirea evoluției cronologice a ocupării cimitirului grec între cele două limite obținute anterior: sec. VII / VI - sec. IV / III a. Chr., precum și obținerea unor date privind studiul demografic. Cercetarea sa s-a efectuat în patru sectoare cu dimensiuni de 8 x 8 m și s-au descoperit două morminte de incinerare (m1 și m2), amenajate într-un mod asemănător cu cele cercetate până acum în cadrul necropolei: incinerarea s-a produs în afara tumulului, urmată de o depunere simbolică de resturi cinerare și ofrande pe o suprafață înconjurată de un ring de piatră și acoperită apoi cu pietre și pământ. Materialul arheologic descoperit se compune din fragmente ceramice de la mai multe vase acoperite cu firnis negru, cu decor canelat sau pictat, vase din ceramică cenușie lucrate la roată, amfore, o monedă elenistică din bronz. Datare: prima jumătate a sec. III a. Chr.

Pentru campania din 1998, ne propunem continuarea săpăturilor la T_{A95}, pentru definitivarea cercetării acestui important monument. Totodată, este necesară deschiderea unor secțiuni de control între obiectivele cercetate până acum, pentru urmărirea ocupării spațiului necropolei.

* * *

Cu finanțare din cadrul proiectului de conservare și punere în valoare (Ministerul Culturii - Direcția Monumentelor Istorice) s-au realizat ridicarea topografică de ansamblu a sitului și studii asupra provenienței pietrei de construcție utilizată în zidăria antică (Sorin Anghel, Marian Malagean, Institutul Național de Geologie și Geoecologie Marină, București).

59. ORHEIUL VECHI, R. Moldova; Gheorghe Postică, Universitatea Liberă Chișinău (1996-1997)

În anii 1996 - 1997 lucrările arheologice de la Orheiul Vechi s-au desfășurat sub auspiciile Universității Libere Internaționale și a Centrului de Cercetări Arheologice din Republica Moldova, în colaborare cu Universitatea de Stat din R. Moldova, Universitatea Pedagogică "Ion Creangă" și Institutul Român de Tracologie (Gh. Postică, I. Hâncu, S. Musteață, O. Munteanu, G. Bodarău).

Cercetările arheologice au fost concentrate în trei sectoare de bază:

I. Sectorul Lunca Răutului - Mănăstirea Peștere

II. Sectorul Cetate - Zidul de Vest

III. Sectorul Cetate - Zidul de Est.

Concomitent, în partea centrală și de est a complexului au fost efectuate câteva sondaje de salvare sau de control.

I. În Sectorul Lunca Răutului - Mănăstirea Peștere (552 m.p.) au fost descoperite urme ale așezărilor din epoca bronzului, epoca fierului timpuriu (cultura Chișinău-Corlățeni, sec. XII-X a. Chr.), din perioada Latène-ului târziu (cultura Poienești-Lukașeva, sec. II-I a. Chr.), perioada medievală timpurie, sec. V-IX, sec. X-XIII, perioada orașului oriental Șehr al-Jedid (sec. XIV) și perioada orașului medieval moldovenesc Orhei (sec. XV-XVI).

Mai reprezentative sau dovedit a fi vestigiile culturii Poienești-Lukașeva: o locuință de suprafață, 2 locuințe adâncite, 6 gropi de provizii, cca. trei mii de fragmente de ceramică (fină de culoare neagră, grosieră cu suprafața netedă sau barbotinată), diferite obiecte din lut, os, etc.; culturii medievale din sec. XIV: o groapă cu trei schelete umane, 1 groapă menajeră, 5 monede orientale din sec. XIV, ceramică de tipul Hoardei de Aur, etc. și culturii medievale din sec. XV-XVI: o groapă menajeră, ceramică, diferite piese de inventar. Celelalte orizonturi culturale în sectorul dat, sunt reprezentate prin descoperiri sporadice de ceramică. Dintre acestea, un interes special îl reprezintă un fragment de ceramică lucrat cu mâna din sec. V-VII ornamentat cu cruce incizată.

II. În Sectorul Cetate - Zidul de Vest (152 m.p.) au fost descoperite vestigii autohtone din perioada premongolă sec. XII-XIV (șanțul de vest al cetății din pământ și ceramică lucrată la roată cu ornament incizat), din perioada orașului Șehr al-Jedid, sec. XIV (fundatia de vest a cetății din piatră, un cuptor masiv de ars var, două gropi gospodărești, un mormânt de înhumatie, 3 monede orientale din sec. XIV, ceramică a Hoardei de Aur, piese de inventar) și din perioada orașului Orhei, sec. XV-XVI (ceramică cenușie și roșie).

III. În Sectorul Cetate - Zidul de Est (104 m.p.) au fost descoperite vestigii din perioada orașului mongol, sec. XIV (fundatia de est a cetății de piatră, un cuptor de ars var, ceramică) și din perioada orașului moldovenesc, sec. XV-XVI (45 morminte, valul de pământ nr.3, ceramică cenușie și roșie).

În Sectoarele Cetate - Vest și Est a fost obținută o situație stratigrafică perfectă cu probe foarte clare, care aduc o lumină nouă în problema datării celor două cetăți medievale de la Orheiul Vechi. Observațiile stratigrafice au arătat foarte clar că fundatia cetății de piatră și elevația acestei fortificații, fac parte din orizontul cultural al Hoardei de Aur din sec. XIV. În același timp, săpăturile arheologice au demonstrat că șanțurile cetății de pământ au fost astupate cu resturi de construcție (piatră, mortar, lut ars) și ceramică din perioada Hoardei de Aur. Pe de altă parte, a fost stabilit, că una din gropile de ars var din perioada Hoardei de Aur a suprapus parțial marginea de est a șanțului cetății de pământ, fapt ce ne permite să datăm faza finală a acestei fortificații la mijlocul sec. XIV.

Cercetările arheologice din sectoarele menționate infirmă cu probe concludente opinia tradițională, conform căreia, cetatea de pământ și cetatea de piatră de la Orheiul Vechi au fost ridicate de domnitorii moldoveni Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare. În baza datelor obținute putem conchide că, cetățile de pământ aparține așezării autohtone de la Orhei, din sec. XII - prima jumătate a sec. XIV iar cetatea din piatră a fost construită de mongoli, la mijlocul sec. XIV și reutilizată mai târziu, de către autohtoni, în perioada sec. XV-XVI.

În cadrul sondajului de salvare din partea centrală a complexului Orheiul Vechi au fost descoperite 3 morminte medievale, datate, preliminar, în sec. X-XIII, în baza unui ciob de ceramică cu incizii orizontale.

La marginea de răsărit a orașului Orheiul Vechi, în lunca Răutului, în cadrul unor sondaje de control, au fost înregistrate vestigii geto-dacice din sec. IV-III a. Chr., medievale din sec. V-IX și X-XIII, din sec. XIV și din sec. XV-XVI:

60. OSTROV - Durostorum, jud. Constanța; Crișan Mușeteanu, Paul Damian, Mihaela Simion, Irina Achim, Adela Băltăc, MNIR; Dan Elefterescu, Muzeul Dunării de Jos, Călărași; studenți de la Universitatea București și Universitatea "Ovidius" Constanța

PUNCTUL FERMA 4

I. Sector Cuptoare, Crișan Mușeteanu, Adela Băltăc, Dan Elefterescu

S-a continuat investigarea atelierului ceramic A1 precum și cercetarea în S I C. În această campanie s-au descoperit două noi cuptoare, C 15, în S I C și C17, în A1.

C 15 se află la o distanță de 3,40 m față de C12 (cuptor cercetat în campania din 1995) și este amplasat pe același aliniament cu C12-C14. Din C15 a fost surprinsă o parte din peretele camerei de ardere. Lângă cuptor se constată prezența unui bogat material ceramic, în mare parte rebutat, precum și fragmente tegulare, toate compactate datorită nivelării dintr-o epocă ulterioară. (sec. X-XI). Este posibil ca aceste deșeuri să provină și de la cuptoarele cercetate anterior (C12, C13, C14).

C17, păstrat în proporție de 75 % este de tip circular, cu diametrul de 1,80 m, având pilon central de susținere a solei cu o înălțime de 0,45 m. Latura de sud a camerei de ardere se păstrează pe o înălțime de 0,25 m fiind construită din chirpic vitrifiat. *Sola* se păstrează în proporție de 50 %. Din cuptor au fost recoltate mai multe fragmente ceramice (printre care și un vas întreg care se găsea pe suprafața solei) și fragmente de material tegular. Groapa de alimentare a C17 are o formă ovală în plan, cu dimensiuni de 1,57/1,40 m și adâncimea de 0,38 m. Din ea au fost recoltate mai multe fragmente de cărămizi, olane, țigle și ceramică (dintre care trei vase întregi rebutate).

II. Sectorul Așezare, Paul Damian, Mihaela Simion, Irina Achim, Dan Elefterescu

A fost inițiată cercetarea sistematică a perimetrului dintre șoseaua națională Ostrov-Constanța și brațul Ostrov al Dunării, în dreptul anexelor Fermei 4. În această zonă, cercetările periegetice din anii precedenți ca și o serie de descoperiri întâmplătoare au pus în evidență existența foarte probabilă a unei așezări civile în strânsă legătură cu atelierele ceramice de pe terasa Dunării.

În acest scop s-a executat un sondaj constând în două secțiuni, denumite convențional S I B și S II C.

S I B, amplasată la cca. 150 m de terasa Dunării are dimensiunile de 30 X 2 m și este orientată N-S. Sondajul a pus în evidență limita de vest a unui edificiu, cu o lungime aproximativă de 12 m și o lățime nedeterminată în stadiul actual al cercetărilor. Acest edificiu se compartimentează, deocamdată, în două încăperi (A și B) conturate și o amenajare de tip termal (bazin), probabil în interiorul unei a treia încăperi (C), ale cărei laturi deocamdată nu au fost evidențiate. Toate cele trei componente ale edificiului au o orientare identică de 6° NNV. Din încăperea A se surprinde doar colțul de N-V din a cărui zid, în elevație, sunt vizibile două asize, cu o înălțime de 0,40 m. Zidul este construit în tehnica *opus mixtum*, legat cu un mortar din nisip, pietricele și cărămidă pisată având o lățime de 0,60 m. A doua încăpere (B) este surprinsă pe o lungime de 2,80 m și o lățime cuprinsă între 0,90 - 1,10 m. Zidurile sunt construite în aceeași manieră ca și în încăperea A, având lățimea de 0,50 m. În interiorul încăperii, de pe nivelul de călcare situat la 0,75 m, a fost recoltată o mare cantitate de material arheologic constând în tuburi ceramice, cărămizi, fragmente ceramice, printre care și un vâscior întreg. La - 0,90 m sunt vizibile resturile nivelului de călcare exterior, pus în evidență de o lutuială compactă. În interiorul celei de-a treia încăperi (încăperea C), a fost descoperit un bazin îngrijit lucrat, cu pereții din dale de ceramică tencuite cu un mortar hidrofug. Lungimea la exterior este de 2,40 m. Pe interior colțurile sunt rotunjite (după sistemul cisternelor romane) și are nivelul de utilizare la - 1,00 m. La extremitatea de sud bazinul este înălțat cu aprox. 0,25 m. Conform observațiilor preliminare bazinului îi corespunde, în exterior un pavaj (la -0,80 m) pe partea înălțată și o cale de acces constituită din mici trepte în spirală, care urcă de la nivelul exterior de utilizare (- 1,10 m) până la pavaj. Începând cu caroul 11 situația se modifică. Prezența fundației unui zid absidat, orientat E-V, sugerează existența unei noi încăperi (notată provizoriu D). Zidul apare la o adâncime de - 0,60 m, are o lățime de 0,78 m și se păstrează pe o înălțime de 0,20 m, având extremitatea de est demantelată din antichitate. Interiorul, parțial surprins, al acestei încăperi se prezintă ca o zonă de arsură ce provine de la pereți construiți din chirpic.

Secțiunea S II C este situată în dreptul zonei centrale a așezării de la Ferma 4, pe malul Dunării, are o lungime 18 m și o lățime de 3-5 m, variabilă în funcție de terasa Dunării. Au fost surprinse două niveluri, unul aparținând epocii romane, iar celălalt aparținând epocii medieval timpurii (sec. X-XI). Epocii romane îi aparține un fragment de zid perpendicular pe mal (orientat aprox. N-S), construit din piatră nefasonată și o serie de gropi menajere. Materialul arheologic este reprezentat de cinci monede, dintre care una de la Traian, o verigă de bronz, unelte din os, fragmente de sticlă și un bogat material ceramic. Remarcăm prezența în Gr. 34 a unei oale borcan lucrată cu mâna, decorată cu butoni.

PUNCTUL REGIE, Mihaela Simion, Irina Achim

Săpătură de salvare inițiată în urma executării unor lucrări de construcție în **Punctul de Trecere a Frontierei Ostrov**. Au fost descoperite trei morminte de inhumatie (probabil medieval timpurii), orientate E-V, fără inventar arheologic. De asemenea, a fost cercetat parțial un bordei, de formă rectangulară, cu latura de nord de aprox. 4,00 m, bogat în material arheologic roman târziu, constând în piese din metal (cuie, scoabe, piroane, lame de cuțit toate din fier; aplice de bronz), unelte și podoabe din os, fragmente de brățări de sticlă, precum și numeroase fragmente de vase de sticlă și ceramică.

Campania arheologică 1997 (finanțată de IAB și MDJ - Călărași) a urmărit continuarea cercetării unor secțiuni deschise anterior, S I S - S I R, trasate în zona porții de nord a cetății bizantine, în vederea verificării situației necropolei medievale (secolele XIII-XIV) și a dezvelirii complete a pavajului amenajat la sfârșitul secolului X, pe care aceasta îl suprapunea. S-a constatat că în zonă nu au mai apărut complexe funerare, putându-se considera epuizată cercetarea cimitirului. A fost dezvelită încă o porțiune din **pavajul cetății**, ocupând suprafața acoperită de S I S, S I S A și S I R A, mai concentrat pe centrul secțiunii și foarte rarefiat în părțile laterale, în zona vestică fiind probabil distrus de necropola medievală, foarte densă în această parte. Pavajul a fost realizat din pietre mici și mijlocii nelegate cu mortar, printre care apar fragmente ceramice provenind în special de la amfore sferoidale, unele cu semne incizate, căldări de lut, olane cu semne în relief și cărămizi cu urme de mortar pe una dintre părți; pavajul a fost realizat la sfârșitul secolului X, dar refăcut ulterior, lucru absolut necesar având în vedere felul în care era conceput, și utilizat pe parcursul secolului XI. Materialul arheologic descoperit se compune din ceramică - fragmente de amfore sferoidale și piriforme, un fragment de căldare de lut, un fragment de olan cu semn în relief - și obiecte mărunte: greutăți de război de țesut sau pentru plasa de pescuit, un cârlig de undiță, fusaiole din lut, o lunulă și o cruciuliță din plumb, o verigă de bronz, un inel de bronz cu chaton rotund, fără decor, o cute fragmentară, vârfuri de săgeți, o monedă de bronz din vremea lui Roman III.

62. PERI (GRUSEVO), MĂNĂSTIREA, Ucraina; Adrian Andrei Rusu, IAIA Cluj-Napoca

Prima campanie de cercetare arheologică a fost întreprinsă la Peri în intervalul de timp 15-20 septembrie 1997. Colectivul de lucru a fost format din Szöcs Péter (arheolog Muz. Satu Mare), V. Kotigorosko (arheolog Univ. Ujgorod), V. Marina (istoric Univ. Ujgorod), V. Ciubotă (istoric Muz. Satu Mare), Mircea Zelea (fotograf Muz. Satu Mare). Deoarece a fost proiectată ca o campanie preliminară, ea și-a propus ca într-un interval de timp foarte scurt, neobișnuit de altfel pentru o cercetare arheologică ordinară, să rezolve cât mai multe probleme privind stratigrafia sitului și identificarea unor obiective. Ritmul de lucru a fost astfel accelerat la maximum, cu beneficiul existenței forței de muncă la discreție și a unei organizări de șantier paralele, care nu a căzut în sarcina specialiștilor arheologi, așa cum se întâmplă în mod frecvent, pe șantierele arheologice din România.

În cea dintâi campanie de cercetare au fost executate patru secțiuni arheologice:

S I (20 x 2 mp) a fost plasată riguros est-vest pe movila care domina livada, unde se presupunea existența mănăstirii, în așa fel încât să ocolească trunchiurile a doi nuci;

S II (8 x 1,50 mp) a fost plasată la nord de S I, în așa fel încât capătul ei de sud să se afle la patru metri de capătul de est al secțiunii de referință, cu un martor cruțat între ele de 0,50 m;

S III (8 x 1,50 mp) s-a situat paralel cu S II, dar la 12 metri de capătul de est al secțiunii S I, cu același martor de 0,50 m;

S IV (2 x 3 mp) s-a plasat la 3,50 m spre nord de S I, paralel cu S II. O despărțea de cea de-a doua secțiune un martor de 0,50 m.

Biserica. Altarul a fost distrus în cea mai mare parte de către căutătorii de piatră.

Cel mai bine se păstrează pe latura de sud, unde parte din elevații și fundații au fost urmărite la o distanță de 1,30 m de colțul făcut cu nava. Pe latura opusă, de nord, s-a identificat doar traseul lăsat de groapa căutătorilor de piatră. Cum în acest sector, ca și pe latura de nord a navei, a avut loc o dublare a grosimii zidurilor, este foarte greu de apreciat dacă, în faza inițială, altarul a descris un plan mai complicat, ulterior simplificat prin manșonare, ori a fost de la început cu închiderea rectangulară, așa precum pare să indice traseul gropii căutătorilor de piatră.

Nava bisericii, regăsită pe toată lungimea ei în S I, măsoară la exterior 9,50 m.

Spre est, către altar, umărul navei măsoară 1,28 m. Lățimea bisericii ar putea fi, cu destulă precizie estimată la circa 5,50 m în interior. Dacă la această dimensiune adăugăm grosimile zidurilor, nava primește o lățime apropiată de opt metri.

La îmbinarea navei cu altarul, pe latura de sud, a fost depistată o fisurare puternică. Se observă în ambele direcții: spre altar, dar și spre navă. Către altar, ea a atins uneori grosimea de 0,20 m. Spre navă, dimensiunile fisurii sunt mai mici: lungimea de 0,10 m, lățimea de 0,03 m. Apariția ei s-a datorat, probabil, alunecărilor stimulate și de prezența izvorului amintit deja.

Fisura la care am făcut referire a fost cauza principală pentru care asupra monumentului inițial s-a intervenit masiv, încercându-se salvarea sa. Caracterul restrâns al primei campanii ne împiedică să afirmăm răspicat de câte șantiere de reparare-restaurare a beneficiat. Aceasta, în primul rând, pentru faptul că etapele de intervenție ulterioară nu pot fi, deocamdată cel puțin, puse într-o schemă unitară. Dacă ne referim însă doar la consistența zidurilor noi, atunci am putea, cu oarecare temeiuri, să afirmăm că o intervenție majoră - fără să știm dacă și cea dintâi cronologică - a avut loc pe întreaga latură de nord a

bisericii, cuprinzând deci altarul și nava. Ea a constatat din dublarea zidului bisericii printr-un alt zid nou, mai subțire (aprox. 0,60 m), plasat în interiorul celui vechi. Operațiunea amintită ceva mai înainte, s-a dovedit a fi insuficientă. Din acest motiv s-a apelat și la o altă soluție de consolidare, cu contraforți ridicați în două etape diferite.

Cimitirul. Cercetarea arheologică a scos la lumină nouă morminte, fără nici un fel de inventar. După cum se observă, cimitirul bisericii este unul extrem de simplu. El cuprinde practic un singur orizont de morminte, foarte puțin deranjate unele de altele.

Inventarul arheologic. A fost descoperit un grup de pietre profilate. Toate pietrele conțin, de fapt, același decor arhitectonic constând din toruri duble (kyma). Blocul mai vechi și singular, are, în plus, și o muchie teșită. Din seria mai numeroasă, am identificat și un bloc care a aparținut colțului cornișei pe care fuseseră plasate odinioară blocurile.

În secțiunile S II, S III și S IV au apărut circa 20 de mici fragmente de frescă aparținătoare vechiului decor al lăcașului. Consistența frescei este una de valoare mediocră, în interior, în lipsa analizei chimice, observându-se cu ochiul liber fragmente de vegetale (probabil paie). Alte piese sunt extrem de rare.

Nu s-au descoperit elemente care să coboare datarea sub secolul al XVI-lea.

63. PIATRA-OLT, punctul "NUCET", jud. Olt; Marin Nica, Institutul de Studii Socio-Umane Craiova; Simona Lazăr, Sabin Popovici, Muzeul județean Olt

S-a urmărit ca prin cele două secțiuni săpate, să se aducă noi date despre așezările epocii bronzului și hallstattiene.

În secțiunea IV cu dimensiunile de 10 x 2 m, a apărut la adâncimea de 0,60 m, ceramică medievală. În nivelul următor s-a găsit un număr mic de fragmente hallstattiene. Sub acest nivel s-a observat un strat arheologic bogat, aparținând culturii Verbicioara, faza finală.

În caroul 5, la aproximativ 1 m adâncime față de nivelul actual de călcare, s-a observat o groapă aparținând culturii Verbicioara. Ea conținea, în proporție de 90%, ceramică neornamentată, în stare fragmentară. Au mai fost găsite fragmente de la o vatră dezafectată, chirpic, oase de animale, multă cenușă. Groapa nu a fost căpăcuită.

Secțiunea V, cu dimensiunile de 5 x 2 m, a fost trasată perpendicular pe marginea terasei, în locul unde terenul prezintă o ușoară bombare de aproximativ 0,30 m înălțime. Primele fragmente ceramice aparținând culturii Verbicioara, au apărut la adâncimea de 0,60 m. La adâncimea de 1 m s-au observat fragmente masive de chirpic, cu urme de nuiel provenind de la pereții dărâmați ai unei locuințe. Pe podina locuinței au fost găsite mai multe fragmente ceramice din vase de uz comun, dar și cioburi din pastă fină, ornamentate cu incizii, pietre mari și mijlocii, fragmente de vatră și cărbune.

Sub nivelul locuinței au fost găsite câteva fragmente ceramice neolitice, aparținând culturii Vădastra.

64. PIATRA SATI, punct Vadu Codrii, oraș Piatra Olt, jud. Olt; Marin Nica, Institutul de Cercetări Socio-Umane Craiova; Eugen S. Teodor, MNIR.

După o pauză de câțiva ani au fost reluate cercetările în punctul Vadu Codrii (v. AO, S.N., 6, 1989 și SCIVA 45, 1994, 1). Situl se află pe marginea terasei spre lunca Oltului, la circa 2 km. sud de Piatra Sat. Scopul campaniei a fost sondarea marginii nordice a sitului, pentru a determina întinderea obiectivelor deja cunoscute (așezarea neolitică, așezarea din perioada migrațiilor, necropola medievală). În acest scop au fost practicate secțiunile (S.VIII - S.XI) orientate aproximativ S-N, paralele cu râpa spre luncă, la intervale de 3 sau 4 metri, pe direcția unei râpe secundare, de torent, aflate spre nord. Cercetarea S.XI a fost întreruptă la cota -0,35 m.

Marginea așezării neolitice a fost clar surprinsă, cele mai nordice complexe fiind identificate în carourile 3 ale S.IX și S.X. În caroul 8 ale aceluiași secțiuni a fost surprins un șanț (de apărare?), adânc de 0,9 m., cu lățimea maximă de 1,8 m., cu treaptă spre așezare la jumătatea înălțimii. Stratigrafia este cea cunoscută, cu trei niveluri, dar, aici, este rezultatul scurgerilor pe pantă.

În S.IX și caseta pendinte a fost dezvelită o locuință-bordei din epoca migrațiilor (B.4). Deși în proximitatea grupului de trei bordeie deja publicate (SCIVA 1994) și cu un tip constructiv identic, cu cuptor făcut din cărămizi romane și pietre, factura inventarului exclude stricta contemporaneitate. Dacă locuințele B.1-B.3 aveau ca inventar aproape exclusiv ceramică lucrată cu mâna, inventarul B.4, concentrat în dărâmăturile cuptorului, este compus în mare măsură de ceramică lucrată cu roata rapidă. Sunt de evidențiat două piese întregibile: una roșie, mare, este cu siguranță un vas de provizii importat dintr-un centru roman; o a doua - cenușie, cu decor ștampilat (!), cu anse, sugerând un aport cultural gepidic. Dacă locuințele B.1-B.3 pot data din primul sfert al secolului al VII-lea (cel mai devreme din ultimul deceniu al secolului anterior), B.4 este databil cel mai târziu la mijlocul secolului al VI-lea.

În carourile 7-8 ale S.X a fost intersectată o altă locuință (B.5), practic fără inventar, cu excepția unui fragment de cărămidă romană anunțând vecinătatea unui cuptor asemănător cu cele din B.1-B.4.

Reutilizarea cărămizilor pentru construcția cuptoarelor era deja un fapt solid atestat în Oltenia post-romană (dar și în *Dacia Ripensis*), din secolul IV în secolul VI. Situația de la Vadu Codrii, cu același tip habitațional pentru două structuri tehnice atât de diferite pentru inventarul ceramic, avertizează, din nou, asupra faptului că ceramica lucrată cu mâna, în a doua jumătate a secolului al VI-lea, nu poate fi pusă mecanic pe seama slavilor.

În ce privește necropola medievală, au fost intersectate sau complet dezvelite 25 de morminte. Secțiunile au demonstrat că panta spre torentul de la nord nu s-a modificat din secolul al XVI-lea, că înmormântările s-a făcut, în zona periferică, și pe pante de 30%, deși nu lipsa de spațiu a generat acest comportament. Zona periferică, cu densități sensibil scăzute, comparat cu zona sudică, cercetată anterior, relevă grupări familiale dar și absența unei ordonanțe pe șiruri - caracteristici obișnuite ale necropolelor de epocă. Cercetarea a permis identificarea unui obicei local, respectiv înmormântarea pe targă, cunoscut de locuitorii satului Brâncoveni (2 km. sud) ca fiind practicat până la începutul sec. XX. Unul dintre schelete era cufundat în var. Deși lipsiți de asistență antropologică de specialitate, experiența altor necropole medievale ne face să susținem că în cadrul comunității rurale din sec. XVI osteoporoza era o boală cvasi-endemică. Cel puțin trei subiecți adolescenți, probabil fete, prezentau sechele osoase specifice grupei senile.

Analiza densităților necropolei medievale ne-a condus la concluzia că mai mult de jumătate din necropolă a fost distrusă de cariera de nisip exploatată în anii 60. Marginea naturală a terasei spre lunca Oltului se mai zărește, la circa 50 m. spre est. Acesta înseamnă că atât așezarea neolitică, cât și așezarea din epoca migrațiilor au suferit distrugerii semnificative.

65. PIȘCOLT - LUTĂRIE*, jud. Satu Mare; Némety Janos, Institutul Român de Tracologie; G. Robert, L. Marta, Muzeul Județean Satu Mare

Situl, cunoscut deja în literatura de specialitate, se întinde pe un grind din valea lată, care marchează marginea nisipoasă a Nirului. Pe acest grind, în fiecare an, apar complexe arheologice datorită exploatării lutului de către săteni și din cauza cărămidăriei de aici.

Au fost deschise 8 suprafețe pentru a dezveli complexele arheologice care au apărut în profilul lutăriei, pe o suprafață de 450/500 mp.

În S. 1 a fost deranjată o locuință din epoca Latène-ului mijlociu din care, aproximativ, un sfert s-a distrus. Restul locuinței a fost săpată sistematic. Dimensiunile L.1: 5,2 m x 2,6 m, iar fundul locuinței se află la adâncimea de 0,93 m. Au fost surprinse două gropi provenind de la stâlpii de susținere ai acoperișului. Ele erau plasate în interiorul locuinței, pe latura lungă a acestuia. Locuința L.1 este tip bordei și a suprapus parțial o groapă din epoca neolitică. În L.1 au fost descoperite mai multe fragmente de brățări de sticlă și sâropelit (lignit), fragmente ceramice modelate la roată și cu mâna, artefacte specifice pentru faza Latène C1 final. Locuința aparține unei așezări celtice, sesizată și în anii anteriori. În S.4 a fost surprinsă o altă locuință - L. 2 - tot celtică. La rândul ei a fost mult deranjată, atât de lucrările din lutărie, cât și de un complex (groapă menajeră) din epoca romană imperială.

În S.1 apare și o groapă menajeră neolitică cu foarte multă ceramică de categorie fină, ornamentată cu decor liniar pictat cu „bitumen”. Groapa se încadrează în neoliticul mijlociu, faza mijlocie a grupului Pișcolt. Interesant este faptul, că în această groapă este săpată o altă groapă, tot menajeră, cu ceramică poroasă, rudimentară, fragmente relativ puțin ornamentate cu pictură. Apar mai multe ornamente în relief. Groapa datează de la finele neoliticului mijlociu - începutul fazei târzii a grupului Pișcolt.

În S.2 și S.3 apar alte complexe neolitice, iar în S.3, într-o groapă menajeră, a fost descoperit și un schelet uman (copil), având ca inventar un castron plat. Groapa și M.1 fac parte din neoliticul mijlociu.

În S.6 (2,67 m x 2,50 m) a fost deschisă o groapă menajeră din secolele III - IV p. Chr., probabil sarmatică.

În S.5 și S.6 au apărut sporadic artefacte neolitice și complexe cu puțin material din secolele III - IV p. Chr.

În S.8 a fost dezvelită o groapă menajeră cu mult material ceramic liniar și reminiscente Criș, precum și ceramică fină pictată. Ca inventar, menționăm o lingură din os. Ceramica și lingura sunt specifice pentru faza de la început a grupului Pișcolt (prima fază). Materialul ceramic are analogie în grupul Szatmár II (faza de început).

66. PLATONEȘTI, jud. Ialomița; Gheorghe Matei, Muzeul Județean Ialomița

Până în prezent au fost cercetate 299 morminte dintre care, 70 morminte în campania arheologică din anul 1997.

Mormintele se grupează în două categorii:

- A - de înmormântare - fără inventar (3 morminte)
 - cu inventar (8 morminte)
- B - de incinerare - în groapă (43 morminte)
 - în urnă (15 morminte)
 - în cistă (1 mormânt).

A) Mormintele de înmormântare fără inventar au orientarea N-S. Mormintele de înmormântare cu inventar au orientarea N-S - 5 morminte, E-V - 2 morminte și V-E - 1 mormânt (M.288).

Din această categorie remarcăm mormintele: M.263, un copil cu orientare N-S, având ca inventar în zona picioarelor, două vase (vas-borcan cu marcă cercuri concentrice și cană cu toartă marcă pătrate); M.299 orientare E-V, bărbat (luptător) având depuse ca ofrandă un cal, un vas borcan (negru), iar în zona mâinii drepte o spadă (cu buton) și cuțit din fier.

B) Mormintele de incinerare în groapă, cu diametru de 0,50 - 0,70 m, conțin oase calcinate, fragmente ceramice tip Dridu, vase întregi (vase borcan de dimensiuni mici, ulcioare cu gura treflată, cuțite din fier, seceră).

Morminte de incinerare în urnă: oase calcinate depuse în vase tip Dridu, de dimensiuni mari, fiind vasele borcan, cu decor sau lustruite, de culoare neagră sau cenușie.

Morminte de înmormântare în cistă, un singur mormânt (M.246) oasele calcinate și fragmentele ceramice Dridu fiind depuse între patru cărămizi de 0,40 x 0,40 (tip cistă), de factură bizantină.

Prin cercetarea din acest an s-a putut stabili limita sudică și vestică a necropolei. Conform cercetării, se pare că, aria de extindere a necropolei se dezvoltă spre N, cu particularități diferențiate de restul necropolei (predomină înmormântările cu orientări E-V și chiar V-E și elemente de inventar datate secolul X p. Chr. - sabia cu buton).

67. PLĂVICENI – MĂNĂȘTIRE, com. Plopii - Slăvițești, sat Dudu, jud. Teleorman; Spiridon Cristocea, Muzeul Județean Argeș; Ecaterina Țântăreanu, Pavel Mirea, Pompilia Zaharia, Muzeul Județean Teleorman

Obiectivul principal al celei de-a doua campanii a fost acela de a surprinde compartimentarea construcțiilor aflate pe latura sudică, între biserică și zidul de incintă, și stabilirea cronologiei pridvorului.

În acest scop, s-a trasat o secțiune (S8) cu o lungime de 40 m, paralelă cu zidul sudic de incintă, la o distanță de 0,90 m de acesta. Astfel, a fost descoperită o nouă porțiune din zidul apărut în S4/95, fiind notat convențional cu I iar noile ziduri descoperite cu II - VII. S-a constatat existența a șase încăperi având următoarele dimensiuni aproximative, începând cu cea situată lângă turnul clopotniță: 5 x 5,4 m; 1,5 x 4,5 m; 3 x 4,5 m; 5 x 4,5 m; 2 x 4,5 m; 3,5 x 4,5 m. Practic aceste încăperi se întind pe spațiul cuprins de la turnul clopotniță până în dreptul absidăi sudice a naosului. Zidurile descoperite au furnizat date privind sistemul constructiv al fundațiilor, tipul de cărămidă și mortarul folosit.

În această secțiune au fost cercetate și un număr de 48 de morminte aparținând necropolei moderne, inventarul funerar fiind constituit, în special, din monede ce acoperă perioada secolelor XVII - XIX, dar și din inele din cupru, ace de păr, brățări și mărgelile din sticlă. Materialul ceramic descoperit este reprezentat, în primul rând, din șapte vase legate de ritualul funerar. Alături de acestea, din materialul fragmentar scos la iveală, se pot menționa un fragment dintr-un castron cu buza dreaptă și toartă supraînălțată, sau fragmente de străchini și farfurii smălțuite.

Elementul spectaculos al campaniei de cercetări din anul 1997 a fost construit de descoperirea fundației vechiului pridvor al bisericii.

În tobloul votiv aceasta apare reprezentată cu pridvor și ferestre doar la naos și altar. Plecând de la reprezentarea respectivă s-a efectuat secțiunea S9, în lungime de 4 m, perpendiculară pe fațada de vest a bisericii, pe latura nordică față de intrare.

Fundația pridvorului s-a constatat că este nedecroșată față de pronaos și are o lungime de aproximativ 3,5 m, totodată evidențiindu-se și alte elemente constructive (structură, lățime, tip cărămidă, mortar).

Au fost descoperite și cercetate și resturile fundației unui alt pridvor.

68. POGONEȘTI – IVEȘTI, jud. Vaslui; Mircea Mamalaucă, Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad

În urma celei de-a cincea campanii de cercetare derulată pe parcursul anului 1997 necropola de sec. IV p. Chr. de la Pogonești - Ivești se conturează tot mai evident. Până la campania din acest an au fost descoperite nu mai puțin de 20 de morminte dintre care, 19 de înmormântare și unul singur de incinerare (M. 3). În anul 1997, ca urmare a schimbării direcției cercetării pe axa E-V a necropolei și a amplexării săpăturilor, au fost descoperite alte 15 morminte ridicând la un total de 35 numărul mormintelor descoperite, fără a se putea stabili încă planul necropolei sau dimensiunile acesteia. S-a descoperit și o groapă menajeră, a doua

până în prezent, din perimetrul necropolei. Din cele 15 morminte cercetate, 11 sunt de înhumatie, 2 de incineratie și 2 cenotafe.

12 din cele 13 gropi sepulcrale sunt orientate N-S, una singură fiind orientată E-V (M. 26 - cenotaf). Mormintele de înhumatie sunt, cu excepția lui M. 33, toate deranjate din vechime și conțin puțin material osteologic. Mormintele de incineratie, două la număr, fac parte din categoria mormintelor în care resturile cinerare au fost așezate direct pe pământ fiind acoperite cu vase ceramice, lucrate la mână, din pastă grosieră.

Inventarul celor 15 morminte este relativ sărac, în aceeași notă cu inventarul mormintelor descoperite în anii anteriori, totuși nu lipsesc o serie de piese care permit realizarea unei încadrări etno-culturale și cronologice destul de exacte. Astfel, alături de materialul ceramic (o oală de mici dimensiuni, o fructieră, o cană și un număr destul de mare de fragmente ceramice) au apărut și trei fibule (una în M. 25 - din categoria celor cu piciorul întors pe dedesubt), iar celelalte două au fost descoperite în M. 33 - mormânt nederanjat, de adult, așezate de-o parte și de alta a umerilor, de același tip cu fibula din M. 25, dar de dimensiuni diferite. Menționăm și câteva fragmente de la piepteni din os, precum și câteva fragmente de sticlă, posibil din corpul unui sau mai multor pahare.

În groapa menajeră, alături de câteva fragmente de oase de animale, a apărut și un număr destul de mare de fragmente ceramice la care se adaugă o cană lucrată la roată, de culoare cenușie, foarte bine păstrată.

69. POIENEȘTI, jud. Vaslui; Mircea Babeș, Daniel Spănu, IAB; studenții Dragoș Măndescu, Dan Serafimescu, Andrei Soficaru, FIB

Săpăturile de la Poienești s-au desfășurat în perioada 31 iulie - 4 septembrie, urmărind cercetarea nivelelor de locuire și a necropolelor pe latura de est a „Măgurii”. S-a săpat partea de nord a secțiunilor 85 (c. 1-7) și 86-88 (c. 1-8), însumând o suprafață totală de 279 mp. Au fost identificate 88 noi complexe (cpl. nr. 1612-1699) și au fost epuizate alte patru complexe, parțial cercetate în campaniile trecute (cpl. 551, 707, 857 și 1129). Au fost recoltate și inventariate 230 obiecte individuale și loturi de ceramică, oase etc. (nr. inv. 3668-3897). Dintre cele 92 complexe cercetate 10 sunt gropi și aglomerări de ceramică pe nivel aparținând culturii Cucuteni, faza A-B, 11 sunt morminte de tip Poienești-Lukașeva (P-L), iar restul sunt complexe pe nivel sau gropi aparținând (cu certitudine 30, alte 41 probabil) așezărilor din sec. III (carpică) și din sec. IV (Sântana de Mureș-Cerneahov).

Dintre complexele neolitice se remarcă cpl. 1666, adâncit, terminat la fund în forma unei șanțuiri alungite (1 - 2 m), din care s-a recoltat o cantitate mare de ceramică, inclusiv un vas pictat intact.

Toate cele 11 morminte P-L sunt de incineratie în urnă cu capac. Resturile unuia dintre ele (M. 1667) au fost descoperite în poziție secundară, în umplutura unei gropi cerneahoviene (gr. 1129). Cu o excepție (M. 1698, oală tip III E), urnele sunt castroane tip I P-L. Inventarul este relativ sărac, iar în trei morminte lipsește. Excepție face din nou M. 1698 (trei fibule, 32 mărgelă și o fusaiolă), precum și M. 1695 (două fibule, o paftă cu placă triunghiulară) - ambele fiind morminte de femei.

În S. 85-89 nu s-a descoperit nici un mormânt carpic, ceea ce dovedește că granița de est a acestei necropole se află imediat la vest, în S. 51 (M. 904, 917). În schimb a putut fi integral cercetat șanțul cpl. 707, care marchează în teren o incintă dreptunghiulară cu laturile de 24 x 15,50 mp, orientată cu latura lungă pe direcția NNE - SSV. Șanțul are înălțimea de 0,45 - 0,65 m și atinge adâncimi cuprinse între 0,95 și 1,40 m. În el, probabil, a fost amplasat un gard sau „palisadă”, care prezintă o singură întrerupere (intrare ?) în colțul de nord-vest al incintei. Având în vedere intersectarea sa de către complexe cerneahoviene (de ex. gr. 1129) și, pe de altă parte, prezența în umplutura sa a unor materiale provenind din morminte P-L distruse, cpl. 707 nu poate fi datat decât în vremea necropolei carpice sau, mai probabil, în vremea așezării carpice ce i-a urmat. Descoperirea unei buze de fructieră carpică în umplutura sa pledează în acest sens.

Așezării Sântana de Mureș-Cerneahov îi aparțin cu certitudine o locuință de suprafață incendiată, cu podea groasă de lut întărit (cpl. 1613 a-b) și o groapă ovală, de mari dimensiuni (3,80 x 4,70 m), adâncită până la -4,50 m, (gr. 1129, din care un sfert fusese săpat în campania 1983). Inventarul gr. 1129, în principal ceramică fragmentară, este concentrat în umplutura neagră-cenușoasă de la partea superioară a gropii. La partea inferioară, umplutura este constituită din lut galben, verzui și maroniu, provenind de la pereții unor locuințe dezafectate (dar nu arse). Și la fundul gropii s-a găsit material ceramic cerneahovian, inclusiv o cană întregă, din pastă fină, cenușie.

Prezența mormintelor P-L în S. 88 arată că latura de est a acestei necropole nu a fost încă atinsă și că ea trebuie căutată prin extinderea săpăturii spre răsărit, în campania viitoare. În schimb, campania 1997 a confirmat practic epuizarea celorlalte două necropole antice: cea getică, din sec. V - IV a. Chr. (total 42 morminte) și cea carpică, din prima jumătate a sec. III p. Chr. (total 217 morminte, dintre care 138 de incineratie și 79 de înhumatie, de copii).

Cercetările arheologice efectuate în anul 1997, finanțate prin Proiectul de susținere a restaurării mănăstirii Probota al UNESCO, au vizat investigarea zonei sudice a incintei mănăstirești.

Drept principale rezultate se pot menționa:

1 - identificarea planimetriei construcției cu beciuri ridicată în primele decenii ale sec. XVII și dezvelirea vestigiilor acesteia în proporție de 80%. De notat că o serie de elemente ținând de aspectul inițial al construcției au fost descoperite in situ:

- montanții și pragul galeriei de acces spre beciuri;
- ancadramentul intrării în beciuri;
- elemente care fac posibilă refacerea sistemului de boltire al beciurilor.

2 - identificarea vestigiilor unei construcții adosate laturii sudice a zidului de incintă, imediat după momentul construirii acesteia (1530) care a fost refăcută și parțial amplificată în sec. XVII. Din timpul acestei a doua faze de funcționare, s-au identificat elemente de compartimentare și goluri de acces între fostele încăperi, soclurile unor foste sobe și urme ale pavimentelor interioare. Construcția fusese împodobită cu elemente de piatră bogat profilată, ferestrele fiind închise cu ochiuri circulare de sticlă.

3 - identificarea unor vestigii care țin de viețuirea anterioară construirii zidului de incintă, concretizate prin vetre deschise și cuptoare meșteșugărești; găsirea unui depozit de lingouri de plumb care pun problema intenției inițiale de acoperire a bisericii cu foaie de tablă de plumb.

4 - amenajări constructive datând de la sf. sec. XVIII care foloseau parțial șanțuri ale zidărilor construcțiilor anterioare (demolate în prealabil).

71. RACOȘ, jud. Brașov

I. PIATRA DETUNATĂ; Florea Costea, Muzeul județean Brașov; Angelica Bălos, Muzeul Civilizației Dacice și Romane - Deva

HALLSTATT

S-a continuat săpătura în cele două secțiuni începute în anii anteriori, respectiv 1995 și 1996, după cum urmează: Secțiunea I 1995 - 1997. Aceasta a fost prelungită de la m 74 la m 92, fără a se ajunge la limita exterioară a fortificației. Cu această ocazie, s-a constatat că fortificația de pe Piatra Detunată este realizată din două valuri și un șanț amplasat între acestea. Șanțul are lărgimea (măsurată la nivelul coamei valului exterior) de circa 5 m iar adâncimea de numai 1,20 m. Diferența de nivel între coama actuală a valului mare (interior) și icul șanțului este de 8,25 m. Dacă se adaugă înălțimea palisadei de pe același val, diferența de nivel trebuie crescută la 11 - 12 m, ceea ce ni se pare impresionant, deși există sectoare în care ea poate să fie chiar mai mare. Între coamele valurilor ea putea fi de 9 - 10 m. Grosimea valului exterior, scund, este în sectorul traversat de secțiune, de 12,5 m. deși nu s-au găsit stâlpi sau gropi de stâlpi pentru palisada, existența acesteia ni se pare indubitabilă. Împreună cu aceasta, valul exterior putea avea o înălțime de circa 5 m. Profunzimea întregului sistem defensiv putea depăși 25 m, în timp ce, lungimea era de 178 - 180 m. Deoarece nu s-au făcut sondaje și în alte sectoare, nu este sigur dacă valul exterior îl dublează pe cel principal pe toată lungimea acestuia.

În ambele valuri există gropi și chiar o locuință (în cel exterior) databile în aceeași epocă, fapt ce susține contemporaneitatea construirii și funcționării (după olăria canelată, probabil din Ha A₁ - B).

Pe ambele au fost adăugate construcții defensive dacice.

Secțiunea I 1996 - 1997. Începută în campania precedentă, aceasta nu a putut fi terminată în anul 1997, în principal din cauza condițiilor atmosferice deosebit de potrivnice, la care s-a adăugat greutatea avansării săpăturii într-un teren cu foarte multă piatră și cu rădăcini de arbori deosebit de mari, care au și dislocat în bună măsură construcțiile din epoca dacică. Stratigrafic și constructiv se repetă situația din secțiunea precedentă, prezentată în anii anteriori. Subliniem doar că pe valul hallstattian exterior s-a dezvelit parțial pavajul unui posibil turn dacic. Șanțul dintre valuri pare să fie puțin mai larg decât în secțiune, respectiv de aproape 6 m.

LATÈNE

Secțiunea I 1995 - 1997. S-a continuat cercetarea între m 74 și m 92, respectiv o porțiune din șanț și valul hallstattian exterior. Valul este placat pe ambele fețe cu bolovani mari de calcar, parțial fasonați. Este posibil ca acești paramenți să fi delimitat o supraînălțare a valului de către daci, construcție care nu se mai păstrează dar din care pot proveni numeroasele pietre mari din aval. Este sigur că paramenții aparțin epocii dacice; între bolovani s-a găsit și o rășniță din tuf vulcanic, Latène.

Secțiunea I 1996 - 1997. Începută în anul 1996, nici această secțiune nu a fost terminată în 1997, din aceleași motive. Cu toate acestea, în ansamblu, s-a reușit a se obține dovezi în plus referitoare la faza dacică a fortificației. Astfel, în afara posibile supraînălțări a valului hallstattian exterior, este sigur că dacii au

ridicat o construcție de dimensiuni apreciabile pe valul principal, interior. Fără a deranja în vre-un fel valul hallstattian, dacii au înălțat pe coama acestuia un "zid" a cărui înălțime nu o cunoaștem dar a cărui grosime este de circa 4 m. Fără a se surprinde toate detaliile, despre acest "zid" se pot afirma următoarele: 1. deasupra valului hallstattian s-a făcut o aplatizare din pământ și pietre de calcar; 2. pe această aplatizare s-a așezat o platformă de dulapi, perpendiculari pe val, de la ale cărei extremități pornesc vertical două schelete de bârne. În acest U s-au aglomerat piatră de calcar, pământ, ceramică (odată cu pământul), fragmente de râșnițe; 3. din loc în loc, bârnele verticale sunt unite de altele orizontale, ale căror urme se văd în arsură; 4. în acest sector al "zidului" este prevalent pământul, spre deosebire de situația din secțiunea 1995 - 1997 unde se păstrează mai multe rânduri de piatră; 5. în umplutura acestui "zid", ceea ce confirmă ridicarea lui de către daci, în afara materialelor din epoca bronzului și din prima epocă a fierului, au fost găsite vase dacice (unele întregibile, toate modelate cu mâna), chiar la baza construcției; 6. "zidul" amintit a fost încadrat de doi paramenți de piatră de calcar (unele blocuri cu lungime de peste 1 m și făcute pe toate laturile). Paramentul interior are o grosime de aproape 1 m, cel exterior fiind mai gros dar greu de măsurat exact deoarece fața lui exterioară s-a prăbușit spre șanț. Sub acești paramenți s-au găsit doi stâlpi de la palisada hallstattiană.

Toată construcția a fost incendiată de la început, pentru a i se conferi rezistență. În materialele de umplutură, în afara vestigiilor Wietenberg, Hallstatt și Latène au mai fost descoperite foarte multe cochilii de scoici, râșnițe de mână plate și concave, oase prelucrate și neprelucrate, topoare de piatră, un Krummesser și un topor din fier, sigur dacic. Între bolovanii mari care au căzut din paramentul exterior au mai fost descoperite: o mandibulă, un fragment de craniu și câteva oase mai mici (și o coastă), sigur umane. Este prima descoperire de acest fel la Racoș și nu este exclus (dată fiind poziția descoperirii) ca defunctul să fie una din victimele ultimei confruntări armate dintre daci și romani.

Nu s-au făcut cercetări pe Tipia Ormenișului, nici pe terase, nici în incinta sacră. S-au făcut mai multe gropi de sondaj în jurul Dealului Vărăriei, pe terase, din care a rezultat o locuire contemporană fortificației. Alte sondaje au fost practicate în stânga Pârâului Racilor, înainte de vărsarea acestuia în Olt, din care au rezultat câteva fragmente ceramice, atipice.

II. DEALUL VĂRĂRIEI (MESZES); Florea Costea, Adriana Ardeu, Muzeul județean Brașov; Angelica Bălos, Muzeul Civilizației Dacice și Romane - Deva (au mai participat C. Țuțianu și Adriana Badea).

Punctul este situat în stânga Oltului, aproape de ieșirea acestui râu din defileul racoșan. Dealul are pe partea de sud-est o pantă foarte abruptă, total inaccesibilă. Pe partea de nord-est dealul este apărat tot natural de alte două pante la fel de abrupte, succesive: prima este chiar lângă Olt și paralelă cu acesta, a doua la circa 150 - 170 m în amonte. Panta dinspre vest - nord-vest, accesibilă, a fost apărată de construcții impozante: un val "interior" lung de circa 525m, gros între 3 și 12 m și înalt de la 2 la peste 10 m. Acesta este dublat pe aproape jumătate din lungime de un val exterior, mai scund și mai subțire (în jumătatea dinspre sud, în amonte). Din loc în loc, cele două valuri sunt unite prin platforme de piatră în așa fel încât rezultă un fel de casete. Ambele valuri au fost realizate din singura rocă a dealului, olivită, un material moale care clivează în straturi subțiri de formă romboidală. Pentru construirea valului interior s-a procedat la "îndreptarea" unei buze de terasă, lespezile dislocate fiind folosite la corectarea denivelărilor și la supraînălțare. Valul exterior s-a înălțat din roca excavată pentru săparea șanțului. Piatra ambelor valuri iese practic deasupra actualului nivel de călcare, ceea ce și explică de ce în suprafața surprinsă de Secțiunea II nu au apărut urme de palisade pe nici unul din valuri. Este însă sigur că acestea au existat, așa cum demonstrează stâlpii incendiați și căzuți în șanț de pe valul interior.

Prima secțiune s-a trasat aici în anul 1981 (Ioan Glodariu și Florea Costea), datorită ei fiind posibilă atribuirea fortificației. Locul ei a fost ales spre capătul sudic al valului principal (S I), în timp ce secțiunea din anul 1997 (S II) a fost săpată aproximativ la jumătatea lungimii acestuia, acolo unde nu a fost necesară tăierea arborilor. Cum ea nu a fost terminată, nu se pot da detalii exacte asupra dimensiunilor construcțiilor, sigură fiind doar constatarea că acestea le depășesc pe cele de la Piatra Detunată. Suprafața închisă de valuri și de panta nordică amintită poate depăși 15 ha (și nu doar 6-7 cum am afirmat altă dată, înainte de observarea unor detalii de teren). Dacă se adaugă și suprafața delimitată de cele două pante dinspre nord se ajunge la o arie de aproximativ 20 ha.

În secțiunea din anul 1997 (S II) au rezultat aproape numai vestigiile hallstatiene (ceramică neagră, canelată, databilă eventual în Ha A₂ - B, dar și câteva fragmente care pot fi datate la finele acestei epoci). Pe panta exterioară a valului principal s-a secționat o locuință cu vase canelate, altă locuință fiind puțin adâncită în roca din interiorul valului, lipită de acesta. Din val mai provine un corn de bovidu, foarte bine finisat, din piatră. Restul inventarului este insuficient pentru încadrări tipologice și pentru o datare mai exactă.

Au fost reluate cercetările arheologice în cetățuia dacică de la Răcătău, în S. XLI (22 x 6 m), trasată în partea de sud-est a acropolei, perpendiculară pe S. I/1968. Stratul de cultură, bogat în materiale arheologice, constă în platforme arse la roșu și chirpici (resturi de locuințe), vetre de formă rotundă pe podine de prundiș, ceramică precum și diferite obiecte de fier și bronz.

Dintre descoperirile semnificative, menționăm: câteva vase întregi din pastă fină și poroasă, modelate cu mâna și la roată, caracteristice, sec. I a. Chr. - I p. Chr., unelte din fier (seceri, cuțite, piroane), 2 monede de argint, de tip roman-republican, 1 monedă de bronz, un lingou de argint și mai multe podoabe din argint și bronz în stare fragmentară.

În această secțiune au fost identificate și un număr de 18 gropi menajere cu multă ceramică geto-dacică și faună.

Stratul monteorean din epoca bronzului a fost deranjat în mare parte de gropile geto-dacice, care pornesc din penultimul nivel de locuire. Materialul ceramic, în stare fragmentară, poate fi atribuit fazelor Ic1 și Ic2 din cultura Monteoru.

Cea de a doua secțiune, notată în plan, S. XLII/1996 și 1997 (16 m x 6 m) a fost trasată în partea de vest a acropolei, în continuarea la SXLI. Stratul de cultură nu depășește grosimea de 1,60 m pentru epoca geto-dacică și epoca bronzului mijlociu. Și în această secțiune au fost descoperite foarte multe materiale arheologice, dintre care, menționăm câteva vase întregi: cești-opaiț, vase-borcan, fructiere, cupe, căni etc.

Au fost descoperite și un număr de 12 gropi menajere cu materiale ceramice și resturi faunistice specifice sec. I a. Chr. - I p. Chr. și câteva fragmente din Hallstatt-ul timpuriu și din epoca bronzului.

Odată încheiate săpăturile pe acropolă, s-au reluat cercetările în zona plantației de nuci, zonă intens locuită, după abandonarea fortificației dacice din epoca lui Burebista, după anul 44 a. Chr.

S-au trasat 5 secțiuni pentru a verifica întreaga suprafață din partea de est a acropolei, dintre cele două șanțuri de apărare ce aparțin geto-dacilor din sec. I a. Chr. - I p. Chr.

Secțiunea nr. I (80 x 1,50 m) traversează livada pe direcția E-V. Stratul de cultură are grosimea de cca. 1,40 m și este foarte bogat în materiale arheologice geto-dacice și resturi faunistice din sec. I a. Chr. - I p. Chr. Se remarcă un număr de 5 complexe de locuire cu vetre de foc, unele suprapuse, și 7 gropi cu materiale dacice și resturi faunistice.

În carourile 12 - 16, pe o lățime de 6 m, au fost surprinse depuneri succesive de locuire pe o grosime de cca. 2 m, cu materiale ceramice și resturi faunistice din sec. I a. Chr. - I p. Chr. De fapt, aceste depuneri de locuire s-au produs odată cu abandonarea șanțului de apărare dacic de la jumătatea sec. I a. Chr. și în continuare în sec. I p. Chr. Adâncimea șanțului de apărare în această secțiune este de 4 m.

Merită a fi subliniat faptul, că în această secțiune, chiar în caroul 1, a fost descoperit scheletul unui copil, în poziție chircită, cu fața la nord și orientare V-E, și inventar specific sec. XVI a. Chr., care aparține epocii bronzului, cultura Monteoru.

Secțiunea nr. II (60 x 1,50 m) se află în partea de nord față de SXXIV/1980, paralelă cu drumul de acces la cetatea dacică.

În această secțiune au fost descoperite un număr de 5 gropi cu materiale specifice geto-dacilor, sec. I a. Chr. - I p. Chr. Și în această secțiune a fost surprins șanțul de apărare, cu adâncimea de 4m și deschiderea de 6m. Pe traseul secțiunii au mai fost descoperite și identificate mai multe locuințe de suprafață și gropi pentru lut, dar umplute cu resturi de la locuințe și materiale ceramice și faunistice geto-dacice. În partea de est a secțiunii se detașează stratul monteorean cu depuneri mari de cenușă și fragmente ceramice monteorene.

Secțiunea nr. III (30 x 1,50 m) se află la nord de S. II. Au fost descoperite materiale ceramice geto-dacice și urme de la locuințele de suprafață, precum și vetre de foc. În zona șanțului de apărare s-a săpat până la adâncimea de 4 m și au fost descoperite materiale ceramice și faunistice din epoca geto-dacă. În partea de est a secțiunii s-a descoperit o locuință din epoca bronzului cu podina de cca. 0,40 m. Materialele ceramice de la cești cu două torți și alte tipuri de vase fragmentare permit încadrarea acestui nivel în sec. XVII a. Chr.

Secțiunea nr. IV (50 x 1,50 m) a fost cercetată pe toată suprafața până la adâncimea de 3,80 m în zona șanțului de apărare. Au fost descoperite mai multe complexe de locuire precum și materiale dacice și faunistice din sec. I a. Chr. - I p. Chr. Pe pereții șanțului se profilează mai multe gropi cu materiale ceramice dacice și resturi faunistice, locuințe de suprafață și o vatră în formă de potcoavă de la un cuptor de copt pâine.

Secțiunea V (30 x 1,50 m) în partea de nord față de S. IV. Și în această secțiune s-au conturat mai multe locuințe de suprafață precum și urme de la vetrele de foc dacice. Materialele descoperite aparțin nivelului de locuire geto-dacic din sec. I a. Chr. - I p. Chr. Trebuie să precizăm că în această zonă au fost descoperite și un număr de 4 morminte din epoca bronzului, dovadă că ne aflăm în zona necropolei din epoca bronzului mijlociu, contemporană cu așezarea care se întinde pe o suprafață de cca. 1 ha, în partea de est față de acropolă.

Săpăturile arheologice din zona intrării au dat la iveală cel de-al doilea șanț de apărare, care se datează ca și primul în sec. I a. Chr.

73. RĂȘINARI, jud. Sibiu; Petre Munteanu Beșliu, Muzeul Brukenthal Sibiu

În intenția finalizării cercetării arheologice a cetății medievale de la Rășinari am golit, parțial, interiorul unei pivnițe din pietre cioplite adosate laturii nordice a zidului de incintă. Practicarea celorlalte secțiuni din interiorul cetății a arătat că încăperea amintită este singura amenajare interioară existentă/păstrată.

În urma cercetării pivniței au apărut fragmente ceramice medievale aparținând unui opaiț și unei căni-ulcior (Planșa I).

Al treilea obiectiv al cercetării arheologice a fost acela de a sonda elementele de fortificație aflate la nordul cetății, stabilind dimensiunile șanțului de apărare și ale valului de pământ.

Cercetarea arheologică a fost finalizată, fiind reconstituit planul fortificației medievale (Planșa a II-a).

74. RĂZBOIENI, jud. Cluj; Emilian Bota, Ligia Ruscu, Dan Ruscu, Carmen Ciongradi, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca

S-a trasat o secțiune de 20 x 2 m, în care s-a ajuns în anumite puncte la o adâncime de 1,55 m. Secțiunea a fost trasată în interiorul castrului, perpendicular pe latura de N. A fost surprins interiorul unor barăci cu două faze de lemn și o fază de piatră.

Prima fază de lemn este constituită dintr-o structură de stâlpi de lemn în punctele de rezistență, între care pereții erau construiți din împletură de nuiete și chirpic. Urma peretelui are o grosime de 35 cm, iar groapa de par din colț are un diametru aproximativ de 60 cm.

În faza a doua de lemn, baraca are un plan similar cu cea din faza I, însă structura pereților este mai solidă. Pereții au grosimi cuprinse între 50 și 70 cm.

Deasupra acestei faze au fost descoperite urme ale unei a treia faze, din piatră, din care s-au păstrat însă doar substructiile extrem de distruse ale zidurilor cu o lățime de 80 cm (o singură asiză, foarte subțire, de pietre, care făceau parte din fundație și erau legate între ele cu lut).

Șirul de barăci era probabil mărginit de un portic din lemn. A mai fost descoperit un drum, între două șiruri de barăci, cu o lățime de aproximativ 4 m. La vest de acesta apare un alt zid de baracă din faza de piatră, mai bine păstrat, care a putut fi surprins în stratigrafie orizontală și care suprapune, aproape perfect, barăcile din fazele de lemn anterioare.

Materialul arheologic constă din fragmente ceramice, tegule cu ștampila alei I Batavorum și a legiunii V Macedonica, precum și monede: în glee a fost descoperit un antoninian de la împărăteasa Salonina, databil între 257-258 (RIC V.1, p. 111, nr. 29; p. 114, nr. 64).

75. ROGOVA, jud. Mehedinți; Gabriel Crăciunescu, Muzeul Regiunii Porților de Fier Drobeta Turnu Severin

Cercetările din anii 1995 și 1996 în com. Rogova, jud. Mehedinți, au dus la stabilirea faptului că ne aflăm într-o stațiune cu două faze principale de locuire: Coțofeni și Verbicioara. Fără a avea nivele distincte ci doar resturi de locuire sporadică, avem semnalate locuiri Basarabi și prefeudal iar locuirea dacică este marcată printr-o singură groapă.

În 1997 am căutat ca prin intermediul unor secțiuni magistrale, să stabilim limitele așezării. Astfel, am trasat secțiunea VII orientată aproximativ est-vest și cu dimensiunile de 66 x 1,5 m, iar la circa 300 m, au fost săpate alte două secțiuni IX și X, cu dimensiunile de 10 x 1,5 m fiecare, și orientate tot est-vest. În aceste ultime două secțiuni nu am mai găsit strat de cultură și de aceea, la o distanță de 42,5 m de actualul capăt estic al lui S VII, deplasat către nord cu aproape 60 m, am trasat pe S XI orientată aproximativ nord-sud și având dimensiunile de 53 x 1,5 m.

Primele carouri ale lui S VII și S VIII au lămurit situația din 1996 apărută în S V. Locuința nr. 2 apărută în 1996 nu este bordei ci locuință de suprafață și aparține culturii Verbicioara. Adâncimea mare din capătul sudic al ei reprezintă, probabil, o groapă Coțofeni pe care o suprapune. Masa de chirpic a locuinței nu acoperea decât parțial această groapă. În afara locuințelor nr. 2 și 3, apărute din 1996, acum a mai fost prinsă transversal, în S VIII, o altă locuință Verbicioara, tot de suprafață.

Ca forme ceramice constatăm existența unor vase tronconice de mărimi diferite, adesea prevăzute cu câte un brâu crestă și aplicat la distanță de buză. Aceste piese sunt decorate cu linii sau grupe de linii punctate sau incizate. Un loc important ocupă și vasele cu corpul aproape sferic iar gâtul tronconic evazat.

De multe ori pe gâtul sau toarta acestor vase găsim câte o pastilă aplicată. Din ele se păstrează cel mai adesea doar gâtul.

Castroanele sunt destul de bine reprezentate. Acestea au mărimi diferite și arcuri ale corpului diferite. În general, buza lor este rotundă dar există exemplare cu buza gen manșetă răsfrântă în interior. Un exemplar are un brâu lățit în exterior circa 1 cm și perforat de cel puțin două ori.

Capacele sunt reprezentate de o piesă fragmentară ce are partea superioară decorată cu o bandă incizată iar lingurile sunt marcate de un exemplar cu coada ruptă. O ceașcă are profilul întreg bitronconic, dar mai sunt fragmente și din alte exemplare.

Din locuința nr. 2 provin două vase mici. Unul nu are fund conturat, corpul este bitronconic, gâtul evazat. În zona maximei bombări corpul este înconjurat cu un brâu de pe care se ridică două torți ce coboară apoi pe buză. Celălalt vas are aspectul a două emisfere puternic turtite și fără gât. Este decorat cu grupe de câte două linii.

Din lut este lucrat un fragment de placă pătrată sau dreptunghiulară groasă de 2 cm, și mai multe fusaiole de formă tronconică, bitronconică, cilindrică și rotundă.

Din os am găsit doar o daltă destul de bine șlefuită, iar din piatră, un cuțit curb și câteva fragmente de râșniță.

Cea mai mare parte a ceramicii din nivelul Verbicioara este decorată cu linii incizate vertical sau doar benzi de asemenea linii. Pe lângă acest décor mai întâlnim și alte motive: triunghiuri unite la vârf și hașurate în interior, linii punctate, benzi delimitate de două linii incizate și mijlocul punctat, linii punctate lucrate cu vârfuri de diferite forme, combinații de linii punctate și linii incizate, imprimeu textil, linii întrerupte pe puncte, linii superficial incizate și dispuse dezordonat. Brăiele, simple, crestate sau alveolate, sunt dispuse în funcție de mărimea vasului. La vasele mari cu pereții aproape drepecți, acestea sunt dispuse la 8-10 cm sub buză, pe când la vasele mici și medii brâuul se află imediat sub buză sau la 1-2 cm mai jos.

Nivelul Verbicioara a dat un bogat și variat material ceramic.

Nivelul Coțofeni se termină odată cu caroul 13 al secțiunii VII, în deplasarea spre est. Materialele Coțofeni nu apar în S XI situată în estul secțiunilor V, VII și VIII.

Locuințele Verbicioara sunt de suprafață, nu au o durată prea mare și nu lasă urme prea multe, fiind destul de greu de sesizat.

În campania următoare ne propunem să ne extindem spre est și nord, pentru a putea prinde cele două limite ale așezării.

76 ROMULA, com. Dobrosloveni, sat Reșca, jud. Olt; Gheorghe Popilian, D. Bălțeanu, Institutul de Cercetări Socio - Umane Craiova; Mircea Negru, M. I. A. M. B.

Săpăturile s-au localizat în zona extra muros la marginea drumului roman opusă sectorului villa suburbana și au avut ca obiectiv continuarea cercetării grupului de clădiri descoperite aici în campaniile anterioare.

Au fost trasate următoarele secțiuni: S1, S2, S3, S4 și două casete C1 și C1A.

Stratigrafie

1. Nivel preistoric. În secțiunile deschise a apărut un nivel cu grosimea cuprinsă între 0,15 - 0,40 m din care au fost recoltate fragmente ceramice extrem de rare databile în epoca Latène.

2. Nivelul I roman. Apare pe toată suprafața cercetată și are grosimi care variază între 0,10 - 0,40 m. Acestui nivel îi aparțin trei cuptoare de olar dintre care cuptorul nr. 1 de tipul cu pilon central și cuptorul nr. 2 de tipul cu perete median. Acest prim nivel se înscrie în limitele cronologice ale secolului al II-lea p. Chr., datare stabilită pe baza monedelor care îi aparțin.

3. Nivelul II roman. Are grosimi cuprinse între 0,20 - 0,40 m. În acest nivel au fost descoperite două clădiri, cercetate doar parțial.

Clădirea nr. 1. Are lungimea de 11 m și este compusă din trei încăperi cu lungimile de: 2,40m, 2,40 m și 4,00 m.

Clădirea nr. 2. Are lungimea de circa 11,5 m și a fost compartimentată în două încăperi cu lungimile de 4,10 și respectiv de 5,00 m. În interiorul încăperii de nord-vest a acestei clădiri au fost descoperite două morminte.

Mormântul nr. 1, de inhumație în sarcofag din cărămidă cu boltă cu dimensiunile de 2,70 x 1,60 x 1,50 m. Pereții interiori ai cutiei au fost lutuiți și ulterior arși, urme de arsură aflându-se și pe fundul cutiei. Ca datare a mormântului se poate propune jumătatea secolului al III-lea p. Chr., pe baza celor trei monede descoperite în interior, dintre care cea mai recentă este de la Philippus I, emisă la Viminacium în 244 p. Chr.

Mormântul nr. 2. Incineratie în mormânt zidit din cărămizi (dimensiuni 2,10 x 0,40 / 0,50 m). Pereții interiori au fost lutuiți și arși.

Cercetarea acestui complex (clădirea nr. 2) nu a putut fi finalizată, deci pentru moment putem propune, cu titlul de ipoteză, că această construcție a avut o destinație funerară. Întregul nivel II se datează după epoca Severilor.

4. Nivelul feudal (secolul al XIV-lea). Suprapune nivelul II și lui îi aparțin două locuințe.

În concluzie, putem considera că în zona cercetată în campania 1997, în epoca romană a funcționat un atelier ceramic (al șaptelea descoperit până acum la Romula) compus din cel puțin trei cuptoare pentru ars oale, databile în secolul al II-lea p. Chr. Ulterior, în prima jumătate a secolului următor, atelierul a fost dezafectat, iar la jumătatea secolului al III-lea necropola de nord a Romulei s-a extins spre oraș, suprapunând atelierul de olari.

77. SARMIZEGETUSA, jud. Hunedoara; Ioan Piso, Alexandru Diaconescu, Universitatea Babeș Bolyai din Cluj Napoca

COLONIA DACICA SARMIZEGETUSA. Forum Novum;

În lunile iulie - august 1997 au fost continuate săpăturile în cel de al doilea for al orașului de către o echipă româno-germană. În afară de semnatarul acestui raport interimar au mai participat Dr. Jürgen Obmann de la Universitatea din Köln și Dr. Alfred Schäfer de la Universitatea din Berlin.

Au fost deschise și integral săpate patru carouri de 4 x 4 mp în jumătatea estică a pasajului dintre **forum vetus** și **forum novum** și în porticul din fața tabernelor din noul for. Totodată a fost continuată dezvelirea curții lui **forum novum** până la nivelul dalajului.

Noile cercetări au confirmat secvența stratigrafică stabilită în anul anterior: două faze de lemn ale unei clădiri, urmate de perioada de construire a fortului traianic, când zona celui de al doilea for era un teren viran, apoi construirea pe acest loc la sfârșitul domniei lui Traian și în primii ani ai lui Hadrian a unui **macellum**, cu tabernae precedate de un portic. Săpăturile în pasajul dintre **forum vetus** și **forum novum** au adus o precizare cronologică importantă. Încăperea din forul traianic, ce va fi ulterior transformată în pasaj, a fost tencuită și podită abia sub Hadrian, căci în stratul de amenajare în vederea podelei sale a fost descoperit un mic tezaur din monede de bronz ce se încheie cu trei ași ai lui Hadrian din 124-128 p. Chr.

Săpăturile din anul 1997 au dus și la completarea planului clădirii de lemn ce a precedat structurile de piatră. A devenit acum evident că ne găsim în fața unui complex de dimensiuni impozante, al cărui front sudic are o lățime egală cu cea a forului de lemn (45 m) și a cărui adâncime depășește 30 m. Complexul avea mai multe curți interioare și în cea de a doua fază a fost refăcut după un plan foarte asemănător cu cel inițial. În stadiul actual al cercetărilor nu putem totuși preciza funcționalitatea acestor clădiri.

Din curtea lui **forum novum** a fost dezvelită o suprafață de 15 x 2 mp, fiind astfel identificate numeroase fundații ale unor statui ecvestre și câteva fragmente arhitectonice din soclurile propriu-zise. Dalajul din ultima fază a forului e bine păstrat, dar stratul de dărâmtură a fost sistematic răscolit în ultimele secole de căutătorii de marmură, astfel încât nici un fragment epigrafic nu a putut fi identificat în această campanie.

78. SARMIZEGETUSA REGIA (GRĂDIȘTEA DE MUNTE), jud. Hunedoara; Ioan Glodariu, Gelu Florea, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca; Eugen Iaroslavschi, Gabriela Gheorghiu, Darius Sima, MNIT Cluj-Napoca; Adriana Pescaru Rusu, Liliana Dana Suci, MCDR Deva

Cercetările la SARMIZEGETUSA REGIA din anul 1997 au avut ca obiectiv finalizarea săpăturilor din anii precedenți pe terasele **VII B**, **VIII A** și de **Sub Baie**. Pe prima terasă, unde s-au descoperit hambare dacice, ultimele două secțiuni și o casetă au demonstrat că intervenția romană (după cucerirea capitalei dacice) a fost de anvergură, încât reconstituirea planurilor hambarelor din lemn cu baze din blocuri de calcar este imposibilă. În nivelul roman s-au descoperit resturile unui paviment roman, mici gropi cu grâu și mei carbonizate, ceramică și un sestert. Datarea nivelului roman este în intervalul 106 - 117. Pe **terasa VIII A** cea de-a patra secțiune (de 18/2,50 m) a urmărit delimitarea ei spre vest și recuperarea eventualelor materiale împrăștiate la dărâmarea atelierului de făurărie de acolo. S-a confirmat că întreaga construcție era din lemn, de fapt o baracă cu baza din blocuri de calcar. Materialul recuperat constă din ceramică dacică, o dălțiță și o săpăligă cu două coarne. Pe **terasa Sub Baie** s-a terminat de cercetat construcția circulară cu două încăperi, incendiată și nivelată de romani. Dintre fragmentele ceramice s-au remarcat, prin frecvență, cele provenite de la vase inspirate din cele celtice de tip situla.

La COSTEȘTI-VALEA REA s-au întreprins săpături de salvare, în urma unor intervenții recente, în vederea amplasării unor construcții moderne. Nivelarea, făcută de localnici cu buldozerul, a afectat o locuință dacică și un hambar, situate pe două terase antropogene aflate la 4 km în amonte de confluența Văii Rele cu Apa Grădiștii. Săpăturile au reușit să precizeze planul locuinței (două încăperi cu o dependență) cu o podină ornamentată cu două tipare de lemn și cu tencuială colorată. Din materialul arheologic, foarte abundent, menționăm ceramica târzie (sfârșitul sec. I - începutul sec. II), materialul de construcție din fier, placa din față a unei broaște de ușă și cheia ei. Planul hambarului nu a putut fi reconstituit. Ambele construcții au fost mistuite de un incendiu de proporții.

Pe mamelonul CETĂȚUIE investigațiile făcute cu sonda de metale în anul 1996, au determinat, între altele, necesitatea unei săpături de anvergură pe terasa de deasupra turnului locuință-izolat. Două secțiuni în cruce în sectorul de sud al terasei, au dus la descoperirea unui mormânt tumular de războinic, cercetat deocamdată parțial. Din inventarul lui menționăm o ceașcă, o cană și o fructieră, o pafta fragmentară din fier placat cu argint aurit, un pumnal, o sica, un vârf de lance, o bucsă și scoabe de fier de la un car, fragmente de oase și 13 monede histriene de bronz, toate trecute prin foc. Cercetarea va continua în anul 1998.

79. SATU NOU - "VALEA LUI VOICU", com. Oltina, jud. Constanța; Niculae Conovici, IAB; Mihai Irimia, Universitatea "Ovidius" Constanța; Ionuț Cătălin Dobrinescu, MINAC

Au fost continuate cercetările în prelungirea nordică a S.I de pe platoul principal (carourile 11N - 26N) precum și secționarea zidului de incintă de pe același platou.

În cadrul așezării s-a încheiat cercetarea nivelului III (sec. I a. Chr.) și a început dezvelirea în suprafață a nivelurilor IV și pe alocuri V (sec. III a. Chr.). Complexele de locuire aparținând nivelurilor III și IV constau, mai întâi, din resturi de podine bătătorite și dintr-o groapă de bordei al căror contur nu a putut fi delimitat cu precizie, datorită intervențiilor ulterioare și a naturii solului. În schimb, au fost interceptate un număr de 12 gropi aparținând nivelurilor superioare (I-III), care au furnizat materiale caracteristice. Este vorba, mai ales, de gropi de provizii de formă tronconică, dar și de gropi mai mici, cilindrice. Vom prezenta mai jos câteva asemenea gropi:

- În S.Ic, c. 16N, Gr. 55 au apărut gâtul și torțile unei amfore Dressel 2-4, pastă nisipoasă, gălbuie, cu granule albe. Gr. 55 este de formă cilindrică și se adâncește peste 1 m de la nivelul actual. Este din sec. I a. Chr.

- În S.Ia, c. 20N, Gr. 56 de formă cilindrică conține la partea superioară pământ ars, cioburi, pietre, o toartă de amforă din pastă cărămizie brună, destul de curată. În continuare au apărut pietre (lespezi) mai ales pe margine, fragmente ceramice (de amfore, borcane), oase de porc, vită, oaie și pasăre. La partea inferioară apare și o mărgică sferică din lut ars. Umplutura este brun-roșcată, cu cioburi și cenușă - spre fund continuă să apară pietre, oase, rare fragmente ceramice, un femur și o coastă, vertebră și resturi de craniu umane, încă jumătate de femur, 1 fragment de ulcior din pastă roz-cărămizie, altul cu firnis negru, atipic. Mai ies apoi un fragment de castron carenat (sec. I a. Chr.), fragment de vatră, pietre și lipitură arse, un obiect de fier corodat.

- În S.Ia, c. 12N, N4-5, în malul de E apare Gr. 57, cu o piatră mare la partea superioară. Ea era parțial acoperită de vatra cuptorului din N4. Conținut: oase, cioburi, pietre. Ea se adâncește până la -1,85 - 1,90 m. Gr. 57 secționează vatra unui cuptor aparținând probabil N4.

În S.Ia-b, c. 16N, în malul de E (spre martor) apare Gr. 58, de formă tronconică, din sec. I a. Chr. ce taie podeaua locuinței din sec. III a. Chr. (N4 sau N5). Umplutura este cenușoasă și acoperită cu o dărâmătură arsă, vizibilă în profil. Aici iese o mare cantitate de ceramică lucrată cu mâna, vase întregibile (borcane, cățui, vase de provizii), dar și la roată (vase, fragmente de amfore, unele Dressel 2-4), multe greutateți de la războiul de țesut slab arse, 4 fusaiole, cupe, un cantharos elenistic, fragmente de oinochoe pictată, o gură și gât de unguentariu, fragmente de vas pântecos, vase cu brâu alveolar, foarte puține fragmente de amfore, 1 fragment de rășniță rotativă, oase de animale, pietre plate. A ieșit și o cățuie miniatură și un cantharos roșu. Ea vine din N3 (sau N2 ?) și este acoperită cu un strat de arsură (dărâmături). Oasele sunt de vită (coaste, falange) și ovi-caprine. Au apărut și destul de multe pietre, mai ales lespezi nu prea mari, din gresie. Nu s-a observat nici o ordine de depunere a obiectelor în groapă.

- În S.Ib-c, c. 20N, apare Gr. 59, cu cenușă și pământ negru, care străpunge depunerea cu podină din c.19N-20N. Conținut: oase de capră, pasăre, pește; pietre; numeroase fragmente de vatră; lipitură arsă și nearsă; fragmente ceramice de castroane, fructiere, capace mici, un vas miniatură, borcane, cățui, 1 fragment de cantharos grec, puțină ceramică la roată. Groapa se cuptorește. La -0,50 m de la nivelul de săpare apare un fel de vatră sau podină. Gr. 59 are la bază un cuptor dezafectat, care se adâncește în malul de E. Nu ocupă decât o parte din fundul gropii și pare a avea gura spre N. El ar putea aparține unui nivel inferior. Numeroasele fragmente de vatră găsite în umplutură aparțin unui alt cuptor dezafectat. Peretele cuptorului cu două lipituri succesive (lut cu paie și nuiele) este amenajat in situ și ars în profunzime.

Materialul arheologic recoltat este bogat și constă, în primul rând, din ceramică getică și elenistică, la care se adaugă câteva obiecte de metal, rășnițe și greutateți (ancore de barcă) din piatră, greutateți de război de țesut, fusaiole ș.a. Mai multe vase întregibile, fie locale, fie elenistice, împreună cu câteva fragmente din două vase celtice, permit încadrarea cronologică a complexelor de locuire. Au fost adunate 34 fragmente de amfore ștampilate, după cum urmează: Sinope 21 torți, Heraclea Pontica 5 gături și torți, Rhodos 8 torți. Toate aparțin sec. III a. Chr. deși, unele au fost găsite în nivelurile superioare.

80. SĂBĂOANI, jud. Neamț; Vasile Ursachi, Muzeul de Istorie Roman

În efortul de a epuiza săpăturile la necropola din sec. IV p. Chr. De la Săbăoani, punctul „La Izvoare”, anul acesta a fost cercetată o suprafață de 150 mp, prin trasarea unei secțiuni de 30 x 5 m notată cu SXXIII în partea de S a necropolei.

Menționăm că pe laturile de N și E limitele necropolei au fost definitivitate, rămânând să continuăm săpăturile pe celelalte două laturi de S și V, care din păcate sunt mai greu de lămurit, datorită faptului, că mormintele, deși sunt foarte rare, la fiecare secțiune trasată mai apare câte un mormânt sau două, ceea ce face să continuăm cercetarea, deși o săpătură cu o adâncime de peste 3 m este foarte costisitoare.

Din punct de vedere stratigrafic, situația continuă să fie aceeași din anii precedenți, deși nivelul din sec. VI-VII se subțiază pe măsură ce înaintăm spre sud, ajungându-se la dispariția lui. Din acest punct de vedere trebuie să menționăm că în anul 1997 nu s-a descoperit nici un complex de locuire din această perioadă ci, doar, câteva fragmente ceramice izolate.

De asemenea, nivelul din sec. II-III apare doar în a doua jumătate a secțiunii spre est, unde devine din ce în ce mai consistent, cu mai multe complexe de locuire, în special gropi și un material arheologic mai bogat. Tot în această zonă apar mai multe materiale și complexe de locuire aparținând primei epoci a fierului sau epocii bronzului. Continuă să apară, într-un strat destul de gros aparținând epocii feudale, multe complexe de locuire, în special bordeie și cuptoare pentru copt pâine.

În secțiunea XXIII s-au descoperit patru gropi feudale, un bordei și două cuptoare din aceeași perioadă, trei morminte de înhumăție din sec. IV, din care unul reînhumat sau deranjat și o groapă aparținând sec. II-III, care conținea destul de puțin material arheologic.

Cele două morminte de înhumăție, nederanjate, se aflau la adâncimea de peste 2 m și aveau o orientare diferită. Unul M99 era orientat cu capul la N și picioarele la S iar celălalt M100 avea capul spre V și picioarele spre E, amândouă în poziție întinsă, cu mâinile pe lângă corp. Nici unul din cele trei morminte nu a avut inventar. De altfel aceasta este o caracteristică a mormintelor de înhumăție de la periferia necropolei, care fiind mai târzii - sf. sec. IV și începutul celui următor, puteau să sufere o influență a creștinismului, care ducea către un anume tip de inventar sau o anume orientare.

Săpăturile practicate până în prezent au demonstrat că limitele necropolei din sec. IV p. Chr. nu au fost prinse și, ca atare, se impune continuarea săpăturii. Această constatare este cu atât mai actuală cu cât urme din alte epoci, mai ales cele din epoca feudală și sec. II-III, impun o continuare a cercetărilor nu numai în actualul perimetru ci și în zona apropiată, pentru lămurirea unor aspecte deosebit de importante privind întinderea așezărilor din epocile respective și gradul lor de dezvoltare.

81. SĂRATA MONTEORU, com. Merei, jud. Buzău; Eugenia Zaharia, I.A.B.

Cercetările de la Sărata Monteoru s-au continuat în punctul Poiana Scorușului și anume:

1. Pe latura de E a supr. P7E/1996 s-a lărgit pentru dezvelirea zidului de pietre, incinta sacră a unor instalații de cult funerar din epoca bronzului. La adâncimea de 2,10 - 2,20 m, în fața zidului, în partea de S-E a lui, s-au desfăcut multe pietre în suprafață de 4,60 x 2,00 m, care ar putea proveni de la o refacere a zidului.

2. Pe latura de N a supr. P 7/1996 s-au atins marginile (dinspre N) a două pavaje din pietre mărunte de sub nivelul rugului nu s-au demontat.

Pe aceeași latură de N a săpăturii s-a lucrat parțial o groapă rituală, notată R/1997, rezervându-se malurile pentru secțiunile N-S și E-V.

3. S-a continuat lucrul și în caseta P91/1996, situată la S-E de zidul de piatră, ajungându-se la - 2,40 m, unde este nivelul superior al unei „Construcții” din bolovani de râu, dezvelită, dar necercetată în 1954.

4. S-au făcut observații importante privind zidul de piatră și depunerile de nivelare.

Toate depunerile conțin cenușă, cărbune, pământ ars, bucățele de lipitură de vatră, ceramică, oase de animal. Nimic în situ.

82. SĂMBĂTA DE SUS, jud. Brașov; Raluca Iosipescu, Sergiu Iosipescu, C.P.P.C.N.

Campania arheologică s-a subordonat nevoilor de cercetare istorică ale proiectului de restaurare al palatului brâncovenesc. Chestiunile ridicate de proiect aveau în vedere, în primul rând, vechimea și etapele de construcție ale edificiului atâta vreme cât se știa că domeniul Sâmbetei de Sus, anterior o curie nobiliară, fusese zălogit marelui vornic Preda Brâncoveanu, la 1653, de principesa văduvă Susanna Lorantfy și Brâncovenii stăpâniseră aici până la moartea ultimului reprezentant direct al familiei în 1832.

Săpăturile s-au concentrat asupra palatului brâncovenesc practicându-se patru casete interioare și trei casete exterioare. La adâncimi variind între 1,10 - 1,70 m aceste casete au surprins un nivel de pietris

compact, aparținător vechiului pat de dejecție al pâraului Sâmbetei peste care s-a depus loessul și s-a format humusul actual. Secțiunile interioare din cele două beciuri ale palatului - unul mare cu pilon central, altul mai mic cu boltă în leagăn (arc-de-cloâtre) - au relevat o fază unică de construcție a acestor beciuri, încadrată larg până acum, după sistemul constructiv, în secolele XVII-XVIII. O altă casetă interioară, în încăperile din colțul nord-vestic al palatului, a arătat absența fundațiilor pereților despărțitori din această zonă a edificiului lipsită de beciuri, ceea ce ar putea sugera și o eventuală extindere spre vest a întregii construcții, sugestie susținută și de anumite inabilități în rezolvarea amenajarea scării.

Casetele exterioare au scos la iveală substrucția de zidărie care lega picioarele balconului închis de pe latura nordică a palatului, adâncimea fundațiilor și sistemul constructiv al umbătoarei de pe latura sudică a edificiului.

83. SÂNNICOLAUL MARE – SELIȘTE, jud. Timiș; Adrian Bejan, Universitatea de Vest Timișoara; Marius Grec, profesor Școala generală nr. 2 Sânnicolaul Mare; Petru Iambor, I. A. I. A. C.; Ștefan Matei, M. N. I. T. Cluj-Napoca

I. S-a lucrat doar cu studenți ai Facultății de Litere - Filosofie și Istorie, secția Istorie, care și-au efectuat aici practica arheologică (de specialitate), condiționând astfel durata campaniilor arheologice anuale, perioada (luna iulie) și zona de cercetare respectiv marginile platoului - pentru a evita distrugerea recoltei.

La marginea unei parcele agricole aflată la 110 m distanță vest de latura estică a platoului "Seliște" s-au deschis două secțiuni $S_1 = 30 \times 1,5$ m; $S_2 = 14 \times 2$ m și trei casete adiacente $C_1 = 3 \times 2$ m; $C_2 = 2 \times 1,5$ m și $C_3 = 5 \times 1,5$ m. Au rezultat următoarele complexe de locuire:

1) Locuință bordei sec. XI - XII orientată est-vest. Pornește de sub stratul feudal. Are formă patrulateră, cu colțuri rotunjite, cu pereții ușor oblici, rezultând o ușoară micșorare a dimensiunilor spre fund. Dimensiuni: la gaură $2,50 \times 2,80$ m; la fund $2,15 \times 2,30$ m. Pe latura vestică, la adâncimea de 2,10 m se găsea vatra dreptunghiulară ($1 \times 0,50$ m) rotunjită la colțuri, așezată pe un strat de pietre și fragmente de chirpici. Din jurul vetrei și de pe fundul locuinței s-au recuperat fragmente ceramice din sec. XI - XII.

2) Bordei, aceeași perioadă (sec. XI - XII), orientat nord-sud, având un cuptor în colțul nord-vestic. S-au degajat pereții circulari ai cuptorului și vatra. Pereții aveau grosime de 8 - 10 cm. În secțiune pereții erau concavi lățindu-se la bază și îngustându-se în partea superioară. Vatra, circulară avea un diametru de 1,40 m și se găsea la 1,60 m adâncime. Cuptorul a fost scobit în colțul nord-estic al locuinței. Locuința are dimensiunile $4,20 - 2,20$ m adâncindu-se până la 2 m față de nivelul actual. Sub podeaua locuinței în jumătatea sudică a sa, se afla o groapă de provizii puțin concavă în secțiune, circular ovală cu axele $1,60 \times 1,70$ m, coborând până la adâncimea de 2,65 m (0,65 m sub podeaua locuinței). Ceramica fragmentară datează complexul.

3) Groapă de provizii sec. III - IV. De formă concavă (butoi), cu diametrul la gură și fund de aproximativ 1,80 m, diametrul maxim (pe centrul înălțimii) 2,10 m. Pe fundul gropii, în zona sudică se află un craniu de animal (câine?) foarte distrus și fragmente ceramice cenușii lucrate la roată. În extremitatea opusă un maxilar de animal mare. Din umplutura gropii au rezultat două bucăți fragmentate de mozaic roman în formă de pișcot. Adâncimea gropii -2,80 - 3 m de la nivelul de călcare actual, aproximativ 1 m adâncimea propriuzisă.

4) Șanț cu fund albiat, adânc de 0,20 m, traversând oblic S_1 , având adiacent pe latura vestică a secțiunii o groapă ovală de stâlp cu diametrul de 0,50 - 0,60 m și adâncă cu 15 - 20 cm mai mult decât șanțul. Din umplură, fragmente ceramice mărunte cenușii, la roată, din sec. III - IV.

5) Două locuințe din feudalismul dezvoltat (sec. XVII - XVIII), din care, una mare, patrulateră, cu dimensiunile $4,80 \times 3,50$ m. Ele au distrus complexe mai vechi din zonă. Spre sfârșitul campaniei de cercetare sub locuința mare au apărut urmele a două gropi din sec. XI - XII, timpul limitat nemaipermitând cercetarea lor integrală.

II. a) După trei campanii de cercetare se poate constata că platoul "Seliște", de mari dimensiuni, a cunoscut zonal mai multe perioade de locuire, unele suprapunându-se parțial și întinzându-se din preistorie și până în feudalism. Zona cercetării în cele trei campanii de săpături cuprinde așezări din primul mileniu p. Chr. și din feudalism (timpuriu și dezvoltat) începând să se delimiteze zona de maximă locuire feudală de restul platoului; cercetările viitoare urmând să permită repartizarea geografică și cronologică a urmelor de locuire din punctul "Seliște".

b) Împreună cu localnicul Kalciov Constantin (absolvent al Facultății de Istorie de la Sofia - Bulgaria) s-au efectuat periegeze în zona Sânnicolaul Mare - Dudeștii Vechi. Obiectivele depistate au fost integrate repertoriului arheologic al zonei, cuprinzând 81 de puncte arheologice descoperite în peste zece ani de cercetări de teren, de către susnumitul Kalciov Constantin, repertoriu ce urmează a fi publicat.

În sectorul D, secțiunile S I și S II au fost prelungite cu câte 25 m, cele două secțiuni magistrale ajungând la 197 m lungime. Cel mai bine reprezentat a fost nivelul medieval de locuire prin apariția unor complexe arheologice datând din secolele XIV - XVI.

Au fost cercetate patru locuințe medievale din sec. XVI suprapuse două câte două (L_{21A,B} și L_{22A,B}). Este vorba de locuințe care, după ce au fost distruse, au fost reconstruite pe aceeași vatră. Faza mai nouă de construcție se deosebește prin situația stratigrafică, prin caracteristicile materialului ceramic și prin apariția fragmentelor de cahle. Locuințele aveau în apropiere gropi adânci din care s-a scos argilă pentru amenajarea construcțiilor iar apoi în ele au fost aruncate resturile menajere. Lângă locuința L_{22A} au fost surprinse rămășițele vetrei de foc, probabil anexă gospodărească a locuinței din apropiere. Vatra era deservită de o groapă în a cărei umplutură era multă cenușă și numeroase fragmente ceramice. Această groapă (G_{25A}) a fost săpată pe locul alteia mai vechi (G_{25B}) datând din sec. XIV - XV, după cum arată fragmentele de vase gulerate aflate în conținutul său.

Detaliile de construcție și amenajarea spațiului locuințelor constituie elemente noi în vederea stabilirii unei tipologii a locuințelor medievale și, împreună cu materialul arheologic descoperit, contribuie la cunoașterea nivelului de dezvoltare atins de așezare spre sfârșitul existenței sale. Având în vedere că locuințele descoperite în anul 1997 ca și locuința L₁₇ dezvelită în anul precedent sunt singurele locuințe medievale târzii cercetate până în prezent în muzeul sătesc din Crișana, investigarea lor reprezintă doar un început de drum într-un domeniu mai puțin investigat de arheologii medievști din nord-vestul țării.

85. SCHELA CLADOVEI, jud. Mehedinți; Vasile Boroneanț, MIAMB; Ion Stânga, Sorina Matcă, Muzeul Regiunii Porțile de Fier Drobeta Turnu Severin; Clive Bonsal, Universitatea din Edinburgh; L. Bartosiewicz, Muzeul Național din Budapesta

S-au desfășurat, în continuare, cercetări în locuirea multistratigrafică de la Schela Cladovei, împreună cu colegii de la Universitatea din Edinburgh, pe baza acordului de colaborare romano-britanic.

S-au desfășurat lucrări în teren și laborator.

În teren s-a continuat adâncirea săpăturii în carourile 8 - 10 din caseta VI, începute în 1996 pentru a lămurii problemele privind neoliticul, urmând ca cele privind epipaleoliticul (mezoliticul) să fie rezolvate în anul 1998.

Au fost identificate două locuințe, una dacică care pătrunde în stratul neolitic și alta din neolitic. Cea dacică a fost parțial dezvelită în săpăturile din 1982 iar cea din neolitic a fost distrusă de apele fluviului prin erodare de mal. În groapa dacică au fost găsite fragmente ceramice și un vas. După puținul material găsit credem că a fost folosită o scurtă perioadă de timp.

Din locuința neolitică și din stratul de cultură provin multe materiale ceramice, unelte de os și de silex. Dintre fragmentele ceramice unele sunt pictate cu negru-brun cu motive, în rețea sau liniare, specifice culturii Starčevo-Criș - etapa mijlocie. Altele din categoria olăriei comune sunt ornamentate cu unghia, cu alveole, incizate în rețea cu linii, adâncituri sau doar netezite. Materialul ceramic este însoțit de un interesant instrumentar de os, linguri, sule, spatule, etc., sau de silex în special gratoare și răzuitoare. În ce privește fauna, față de concluziile din anii trecuți, am putut constata că scoicile sunt mai numeroase în nivelul inferior de locuire ca urmare a unui consum mai intens.

S-a determinat și conturul jumătății de N-E al locuinței atelier de olar din neolitic dezvelită parțial în anii precedenți. Merită semnalat faptul că, în primăvara anului 1997 după creșterile de apă și erodarea stratului de prundiș, a fost identificat în bolovanii de râu rulat care cuprinde în alcătuirea sa nuclee de cuprită (oxid de cupru) care dă explicația prezenței în stratul de cultură neolitică Criș-Starčevo a unor fragmente de nuclee de mai mare sau mai mică dimensiune (între 2 - 7 cm diametru). Acestea analizate în laborator de către doamna Dana Cîrciumaru de la Institutul de Geologie aduc lumini noi despre cunoașterea și folosirea de către populația zonei, încă din neolitic, a proprietăților metalului cupru.

În laboratorul muzeului echipa britanică a prelevat din piesele de os prelucrate de om și din piesele de schelet uman sau de animal descoperite în anii anteriori probe pentru datarea locuirii de tip Schela Cladovei și în același scop și din săpăturile anterioare din așezările de la Icoana, Cuina Turcului, Ostrovul Mare, etc. Probele au intrat în analiză la laboratorul Universității din Oxford pentru a obține noi datări a acestor locuiri cu carbon radioactiv (C14) din colagenul asimilat natural în epocă. În paralel a fost studiat materialul faunistic, în special, a pieselor de schelet transformate în arme sau în unelte și utilizat de către locuitorii din siturile respective în epipaleolitic (mezolitic) și în neolitic, pentru determinarea speciilor din care provin.

În vederea stabilirii intensității de locuire, pentru diferite perioade istorice, a terasei numită "Deasupra satului", în zona ei centrală, în campania din anul 1997 s-au trasat două secțiuni, orientate est-vest: **SIVA** (20 x 1,50 m) care se interpune, pe același aliniament cu SIV/1994, între aceasta și secțiunea magistrală SII și **SIVB** (35 x 1,50 m), plasată în continuarea lui SIVB/1994, până la marginea terasei (a se vedea planul așezării, P1.1).

Identificarea unei gropi cu materiale Wietenberg în secțiunea **IVA**, carourile 3-4, a impus deschiderea unei casete (**caseta 1**, cu dimensiunile de 2,50 x 1,50 m) pe latura sudică a secțiunii, între metri 1,50 x 4, pentru dezvelirea integrală a acesteia.

De asemenea, în secțiunea **IVB** pentru cercetarea unor complexe arheologice sau vetre de foc, au fost deschise trei casete, una (**caseta 2**, în carourile 7-8, de 1,50 x 1 m) pe latura sudică a secțiunii, între metri 6,30 și 8, iar alte două pe latura nordică a acesteia: **caseta 3** (1,50 x 1 m, în carourile 7-8) între metri 8,50 x 10, iar **caseta 4** (3 x 2 m), spre capătul vestic al secțiunii (carourile 32-34), între metri 31-34.

În cele două secțiuni s-a pătruns în adâncime până la -0,90 m (SIVA) și respectiv -0,70 m în SIVB, la care apare stratul de pământ galben-argilos, steril din punct de vedere arheologic. Doar în cazul unor complexe (C1, C2 și C5) stratul de cultură se adâncește până la -1,30, -1,36 și respectiv -1,44 m.

Situația stratigrafică în zona investigată se prezintă în felul următor:

- Secțiunea **SIVA**: **0-0,25** m strat de pământ de culoare neagră-cenușie, deranjat de lucrările agricole; **0,25-0,50** m strat de pământ de culoare negricioasă, pigmentat cu chirpici și material de construcție (mortar, țigle), nivel de epocă romană. În partea inferioară a acestui nivel, disparat, apar și materiale ceramice aparținând hallstatt-ului mijlociu (cultura Basarabi), precum și epocii Latene; între **0,50-0,8-0,90** m, pământ negricios-cenușiu reprezentând nivelul de epoca bronzului (cultura Wietenberg). La baza stratului de cultură din epoca bronzului apar, în poziție secundară, materiale ceramice eneolitice, s-a constatat o nuanță mai deschisă a pământului, de culoare gălbuie și de consistență lutoasă, având o grosime de 0,08-0,10 m și care aparține eneoliticului.

- Secțiunea **SIVB**: **0-0,25** m, strat de pământ vegetal de culoare neagră-cenușie, deranjat de lucrările agricole; **0,25-0,50** m, pământ negricios, nivel roman. La baza acestui nivel, în unele carouri, apar dispersate materiale ceramice aparținând bronzului târziu și hallstatt-ului; **0,50-0,70/0,75** m, pământ negricios-cenușiu, nivel de epoca bronzului (cultura Wietenberg). La baza nivelului de cultură caracteristic epocii bronzului, între metri 0-11,10 pământul prezintă o culoare cenușiu-gălbuie, de consistență lutoasă, caracteristic nivelului eneolitic.

Complexele.

În cele două secțiuni deschise (SIVA și SIVB) au apărut cinci complexe arheologice, a căror trăsături, componentă și importanță o vom prezenta succint:

a) **Complexul 1** este reprezentat de o groapă cu profilul sub forma unei pungi, având pereții ușor oblici și fundul arcuit. Ea pornește din stratul de cultură aparținând epocii bronzului (cultura Wietenberg) și coboară în pământul steril, argilos până la -1,30 m. Groapa conținea un bogat și variat material arheologic, de o deosebită valoare științifică, constând din ceramică, în cadrul căreia predomină cea de factură fină, bogat ornamentată, greutăți de lut, unelte din piatră și din os (seceră, prăsele de cuțit). Semnalăm descoperirea unei cești care păstra în interior un bulgăre mare de ocră, utilizat probabil ca și colorant. Semnalăm și faptul că ceașca a fost descoperită cu gura în jos. În partea inferioară a cavității a fost semnalată o pigmentație de cărbune și fragmente de chirpic.

Materialele din complex, pe baza analogiilor ce se pot stabili, aparțin fazei a III-a, clasice, a culturii Wietenberg, cu un posibil început spre finalul etapei precedente (II).

b) **Complexul 2** este reprezentat de o groapă eneolitică ce aparține orizontului cultural, cu torți pastilate de tip Băile Herculane-Cheile Turzii-Huniadyhalom. Inventarul acestui complex constă din materiale ceramice caracteristice, silixuri și o râșniță de piatră. Fragmente ceramice de aceeași factură apar, într-o frecvență mai scăzută și în jurul complexului, în nivelul de cultură caracteristic perioadei eneolitice. Descoperirea, înșolită, prezintă o importanță deosebită, deoarece, până în prezent, este primul complex de acest gen cunoscut în bazinul mijlociu al văii Mureșului, aparținând unui orizont cultural eneolitic (Băile Herculane-Cheile Turzii-Huniadyhalom). El își găsește bune analogii la complexul asemănător, descoperit în așezarea de la Caransebeș-Balta Sărată, iar pentru materialul ceramic și la Băile Herculane-Peștera hoților și Cheile Turzii.

c) **Complexul 3**. Groapă de formă circular-rotundă, material ceramic întreg (strachină bitronconică, vas mic globular cu proeminențe perforate dublu, vertical) sau fragmentar (străchini, boluri, vas-strecurătoare) și o lamă de cuțit din bronz. Componenta și modul de așezare a inventarului în complex, apreciem că îi poate atribui acestuia un caracter aparte, cultic sau ritual. Sub aspect cronologic, complexul descoperit aparține bronzului târziu, unui orizont post-Noua puțin cunoscut în prezent (Ha. A1).

d) **Complexul 4** este reprezentat de o albiere oval-alungită cu un material ceramic, fragmentar, specific sec. VII și începutului celui următor (VIII).

e) **Complexul 5** îi reprezintă o locuință surprinsă parțial în SIVB (carourile 12-14) și dezvelită doar în secțiune, având profilul piriform, cuptorit. Ea poate fi încadrată pe baza materialului ceramic în bronzul târziu (Ha. A2).

Semnalăm, de asemenea, și descoperirea în SIVB (carourile 8-9), la -0,30 m adâncime a unei vetre de foc, conturată în profilul nordic al secțiunii, pe care a fost surprins fragmentul unui altar portabil din lut, caracteristic culturii Wietenberg.

Concluzionând, apreciem că cercetările din campania 1997 completează, în mod fericit, cunoștințele noastre referitoare la intensitatea și durata locuirii acestui sit arheologic, prin includerea unor noi etape istorice (eneolitic, bronz târziu/Ha.A și prefeudal - sec. VII-VIII). În egală măsură, investigația din anul 1997 a diversificat și paleta descoperirilor aparținătoare epocii bronzului propriu-zise (componenta variată a materialelor complexului C1 atribuit culturii Wietenberg, care oferă elemente de datare suplimentare).

87. SIBIU - BISERICA AZILULUI, jud. Sibiu; Petre Munteanu Beșliu, Muzeul Brukenthal Sibiu

La sfârșitul anului 1997 și începutul acestuia, am reluat cercetarea arheologică a interiorului Bisericii Azilului din Sibiu în scopul finalizării proiectului de restaurare.

Având șansa de a atinge adâncimea de trei metri, fără a fi deranjați de apă, am atins un nivel de înmormântare în care morții au fost depuși direct în gropi înguste, rotunjite la capătul de vest. Nivelul de înmormântare menționat a suprapus urmele unei construcții de lemn, a cărei masivitate este ilustrată de dimensiunile stâlpului recuperat.

Din stratul de incendiere a construcției de lemn, au fost recuperate fragmente ceramice aparținând unei categorii mai puțin cunoscute în ceramica medievală din Transilvania.

88. STELNICA - "GRĂDIȘTEA MARE", jud. Ialomița; Nicolae Conovici, IAB; Gheorghe Matei, MJ Ialomița

S-a continuat cercetarea în zona estică a necropolei, prin epuizarea unor secțiuni deschise anul trecut (S. XV-1 și S. XIV-1, de fapt prelungiri spre vest ale unor secțiuni mai vechi) și prin deschiderea altor prelungiri de secțiuni (XIII - XI).

Vestigii medievale și moderne

Și în acest an au continuat să apară complexe de locuire și gospodărești, în special în partea de est a săpăturilor. De asemenea, au apărut și două morminte medievale, dintre care, numai unul (M.204) a fost cercetat, iar al doilea (M.220) a fost lăsat pentru anul următor.

Necropola getică

Au fost descoperite 21 morminte getice și două gropi aparținând aceleiași perioade cu necropola, sărace în materiale. Mormintele aparțin celor trei categorii obișnuite: morminte de inhumăție - 12, morminte de incinerăție în urnă - 4, morminte de incinerăție cu groapă alungită și osemintele depuse pe sol - 5. Pe ansamblul necropolei, din 215 morminte getice, 106 sunt de inhumăție, 65 de incinerăție cu urnă și 44 de incinerăție cu osemintele depuse pe sol.

Mormintele de inhumăție

Scheletele acestei categorii de morminte aparțin ambelor sexe și tuturor categoriilor de vârstă. Unele dintre ele erau deranjate de complexe medievale sau moderne: M.203, 211, 214, 215, iar un mormânt de copil (infans I) a fost distrus de lucrători (M.213). 7 morminte aparținând unor femei sau fetițe aveau inventar sărac ce consta din fragmente de râșnite sau lespezi de piatră (6 cazuri), mici obiecte de bronz nedeterminate (3 cazuri), o brățară (M.206 - împreună cu o lespede și o piatră crestată), două fusaiole (M.209 cu lespede) sau două mărgelile (M.207).

Orientarea scheletelor era SSE-NNV (5 cazuri), SSV-NNE (2 cazuri), SE-NV (1 caz), S-N (1 caz), NV-SE (1 caz), SE-NV (1 caz) și unul neprecizat. Față de anii trecuți se constată o mai mare variabilitate a orientărilor, cu predominarea totuși a orientării SSE-NNV. Scheletele erau în decubit dorsal, cu brațele întinse (2), aduse pe abdomen (3), pe piept (1) sau una întinsă și alta îndoită pe piept sau abdomen (2). La unele morminte deranjate nu s-a putut stabili poziția mâinilor.

Mormintele de incinerăție

Trei din cele patru morminte de incinerăție cu urnă au apărut în partea estică a săpăturii și unul singur în partea vestică. M.218 era deranjat de arătură în așa măsură încât nu s-a mai putut stabili tipul de vas care i-a servit drept urnă. M.200 avea urna reprezentată de un vas clopot, iar capacul de fragmente de borcan, ambele lucrute cu mâna. Nu avea alt inventar. Același tip de vas a servit drept urnă și pentru M.212, acoperit însă de un castron lucrat cu mâna. M.208 avea un vas pântecos drept urnă și era acoperit cu fragmente ceramice; el mai conținea, printre oasele calcinate, un ghioc mic, 4 mărgelile din sticlă și resturile unui obiect de bronz, toate trecute prin focul rugului.

Mormintele de incinerare cu osemintele depuse pe sol și groapă alungită au apărut toate în partea estică a săpăturii. M.199 și 219 erau orientate SSV-NNE, iar celelalte trei SSE-NNV. M.219 era deranjat de un mormânt medieval și din el nu s-au recuperat decât oase calcinate și fragmente dintr-un vas lucrat cu mâna, deșeu de ofrandă. În schimb, celelalte morminte aveau un mobilier relativ bogat. M.199 conținea trei vase de ofrandă: o amforă de Heraclea Pontica ștampilată (mijlocul sec. IV a. Chr.), o amforă și o lekane locale lucrate la roată; printre oasele calcinate s-au găsit un cuțit mic de fier și două vârfuri de săgeți. El aparținea unui bărbat. M.205 (de femeie) conținea un bol lucrat la roată, așezat peste oasele calcinate, iar printre oase sau lângă ele, au apărut o lespede de piatră, o brătară cu nodozități și o fibulă fragmentară din bronz, un obiect de fier (cuțit ?) și mai multe mărgelile, toate trecute prin foc. M.210 (de femeie) avea două vase de ofrandă - un vas înalt cu două torți, lucrat cu mâna și o lekane lucrată la roată; printre oase au ieșit mai multe mărgelile din sticlă și os, o brătară cu proeminențe din bronz în stare foarte bună, o altă brătară fragmentară, o fibulă tot fragmentară, o verigă de bronz cu proeminențe, un cuțitaș din fier și o piatră de râșniță. M.217 (tot de femeie) nu avea vase de ofrandă; pe fundul gropii se afla o lespede de piatră sub care a apărut un bulgăre mic de ocră roșu; printre oase au apărut un briceag din fier și un obiect fragmentar din tablă de bronz.

Gropile getice

Sunt de formă cilindrică în număr de două: Gr. 79, situată în apropierea M.210 (incinerare cu groapă alungită) și Gr. 81 în apropierea M.196 și 198 (de inhumare). Ele nu conțineau materiale caracteristice, ci doar cenușă și pământ. Datarea lor s-a făcut datorită poziției lor stratigrafice.

Complexele Coslogeni

În campania din 1997 au apărut două complexe mai importante aparținând acestei culturi. Este vorba mai întâi de un cenușar, conținând numeroase fragmente ceramice, vase parțial întregibile, pietre, oase de animale și umane (inclusiv resturi din patru crani) și turte de lut descoperite în carourile 13 - 16 ale S.XIII-XV în cadrul unei zone cu multă cenușă nedelimitată. Al doilea complex este Gr. 82, apărută în S.XII, c.5-6. La partea superioară conținea numeroase oase de animale; mai jos, turte de lut ars ca niște cărămizi, cioburi de vase mari cu pereții groși și cioburi obișnuite, câteva oase calcinate, cărbune. Aceasta se cuptește spre bază. Pe centrul gropii a apărut o carapace de broască țestoasă. Alte aglomerări de cioburi Coslogeni au apărut în S.XIII, c.3-4 și 6.

Descoperiri neolitice

Fragmente ceramice neolitice purtate au apărut în mai multe secțiuni, amestecate cu cioburi getice. O aglomerare cu mai multe cioburi cu barbotină a apărut deasupra solului viu în S.XV. În S.XII, c.6, la - 0,70 - 0,80 m a ieșit un vas mare, parțial întregibil, decorat cu barbotină împreună cu alte fragmente ceramice Boian și o râșniță fragmentară. Ele constituie, probabil, elemente ale unui complex de locuire deranjat.

89. SUCEAG, jud. Cluj; Coriolan Opreanu, Sorin Cociș, IAIA Cluj-Napoca

În 1997 au continuat cercetările în așezarea din epoca migrațiilor de la Suceag. În apropierea zonei săpate în anii anteriori au fost investigate trei noi suprafețe: A₁₁ de 8,40 x 4,50 mp; A₁₂ de 7 x 4 mp; A₁₃ de 5 x 4 mp.

Trebuie remarcat încă de la început, că spre deosebire de campaniile anterioare, suprafața săpată în 1997 a fost mult mai săracă în depuneri arheologice consistente și în material arheologic. Situația este surprinzătoare, ținând cont de bogăția de material a zonei din imediata apropiere, cercetată anterior.

Stratigrafia pereților casetelor se prezintă la fel ca în campaniile anterioare: un prim nivel de locuire imediat deasupra humusului antic, ce începe în primele decenii ale secolului II p. Chr., suprapus de un strat de locuire mai consistent databil în a doua jumătate a secolului IV și în secolul V p. Chr.

În casele A₁₁ și A₁₂ a fost identificată o construcție de suprafață patrulateră, cu dimensiuni de circa 5 x 6 mp. Colțurile aveau stâlpi masivi de lemn, iar pereții erau de chirpic. În interior nu exista o podea amenajată sau vreo instalație de foc. Materialul arheologic a fost sărăcăcios, constând în general din ceramică. Pe baza ei datarea probabilă este sfârșitul secolului IV p. Chr.

Pare a fi mai degrabă vorba despre o anexă gospodărească decât despre o locuință. Chirpicul ars, cimentat, scurs în gropile stâlpilor de lemn din colțuri, demonstrează că această construcție a fost incendiată. În afara ei, în strat, a fost descoperită o fibulă de bronz în formă de arbaletă, cu portagrafă tubulară deschisă, databilă în a doua jumătate a secolului IV p. Chr. Tot în strat, în caseta A₁₁ a apărut un fragment dintr-un pieptene de os cu două rânduri de dinți și vârful tăiat (deșeu) al unui corn de căprior.

În suprafața A₁₃ a fost descoperit un cuptor-pietrar în formă de potcoavă ce aparținea unei locuințe, al cărei plan n-a putut fi reconstituit. Pe baza ceramicii descoperite în apropiere, cuptorul aparținea, probabil, unei alte etape cronologice a așezării, cea a secolelor VII - VIII p. Chr., care a fost bine conturată în campania din 1994.

I. BISERICA "SFÂNTUL ILIE"

Mircea D. Matei, Universitatea "Valahia" Târgoviște; Paraschiva V. Batariuc, Muzeul Național al Bucovinei Suceava

În vara anului 1997 la Biserica fostei mănăstiri "Sfântul Ilie" de lângă Suceava, ctitorie din anul 1488 a voievodului Ștefan cel Mare, au fost inițiate cercetări arheologice, cerute de arhitectul proiectant, în cadrul lucrărilor de restaurare.

Au fost trasate trei secțiuni SI, perpendiculară pe contraforturi de la absida de sud a naosului; SII, paralel cu zidul de sud ? și SIII, în colțul de sud-vest al bisericii.

În toate cele trei secțiuni au fost descoperite 14 morminte; 10 gropi simple și 4 cavouri de cărămidă, lipsite de inventar.

În SII, paralel cu zidul bisericii actuale, la adâncimea de 0,95 m față de nivelul actual de călcare a apărut un zid lucrat din lespezi de piatră legate cu mortar de foarte bună calitate, zid cu grosimea de 1,92 m. În pământul de umplură au fost descoperite numeroase fragmente de mici dimensiuni de frescă, cât și fragmente de discuri decorative de tip "ciupercă", smălțuite în galben.

În SIII, a fost pus în evidență, în zona de S-V a bisericii, un strat cu grosimea de 0,30 m, cu fragmente de mortar, frescă de mici dimensiuni, fragmente ceramice și fragmente de discuri smălțuite.

Prezența acestui strat de mortar, frescă și elemente ceramice, cât mai ales a zidului de pe latura de sud, paralel cu biserica actuală ne fac să avansăm ipoteza existenței aici a unei biserici de zid, decorată cu discuri smălțuite și acoperită cu pictură, anterioară ctitoriei ștefanieni care a fost demantelată și, apoi, pe locul ei a fost construit lăcașul din anul 1488.

II. MIRĂUȚI - BISERICA "SFÂNTUL GHEORGHE"

Mircea D. Matei, Universitatea "Valahia" Târgoviște; Paraschiva V. Batariuc, Muzeul Național al Bucovinei Suceava

Cercetarea arheologică din anul 1997 a reușit să marcheze, pe parcursul a două etape distincte, finalizarea lucrărilor începute în anul 1992, odată cu deschiderea șantierului de restaurare finanțat de Ministerul Culturii - Direcția Monumentelor Istorice.

Faze ale execuției proiectului de restaurare, privind realizarea unor structuri de consolidare sub nivelul pardoselii, au permis extinderea cercetării arheologice atât în pronaosul cât și în naosul Bisericii "Sfântul Gheorghe" - Mirăuți - de la Suceava.

În prima etapă - aprilie 1997 - a fost cercetat un sector de formă dreptunghiulară în plan (5,40 x 1,40 m), lipit de peretele nordic al pronaosului, în perimetru! căruia au fost descoperite două morminte nederanjate (M16 și M20), un mormânt, secționat pe toată lungimea lui de fundația aparținând ultimei faze de construcție a bisericii (M19) și resturi de rămășițe pământești reînchinate aparținând probabil, unui număr inițial de trei morminte: M17, M18 și M21.

În a doua etapă - septembrie 1997 - cercetările au continuat în naosul bisericii, prilej cu care au fost consemnate următoarele descoperiri:

1. Mormântul cu numărul 22 - cavou din cărămidă arsă, cu bolta spartă în vechime, probabil la data încastrării lui parțiale în zidăria stâlpilor care susțin arcadele peretelui despărțitor dintre pronaos și naos.

2. Siciul, rămășițele pământești și piesele de inventar ale unui mormânt somptuos (M21), a cărui existență a fost reperată încă din anul 1992, cu prilejul debutului lucrărilor de restaurare și cercetare arheologică.

3. Absida altarului vechii biserici, datând de la sfârșitul secolului al XIV-lea, demantelată, probabil, la data debutului fazei de (re)construcție din secolul al XVII-lea, precum și rămășițele pământești reînchinate ale unui mormânt - al 23-lea - care, inițial, a corespuns necropolei exterioare aparținând bisericii de la sfârșitul secolului al XIV-lea.

91. SUCIDAVA-CELEI, CORABIA, jud. Olt; Petre Gherghe, Universitatea Craiova; Lucian Amon, Fl. Bâciu, MI Corabia

În vara anului 1996, conform planificării, trebuiau începute cercetările în capătul de sud al secțiunii SI/1994. Pentru aceasta a fost prelungită secțiunea amintită în direcția sud (de la caroul 11 până la 27) cu încă 32 m lungime. Au fost investigate nivelurile medievale și paleobizantine.

În campania arheologică din 1997 cercetările au fost continuate în nivelul roman târziu. Săpăturile s-au efectuat pentru prima dată, numai cu studenții anului I de la Facultatea de Litere și Istorie, secția Istorie.

Dintre rezultatele obținute în cei doi ani menționăm:

În nivelul paleobizantin, (care aparține secolelor V-VI 498/535-600), o locuință (L1/1996) și trei monede diferite din care M1/1996 din argint, iar M2 și M3/1996 din bronz, deși ilizibile, atribuite (după contextul stratigrafia și dimensiunile modulului) perioadei, circa 498/535-600. În nivelul de locuire roman târziu datat 367/369-377/382, s-au descoperit două locuințe (L2 și L3/1996), o monedă ilizibilă din bronz (M4/1996), cinci gropi menajere de dimensiuni relativ mici din inventarul cărora am remarcat o amforă romană lucrată dintr-o pastă fină de culoare castanie, cu torți groase și scurte. Lungimea totală 0,56 m. Acestea i se mai alătură, pe lângă obiecte de probă și gospodărești, piroane, fragmente de sticlă, și un număr de șase ștampile cu siglele unor unități militare (din care una imprimată pe o cărămidă, iar celelalte cinci pe țigle).

În campania viitoare (1998) vor fi continuate cercetările arheologice în nivelul roman timpuriu și dacă va fi posibil în cele două nivele dacice identificate stratigrafic în capătul de nord al secțiunii SI/1994.

92. SUPLACU DE BARCĂU, „CORĂU”, jud. Bihor; Doina Ignat, Muzeul Țării Crișurilor Oradea

Așezarea neolitică de la Suplacu de Barcău este, deocamdată, prima și unica așezare cercetată exhaustiv în jud. Bihor, permițând astfel o cunoaștere aprofundată a structurilor și dinamicii evoluției unui grup cultural bine individualizat în cadrul descoperirilor contemporane și cvasicontemporane cu acesta, pe care l-am denumit Grupul Suplacu de Barcău.

Grupul cultural Suplacu de Barcău evoluează pe un fond neolitic local, cu ceramică pictată, cunoscut în nord-vestul României în numeroase stațiuni: Oradea-Salca, Sântandrei, Săcuieni, Vadu Crișului - Peștera Devent, Vărzari constituind fondul genetic al eneoliticului din acest areal geografic.

Au fost precizate, în linii generale, conținutul culturii, periodizarea internă, aria de răspândire și legăturile cu culturile învecinate.

Sintetizând datele științifice obținute prin această cercetare remarcăm următoarele:

- Au fost identificate patru tipuri de locuințe care dovedesc o bună cunoaștere a condițiilor geografice ale zonei, dar și o tehnică de construcție a unor locuințe solide, durabile;

- Așezarea de la Suplacu de Barcău este, în stadiul actual al cercetărilor, prima așezare de pe teritoriul României, dar și din zonele învecinate, specializată în prelucrarea uneltelor din piatră șlefuită, destinate nu numai necesităților acestei comunități și schimbului cu alte așezări învecinate care au fost identificate pe parcursul cercetărilor noastre.

- Atelierul de prelucrare a pietrei prin șlefuire ne permite să reconstituim tehnici și metode necunoscute până la această dată, dovedind că acest meșteșug necesita cunoștințe deosebite privitoare la calitățile rocilor folosite și adaptarea lor la diferite tipuri de unelte.

- Tipologia acestor unelte din piatră șlefuită, impusă din rațiuni de clasificare a numeroaselor piese descrise, rămâne valabilă și pentru ordonarea unor piese similare descoperite în alte stațiuni neolitice.

- Ceramica - fosila directoare - și pentru epoca neolitică a fost clasificată tipologic, stilistic și statistic astfel încât descoperirile viitoare să poată fi încadrate cu ușurință în tabele sinoptice, destinate unor studii comparative și de sinteză.

- *Așezările aparținând grupului Suplac (Tășad, Suplacu de Barcău) au atestat pentru prima dată practicarea incinerăției ca rit de înmormântare, necunoscut până atunci în orizont neolitic pe teritoriul României.*

Ulterior, noi descoperiri care se înscriu în aria de răspândire a grupului Suplac (unele chiar anterioare) au întărit dovada că și în nord-vestul României acest rit funerar datează încă din epoca neolitică.

Contribuțiile acestor cercetări la cunoașterea evoluției comunităților umane în epoca neo-eneolitică din nord-vestul României încep să fie puse în valoare de descoperirile arheologice din numeroase stațiuni în curs de cercetare, care se înscriu în același orizont cultural.

93. ȘEUȘA - "LA CĂRAREA MORII", com. Ciugud, jud. Alba; Iuliu Paul, Marius Ciută, Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia

Cea de a doua campanie a săpăturilor arheologice din cadrul șantierului de salvare de la Șeușa, desfășurată în perioada 16 iunie - 7 iulie 1997, și-a propus să continue și să finalizeze obiectivele începute în campania anterioară, la acestea adăugându-se altele noi. Astfel, într-o primă fază s-a continuat adâncirea în tronsoanele T_{III} și T_{IV}, pentru a se ajunge la stratul steril arheologic și a se realiza un profil stratigrafic complet al sitului.

Un alt obiectiv a fost acela de a surprinde extinderea așezării neolitice timpurii (Starčevo - Criș) în cuprinsul stațiunii, îndeosebi "în adâncime", în zona rămasă neafectată de cariera de bentonită. În acest scop, a fost executată o secțiune perpendiculară pe tronsonul T_I, (S_I/1997). S-a continuat, și dezvelirea casetei C_{II}/1996 - 7 x 2 m, rămasă neterminată (devenind astfel C_{II}/1996-1997), în vederea demontării

locuinței romane și a atingerii nivelului neolitic timpuriu care se dovedea a fi cel mai consistent în această zonă.

I. Tronsoanele T_{III} și T_{IV}

Deși mai complexă, situația stratigrafică surprinsă în aceste două tronsoane - ele fiind de altfel și cele mai relevante, grosimea stratului de cultură de aici depășind 2 metri - nu modifică succesiunea culturală stabilită în campania anterioară, aceasta fiind după cum urmează:

- 0 - 0,30 m - stratul vegetal, de culoare brună închisă, conținând, în amestec, materiale arheologice atribuite evului mediu, precum și epocii romane sau postromane.

- 0,30 - 0,70 (0,80) m - strat de culoare cenușie deschisă, pe alocuri cu urme de construcții și de arsuri puternice aparținând epocii romane (probabil o villa rustica).

- 0,70 (0,80) - 1,20 (1,30) m - strat de culoare cenușie, pe alocuri brun - cenușie închisă, aparținând epocii Latène (dacice), în cadrul căruia, ca și anul trecut, apare și ceramică de factură celtică lucrată la roată.

- 1,20 - 1,40 m - strat de culoare neagră cu aspect mătăros - sfărâmicos, aparținând unei faze mai târzii a complexului cultural Starčevo - Criș (Criș - Körös).

- 1,40 - 1,80 m - strat de culoare neagră, cu aspect sfărâmicos, aparținând unei faze timpurii a complexului amintit, corespunzând orizontului Protosesklo. În partea superioară a acestui nivel, materialele sunt destul de rare, uneori fiind dificil de surprins clar delimitarea de nivelul superior (uneori apar și materiale în amestec, îngreunând diferențierea celor două niveluri).

Singurele complexe conturate, au fost șase gropi, după cum urmează:

- G₁, G₂ și G₅ - aparțin epocii dacice.

- G₃ și G₄ - aparțin epocii bronzului.

- G₆ - străpunge toate straturile inferioare, inclusiv sterilul, până la adâncimea de 2,30 m. Ea aparține epocii romane.

II. S_I/1997

Secțiunea S_I/1997 (10 x 2 m) a fost executată perpendicular pe tronsonul T_I, în dreptul carourilor 13 - 14 (metrii 27 - 29), fiind orientată nord-vest - sud-est. Plasarea ei în această zonă se explică prin încercarea de urmărire a extinderii așezării (sau așezărilor) Starčevo - Criș.

Stratigrafia se prezintă astfel:

- 0 - 0,25 m - strat vegetal, de culoare neagră cenușie, cu aspect sfărâmicos (datorat lucrărilor agricole) conținând materiale ceramice medievale și romane.

- 0,25 - 0,50 m - strat cenușiu închis în care predomină materialele ceramice aparținând culturii Wietenberg.

- 0,50 - 0,80 m - strat negru sfărâmicos, cu multe inserții de culoare albă (bentonita), aparținând culturii Starčevo - Criș.

În jumătatea nordică a secțiunii, în carourile 2 și 3, de la adâncimea de 0,40 m s-a conturat un complex, cel mai probabil un bordei dezafectat aparținând culturii Wietenberg, în apropierea căruia, pornind de la același nivel, s-a conturat un șanț, orientat est-vest, care se adâncește până la 1,10 m, în formă de "U", conținând sporadic materiale ceramice Wietenberg.

O concluzie preliminară ar fi aceea că purtătorii acestei culturi au preferat partea mai înaltă a terasei pentru habitat și că locuirea lor a fost de relativ scurtă durată.

Materialul ceramic aparținând neoliticului timpuriu, destul de puțin și fragmentar, în general, material atipic, face dificilă încadrarea lui. Totuși, în acest stadiu, optăm pentru includerea lui într-o fază mai târzie a culturii Starčevo - Criș.

III. Caseta C_{II}/1996 - 1997

Caseta C_{II}/1996 (7 x 2 m) a fost continuată în acest an de la adâncimea de 0,50 m. Încă de la primul nivel s-a constatat existența unei locuințe romane surprinse deja în campania anterioară. Locuința, în anumite porțiuni, a străpuns nivelul de locuire dacic, ajungând până la adâncimea de aproximativ 1,10 m.

Între adâncimea de 0,80 și 1,20 (1,30) m se află nivelul ce conține materiale arheologice dacice, asociat cu fragmente cramice de factură celtică, lucrate la roată și grafitate.

Dacă în campania anterioară s-a bănuie (pe criterii tehnologice și tipologice) existența unui nivel Criș târziu (Starčevo - Criș - Körös), în acest an, el a fost confirmat, atât din punct de vedere stratigrafic, între 1,40 - 1,60 m, cât și tipologic - stilistic.

La adâncimea de 1,70 m, în stratul de culoare neagră, s-a constatat o amenajare din pietre și cioburi care s-a dovedit a fi o locuință "pe pat" de pietre, aparținând unei faze timpurii a complexului Starčevo - Criș, mai precis orizontului Protosesklo. Deoarece locuința părea a se continua sub profil, s-a deschis o nouă casetă - practic o prelungire a primei (CII), notată în consecință C_{II}bis/1997 (4 x 3 m), spre interior, pentru dezvelirea ei integrală. Locuința (L_I/1997), are o formă dreptunghiulară (doar colțul de sud-est al ei fiind într-o mică măsură distrus de prăbușirea taluzului), cu orientarea axei lungi pe direcția nord-est - sud-vest. Podeaua locuinței ar fi fost amenajată pe un strat de pietre mari de râu (10 - 15 cm diametru), suprapus de un alt strat de pietre similare, de dimensiuni mai mici, amestecate cu pietre sparte, care aveau ca liant bentonita.

Materialul arheologic descoperit este deosebit de bogat: ceramică, unelte de os (străpungătoare și spatule), unelte de piatră, așchii de obsidian și cuarțit, lame de silex "deshidratat", fragmente de rășnițe din gresie, fusaiole, fragmente de vatră, greutatea din lut ars, material osteologic, scoici etc. Analiza materialului ceramic, în principal, face posibilă încadrarea locuinței în fazele timpurii ale complexului Starčevo - Criș, mai precis orizontului de tip Protosesklo, pe baza analogiilor cu stațiunile de la Ocna Sibiului și Gura Baciului (Precriș I = Starčevo - Criș IC-IIA).

În stațiunea de la Șeușa - "La cărarea morii", datorită importanței realităților arheologice relevate, cercetarea va continua și în anii următori, trecându-se la dezvelirea unor suprafețe care să permită surprinderea complexelor de locuire, deja semnalate și, pe această bază, la posibilitatea studierii habitatului neolitic.

94. ȘIMLEU-SILVANIEI „CETATE”, jud. Sălaj; Horea Pop, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Zalău

Ocazionate și de importantul eveniment al Congresului Internațional al Frontierelor Romane organizat la Zalău în toamna anului 1997, săpăturile arheologice din punctul Cetate au constituit și obiectul uneia dintre excursiile pre Congres organizate în zilele de 30-31 august.

În acest sens și nu numai, au fost extinse cercetările privind fortificarea șeii de legătură a dealului cu restul Măgurii Șimleului. Dealul Cetate (cota 372 m) a fost fortificat în Latène-ul târziu dacic în mai multe rânduri.

Una din zonele fortificate a fost șaua amintită mai sus, ea fiind singura cale de acces spre mamelonul superior al dealului. Lată de 30 m și lungă de cca. 100 m, șaua de legătură (pl. 1) a fost prevăzută la sfârșitul sec. II - sec. I a. Chr. cu un șanț (șanț exterior - vezi planul) de dimensiuni modeste (adâncime max. 1 m, lărgime la gură 1,5 m, la fund 1 m) completat însă în spate de o construcție masivă din lemn și pământ, lată la bază de 8 m, realizată din cinci palisade simple paralele legate între ele cu bârne transversale. Stâlpii palisadelor, cu diametre de 0,15 - 0,4 m, erau situați unul lângă celălalt. Apreciem la 3,5 - 4 m înălțimea fațadei exterioare a construcției defensive descrise înainte deși, ulterior, urmele distruse prin incendiere ale ei au fost nivelate în scopul amenajării în spate, la o cotă mai înaltă totuși, a unei palisade complexe, probabil în ajunul războaielor daco-romane (pl. 1 șanț și palisadă interioară).

Această palisadă a fost prevăzută în față cu un șanț, albiat la fund, cu adâncimea de 1,8 m și lărgime la gură de 3,5 m. Deasupra acestuia, la o diferență de nivel de 5 m față de icul său, a fost amenajată, din două rânduri de palisade simple, o construcție, între pereții căreia au fost așezate și tasate pământul și sfărâmătura de piatră excavate din șanțul pomenit. Cele două palisade, situate la 4 m una de cealaltă erau prinse între ele cu bârne ale căror urme carbonizate au fost surprinse în săpătură.

Campania anului 1997 a vizat și reinvestigarea integrală a unei terase, situate la SV-ul șeii de legătură, printr-un sistem de casete late de 6 m întinse pe 19 m lungime. Sistemul de casete a surprins aproape integral urmele unei construcții de tip șopron de mari dimensiuni, cu cel puțin două faze de amenajare în a doua jumătate a sec. I p.Chr.

Funcționalitatea construcției amenajate la suprafață este dată de resturile unei intense activități de prelucrare a metalelor: zgură de fier sau bronz, deșeuri de tablă de fier sau bronz, arsură, cenușă, cuptoare (3), vetre de foc (3), gropi reziduale sau rituale (10), numeroase fragmente de creuzete și gresii pentru finisat piese sau pentru realizat tipare.

Descoperirea, în campania anului 1995, a unui rebut de turnare a unui denar de la M. Antonius sugerează ideea că atelierul a servit și activității de falsificare a monedei romane, probabil, utilizând un aliaj inferior din cupru și zinc.

Demnă de menționat este descoperirea, anul trecut, a unui tezaur de 54 denari romani din argint depuși într-o groapă mică (diametru 5 cm și adâncime 5 cm) practică în podina din prima fază a atelierului. Majoritatea denarilor sunt republicani, ultimul ca datare provenind de la împăratul Titus datând și această fază a atelierului cât și momentul îngropării monedelor, în preajma urcării pe tron a lui Decebal. Abia următoarea reamenajare a construcției va fi distrusă foarte probabil la războaiele daco-romane.

Campania anului 1997 a investigat prin 7 casete și 3 secțiuni 400 mp epuizând aproape integral sectorul **Șauă** a sitului arheologic Șimleu Silvaniei- Cetate.

Au fost investigate parțial sau integral 13 gropi (menajere, rituale), 3 vetre de foc, 3 cuptoare (menajere sau metalurgice), un bordei și atelierul metalurgic de pe terasa sud-vestică, cât și de asemenea cele două fortificații ce blocau calea de acces spre mamelonul superior al dealului.

Importanța cercetărilor arheologice efectuate în anul 1997 rezidă în precizările de ordin cronologic pe care le oferă elementelor de fortificare amintite cât și fazelor de amenajare și locuire din spatele acestor fortificații, care protejau acropola așezării dacice, dispusă pe terase amenajate pe văile de la baza dealului Cetate, așezare identificată ipotetic cu Dacidava pomenită de Ptolemeu.

S-a continuat investigarea necropolei din sec. III-IV p. Chr., săpătura începută acoperind o suprafață cu lungimea de 20 m și lățimea între 4,20 și 3 m, situată la est de colțul nord-estic al incintei exterioare din jurul bisericii, refăcută de Antonie Vodă din Popești (1669-1672). Cercetarea nu a fost încheiată.

S-a descoperit un mormânt de incinerare în urnă (oală lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă), din sec. IV p. Chr. Au apărut fragmente ceramice și de tegula romane din sec. II p. Chr. și un complex cu materiale de tranziție Latène și romane din sec. II p. Chr. Au fost descoperite complexe medievale: partea de vest a unei locuințe semiîngropate databilă în sec. XV-XVI, cu resturi ale unei sobe aparținând unei a doua etape de folosire, un pavaj din piatră de râu și un complex de gropi ulterioare locuinței și pavajului și anterioare contraforturilor zidului celei de a doua incinte.

96. TÂRGU FRUMOS - BAZA PĂTULE, jud. Iași; Nicolae Ursulescu, Vasile Cotiugă, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași; Dumitru Boghian, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava

A continuat investigarea **așezării Precucuteni III** în sectoarele A și D. În sectorul A (cu o suprafață de circa 1100 mp), care urmează a fi investigat integral, au fost săpate noi suprafețe în zona sudică, urmărindu-se, în continuare, traseul șanțului de îngrădire a așezării din prima etapă de locuire. Până în prezent, au fost dezveliți 19,5 m din traseul șanțului în acest sector, rezultând trei probleme mai importante. În primul rând, în casele E-G 17 s-a observat clar că peste fostul șanț de îngrădire a fost construită o locuință (tip colibă), tot în prima etapă de locuire. Deci și această etapă, care a lăsat cele mai puține urme în comparație cu celelalte două ulterioare, a avut de fapt două orizonturi succesive (subetape). Orizontul mai vechi (I A) este marcat de săparea șanțului de îngrădire. Aceasta explică de ce delimitarea sa la suprafața antică de săpare se face cu destulă dificultate. Timpul scurt de utilizare a șanțului este sugerat și de faptul că, în umplutura sa, materialele arheologice sunt extrem de rare, aproape inexistente, deci el nu a fost folosit pentru aruncarea deșeurilor (cu excepția părții de la suprafață, unde se observă o încercare de nivelare intenționată). Acesta a avut o durată scurtă de existență, fiind astupat cu același pământ gălbui-cafeniu extras la săpare. În al doilea rând, în acest an s-a observat că șanțul, după un traseu arcuit, urmărit pe aproape 14 m, avea capătul estic tăiat de o mare groapă (nr. 21). În schimb, la circa 0,5 m spre sud, începe un alt șanț, ceva mai îngust, pe care l-am putut urmări, până în prezent, pe aproape 6 m, fiind orientat VSV-ENE. Această mică întrerupere și schimbare parțială de traseu ne indică existența unei intrări în „capcană” („clește”), cele două capete fiind întrucâtva paralele. Din păcate, observații mai precise nu sunt posibile, datorită deranjării zonei de către groapa 21, săpată în a doua etapă de locuire. În al treilea rând, pe traseul noului tronson al șanțului s-a putut observa că pământul scos din șanț a fost format, spre nord, un mic val, care se mai păstrează, pe alocuri, pe o înălțime de circa 25-35 cm și pe o lățime maximă de 1,10 m. Și acest mic val a fost tăiat de groapa nr. 21, dar probabil, cea mai mare parte a lui a dispărut cu ocazia astupării șanțului. Probabil că pe acest val a existat, în timpul funcționării, și un grad (cu rol de palisadă), dar până acum nu am sesizat urmele sale. Șanțul avea un profil în formă de U, îngustat spre fund, cu marginile răsfrânte și pereții destul de abrupti. La gură avea o lărgime de 1 până la 1,25 m (îngustându-se spre bază până la 25 cm), iar adâncimea era de circa 0,90 m.

Locuința colibă (notată cu nr. 10 în planul general) reprezintă orizontul I B. Suprafața ei nu poate fi delimitată decât după răspândirile de fragmente ceramice, oase, puține lutuiei (inclusiv razele spărturi mozaicale de vatră), câteva piese litice și osteologice, fragmente de rășnițe și trei fragmente de idoli antropomorfi. În ceramica sa se remarcă în mod deosebit un fragment cu decor spiralic incizat, umplut cu puncte, care trimite fie spre neoliticul Transilvaniei, de influență vinciană, fie spre un posibil import Gulmenița (unde se cunosc asemenea decoruri, puse tot pe seama legăturilor cu Vința). Apar de asemenea, fragmente de vase-suport (inclusiv de tipul „horă”), ca și numeroase fragmente acoperite cu vopsea roșie crudă.

Groapa nr. 21 (săpată din orizontul II A, circa 1 m de la suprafața actuală; circa 0,65 m de la suprafața de călcare) a fost evident pentru scoaterea lutului. Avea o formă oval neregulată (la -1,50 m: 2,10 x 1,50 m), prezentând numeroase praguri și cotloniri în interior. A servit apoi ca groapă de deșeuri, dar se pare că umplerea ei s-a făcut destul de repede, prin aruncarea resturilor dintr-o locuință dezafectată. Are un material arheologic bogat, în care predomină oasele de animale domestice. Printre materialele descoperite aici se remarcă, în mod deosebit, o figurină de galinacee (l = 56 mm), cu bază ușor concavă, modelată extrem de realist, dintr-o pastă de bună calitate, nisipoasă, cu amestec de cioburi mărunț pisate; figurina a avut și o angobă, de culoare cafeniu deschis, care s-a desprins aproape în totalitate. Piesa este o nouă dovadă a influențelor sudice (din ariile Stoicani-Aldeni și Gulmenița incipientă), în faza târzie a culturii Precucuteni.

Săpătura din acest an ne-a confirmat că, în etapele a doua și a treia, locuirea din sectorul A, care este densă spre nord, se prezintă sporadică în zona fostului șanț din prima etapă. Explicația acestui fapt va

putea fi dată doar prin continuarea cercetărilor spre sud, dincolo de aleea betonată a bazei de recepție a cerealelor.

În sectorul D, de la marginea estică a terasei pe care este situată așezarea, a continuat dezvelirea **marii locuințe nr. 8**, cu platformă de lut, în parte pe structură de bârne. Din punct de vedere stratigrafic, ea se plasează în ultima etapă de locuire (III). Au fost stabilite laturile sudică, vestică și estică, urmând a mai fi cercetată doar partea nordică a locuinței (unde pare a se contura existența încă a unei camere). Axul lung al locuinței era NNV-SSE, bârnele podelei (cu diametrele de până la 30 cm) fiind orientate perpendicular pe ax. Structura de bârne a existat doar în partea centrală și sud-vestică a locuinței (unde a fost probabil și vatra). Lutuielile de pereți dovedesc, de asemenea, existența unui schelet lemnos masiv. La demontarea parțială a locuinței s-a scos o mare cantitate de materiale ceramice. Deosebit de interesante sunt niște turte de lut aplatizate, aproape circulare, care ar fi putut fi utilizate, eventual, ca suporturi pentru prelucrarea ceramicii. De asemenea, se remarcă mai multe fragmente ceramice care indică legături în aspectul Stoicani-Aldeni și în cultura Gulmenița.

Cu ocazia secționării complete a profilului nordic al S.V, la est de locuința nr. 8 au fost intersectate două noi gropi: una săpată din nivelul al III-lea (**Gr. 23**) și alta din nivelul al II-lea (**Gr. 24**).

Descoperirea cea mai importantă o reprezintă sesizarea **șanțului de îngrădire a așezării** din prima etapă de locuire și în sectorul D, cu același traseu ca în sectorul A. Șanțul a putut fi urmărit pe aproape 15 m, sub resturile locuințelor nr. 8 și 9. Se pare că traseul său continuă până la marginea terasei, pe încă aproximativ 20 m. Are aceeași adâncime, de circa 0,90-1 m, lățimea la gură fiind, pe alocuri, ceva mai mare (1,20-1,40 m). Și aici s-a observat că pământul a fost aruncat spre nord, formând probabil un mic val, actualmente abia sesizabil; probabil, cea mai mare parte a lui s-a scurs în șanț. După umplere, suprafața șanțului a fost nivelată, prin aruncarea a numeroase deșeuri, mai ales în etapa a doua de locuire. Ca urmare a tasării pământului în dreptul fostului șanț, resturile locuințelor nr. 8 și 9 prezentau, în această zonă, o ușoară alveolare.

În campania viitoare va continua atât cercetarea șanțului de îngrădire pentru stabilirea întregului traseu, cât și a zonei locuinței nr. 8, din sectorul D.

97. TEACA, BISERICA EVANGHELICĂ, jud. Bistrița-Năsăud; Daniela Marcu, SC Home Trade

SRL

Cercetările arheologice la Biserica evanghelică din Teaca s-au desfășurat în octombrie-noiembrie 1997, ca parte componentă a programului de investigații derulat în vederea întocmirii proiectului de restaurare a monumentului. Planul de săpătură, stabilit împreună cu echipa de proiectare, include 19 secțiuni, din care 13 în exterior și 5 în interior.

Planimetric, biserica din Teaca este o bazilică cu cor pătrat și absida închisă în trei laturi dintr-un octogon, turn în fațada de vest și o sacristie pe latura de nord a corului; navele laterale sunt despărțite de nava centrală prin câte trei stâlpi pe care se descarcă arcele "en panier" ale tribunelor și arcele ogivale ale colateralelor. În exterior este prevăzută cu mai multe contraforturi.

Cercetările arheologice au stabilit următoarea evoluție a monumentului:

- **etapa I:** bazilica împreună cu sacristia, inclusiv contraforturile. Fațada de vest a navei centrale era marcată printr-un rezalit care conținea probabil portalul, în prelungirea căruia s-a construit ulterior turnul. Din punct de vedere cronologic această etapă se situează în jurul anului 1400. Nu s-au identificat urme de construcții anterioare, ceea ce confirmă informația transmisă de tradiția orală conform căreia prima biserică a coloniștilor sași s-a aflat pe un alt amplasament.

- **etapa II:** adosarea turnului de vest; relațiile stratigrafice indică faptul că edificarea turnului a avut loc la puțină vreme după construirea bazilicii, probabil spre mijlocul sec. XV.

- **etapa III:** construirea unui zid de incintă cu traseu oval, la 10-11 m distanță de biserică, în cursul sec. XVI. Nu este exclus ca în partea de vest incinta să fi fost prevăzută cu un turn, dar această zonă nu se poate investiga din cauza șoselei.

- **etapa IV:** demolarea zidului de incintă (sec. XVIII) și refacerea absidei altarului, respectându-se traseul vechilor fundații (sec. XX).

Bazilica a fost construită din piatră de râu de dimensiuni mici și medii, legată cu mortar hidraulic foarte dur; limita dintre fundație și elevație este marcată printr-un decros exterior îngust, iar adâncimea fundațiilor față de nivelul de călcare din prima etapă a fost de aproximativ 1,40 m. Stâlpii care despart navele sunt așezați pe fundații independente. Cea mai veche urmă de amenajare a nivelului de călcare interior este o pardoseală din cărămidă de formă pătrată, așezată pe un pat subțire de mortar, mai ridicată în altar față de nave cu 0,25 m.

În jurul bisericii s-a dezvoltat, după construirea incintei, un cimitir din care au fost cercetate 65 de morminte; inventarul acestora se rezumă la câteva inele simple, atipice. În mormântările au încetat după demolarea zidului.

Câteva considerații asupra cercetărilor de arhitectură de la Teaca - jud. Bistrița-Năsăud; arh. Șerban Popescu-Dolj

Sondajele de parament efectuate la exteriorul și interiorul monumentului, au relevat faptul că biserica a fost de la început concepută pe un plan basilical - cu trei nave - cor și sacristie, turnul de pe latura de vest fiind ridicat ulterior (rezultate confirmate și de cercetările arheologice).

Diși începută pe un plan de factură romanică, în elevație sistemul adoptat a fost cel gotic, atât pentru arcadele interioare (în arc frânt), a formei arcului triumfal, cât și pentru forma și tratarea gurilor de ferestre și uși. Bineînțeles, tot de factură gotică este și partea inferioară a turnului vestic.

O trăsătură aparte o constituie modalitatea de iluminare a navei. Nava centrală are câte trei ferestre pe fiecare latură lungă, care nu corespund șirurilor de câte patru arcade ce o desparte de navele laterale, iar navele laterale au avut doar câte o fereastră originală pe fiecare latură și anume în traversa estică.

Transformările ulterioare cunoscute din literatura de specialitate - boltirea navei centrale, crearea tribunelor laterale, dărâmarea și reconstruirea jumătății estice a corului precum și supraînălțarea turnului - au fost confirmate de cercetările de parament.

98. TG. TROTUȘ, jud. Bacău; Alexandru Artimon, MI Bacău

Au continuat cercetările în așezarea medievală urbană de la Tg. Trotuș, având ca obiectiv investigarea în continuare a cimitirului din secolele XV - XVII, cercetat între anii 1981-1983 și 1990-1994.

S-a urmărit cercetarea zonei de nord a necropolei medievale în scopul cunoașterii mai precise a perimetrului cimitirului din această zonă. În acest scop, s-a trasat secțiunea XXXIX, orientată nord-sud, (41 x 2 m), paralelă cu secțiunea trasată în 1993.

Analiza rezultatelor arheologice ne-a oferit posibilitatea că cimitirul medieval se întindea până în dreptul caroului 2 al acestei secțiuni, înspre nord. În continuare așa cum au arătat și cercetările din anii anteriori nu se mai efectuau înmormântări, deoarece suprafața de teren respectivă era afectată de construcțiile orășenilor (case, anexe etc.).

Cu acest prilej, au fost descoperite și cercetate integral un număr de 24 de morminte. S-a evidențiat, pe baza materialului arheologic, a stratigrafiei, că din cele 24 de morminte, un număr de 7 sunt din secolul al XV-lea, 12 din secolul al XVI-lea și numai 5 morminte sunt din secolul al XVII-lea.

Inventarul găsit la aceste morminte este foarte sărac și se compune din 4 monede. În gropile mormintelor s-au găsit și fragmente ceramice din secolele XV - XVII.

Monedele găsite sunt din argint, din care remarcăm un triplu groș din argint, emis pentru orașul Riga, de Sigismund al III-lea la anul 1589. Moneda s-a găsit în caroul 11 și la adâncimea de 0,42 m și cu siguranță provenea de la un mormânt.

La mormântul 191 s-a găsit un dinar de argint din secolul al XVI-lea, emis pentru Ungaria de Ferdinand I sau Maximilian II (e șters emitentul și se observă anul 156...). La mormântul 195 din caroul 18, la adâncimea de 0,65 m s-a găsit un dinar de argint emis de Rudolf al II-lea, pentru Ungaria, la 1587.

De asemenea, s-a descoperit la mormântul 203 din caroul 15 un denar de argint emis de Ferdinand I la anul 1550, pentru Ungaria.

Adâncimea mormintelor varia între 0,50 m - 1,20 m. De asemenea, s-a urmărit și modul în care au fost înhumați, poziția brațelor, pentru elucidarea tuturor aspectelor privind necropola medievală de la Tg. Trotuș.

Până în prezent au fost dezvelite un număr de 214 morminte.

Cercetările arheologice întreprinse la cimitirul medieval, faptul că s-a reușit descoperirea perimetrului necropolei în părțile de nord, sud, est și vest, ne-a permis să constatăm că acest cimitir cuprindea o suprafață de 4661 mp. Din calculele întreprinse conform normelor științifice în vigoare, ar reieși că necropola avea cca. 1300 morminte.

99. TIHĂU, jud. Sălaj; Coriolan Opreanu, IAIA Cluj-Napoca

Castrul de la Tihău (comuna Surduc, jud. Sălaj) se află pe platoul "Cetate" din stânga Someșului, înaintea vărsării Almașului. De pe platou există o excelentă vizibilitate spre valea Someșului, fiind un punct strategic de mare însemnătate pe frontiera nordică a provinciei.

În campania arheologică din vara lui 1997 a fost executată o secțiune peste elementele de fortificație, ce a fost vizitată de către participanții la cel de-al XVII-lea Congres Internațional al Frontierelor Romane, Zalău, septembrie 1997.

În această conjunctură săpătură s-a bucurat de sprijinul deosebit al domnului Profesor Nicolae Gudea, președintele congresului, al domnului prefect de Sălaj, Gheorghe Tamba, al Consiliului Județean Sălaj, al Comandamentului garnizoanei Zalău și al domnului primar al comunei Surdus - Ion Vagner. Tuturor le adresăm încă o dată, calde mulțumiri, fiind convinși că și în anii de după acest congres castrul de la Tihău va trezi același interes autorităților locale și județene.

Secțiunea I a fost trasată pe latura sudică a castrului, între colțul sud - estic și presupusa poartă, în apropierea acesteia. A avut lungimea de 20 m și lățimea de 1,50 m. Cum vechile sondaje din 1958 nu lămuriseră suficient problema etapelor cronologice ale fortificației, iar pe latura de sud nu se executase nici o secțiune peste toate elementele sistemului defensiv¹, am inclus elucidarea acestei probleme importante din istoria castrului printre obiectivele noilor săpături în castrul de la Tihău.

În ceea ce privește elementele de fortificație și etapele lor cronologice am stabilit pe baza stratigrafiei (fig. 1) următoarea situație valabilă pentru latura de sud. Valul de pământ are o lățime de 6,40 m la vază și s-a păstrat pe o înălțime de 0,90 m de la humusul antic. Este compus din lut galben - verzui (5) gras, foarte compact. Sporadic se văd în secțiune dungi orizontale de pământ negru, gras, cu grosimea între 0,05 și 0,10 m, reprezentând, probabil, **caespites** (8). În partea anterioară a **agger**-ului am identificat groapa de scoatere a fostului zid de incintă (3). Zidul a fost scos până la temelie. Groapa de scoatere are o deschidere de circa 1,30 m, având marginile drepte. Judecând după temelie, zidul trebuie să fi avut circa 1,20m lățime. Groapa era umplută cu moloz, bucăți neuniforme de piatră de calcar de carieră, fragmente de mortar și pământ cenușiu, afânat. Rezultă că zidul fusese lucrat în **opus incertum**. Temelia zidului era alcătuită din bolovani de râu de dimensiune mijlocie, legați în pământ. Ea avea lățimea de circa 1,20 m. Temelia începea la circa 0,50 m sub nivelul humusului antic, coborând până la 1 m în lutul steril (1). Datorită faptului că humusul antic (8) este cu peste 0,40 m deasupra nivelului temeliei, s-ar putea ca ea să nu fie intactă, partea ei superioară fiind atinsă de fundul gropii de scoatere (3) a zidului propriu zis. În această situație, ar fi vorba despre o temelie foarte adâncă de circa 1 m și ar fi mai firesc ca și **agger**-ul să fi fost înălțat simultan cu zidul. Altfel, este greu de înțeles cum s-a putut săpa ulterior atât de adânc groapa pentru temelia zidului. Dincolo de fața exterioară a zidului de incintă ar fi putut exista o bermă (m. 10,50 - 11,50) îngustă. Până la începutul escarpei șanțului de apărare este circa 1 m. Din pcate o a doua groapă modernă (3) a făcut imposibilă orice observație privind berma.

Șanțul de apărare are o deschidere de circa 7,40 m, având fundul în formă de "V". Cele două escarpe au aceeași înclinație, panta lor fiind destul de puțin abruptă. Fundul șanțului se afla la circa 2,30 m adâncime, față de humusul antic. Stratigrafia umpluturii șanțului este deosebit de semnificativă, fiind mai complexă deasupra escarpei interne. Primul strat, ce coboară până în fundul șanțului, gros între 0,15 - 0,20 m era compus din pământ gălbui, afânat, cu pigmenti albi de mortar și fragmente mărunte de cărămidă (12). El provine, probabil, din procesul de erodare a zidului și a tencuiei, în ultima epocă a funcționării sale. Deasupra acestui strat urmează altele, ce s-au constituit într-o perioadă de după abandonarea castrului. Primul este un strat masiv de dărâmatură (2), gros între 0,40 - 0,60 m. Este compus din moloz, blocuri de piatră de calcar de mari dimensiuni, bucăți de mortar, pietre de carieră de dimensiuni mici și mijlocii, fragmente de țigle și cărămizi. Blocurile de piatră au căzut până în fundul șanțului. Deasupra lor pământul este puternic pigmentat cu fragmente mărunte de cărămidă, scurse, probabil, pe panta șanțului, în timp. După ce procesul de dărâmare a zidului a încetat, deasupra dărâmăturii s-a depus un strat gros de circa 0,30 - 0,40 m de pământ, relativ curat, de culoare cenușie - negricioasă (10) care a albiat considerabil conturul fostului șanț. Procesul de umplere definitivă s-a încheiat prin depunerea unui strat de culoare cenușie - gălbuie, cu pietre mici și bucăți de cărămidă (9), având grosimea maximă, deasupra fundului șanțului de circa 1,10 m. Deasupra se așterne humusul modern (1), gros de 0,15 - 0,20 m, de culoare cenușiu - gălbuie.

Rezultă că șanțul a fost utilizat în etapa în care castrul era apărat de un zid de piatră.

Deși secțiunea n-a mai putut fi prelungită, existența unui al doilea șanț de apărare este puțin probabilă.

Toate elementele sistemului defensiv identificate pe latura de sud în secțiunea T₁ sunt foarte apropiate de cele surprinse în secțiunea S I săpată în 1958², pe latura opusă, nordică. O noutate este **via sagularis**. Deși în raportul săpăturilor din 1958 se afirmă că **via sagularis** a fost identificată și pe latura de nord, este evident că S₁ (1958) n-a fost suficient de lungă înspre interior, și nici n-a fost adâncită până în steril în acest capăt, pentru a fi putut identifica **via sagularis**. Pe latura de sud, **via sagularis** era o lentilă de pietriș, groasă de circa 0,10 m și lată de 1,60 m (m 0 - 1,60). Pietrișul era așezat direct pe lutul steril, sub nivelul humusului antic, la baza pantei interioare a **agger**-ului. Curios, pentru amenajarea ei s-a săpat în humus și în steril circa 0,30 m.

Situația stratigrafică de deasupra pantei interne a **agger**-ului este foarte complexă și interesantă. Peste **via sagularis** și parțial peste panta valului a fost așezat un strat de amenajare, alcătuit din lut gălbui,

¹ D. Protase, Castrul roman de la Tihău (jud. Sălaj) în lumina cunoștințelor actuale, în EphemNap, IV, 1994, p. 79-80, fig. 3.

² Idem, op. cit., p. 80-83, fig. 4.

destul de curat (7), gros între 0,20 - 0,40 m. La partea superioară, există câteva pietre de râu, prea sporadice pentru a putea să apreciem dacă este o a doua **via sagularis**, deși prezența ei în această poziție ar fi firească. În secțiunea S I (1958) acești bolovani de râu par mai compacți și ei au fost considerați drept **via sagularis**¹.

Urmează în stratigrafia porțiunii în discuție un nou strat de pământ gri, amestecat cu lut, cu pietre, fragmente de cărămidă și urme slabe de arsură (6), gros între 0,20 - 0,60 m, care este un strat de depunere, rezultat în urma folosirii. El conține și puține fragmente ceramice. La un moment dat, deasupra pantei interne a **agger**-ului și deasupra **viei sagularis** a fost ridicată o clădire. Noi am surprins zidul ei interior, așezat deasupra fostei pante interne a valului. Zidul a fost scos. Groapa de scoatere (3) are deschidere de 0,75 m și este umplută cu moloz și pietre mărunte de carieră. Temelia s-a menținut intactă. Ea are aceeași lățime de 0,75 m și coboară circa 0,40 m, străpungând stratul de depunere descris anterior și o parte din stratul și mai vechi de amenajare al presupusei faze II a **viei sagularis**. Este executată în aceeași manieră ca și temelia zidului castrului, fiind compusă din bolovani mici de râu, prinși cu pământ. Acest lucru arată că este un zid construit în epoca romană. Lățimea sa inițială trebuie să fi fost de circa 0,60 m. Nivelul de călcare corespunzător acestui zid este foarte sus, la 0,60 m de la humusul actual. El poate fi urmărit pe circa 2 m spre culmea **agger**-ului și continuă circa 2,60 m spre interiorul castrului unde intră în zona nesăpată. Pe nivel sunt urme de arsură de lemn. Deasupra sa este un strat de depunere și folosire (4) gros de 0,20 - 0,30 m compus din pământ negru afânat, cu material arheologic. Ultimul strat, până la glie este un strat de dărâmatură (2), gros între 0,20 și 0,50 m cu mortar, pietre de carieră mari și țigle.

Existența zidului, a stratului de folosire cu material arheologic ce pornește de la partea superioară a temeliei și a dărâmăturii, ne face să avem certitudinea că am identificat o clădire cu ziduri de piatră.

Poziția topografică în castru a acestei clădiri este neobișnuită. Ea ocupă panta interioară a **agger**-ului și **via sagularis**. Era situată în imediata apropiere a uneia dintre porți. Adăugând și detaliile de stratigrafie verticală descrise este evident o construcție târzie, din ultimele decenii de existență a castrului. Clădiri similare, așezate în același loc și în aceeași poziție au fost identificate și la castrul de la Bologa², Buciumi³, Porolissum⁴, fără a fi dezvelite, doar secționate. Unul dintre obiectivele principale ale viitoarelor săpături în castrul de la Tihău va fi dezvelirea acestei clădiri, pentru a-i determina funcționalitatea și datarea.

În concluzie, în privința identificării arheologice a fazei de pământ a castrului, nici rezultatele secțiunii T₁ nu sunt concludente. Lipsa unui șanț al fazei de pământ, dezafectat ulterior, frecvent descoperit în castrul din Dacia Porolissensis este principalul impediment în identificarea clară a acestei faze a fortificației. Deocamdată rezultatele de pe latura de sud confirmă pe cele obținute cu 40 de ani în urmă pe latura de nord, ceea ce întărește părerea că acest castru a fost construit de la început în piatră, fără o fază inițială de pământ⁵. O concluzie definitivă va putea fi însă avansată abia după alte verificări și după investigarea elementelor de fortificație de pe toate cele patru laturi

100. TRAIAN, jud. Neamț; Domnița Hordilă, Muzeul de Istorie Roman

Campania a vizat continuarea investigațiilor în zona de deasupra izvoarelor pentru a putea obține o imagine cât mai complexă asupra satului medieval Berindești.

Săpăturile arheologice au constat din trasarea a trei secțiuni SVIII, SIX și SX cu dimensiunile de 30 x 3 m, 37 x 2,5 m și 15 x 3 m. În șanțul SIX au fost deschise trei casete care au avut ca scop obținerea unor observații cât mai ample asupra a două complexe: un cuptor menajer medieval și un atelier de prelucrarea fierului. Situația stratigrafică a rămas identică cu cea din anii anteriori.

Cele cinci cuptoare medievale cu caracter menajer - parțial păstrate, nepăstrându-se bolta lor care s-a prăbușit - au forma oarecum ovală cu pereții groși de 5-6 cm. Observațiile din teren au evidențiat faptul că c.26 este mai vechi decât c.27, deoarece acesta din urmă îl secționează, iar cuptorul c.28 este refăcut; inițial el a fost construit pe un pat de pietriș, având o perioadă de folosire destul de mare, lucru dovedit de grosimea vetrei.

În șanțul SIX, unde anul acesta s-au surprins cele mai multe complexe, s-a descoperit o groapă de formă ovală cu diametrele de 3 x 3,5 m, adâncă de 0,60 m față de nivelul feudal de călcare, cu pereții îngrijit lucrați, partea de jos bine bătătorită. Lateral, spre sud-est, a fost surprinsă urma unui par cu diametrul de 0,40 m și adâncimea de 0,20 m. Destinația ei nu a putut fi explicată.

¹ Idem, op. cit., p. 83, fig. 4.

² N. Gudea Das Römergrenzkastell von Bologa - Resculum / Castrul roman de la Bologa (ghid), Zlău, 1997, p. 43-46, fig. 10.

³ Idem, Das Römergrenzkastell von Buciumi / Castrul roman de la Buciumi (ghid), Zalău, 1997, p. 43-47, fig. 8.

⁴ Idem, Das Römergrenzkastell von Moigrad - Pomet. Porolissum I / Castrul roman de pe vârful dealului Pomet - Moigrad. Porolissum I, (ghid), Zalău, 1997, p. 41-42, fig. 30.

⁵ D. Protase, op. cit., p. 83, 96-97.

Date deosebit de interesante ni le-a oferit o locuință de suprafață de formă oarecum dreptunghiulară cu dimensiunile de 3,50 x 2,60 m, cu podeaua lipită, cu urme puternice de arsură. Despre arhitectura ei ne vorbesc resturile de pereți cu tencuială, cei șapte stâlpi de lemn groși de 25-30 cm, din care doi plasați spre colțurile laturii de sud, câte unul pe mijlocul laturilor de est și vest și cei trei grupați pe mijlocul laturii de nord, ca și fragmentele de piatră găsite pe podeaua locuinței. Materialul fragmentar ceramic datează locuința în sec. XV.

Cel mai interesant complex cercetat este atelierul meșteșugarului fierar - sub forma unei locuințe ușor adâncite compusă din două încăperi.

Una din camere, de forma unui patralater cu dimensiunile de 4,65 x 4,25, avea intrarea pe latura de est, unde au fost surprinse gropile de pari din dreptul ușii. La colțurile laturii de vest s-au păstrat gropile parilor și, între ei, adâncitura tălpii peretelui. În această încăpere s-a găsit o porțiune de pământ puternic pigmentată cu oxid de fier având o grosime de 0,60 m. În încăpere se află un cuptor pentru copt pâine, situat în afară, realizat prin cotlonire.

Cele două încăperi aveau comun o porțiune din perete unde se afla ușa, pusă în evidență de două gropi de pari plasate în camera mai mică, de formă oarecum dreptunghiulară, cu colțurile puternic rotunjite și dimensiunile de 4,75 x 3,30 m. Prin peretele de nord pătrunde conducta (jgheabul) de apă surprinsă în cercetările anterioare. Pragurile și gropile surprinse foloseau la amenajările din interior și susținerea jgheabului pentru apă.

În umplutura locuinței au fost descoperite numeroase fragmente sau chiar obiecte întregi din fier: cuțite, seceri, amnare, verigi, dornuri, catarama, cuie, clante de uși, bucăți de metal neprelucrat etc. cât și numeroase fragmente de vase - unele întregibile - din pastă fină cenușie sau roșie sau de uz comun din pastă roșie zgrunțuroasă care dau posibilitatea să se dateze acest atelier la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul sec. XV.

Importanța descoperirilor în satul Berindești îi conferă acestuia statutul de sat meșteșugăresc, fapt care justifică continuarea cercetărilor în anii următori.

101. TULUCEȘTI - VALUL ANTIC TRAIAN, jud. Galați; Mihalache Brudiu, Universitatea Galați

În perioada 1995 - 1997, au fost efectuate cercetări arheologice la fortificația de epocă romană, situată în zona interfluviului Siret - Prut, județul Galați. Cercetările au avut ca scop să contribuie la datarea acestui monument antic și să aducă precizări în ceea ce privește conexiunea cu sectorul fortificației, aflate în zona dintre Prut și Marea Neagră (Lacul Susâk).

Anterior, au mai fost efectuate alte trei secțiuni, dar, de la nici una, nu au rezultat materiale arheologice, pe baza cărora să se poată determina perioada construirii fortificației. Acest fapt se datorează situației, că traseul valului antic nu trece prin zona unei așezări sau necropole, pentru a se putea stabili raporturi stratigrafice necesare datării.

Din cercetările periegetice am putut constata că există o singură zonă cu un asemenea avantaj, și anume, la nord de localitatea Cișmele, unde apar, la zi, puternice surse de apă, care au putut oferi, în decursul epocilor preistorice și istorice, condiții ospitaliere de locuire unor comunități umane.

A fost deschisă, în zona respectivă, o secțiune de 34 m x 2 m, și, în ultimul timp, o altă secțiune paralelă, de dimensiuni mai mici 14 m x 2 m, dispusă paralel cu prima, în zona valului antic.

Am putut constata următoarea structură a fortificației în discuție:

Șanțul antic. Taluzul exterior pornește de la orizontul înclinat al pantei capătului de interfluviu pe care îl traversează șanțul fortificației. Deschiderea, la partea superioară, este de 16 m. Șanțul are două taluzuri, unul la partea superioară, unde are o înclinație de 30° și, altul la partea inferioară unde taluzul exterior (nord) are 50°, iar cel interior (sud) are 70°. Baza șanțului are 5 m lățime. Adâncimea 4,70 m.

Din punct de vedere stratigrafic, se observă la partea inferioară (între taluzurile inferioare) o colmatare ritmică formată din loess alternând cu sol negru vegetal. Acest proces dispare la partea superioară, dar păstrează tot o nuanță deschisă. La partea superioară a șanțului (între taluzurile superioare) se află o lentilă de sol negru.

Berma are o lățime de 4 m. Partea inferioară a acesteia a reprezentat orizontul de călcare în epoca romană, fiind o pantă înclinată. Solul este cernoziom nelevigat, în care se găsesc materiale arheologice aparținând Culturii Foltești. Peste suprafața bermei s-a depus o colmatare, ca urmare a acumulărilor formate în exteriorul valului, din cauza capătului de interfluviu.

Valul antic are lățimea de 17 m, fiind format din două lentile rezultate din două faze de construcție a fortificației.

Prima lentilă (de la exterior) aparține fazei de construcție, iar a doua lentilă din exteriorul valului (sud) are un sol uniform, probabil scos din șanțul colmatat. În zona de sub a doua lentilă, la partea superioară a solului antic au fost găsite fragmente ceramice de factură romană, majoritatea provenind de la amfore romane. Printre acestea se află și un fragment ceramic de culoare cenușie din pastă fină. În acest sector am deschis și secțiunea mică, amintită anterior.

Lipsește solul vegetal care separă cele două lentile-sol observat în secțiunile anterioare, datorită poziției în pantă, aici, a valului, unde denudarea a fost mai pronunțată.

A mai fost identificat și **traseul unei fortificații** în zona albiei majore a Prutului, în zona localității Frumușița, care avea scopul să contribuie la „etanșarea” strategică a acestui sector, unde cursul Prutului oferă o apărare relativă.

Prin cercetările de la Cișmele se poate considera că Valul Traian - Tulucești, având continuarea și la est de Prut, a fost construit în prima fază, la începutul perioadei romane. Faza a II-a aparține, probabil, începutului Evului Mediu.

102. TURDA – POTAISSA, jud. Cluj; Mihai Bărbulescu, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca; Ana Căținaș, Claudia Luca, MI Turda; Adrian Husar, Universitatea "Petru Maior" Târgu-Mureș; Pavel Husarik, Nădlac; Marius Grec, Sănnicolau Mare

Au continuat cercetările din termele situate în praetentura dextra a castrului Legiunii V Macedonica, în continuarea celor întreprinse aici în 1993 și 1995-1996. La palaestra situată în zona nordică a complexului s-a cercetat în întregime zidul vestic, pe lungimea acestuia de 23,40 m (lungimea palaestrei - 91,15 m). Adosați zidului vestic, spre interior, există 7 contraforți, din care 5 liberi și 2 contraforți în colțurile edificiului. Spre vest de palaestra, cercetările din *frigidarium* (?) - bazin (?) de 10,34 x 29,60 m - au constatat existența, aproximativ în centrul bazinului, a unei adânciri a fundului bazinului, pe o lărgime de 4 m. Fundul acestei zone, mai adânci cu 95 cm decât restul bazinului, este amenajat dintr-un strat de cociopesto peste care erau așezate, probabil, cărămizi. Alături, spre sud, s-au încheiat cercetările din *latrinae*, dezvelindu-se canalul din centrul instalației, pe o lungime de 13,80 m. Și canalul colector, în care deversează canalul latrinei, a fost verificat printr-un sondaj. Adosat latrinei, spre sud, s-a descoperit un bazin semicircular, din care s-a cercetat jumătate. Raza bazinului semicircular era de cca. 7 m. Fundul acestui bazin (*frigidarium* ?) este format dintr-un strat de cociopesto gros de 1,10 m. În peretele semicircular se mai păstrează un fragment din conducta de teracotă pentru evacuarea apei. Evacuarea apei se făcea în mai sus menționatul canal colector, situat la 9 m distanță de acest bazin.

Au continuat cercetările în zona centrală a termelor (spațiile A - D), care reprezintă compartimente încălzite. S-a dovedit că rostul canalelor dintre spațiile A și C, descoperite în campania trecută, ca și a celor trei canale găsite acum între spațiile B și D, este pentru trecerea aerului cald. Nivelul acestor bazine, ca și nivelul hipocaustului, este în întregime distrus. În spațiul B s-a descoperit torso-ul unei stătui de marmură reprezentându-l pe Hercules (tipul Farnese).

La clădirea comandamentului (*principia*) s-au executat lucrări de consolidare și conservare pe laturile de nord și sud.

103. TURDAȘ – LUNCA, jud. Hunedoara; Sabin Adrian Luca, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu; Daniela Drăghia, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

Campania arheologică a acestui an a avut drept scop cunoașterea cât mai amănunțită a părții centrale a platoului, terasa pe care se află stațiunea neolitică de la Turdaș. În acest scop, s-a terminat de cercetat suprafața SIII/1996, trasată la 0,50 m est de suprafața SII/1994-1995 și s-a pornit cercetarea unei zone de 20/13 m scoasă, prin bunăvoința proprietarilor, pentru 4 ani din circuitul agricol. Aici s-a trasat o suprafață (IVa) cu dimensiunile de 20/4 m din care s-a cercetat doar primul nivel, cel al locuințelor de suprafață aparținând culturii Petrești. S-a descoperit o locuință de mari dimensiuni, ce va fi cercetată integral în anii viitori. Din această locuință a rezultat un material arheologic deosebit de relevant pentru cultura amintită, cu multe vase întregi, unelte și ceramică pictată. Cercetările viitoare ne vor permite încadrarea cât mai corectă a acestor materiale în cadrul culturii Petrești, știut fiind faptul că la Turdaș așezarea petreșteană se încadrează în fazele A și Ab a culturii.

104. VINȚU DE JOS, jud. Alba; Adrian Andrei Rusu, IAIA Cluj-Napoca

Șantierul este organizat în colaborare cu Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (Cluj-Napoca, arh. Sanda Salontai) și Muzeul Orășenesc Sebeș (arheolog Nicolae M. Sima). Colectivul a suferit modificări doar în componența echipei studențești: Angel Istrate, Cosmin C. Rusu, Ioan C. Roman, Darvas Lóránt, Kimpián Ana-Maria, Răcz Etelka, Szász Anikó (an II, Ist. Artei). Au fost practicate următoarele secțiuni:

Secțiunea S XXXI (23 x 2 mp, ulterior prelungită cu încă 5 m spre vest) a fost trasată în vestul curții castelului Bethlen, cu scopul de a identifica relațiile constructive dintre mănăstirea dominicană-castelul Martinuzzi și construcțiile de la începutul secolului al XVII-lea.

Secțiunea S XXXII (10 x 3 mp) a fost plasată pe anexele de sud ale complexului, în zona unde fusese identificat în campania precedentă un cuptor de încălzire. Ea urmărea totodată stabilirea mărimii încăperilor și racordul lor cu aripa de est.

Secțiunea S XXXIII (14 x 2 mp) se situa între est, într-un spațiu cuprins între altarul bisericii, la nord și capela sălii capitulare, la sud. Ea a intersectat vechea secțiune S XVIII, fapt ce a stabilit mai precis racordul în planul general, al celor două. Pentru a recupera materiale aruncate într-o groapă de secolul al XVI-lea, pe latura de sud a secțiunii, la o distanță de 4,70 m de colțul de sud-vest, a fost deschisă încă o casetă (3,20 x 1,40 mp).

Secțiunea S XXXIV (18 x 2 mp) se află la o distanță de 3 m, spre sud și în paralel cu S XXXI.

Complexele constructive.

I. MĂNĂSTIREA DOMINICANĂ. *Anexele de sud.* Secțiunea trasată acolo a căzut peste suprafața a două încăperi. Cea dinspre vest, probabil vechiul refectoriu, era încălzit cu cuptorul de sub podele. Gura sa de alimentare a fost descoperită în campania arheologică a anului precedent. Lungimea încăperii, pe axa de est-vest, a fost în jur de 7,5 m. Lățimea nu a fost atinsă în săpătură. Grosimea inițială a zidurilor era de 0,70 m, atât către exterior, cât și spre încăperea următoare, dinspre est. Tot această încăpere avea o intrare spre curte, plasată la 3,80 m colțul de nord-est.

Au fost stabilite dimensiunile certe ale cuptorului de sub refectoriu (interior 0,75 x 0,76 x 0,74 m, dimensiunea exterioară, spre încăpere, 1,20 m, gr. pereților = 0,25 m). S-a stabilit că el a fost boltit, spre nord conservându-se un început din vechea boltă, eliminată în secolele XV-XVI. Înălțimea sa conservată este de 0,70 m. Din păcate, în umplutura sa nu s-au descoperit alte elemente de la sistemul său de acoperire, nici dale perforate, nici dopuri pentru ele.

Anexele de vest. De la colțul de sud-vest al navei bisericii, în prelungirea contrafortului de colț, a fost amenajat corpul de vest al mănăstirii. Aliniamentul său depășea însă cu 5,80 m închiderea de vest a navei. Aceasta este, de fapt, lățimea exterioară a acestor anexe. Pe această lățime, fundațiile aveau 0,90 m lățime. Deocamdată nu cunoaștem lungimea acestui corp, dar este de presupus că el se suprapunea parțial peste, ori includea sistemul de încălzire descoperit în S XXX/96. Nu cunoaștem, la fel, nici o compartimentare a acestei anexe, care se conturează pentru prima dată cu atâta claritate. A fost și ea acoperită cu țigle.

O altă noutate este aceea a prezenței unui zid nou, orientat nord-sud, aflat la o distanță de circa 8,70 m de exteriorul laturii de vest a anexelor care închideau curtea mănăstirii. Fundația, lată de 0,80 m a fost descoperită sub podelele marii încăperi de la extrema de vest a castelului de secol XVI. Deși nu se încadrează în ansamblul mănăstiresc, ea poate fi ușor acceptată ca aparținându-i. Astfel de clădiri, relativ departe de careul mănăstiresc, sunt prezente și la alte mănăstiri, servind drept camere de oaspeți, clădiri pentru novici etc.

Nu s-a descoperit nici un mormânt nou, în schimb au fost recoltate oase umane în S XXXII (mandibulă de matur și fragment mare de calotă craniană a unui copil) și S XXXIII.

II. CASTELUL MARTINUZZI. Refacerea anexelor de sud. Nu este cert dacă dublarea zidului, cu circa 0,30 m, a fost făcută de către călugări ori de către constructorii rezidenței laice. Lucrul este totuși foarte plauzibil, căci doar cu un astfel de prilej a putut fi desființat zidul compartimental dintre cele două încăperi. Adosarea de grosime s-a așezat deasupra vechiului cuptor de încălzire dezafectat. Oricum, podelele de cărămidă acoperă și vechiul zid despărțitor. Ele au fost compuse din piese dreptunghiulare, așezate în spic, pe un pat de mortar. Și aceste podele au suferit modificări în timp, căci pavimentul primei încăperi (fostul refectoriu) are urme clare de uzură și refacere într-o formă mai puțin îngrijită decât acela al camerei următoare. Șansa a făcut ca între cărămidile acestei podele să fie regăsită o monedă bătută în 1562, monedă cu care se poate vorbi despre perioada de funcționare a amenajărilor.

Refacerea și amplificarea anexelor de vest. Pornindu-se de la colțul de sud-vest al navei bisericii, constructorii castelului au amplificat mult, spre vest, vechea clădire a mănăstirii. Se poate spune că, cel puțin deocamdată, aceste construcții sunt cele mai importante, dintre cele noi, descoperite în cursul cercetărilor din campania 1997. S-a constatat că avem de-a face cu două șiruri paralele de încăperi care se îndreptau spre vest, până la ceea ce a devenit ulterior, în timpul lui Bethlen, frontul interior al corpului de vest al noului castel. Imediat lângă acest reper, clădirile de secol XVI descriu un unghi, dând probabil, o nouă curte interioară, ansamblului.

Palisada a fost descoperită, pentru prima dată, la estul complexului. Aflată la o distanță de 9 m de închiderea de est a anexelor mănăstirii, ea trebuie să fi fost identică și contemporană cu aceea, mai bine cunoscută, din sud. Datorită prezenței unor fundații de clădiri moderne, a fost găsit șirul interior de bărne, din cele două.

III. CASTELUL BETHLEN. În secțiunea S XXXI, s-a constatat că exteriorul corpului de clădire al palatului anterior a fost refolosit pentru a deveni zid interior al noilor construcții. Dărâmarea clădirilor de secol XVI, în fața acestui zid cruțat, este certă. Ea se dovedește și prin existența acolo a unei construcții adosate, lungi de numai 1 m. Acest pinten de zidărie trebuie să fi servit fie unei intrări în pivniță, fie unei scări de acces ori unei logii, situată la etaj. Secțiunea care a întâlnit această amenajare a fost plasată la jumătatea acestei laturi interne a palatului Bethlen (greu de stabilit cu precizie datorită stării avansate de ruină a elementelor de la suprafața solului, cu lipsa colțurilor).

Materialele arheologice constau, în primul rând, din circa 20 de pietre gotice (ancadramente, ogive etc.). O foarte frumoasă piesă renescentistă a ieșit la iveală lângă o veche ușă a castelului. Ea aparține unui ancadrament de fereastră, decorat cu o ve și două caneluri paralele. Astfel de piesă analoagă, se mai găsește vizibilă, pe ruina castelului Bethlen.

Printre piesele de metal semnalăm prezența unui tipar de turnat nasturi globulari (sec. XIV-XV) și a unui degetar. Între sticlărie, pe lângă abundențele ochiuri de geam fragmentare, există un gât de carafă cu cinci tuburi împletite, pahare gravate sau cu stropi.

Piese de os mai importante sunt un ac, un fragment de pieptăn simplu cu două șiruri de dinți, unul mari și rari, altul mărunți și deși.

Între ceramică, cele mai importante piese sunt cahalele. În perimetrul secțiunii S XXXII și apoi în caseta alăturată, a fost identificată o groapă de aruncare a cahalelor. Majoritatea acestora se poate data în secolul al XVI-lea. Diversitatea lor pledează pentru o proveniență multiplă, eventual de la sobe mai vechi, din ultima fază de folosire a mănăstirii, combinate cu alte piese de certă factură renescentistă. Din multitudinea de piese (probabil peste 50 de fragmente), facem referire la o cahlă placă de format mare, care în partea superioară a avut reprezentată o scenă cu lupa capitolină și Romulus și Remus. Ea se află plasată într-un registru superior, combinată cu o altă scenă cu simbolistică creștină (alegorie cu barză și cerb, luptând cu șarpele). Au ieșit la iveală alte fragmente cu Sf. Gheorghe omorând balaurul (smălțuite și nesmalțuite), varianta care a fost folosită concomitent cu cahla anterioară. Apoi, alte fragmente înfățișează personaje cu pălării cu pânașe, sfinți aureolați, monștri care se confruntă între ei, grifoni, romburi. Între cahalele figurate remarcăm cele care au motivul decorativ denumit „în oglindă”, simplu ori cu adaosuri decorative. Între piesele cu motiv central circular, înconjurat de decorații vegetale, una dintre ele este inscripționată. Se pare că este vorba despre literele D și A. Câteva piese de coronament, destul de bine întregibile, au pe ele un fel de balustrii ritmați cu plante cu frunze subțiri și egale. Mărimea lor este apreciabilă (uneori aproape 0,40 m). Din lotul de cahle primare, au fost găsite doar câteva fragmente mici cu reprezentarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel (S XXXIII).

105. VITANEȘTI, punct "Măgurico", com. Purani, jud. Teleorman; Radian-Romus Andreescu, MNIR; Ion Pătrașcu, Mirea Pavel, Pompilia Zaharia, Muzeul Județean Teleorman; studenți de la Universitatea București.

Cercetările au avut loc între 1-31 august.

În această campanie au fost urmărite câteva direcții de cercetare.

Prima a vizat atingerea nivelului Gumelnița B1 în partea de vest a tell-ului, în suprafața S-Z.

Apariția acestui nivel era anunțată încă de la sfârșitul campaniei precedente, când apăruseră la cota -1 m, lut de culoare cenușiu-albicioasă și urme de chirpic. Cercetările au dus la descoperirea resturilor unei locuințe în zona T1, U1 (L4/1997).

Locuința constă în câteva aglomerări de chirpici, cu fragmente ceramice prinse în ele, fiind puternic deteriorată de intervențiile ulterioare. Aceste aglomerări, relativ mici ca mărime, ocupă o suprafață de circa 4x4 m. Locuința pare a se fi continuat înspre nord, în martorul stratigrafic. Au fost recuperate numeroase fragmente ceramice, unele de la vase întregibile, între care, remarcăm unul cu protome antropomorfe.

O a doua direcție de cercetare a constituit-o începerea lucrărilor la secțiunea de control stratigrafic, plasată în marginea de est a așezării, în suprafața A-G. Aici au fost descoperite, în campaniile anterioare resturile unei locuințe din chirpici nears (L3/1995).

Până la adâncimea de -1,20 m, materialul arheologic este relativ sărac, acest fapt indicând epuizarea primului nivel de locuire. De la această adâncime încep să apară în zona E1,2 - G1,2 mase de chirpic ars, cu fragmente ceramice prinse în ele. Ele se întind pe o suprafață de 6x4 m și reprezintă resturile unei locuințe, L5/1997. Aceasta se prezintă sub forma unor aglomerări de chirpic, izolate unele de altele. Locuința a fost puternic deranjată de intervențiile ulterioare, așa cum o demonstrează observațiile microstratigrafice făcute pe profilul intermediar. În această campanie a fost începută cercetarea acestei locuințe, prin studierea câtorva aglomerări de chirpic. Demontarea lor a arătat faptul că locuința a fost distrusă în urma unui incendiu destul de puternic, fiind încă vizibile, în anumite zone, fâșii înguste de arsură. Au fost descoperite și numeroase fragmente ceramice, unele provenind de la vase întregibile. În unele porțiuni au fost surprinse resturile unei podele din lut nears. Studiarea în întregime a acestei locuințe va fi făcută în campania următoare, o parte a ei fiind conservată la sfârșitul cercetărilor din acest an.

Lângă ea, în zona E2, a fost dezvelită o structură din chirpic nears, puternic deranjată, de o groapă (probabil o vizuină). Observațiile microstratigrafice au relevat faptul că această masă de chirpic, de circa 1,5 m lungime și o grosime de 0,30-0,40 m, a fost construită din fâșii succesive de lut (cel puțin în partea de nord a ei, acolo unde au fost făcute aceste observații).

Deasupra ei erau urme de arsură, iar pe latura sudică, câteva bucăți de lut care se aseamănă cu plăcuțele unei vetre. Funcționalitatea acestei structuri este deocamdată neclară, ea urmând a fi cercetată în amănunt în campaniile următoare.

Lângă ea, spre est, se afla o zonă menajeră cu multe cochilii de scoici.

Au fost demontate și resturile locuinței L2/95, aflată în suprafața H-L. Dimensiunile reale sunt greu de stabilit datorită intervențiilor ulterioare, dar le aproximăm la 5x4 m. La demontarea au fost descoperite trei greutăți de lut și câteva unelte de corn.

O altă direcție de cercetare a constituit-o delimitarea limitei vestice a așezării, în acest scop deschizându-se o nouă suprafață Z_I - Z_{II}. La cota -1,20 s-a ajuns pe nivelul de locuire, apărând urme de chirpic ars și zone de culoare cenușiu-albicios de lut nears.

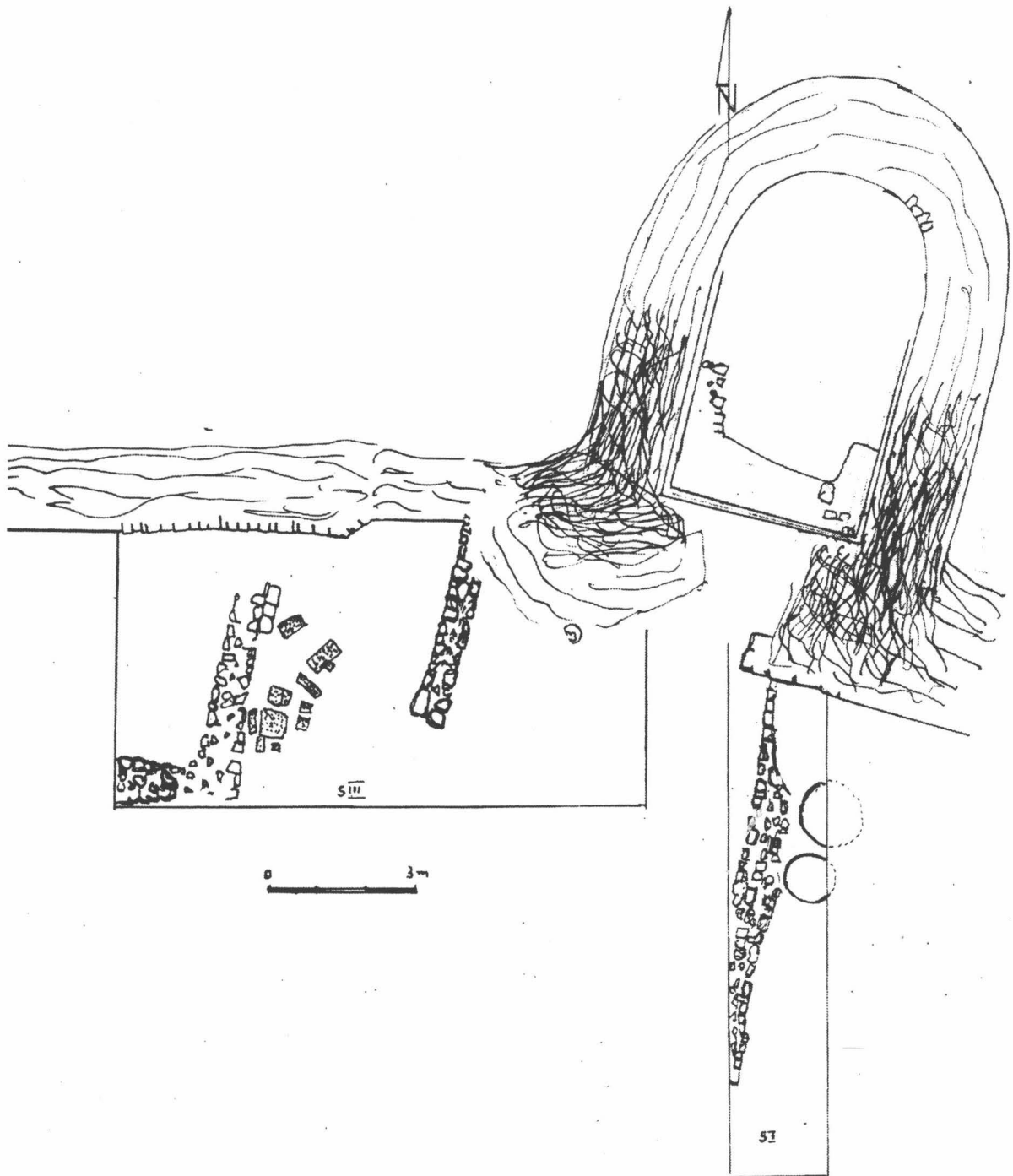
Inventarul arheologic este foarte bogat și variat. Ca și în campaniile precedente a fost scoasă la lumină o mare cantitate de ceramică, în cea mai mare parte fragmentară, dar și vase relativ întregibile care provin din resturile unor locuințe. Au fost descoperite numeroase unelte de silix, os și corn.

Dintre piesele deosebite remarcăm câteva săpăliși și topoare-ciocan, lucrate din corn.

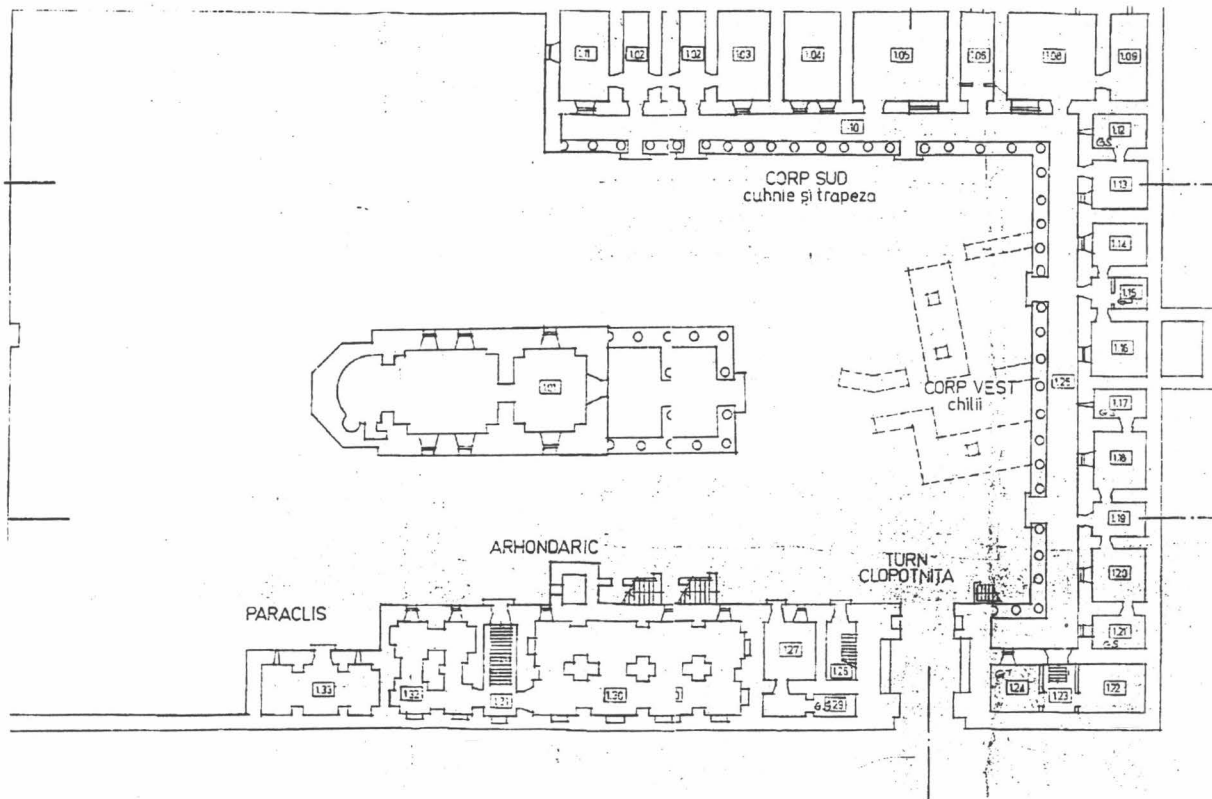
O piesă foarte interesantă este o sulă de cupru cu un mâner de os.

Plastica antropomorfă și zoomorfă este și ea destul de numeroasă, chiar dacă în această campanie au fost descoperite mai puține piese decât în cele precedente. Remarcăm numărul mare de statuete prismatice de os, zece, descoperite în acest an.

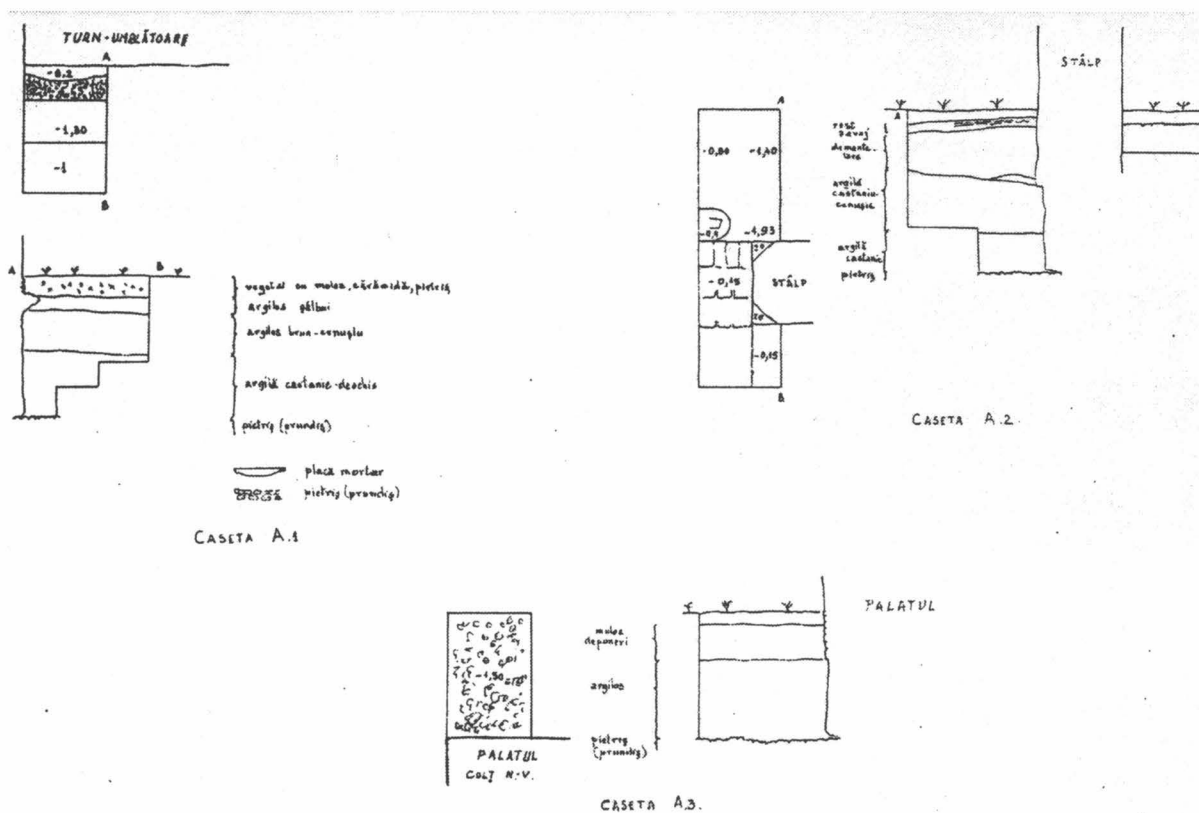
Planșe

**(1) ADAMCLISI – TROPAEUM TRAIANI
TURNU T4**

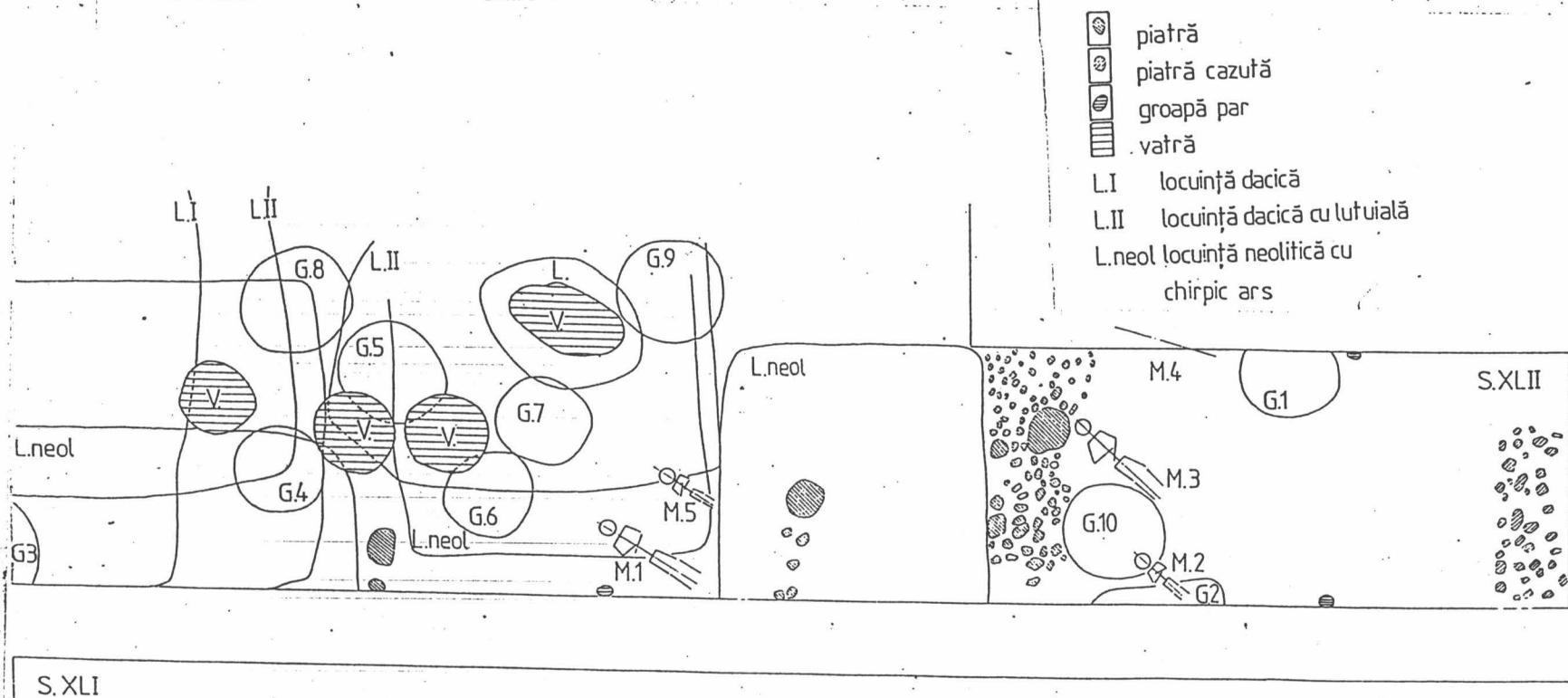

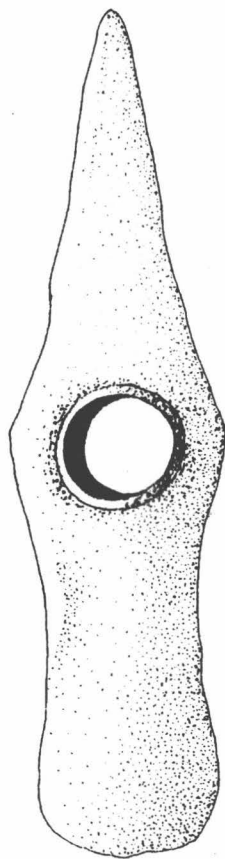
(4) **ANINOASA - MÂNĂSTIREA
FORTIFICATĂ
PLANUL GENERAL**

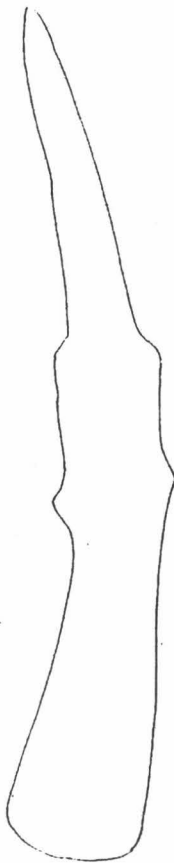
(4) **ANINOASA - MÂNĂSTIREA FORTIFICATĂ**
Sector zidul de incintă

BRAD 1997
Plan S.XLII
scara 1:50

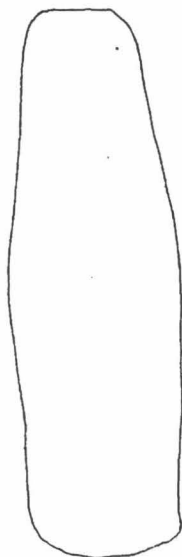

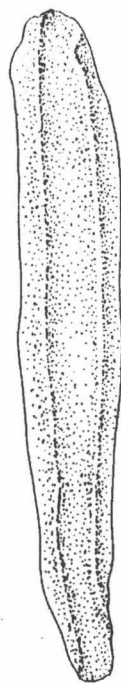
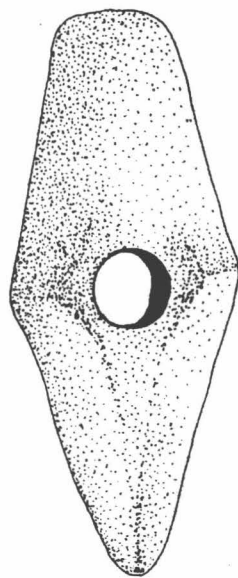
1.

3.

2.

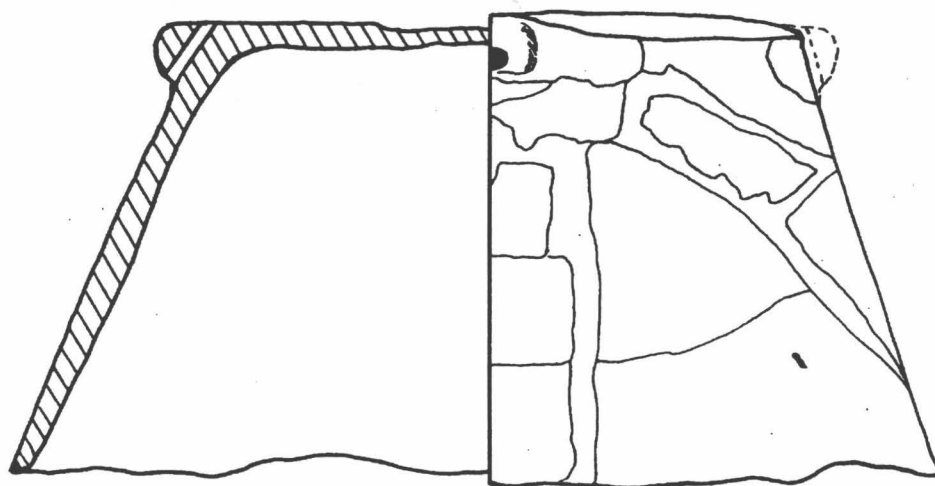
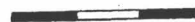

4.

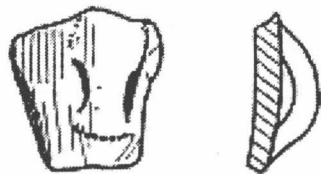

(9) BRĂDUȚ – planșa 1

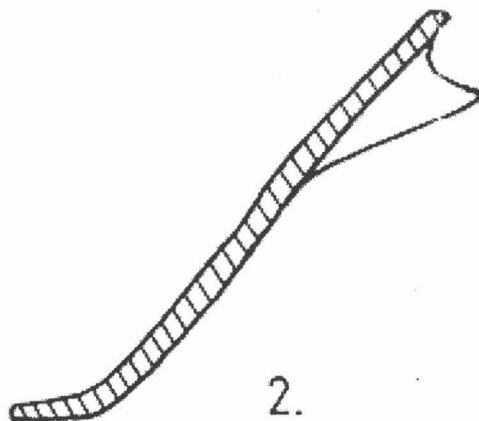
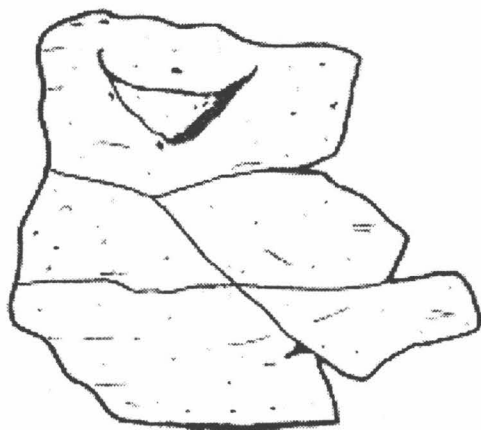
Groapă de cult, cultura Bodrogkeresztúr: 1) topor de cupru, 2) topor
ciocan de piatră, 3-4) lame de opal

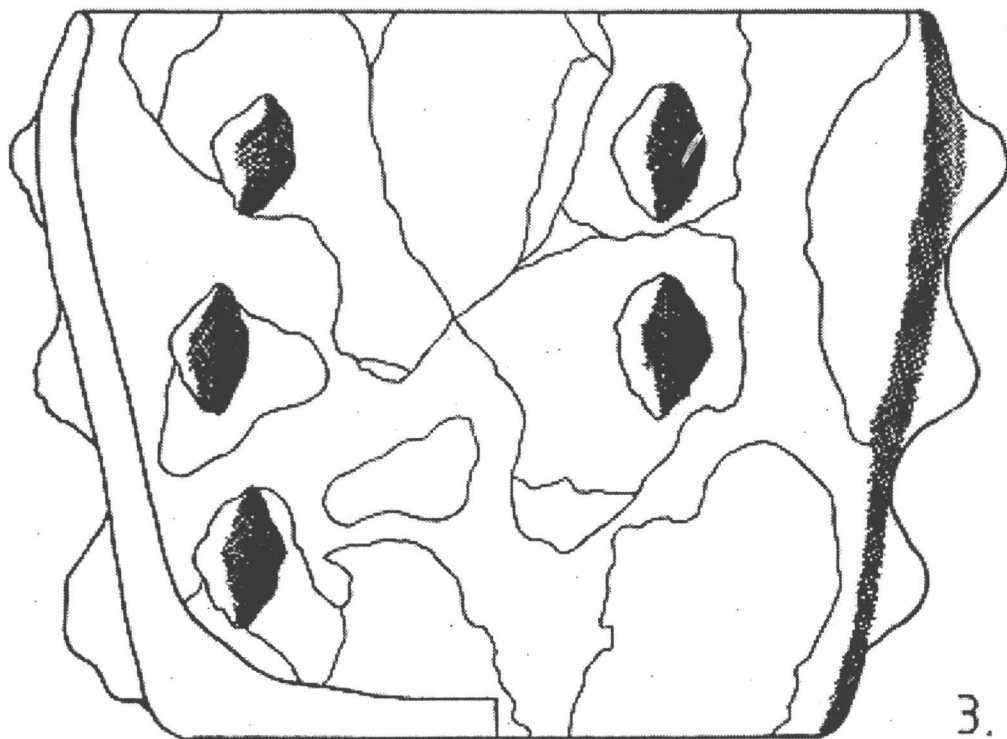
(9) **BRĂDUȚ** – planșa 2
Vas capac, cultura Bodrogkeresztúr

1.

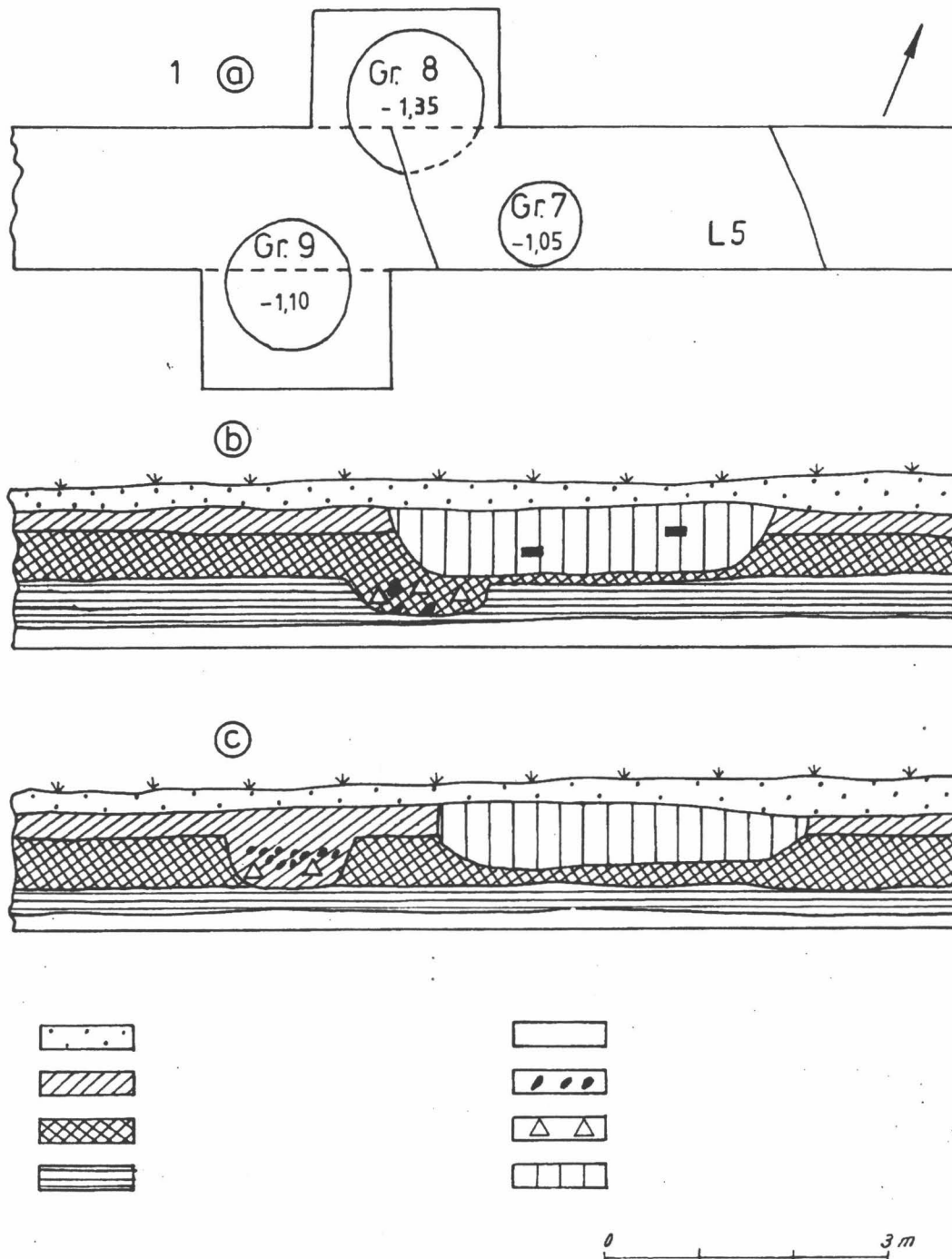

2.

3.

(9) **BRĂDUȚ** – PLANȘA 3
Ceramică, cultura Bodrogkeresztúr

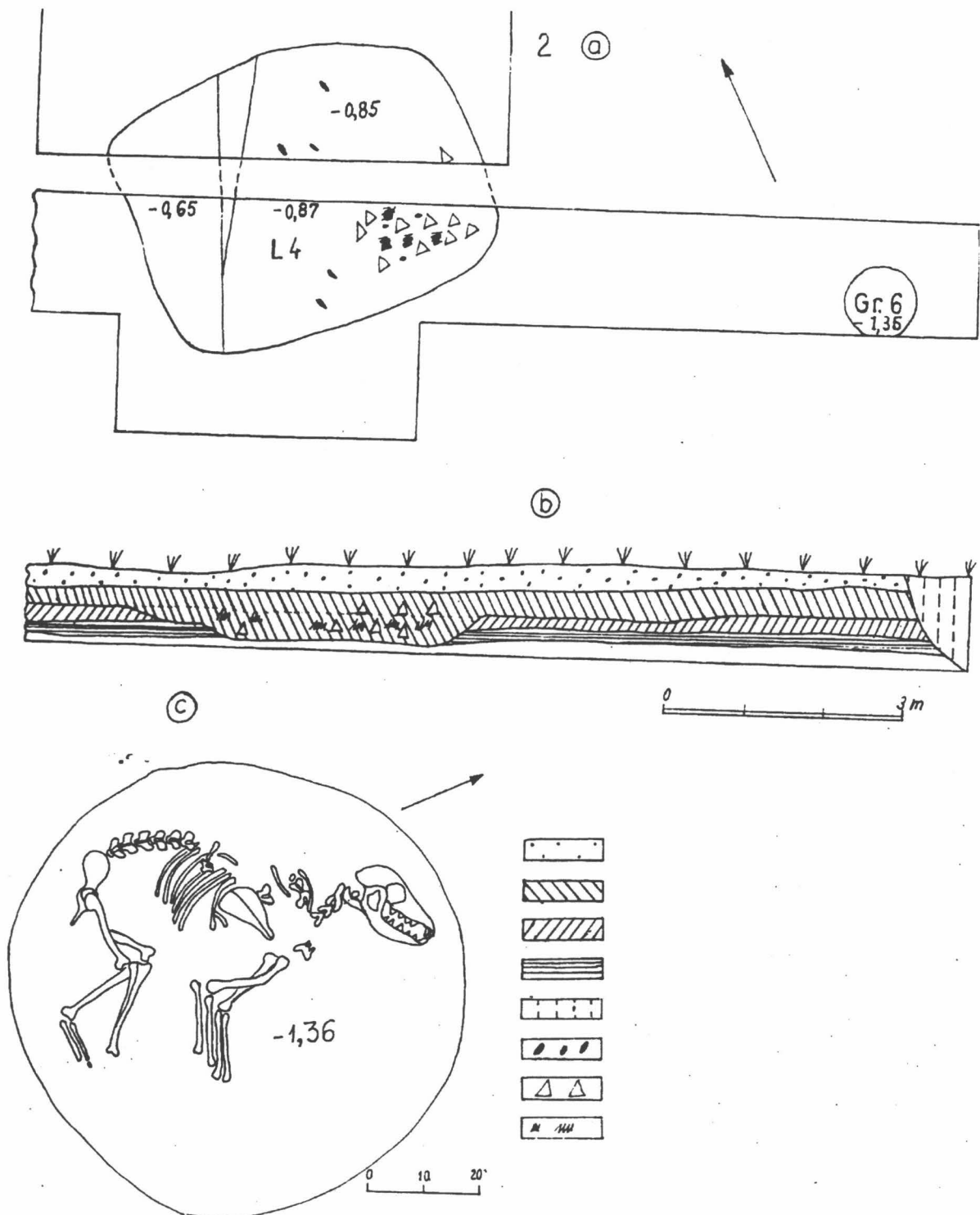
(11) BUCUREȘTI MILITARI – CÂMPUL BOJA

Secțiunea S7/1997- pl.I

Complexe din epoca bronzului (cultura Tei) și sec. XIX.

a) Planul secțiunii; b) profilul nordic; c) profilul sudic.

Legenda:- stratul vegetal –loess; epoca bronzului (niv.II) – chirpic; epoca bronzului (niv.I) – fragmente ceramice; strat castaniu steril – locuință din sec. XIX

(11) BUCUREȘTI MILITARI - CÂMPUL BOJA

S4/1997 - pl. 2

Complexe din secolul III p. Chr.

a) planul secțiunii; b) planul nordic; c) planul gropii nr. 6

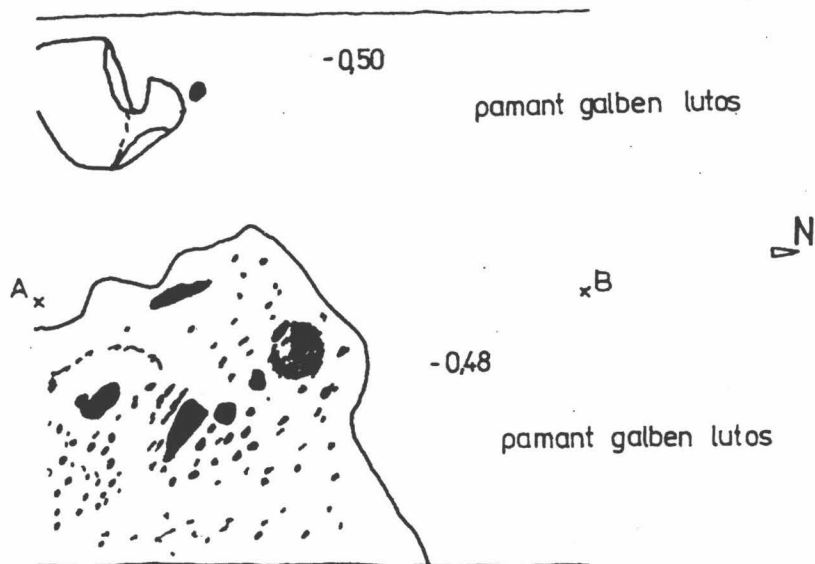
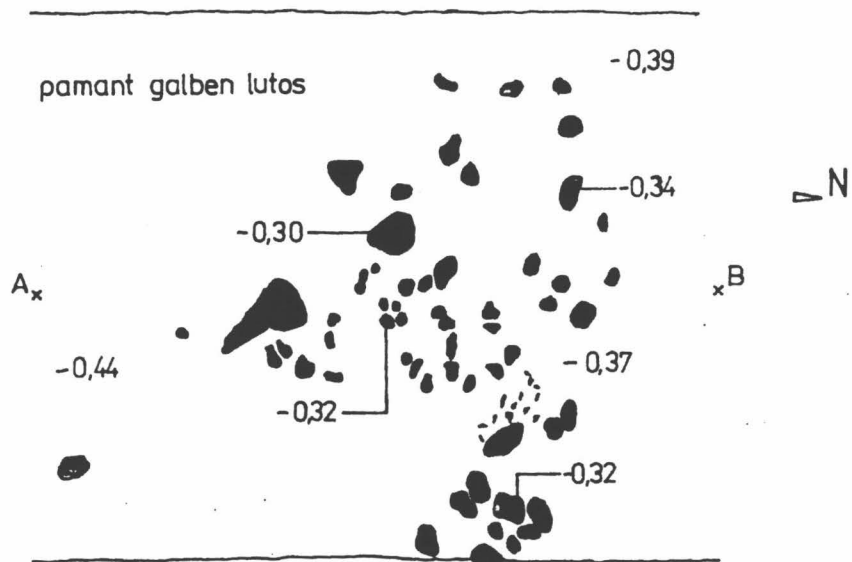
Legenda: stratul vegetal; sec. III p. Chr.; epoca bronzului; stratul castaniu steril; loess; canal contemporan; chirpic; fragmente ceramice; cenușă

CHITILA FERMA

A=† 10 LA 1M DE PROFIL VEST

B=† 8 LA 1M DE PROFIL VEST

sc. 1:20

LEGENDĂ :

● CĂRBUNE

● CIOB

● ARSURĂ

● OS

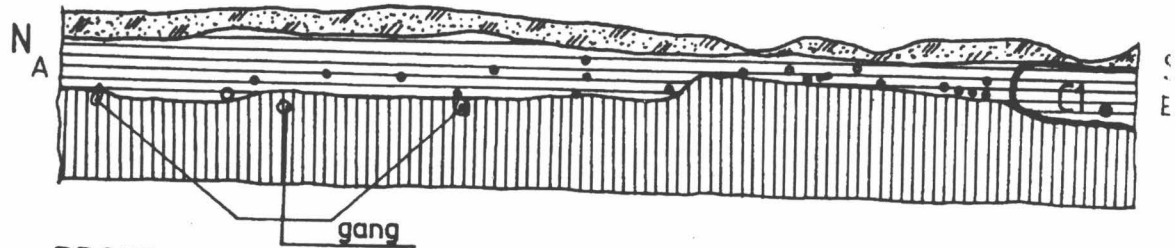
(11) BUCUREȘTI – CHITILA FERMĂ

CHITILA FERMA - 1997

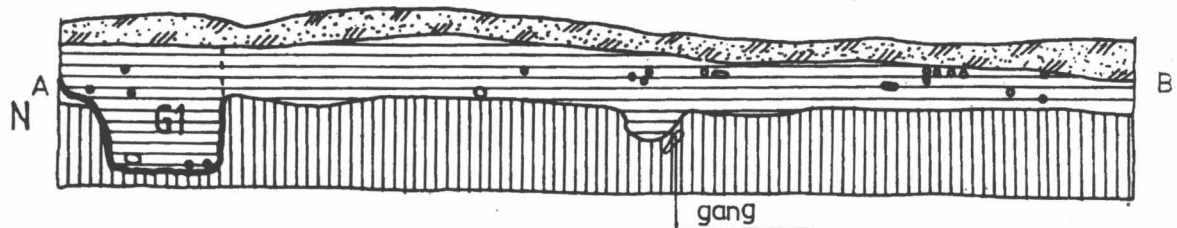
A=†0

B=†10

sc. 1:50

PROFIL DE EST

PROFIL DE VEST

0 1m 2m

PROFIL DE SUD

A=E

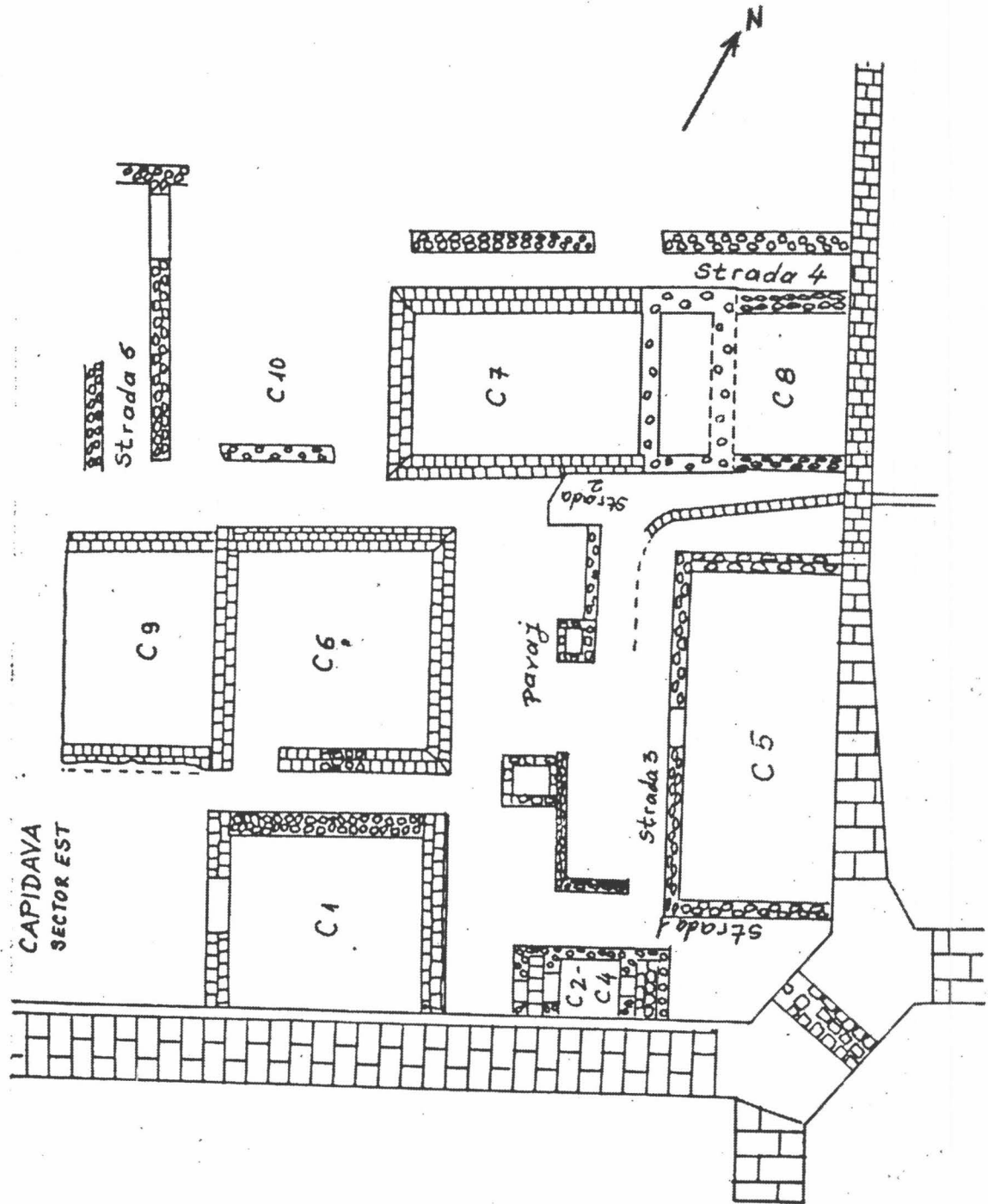
B=V

LEGENDĂ:

- ARABIL
- STRAT DE CULOARE CENUSIE
- STRAT DE CULOARE GALBEN-CAFENIU
- C1-GROAPA DE BORDEI
- CĂRBUNE
- CIOBURI
- OS
- SILEX
- FRAGMENT CANIN

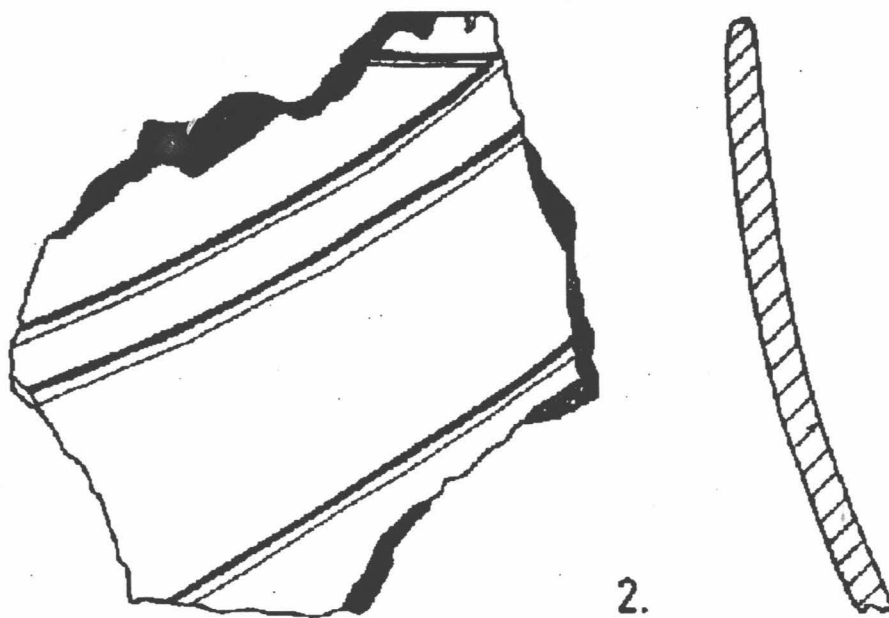
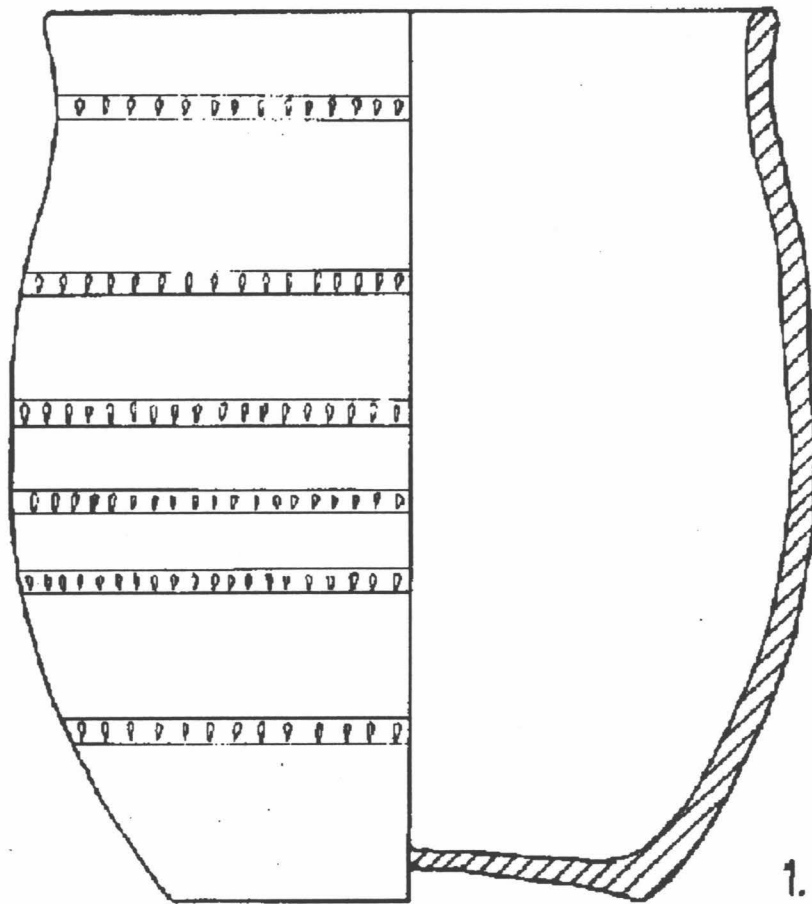
(11) BUCUREȘTI – CHITILA FERMĂ

PLANȘA I

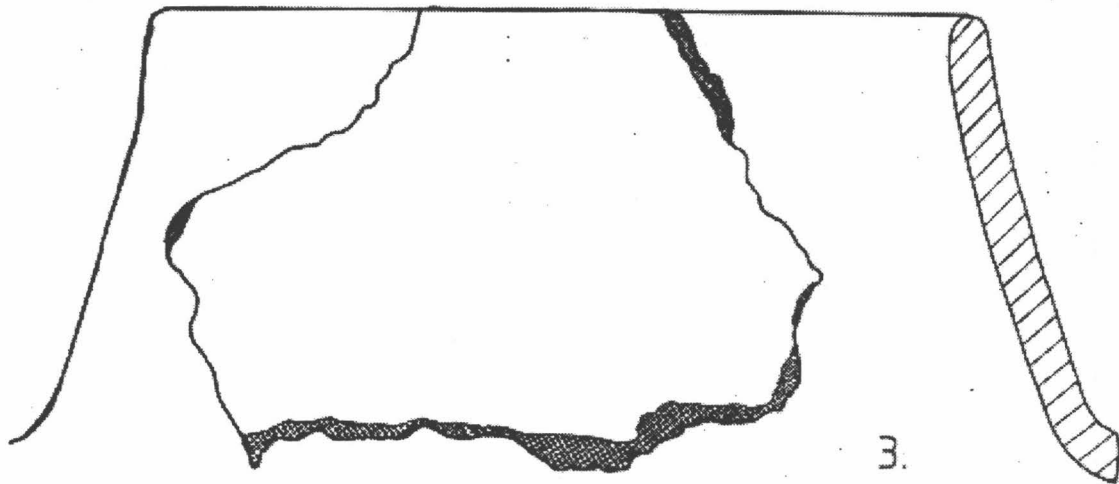
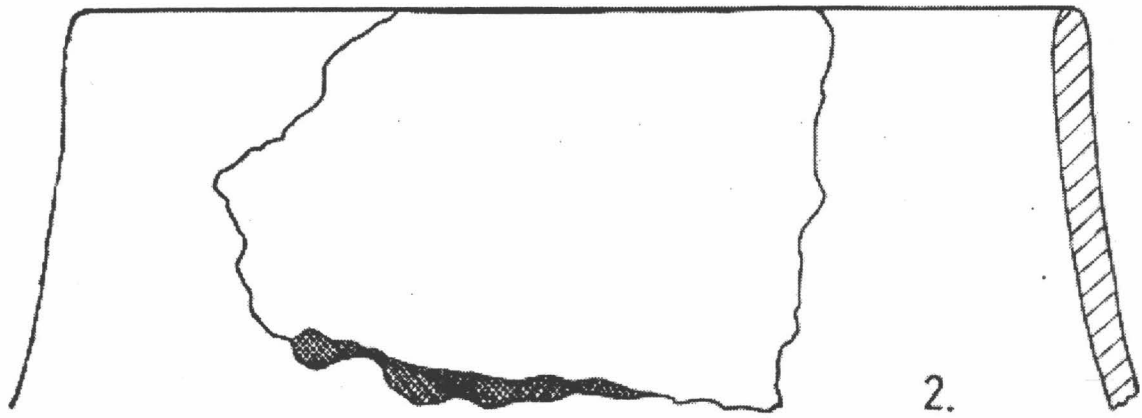
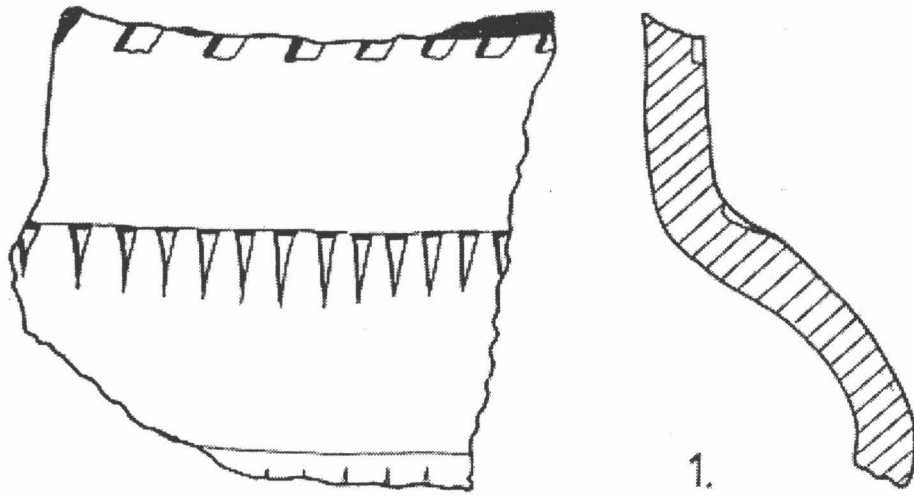

CĂPÎNDĂ
SECTOR EST

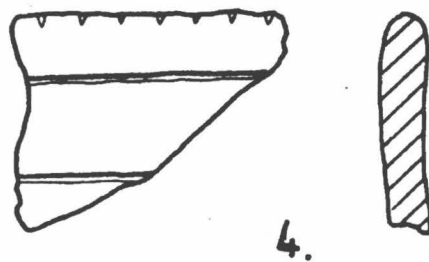
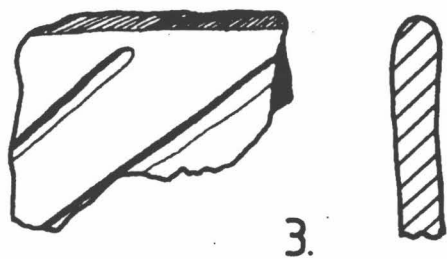
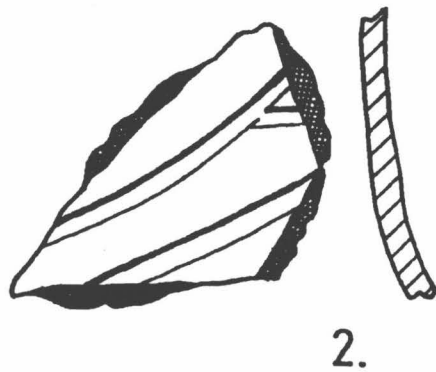
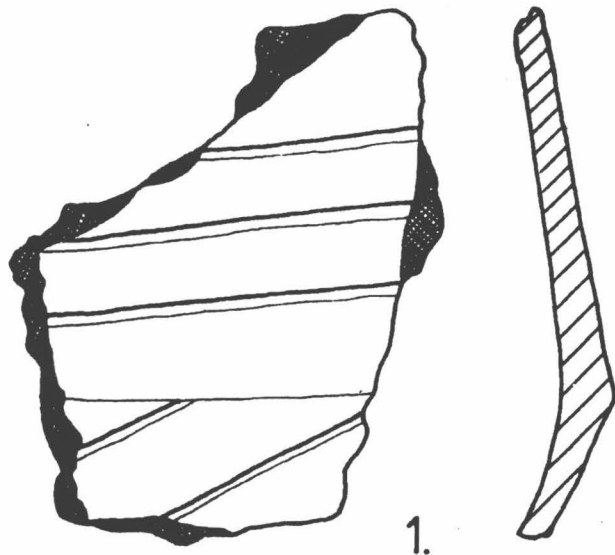
(12) CĂPÎNDĂ

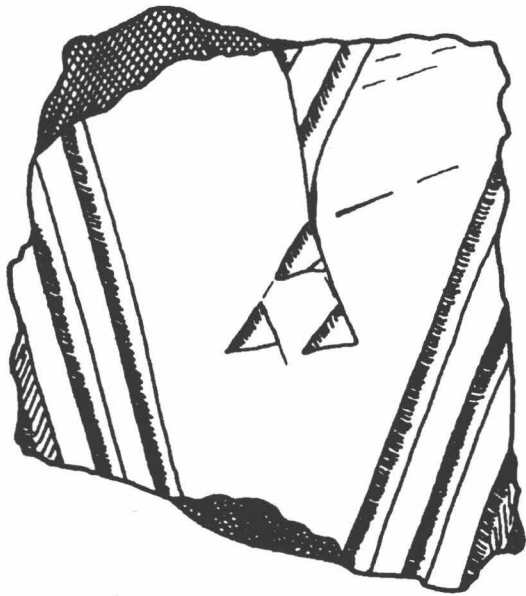
(19) **CHILIENI**
Pl. 1 ceramică Boian

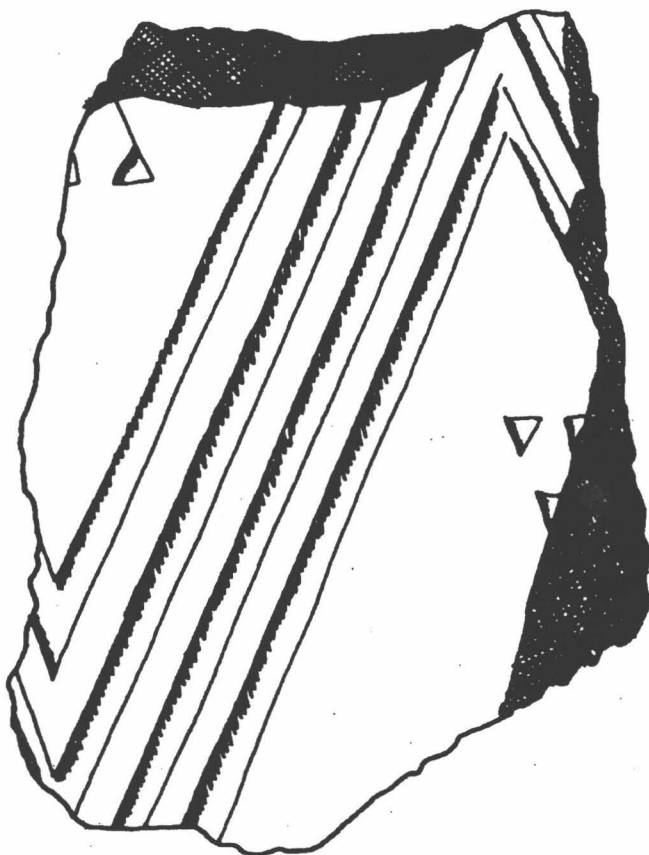
Pl. 2.

(19) **CHILIENI**
Pl. 3, ceramică Boian

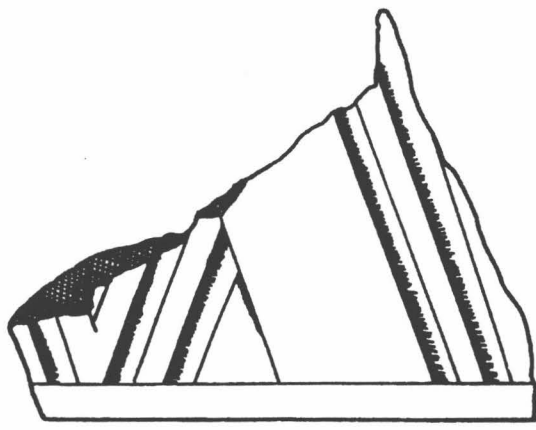

1.

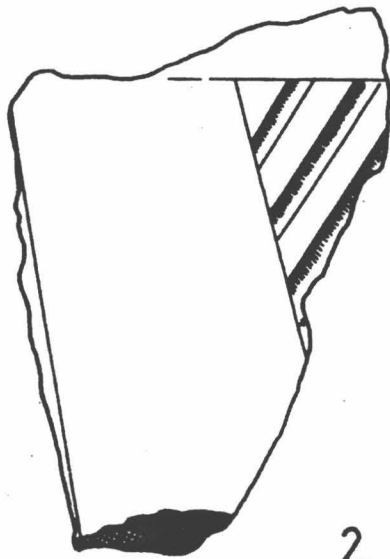
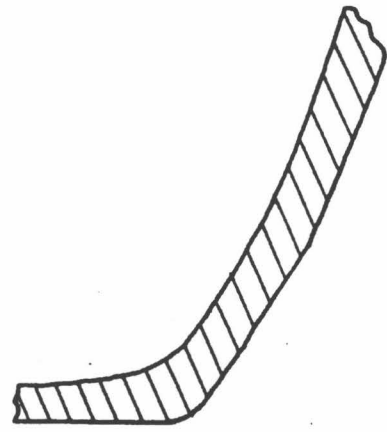

2.

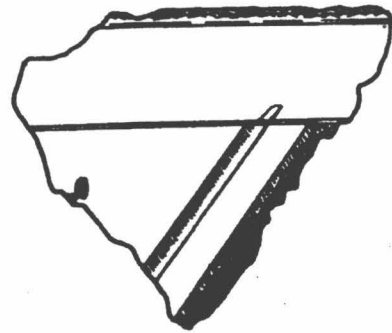
(19) **CHILIENI**
pl. 4 ceramică Boian

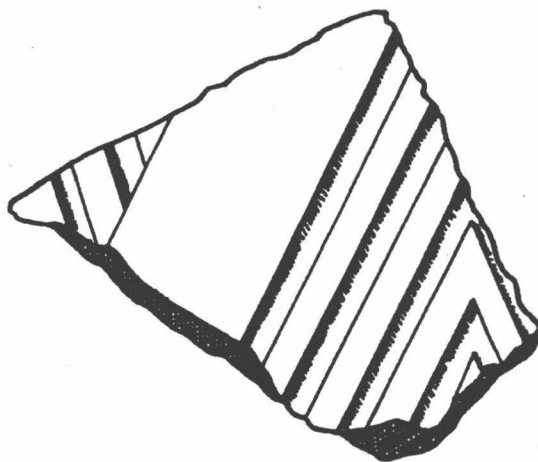
1.

2.

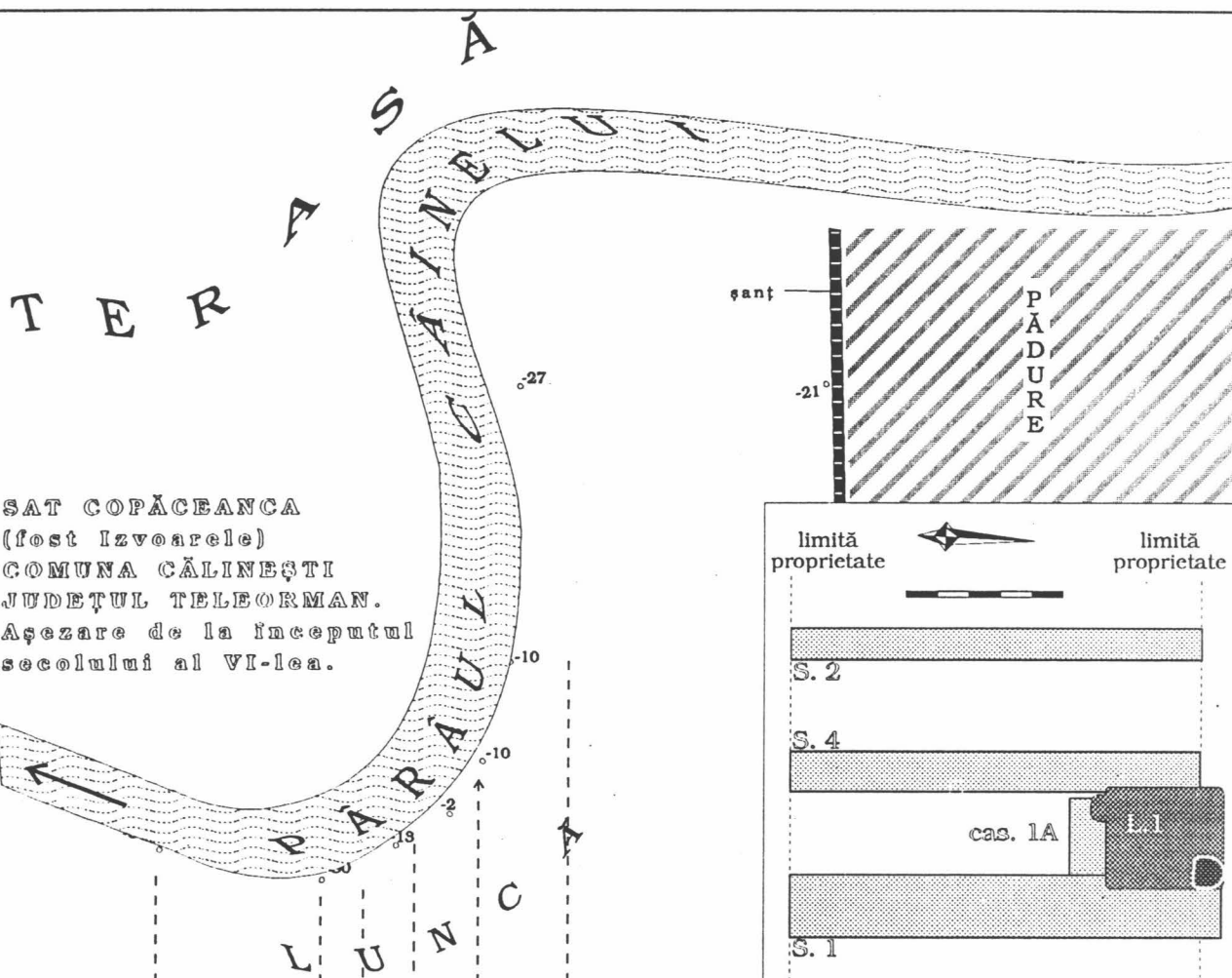
3.

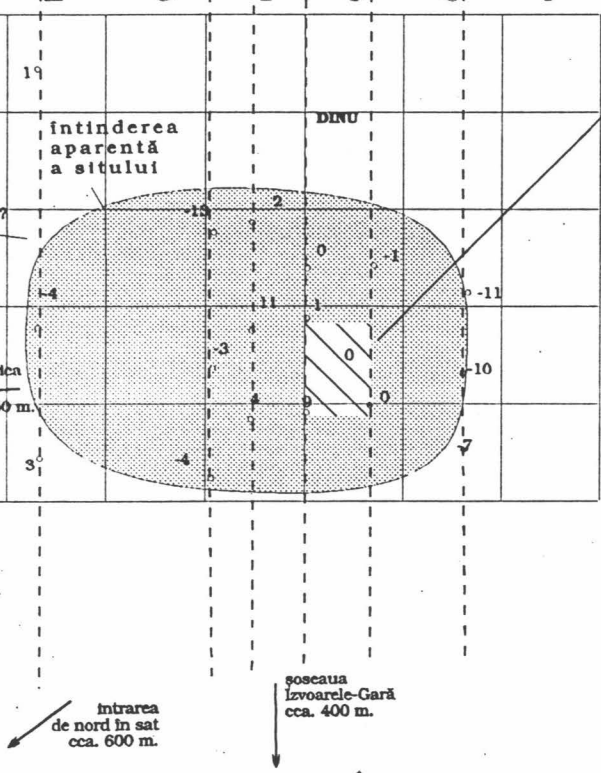
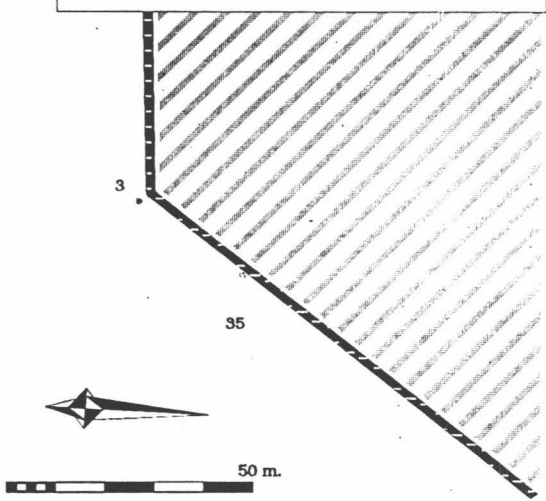
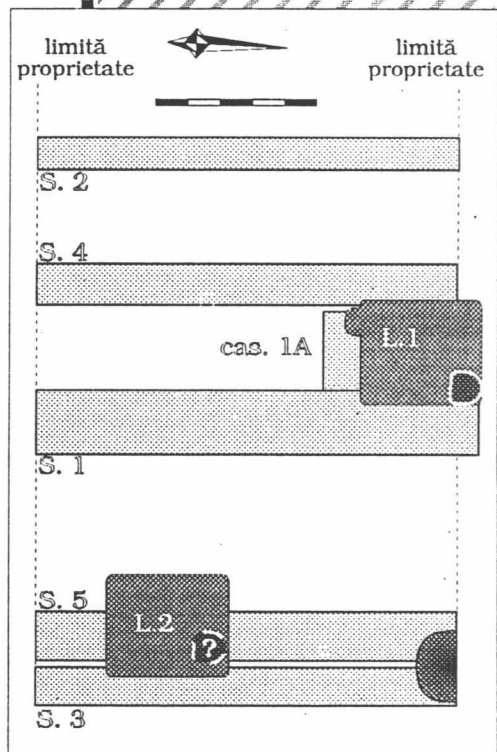
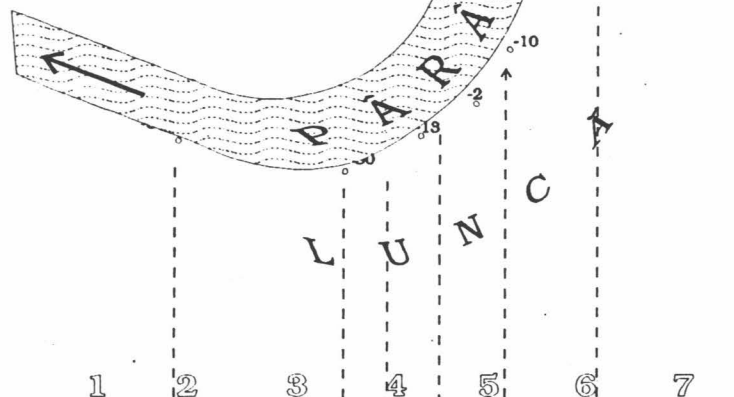
4.

(19) **CHILIENI**
Pl. 5, ceramică Boian

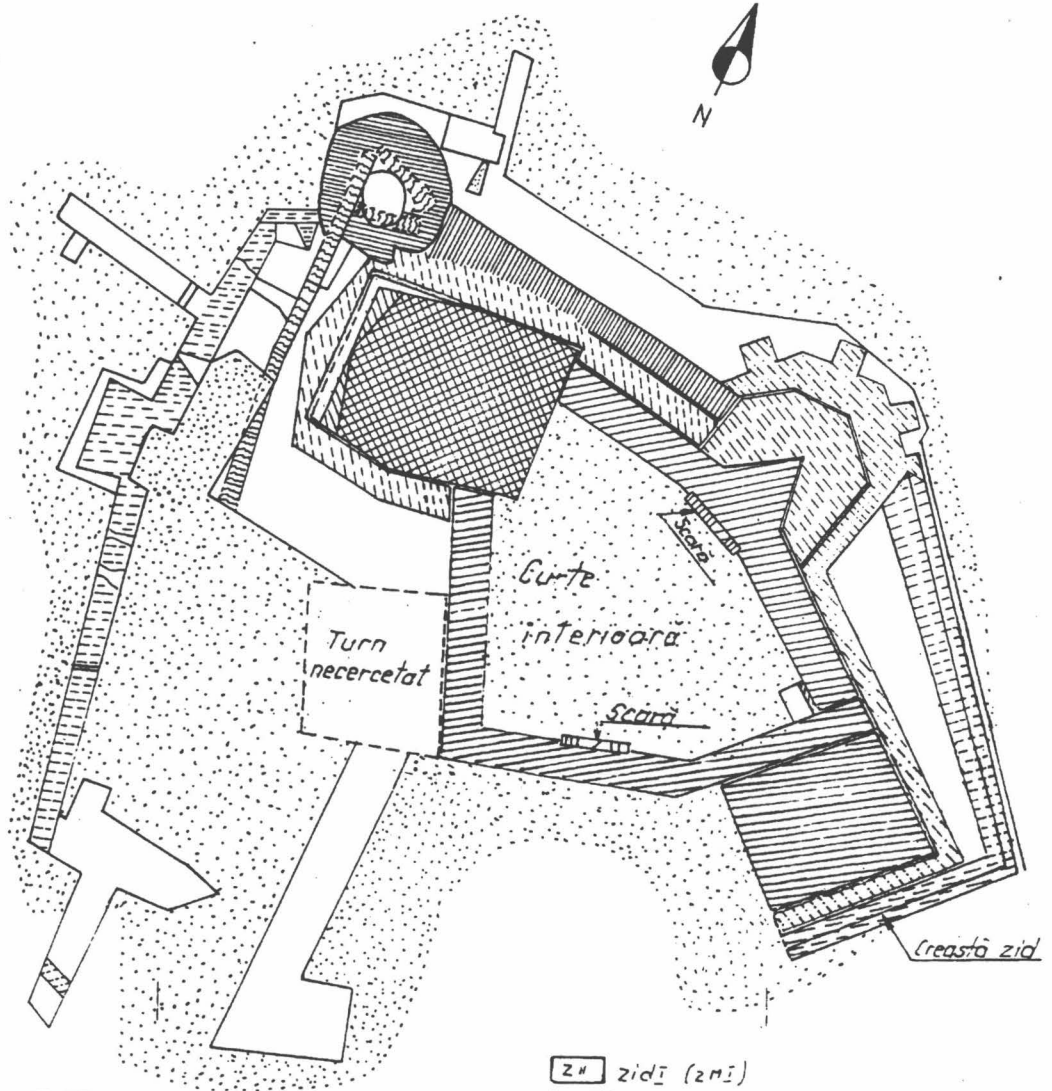

SAT COPĂCEANCA
 (fost Izvoarele)
 COMUNA CĂLINEȘTI
 JUDEȚUL TELEORMAN.
 Așezare de la începutul
 secolului al VI-lea.

(21) COPĂCEANCA

CETATEA GIURGIU

LEGENDA

Faza I

Faza II

Faza III

Faza IV (sfarsitul sec. XIV)

Faza V (sec. XV)

Faza VI (sec. XV final)

Faza VII (inceputul sec. XVI)

Faza VIII (mijloc sec. XVI)

ZM zid I (ZMI)

Faza IX (sfarsit sec. XVI)

Faza X (mijloc sec. XVI)

Faza XI (sec. XVIII)

Nesapat

Teren in curs de cercetare

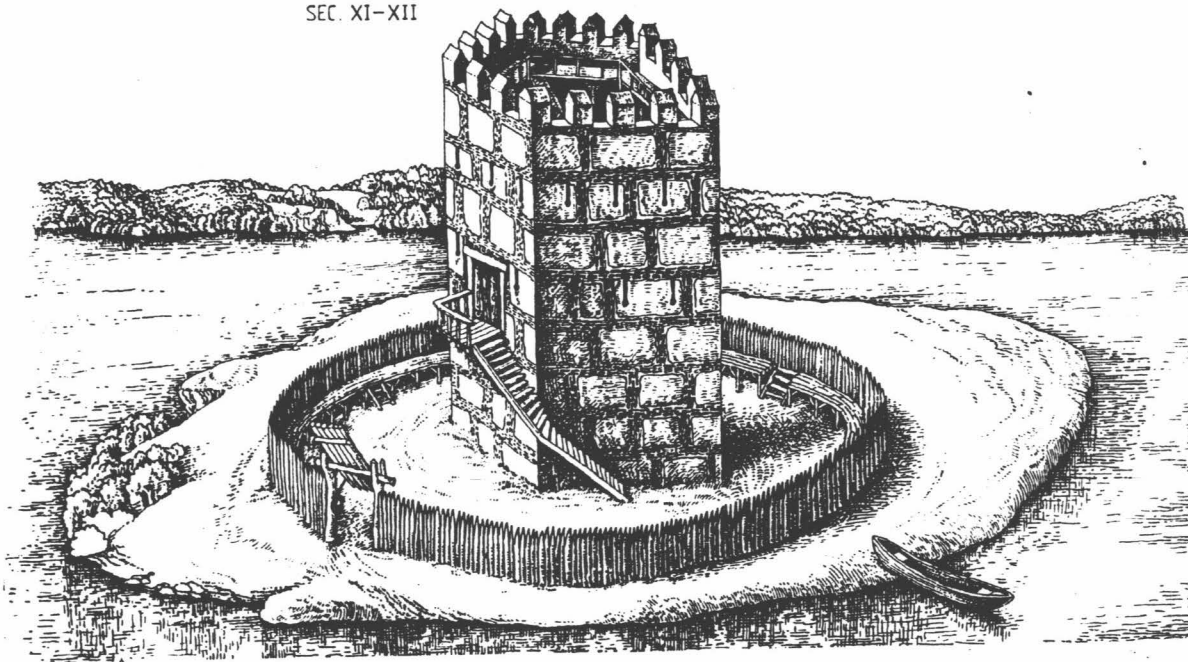
Z.M. zidul Mircea (Z.M) ZM zid II (Z.M.)

Retr fund I

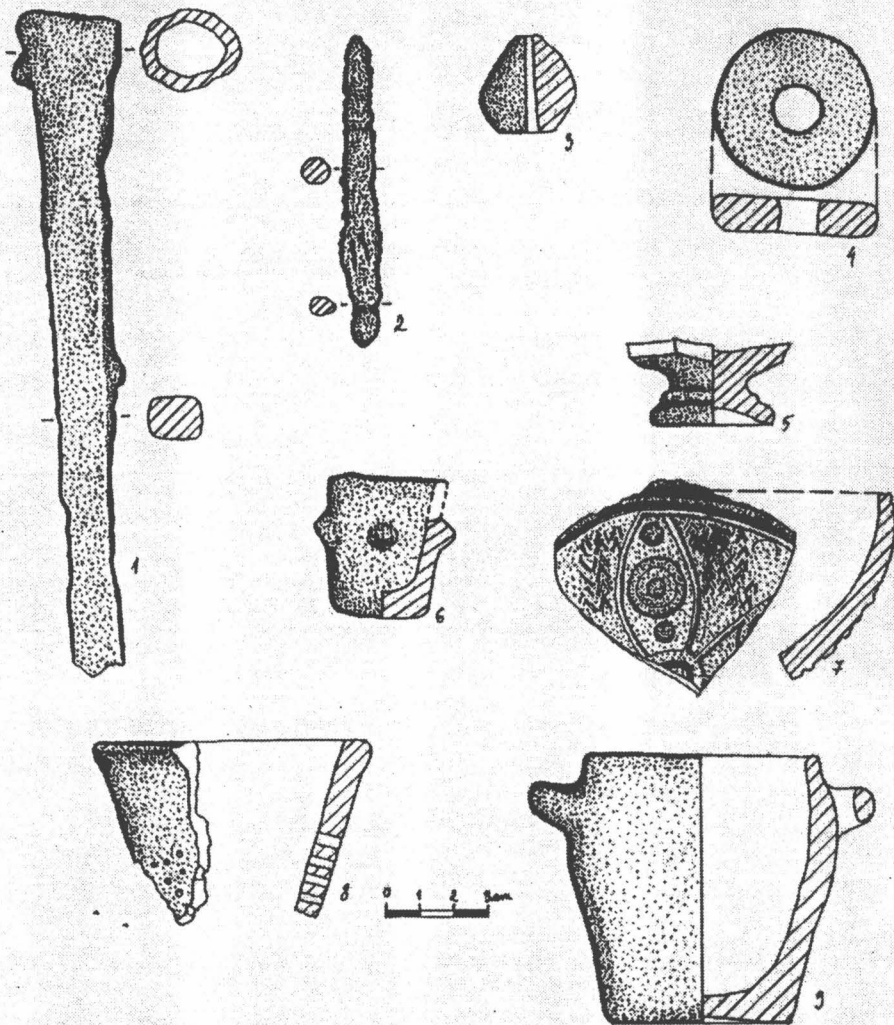
Retr. fund II

(28) GIURGIU

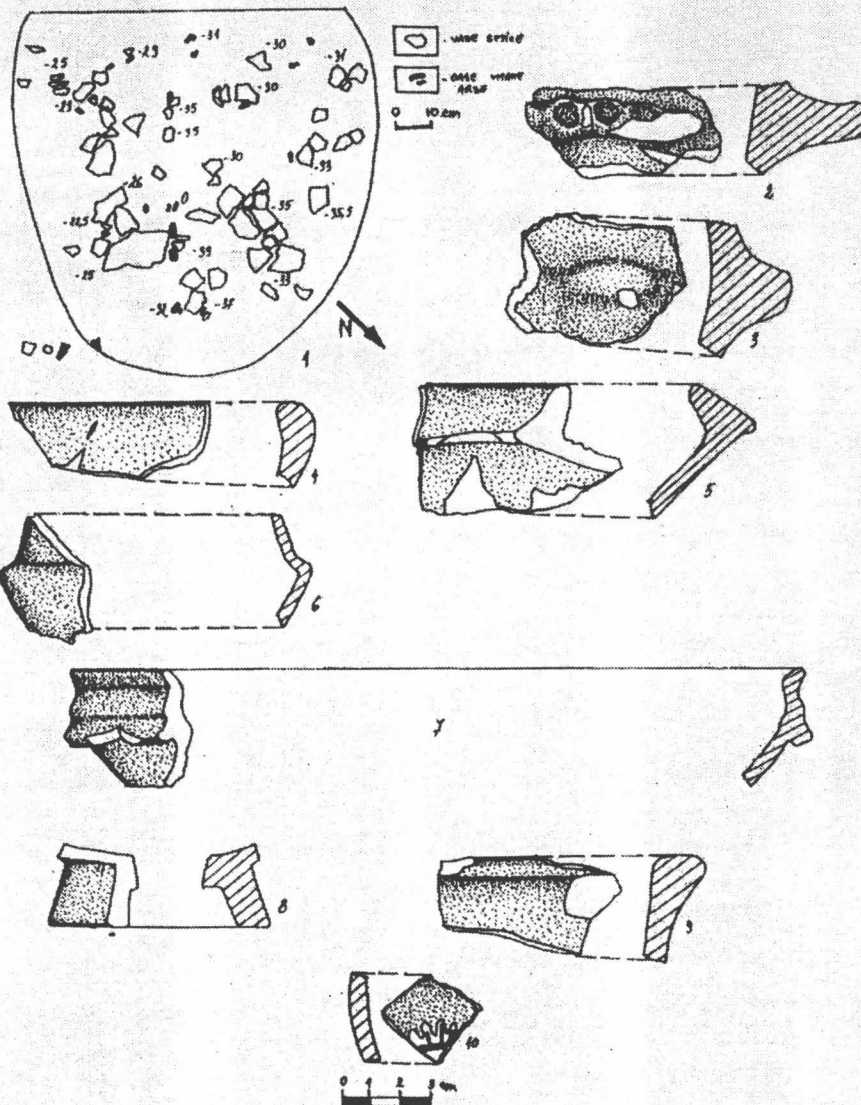
TURN LOCUINTA — GIURGIU
SEC. XI-XII

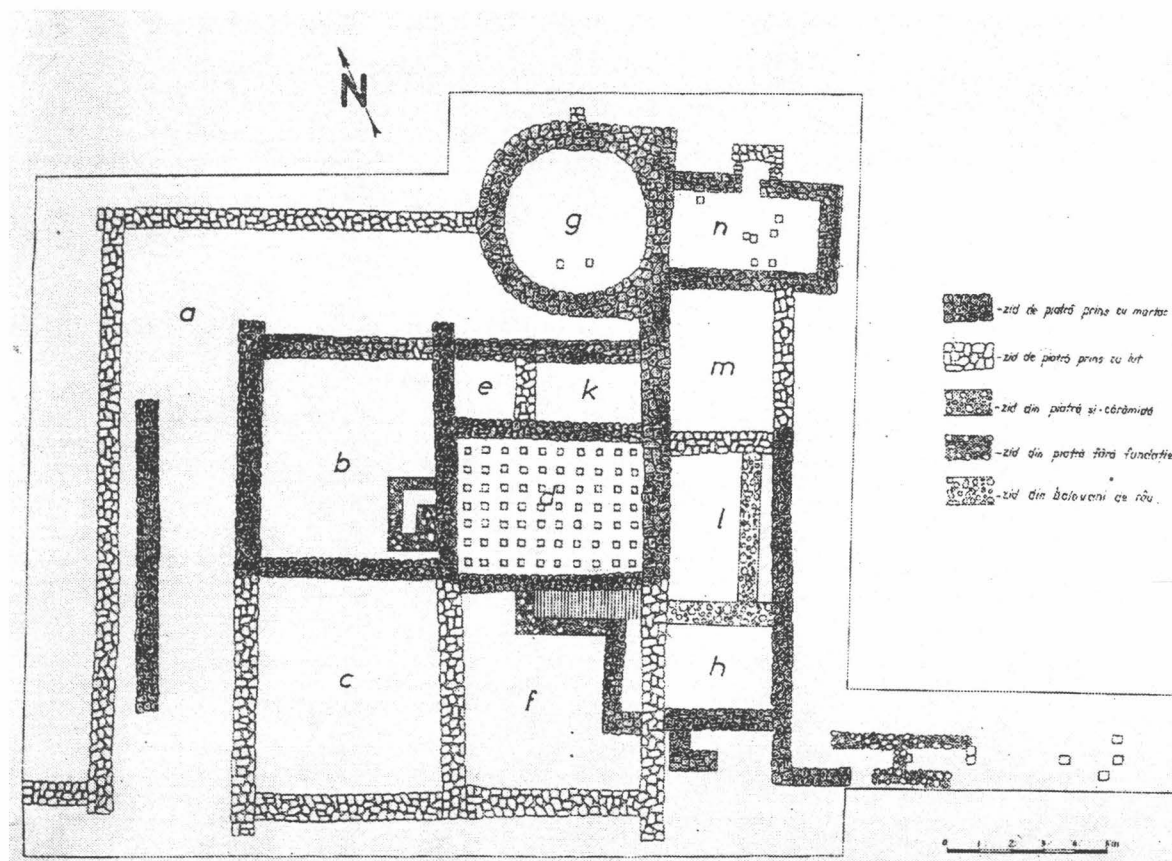
(28) GIURGIU
RECONSTITUIRE TURN LOCUINȚĂ

Grădiștea, Jud. Brăila. Piese din fier (1-2), fusaiolă(3), rondea (4) și vase getice (5-9).

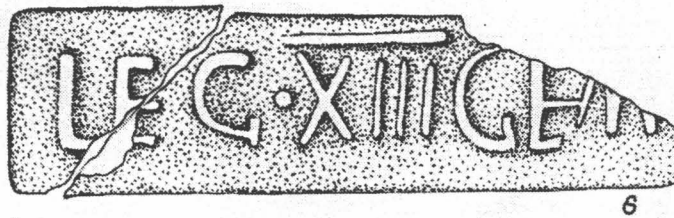
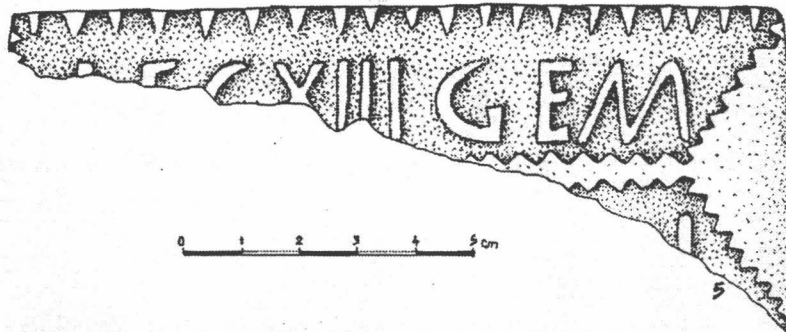
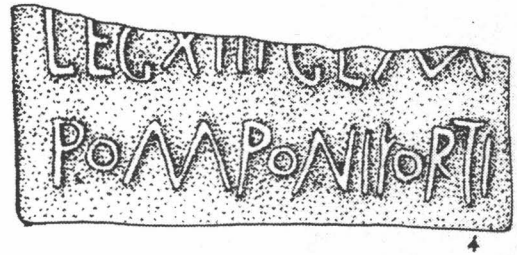
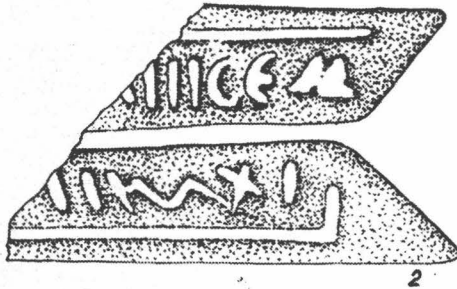
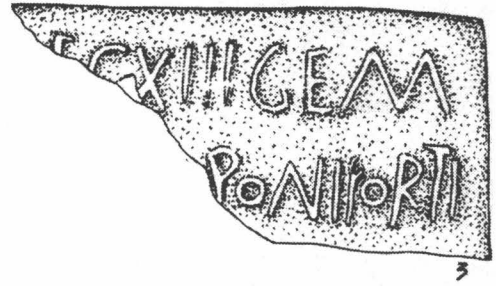
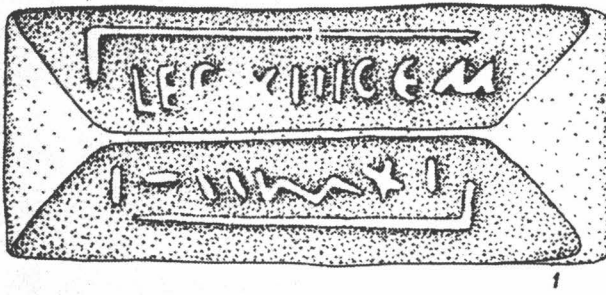

Grădiștea - Coslogeni, Jud. Călărași. 1. Necropolă - Mormântul nr. 15; 2-10 Așezare : fragmente de vase getice (1-9) și clenistice (10).

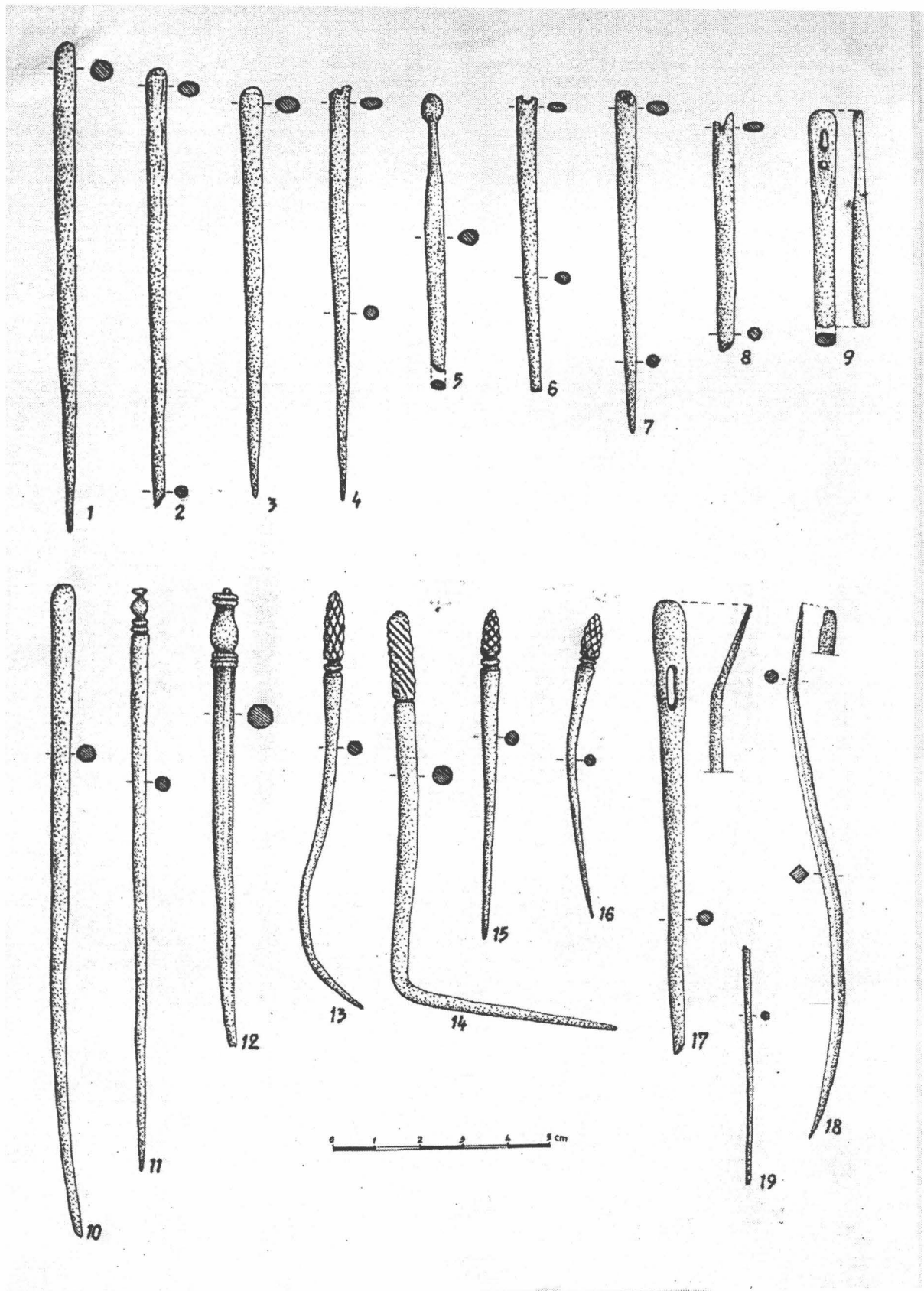
(40) ILIȘUA

Pl.1. Planul băii mici a castrului roman, dezvelită în anul 1997

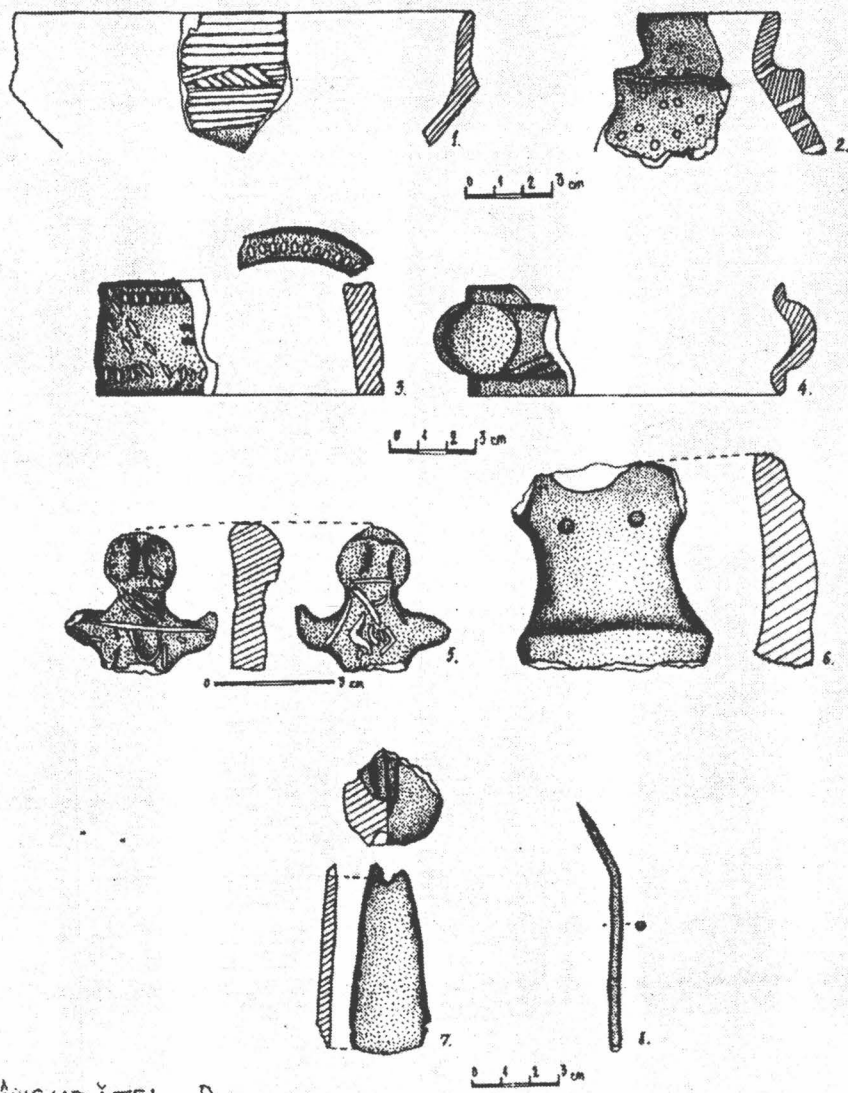
(40) ILIȘUA

Pl. 2 Ștampile tegulare din baia mică a castrului roman

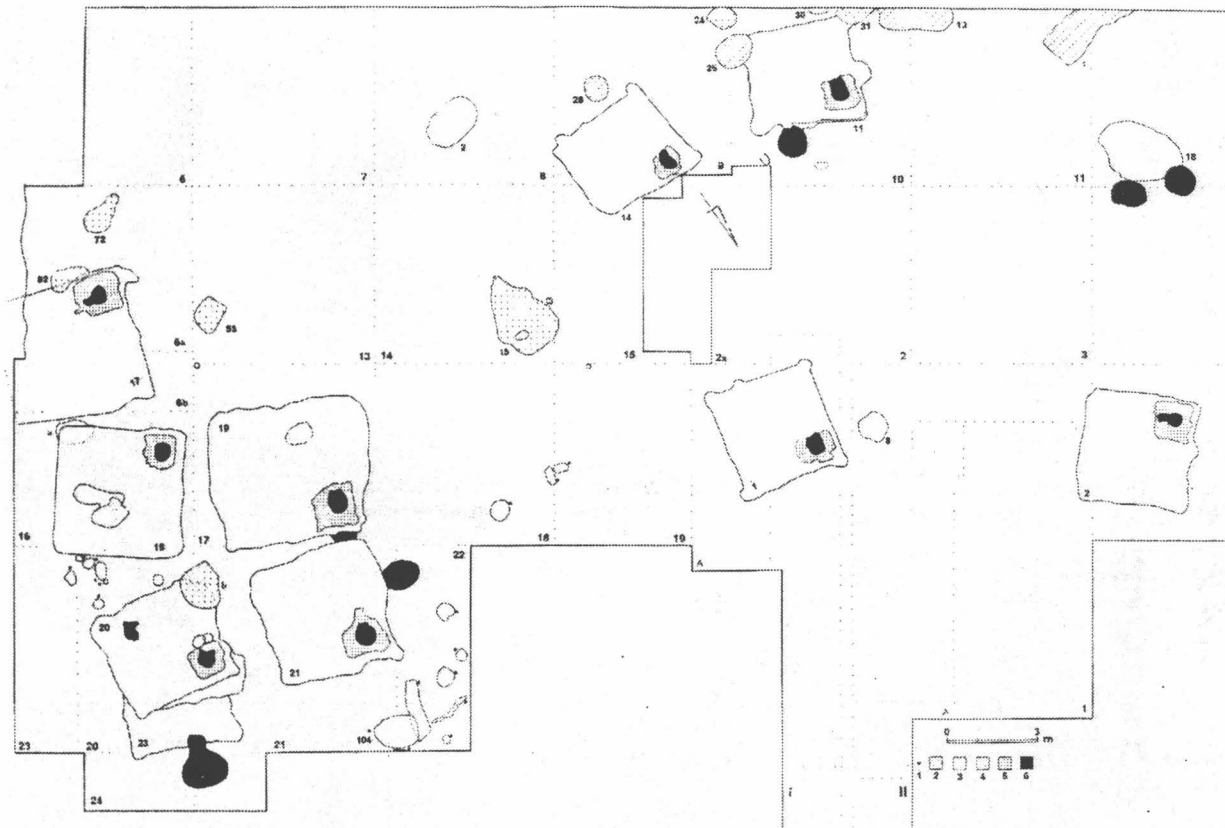

(40) ILIȘUA

Pl. 3. Ace de păr din os și bronz, găsite în
așezarea civilă (vicus) a castrului roman

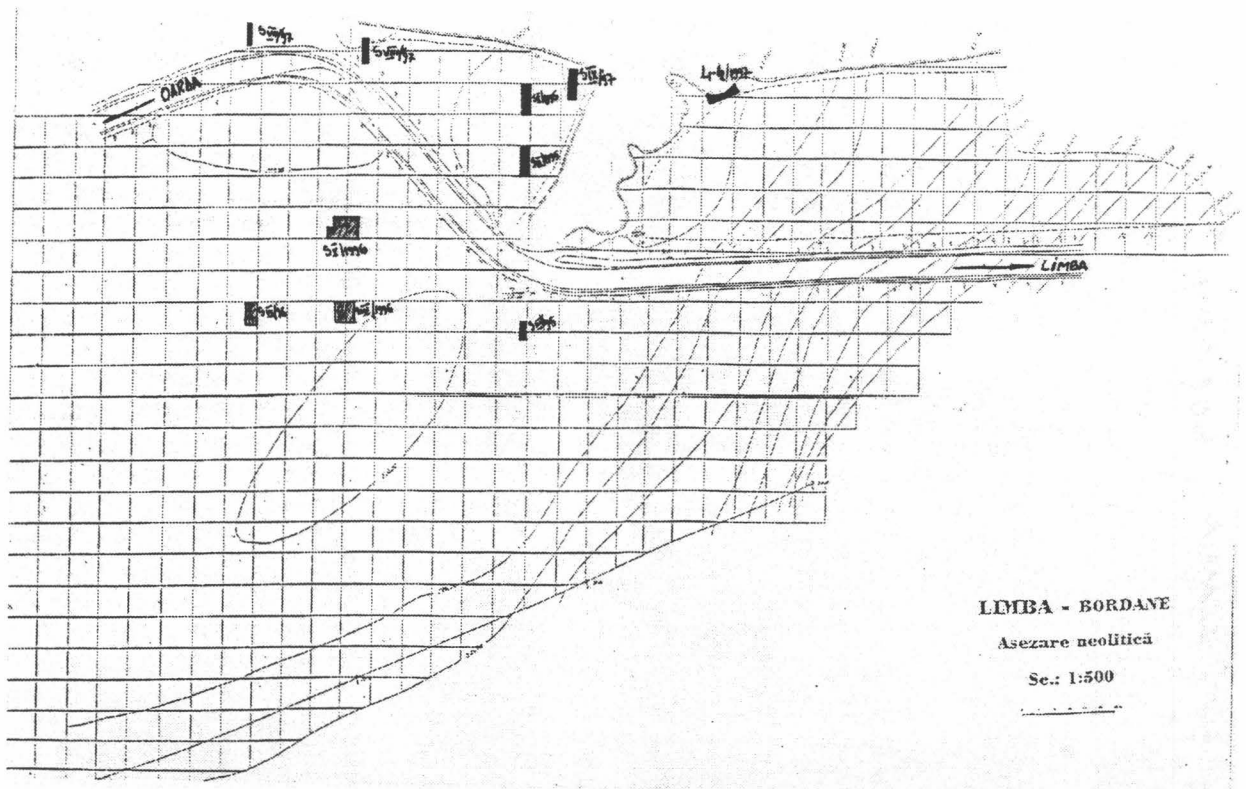

ÎNSURĂȚEI - Popina IA
 1. Boiar-Giulești
 2.-8. Gumești nr 12

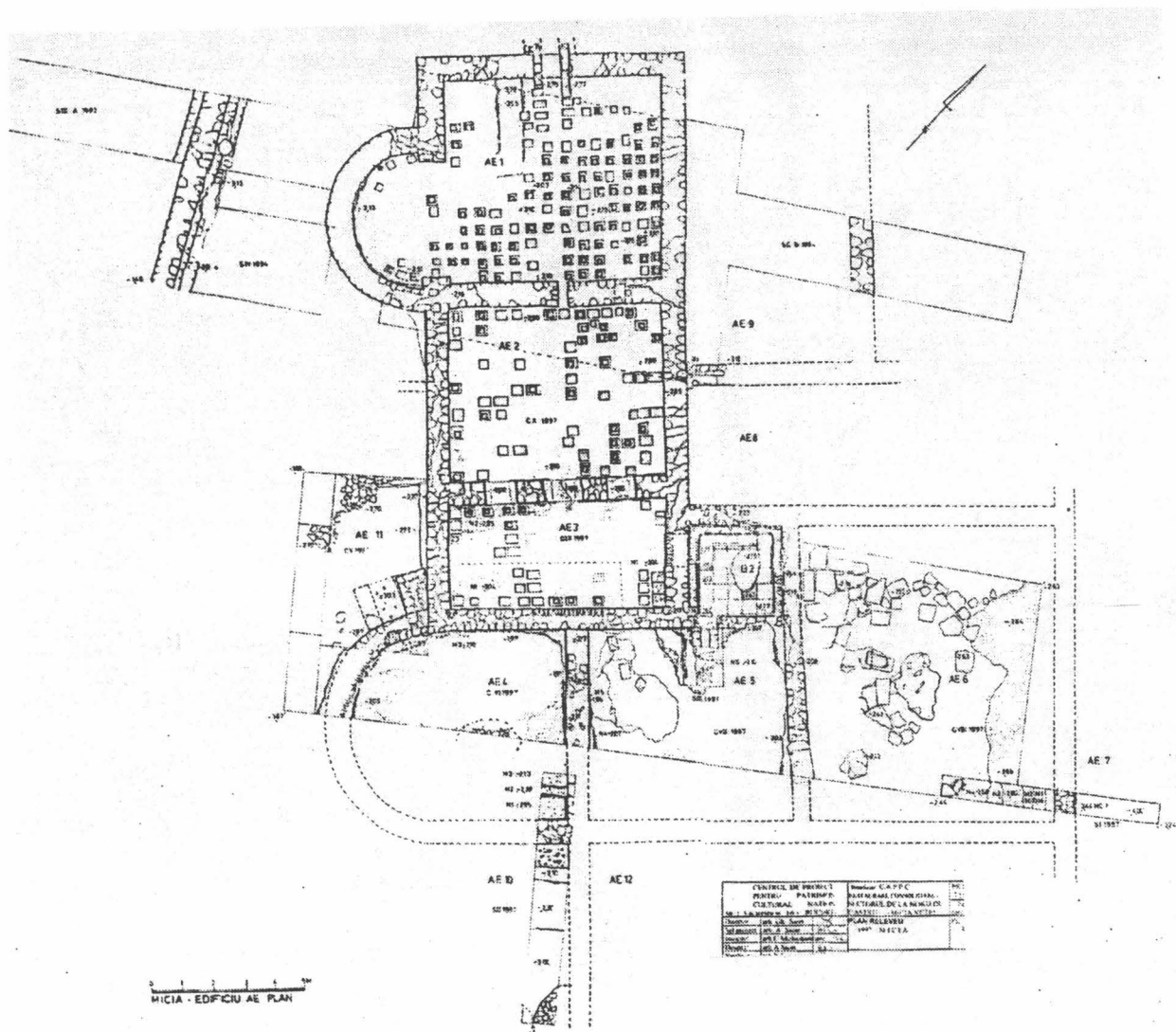

(44) LAZURI 1, punctul Lubi Tag

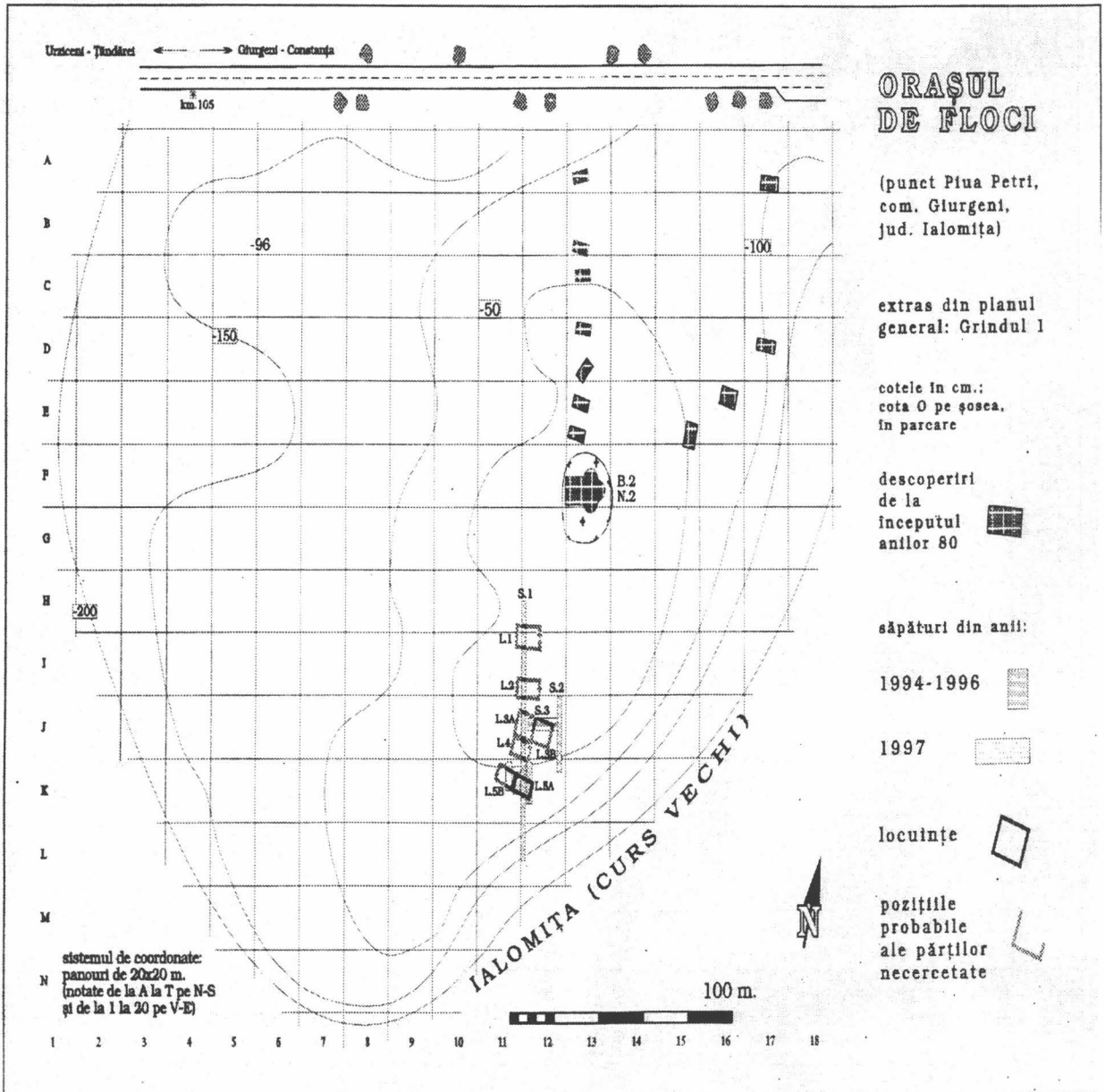
Așezări din mileniul I p. Chr.: 1) epoca romană; 2) a doua jumătate a sec. VII; 3) sec.VI-VII timpuriu; 4) sec.IX-X; 5) bloc de lut în care a fost amenajat cuptorul; 6) vatră deschisă sau vatră cuptor. (lipsește secțiunile I, II, IV și sunt marcate doar complexele de epocă romană cercetate în campania 1997)

(45) LIMBA – “BORDANE”

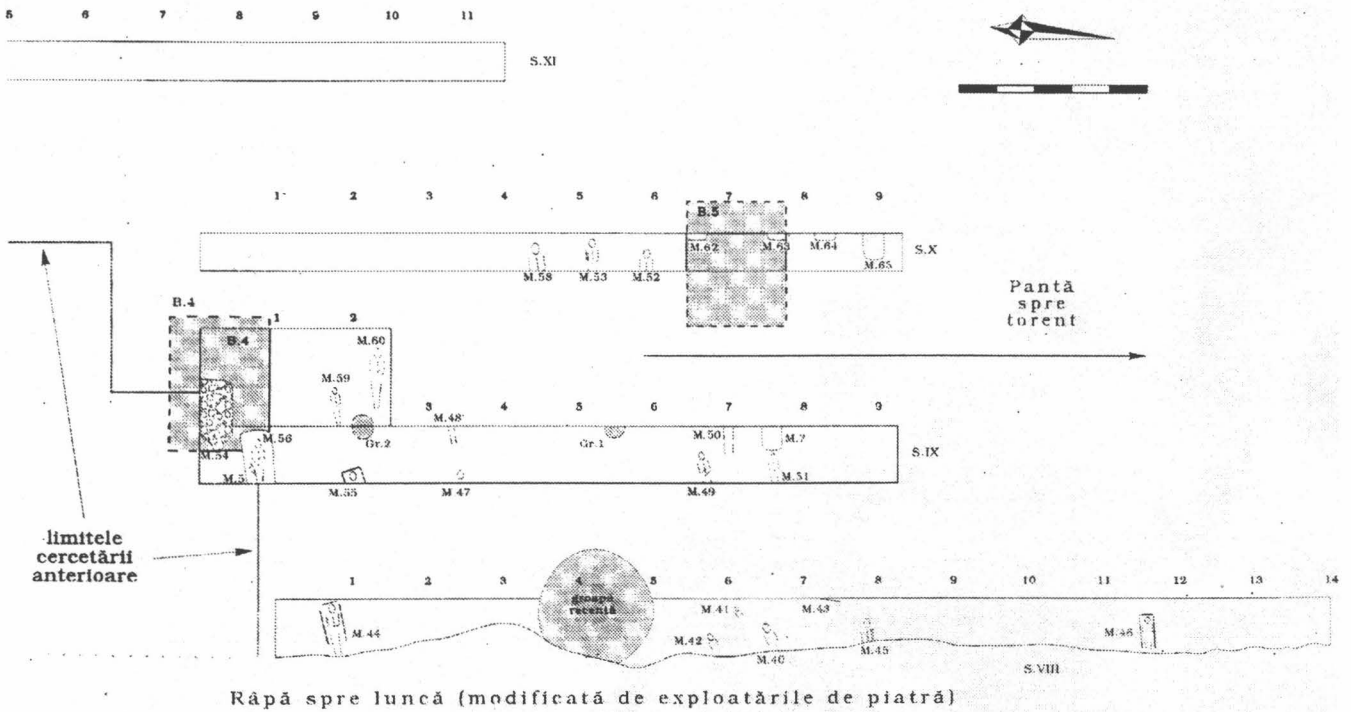

(49) MICIA - SECTORUL DE LA NORD DE CASTRU

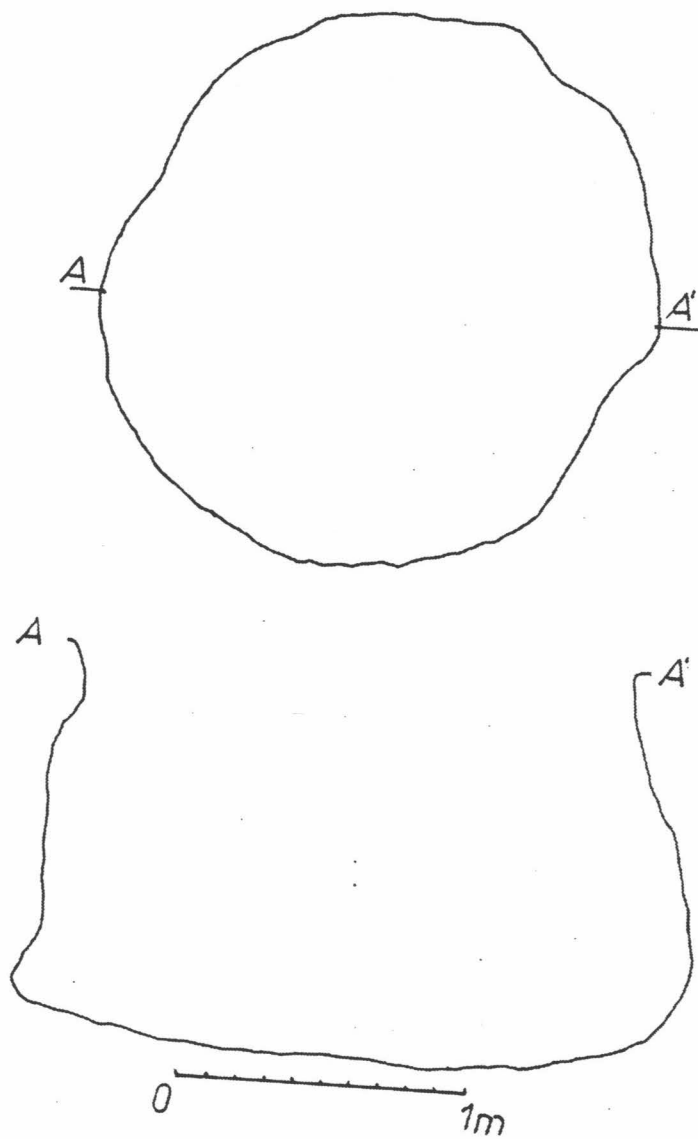

(56) ORAȘUL DE FLOCI

PIATRA-SAT, PUNCT "VADU CODRII", CERCETARE ARHEOLOGICĂ 1997;
 LOCUINȚE-BORDEI DE SECOL VI ȘI NECROPOLA DE SECOL XVI.

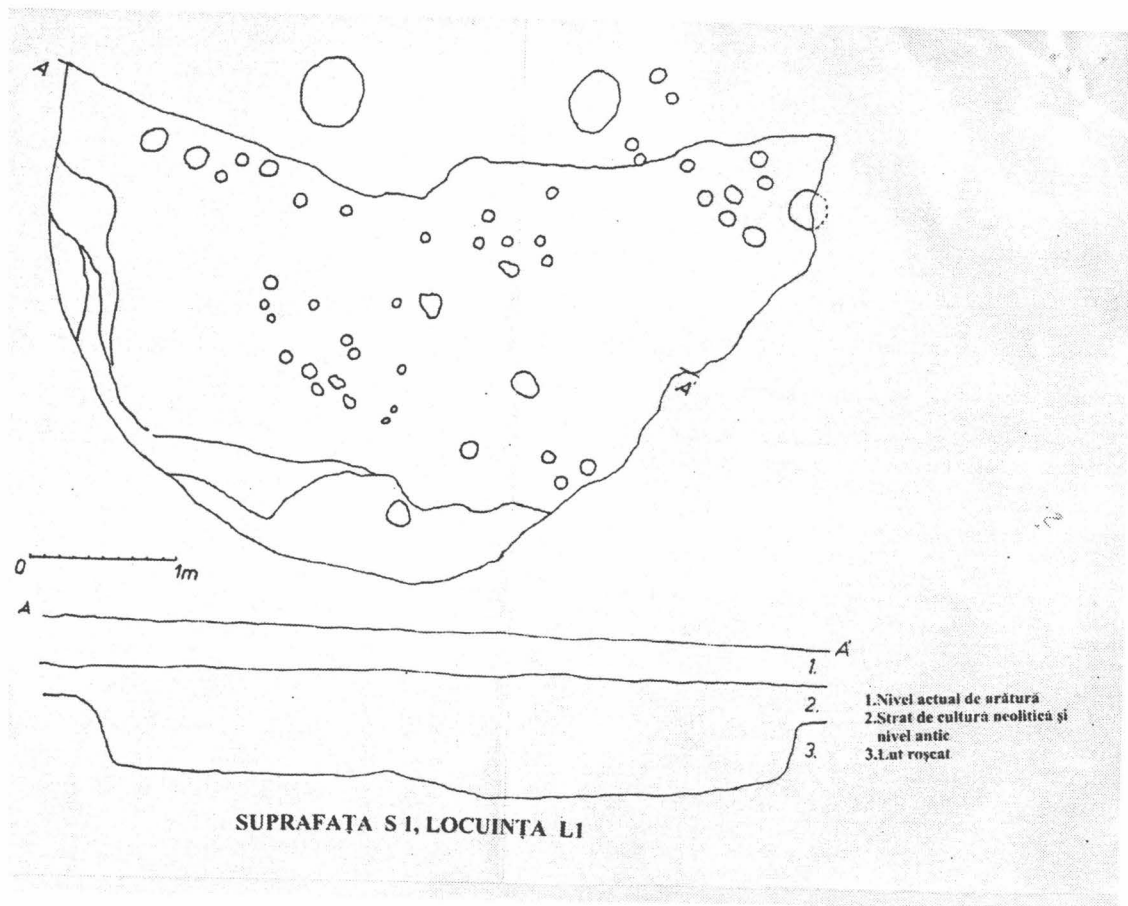

(64) PIATRA SAT

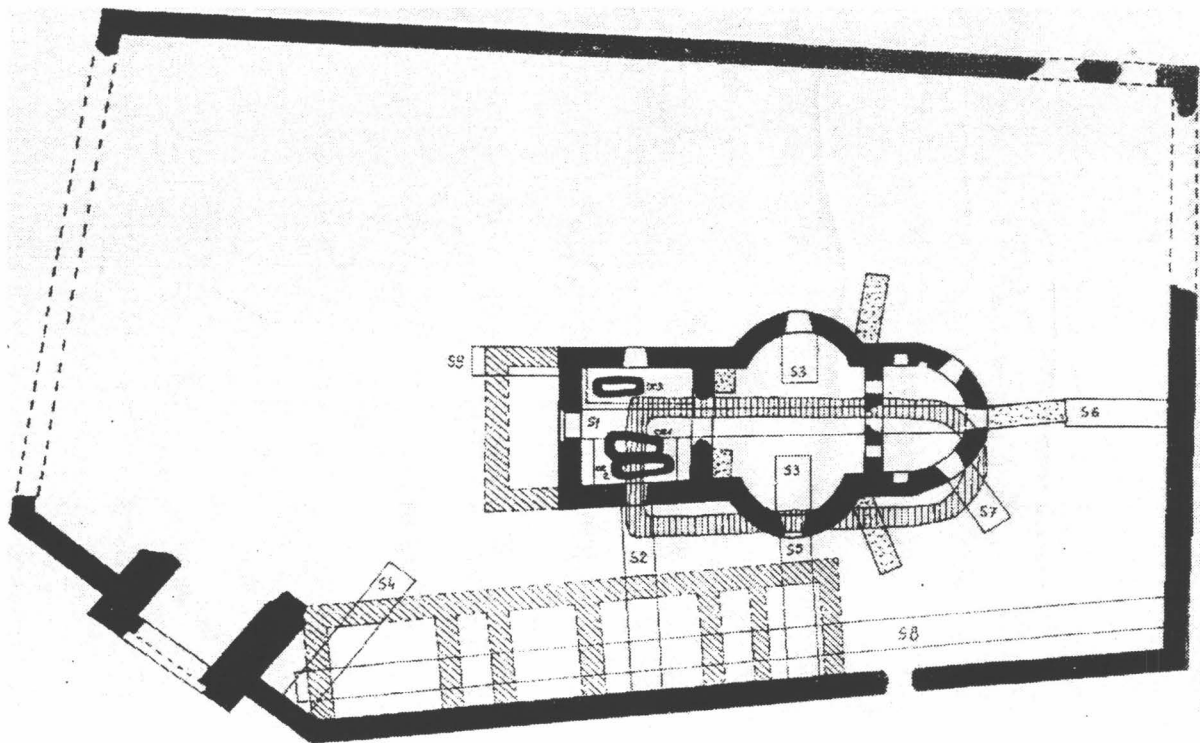

SUPRAFAȚA S6, GROAPA 6

(65) PIȘCOLȚ- "LUTĂRIE"

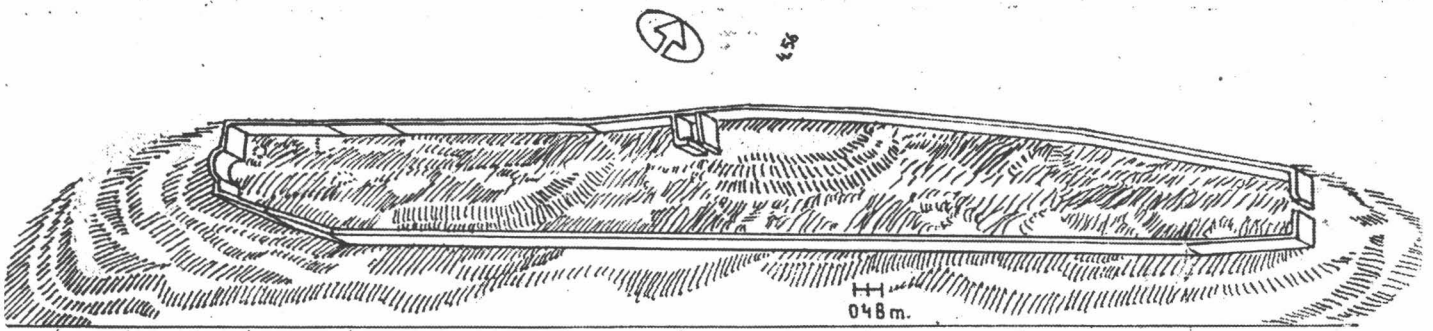
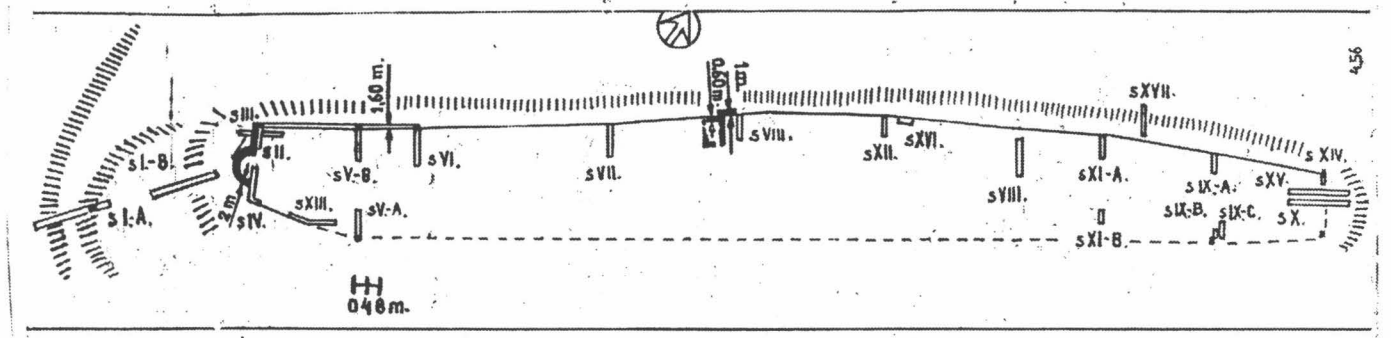
(65) PIȘCOLȚ- "LUTĂRIE"

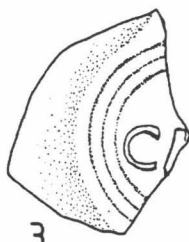
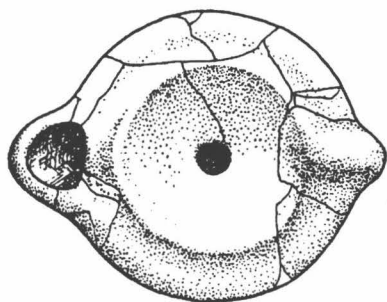
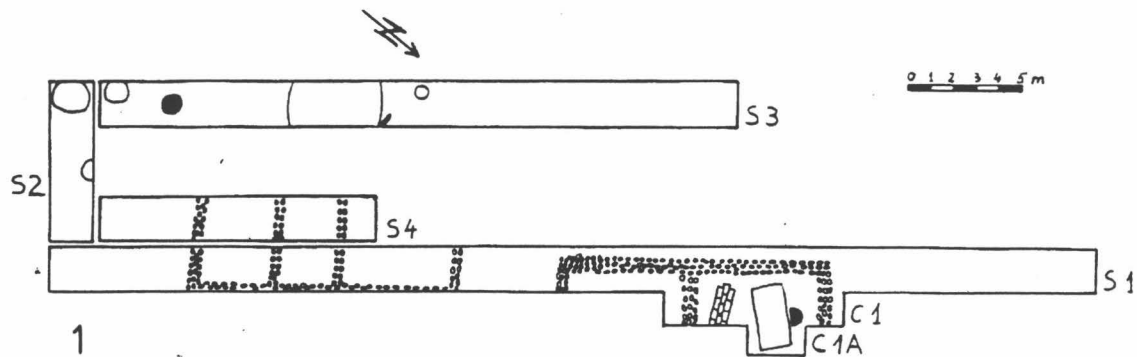
Scara 1:200

MĂNĂSTIREA PLĂVICENI - PLANUL SĂPĂTURII 1995, 1997

(67) PLĂVICENI - MĂNĂSTIRE

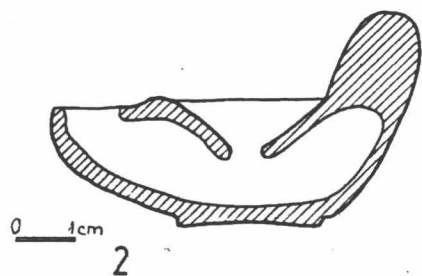

(73) RĂȘINARI – CETATEA MEDIAVALĂ

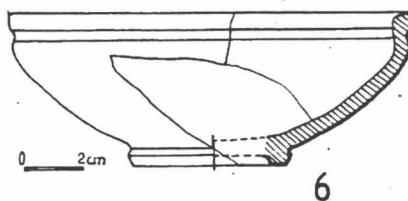
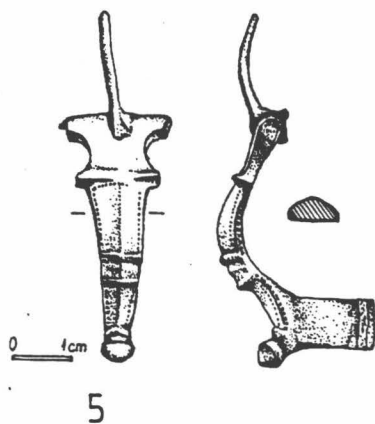
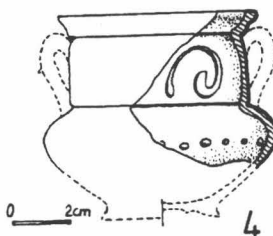

LEGENDA

- GROAPĂ
- CUPTOR
- TEMELIE DIN PIETRIȘ
- MORMÂNT DIN CĂRĂMIZI
- SARCOFAG CU BOLTĂ

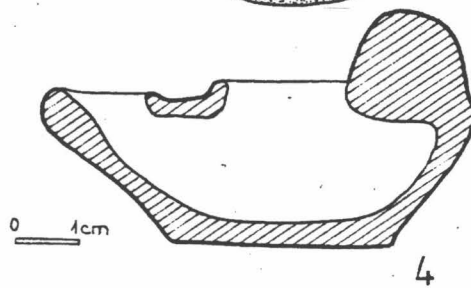
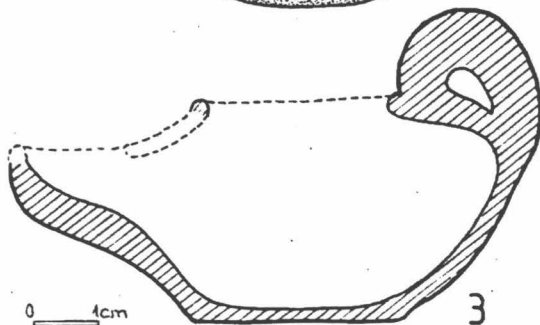
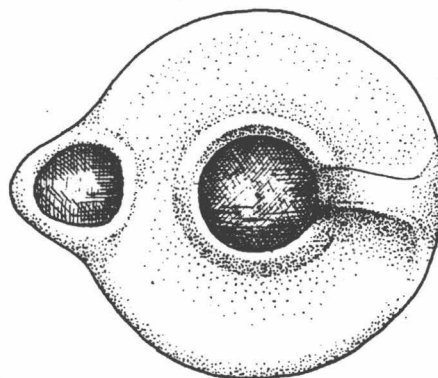
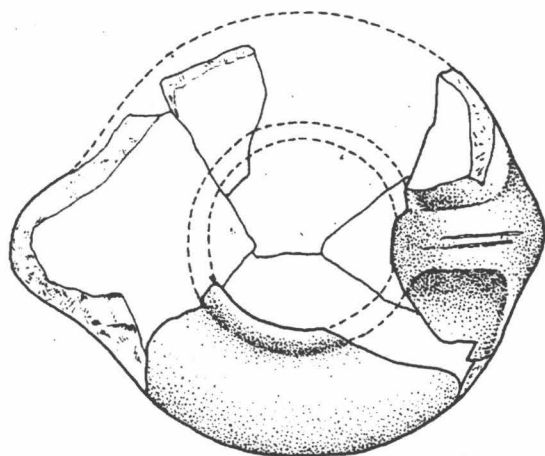
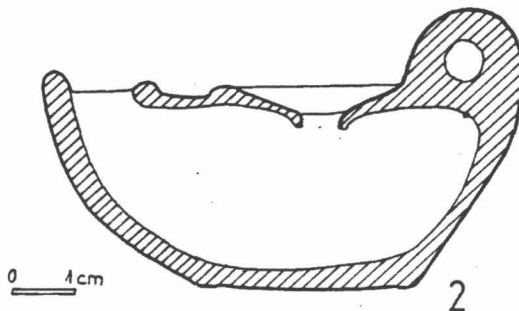
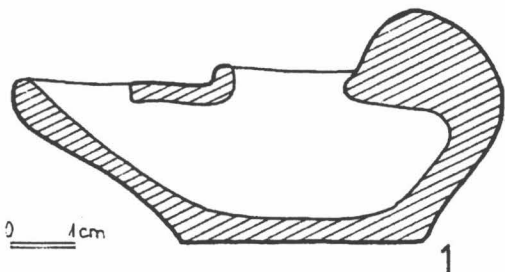
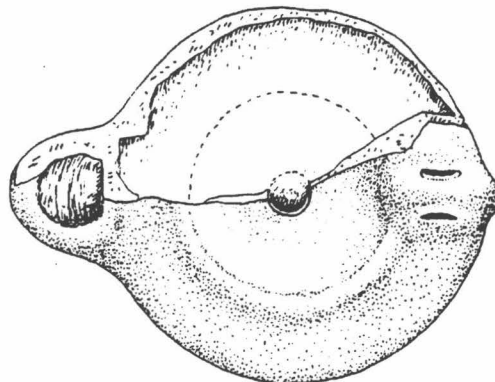
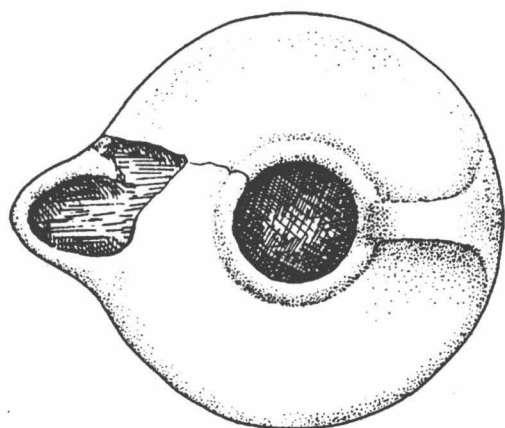
0 1cm

PI T

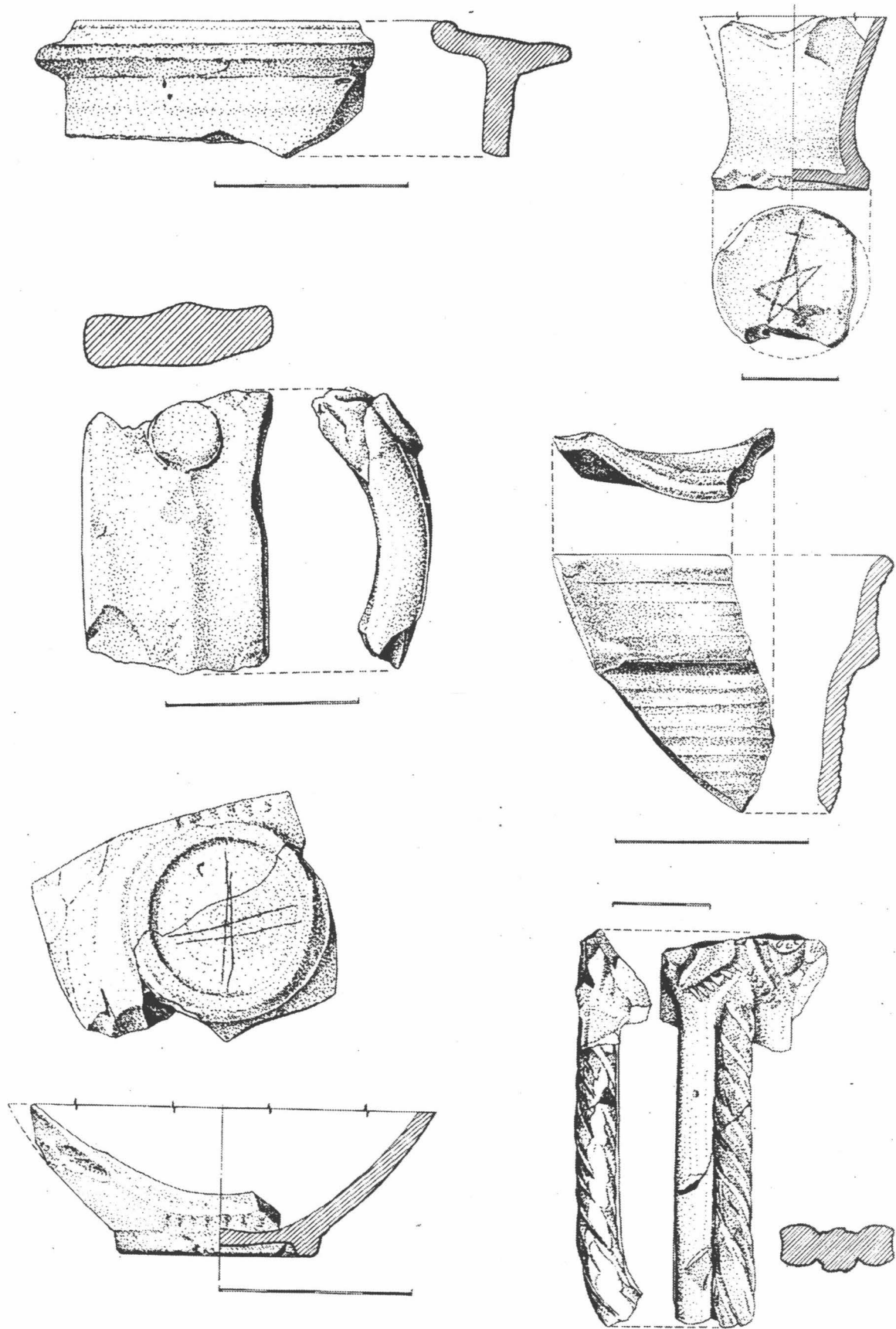
(76) ROMULA

- pl. I: 1) planul săpăturilor/1997; 2) opaiț (S1 C3);
 3) opaiț cu ștampilă CA (SSI), (S1F1);
 4) vas decorat în tehnica "barbotinei" (S2C4);
 5) fibulă de bronz (S1C20);
 6) castron (S3C4)

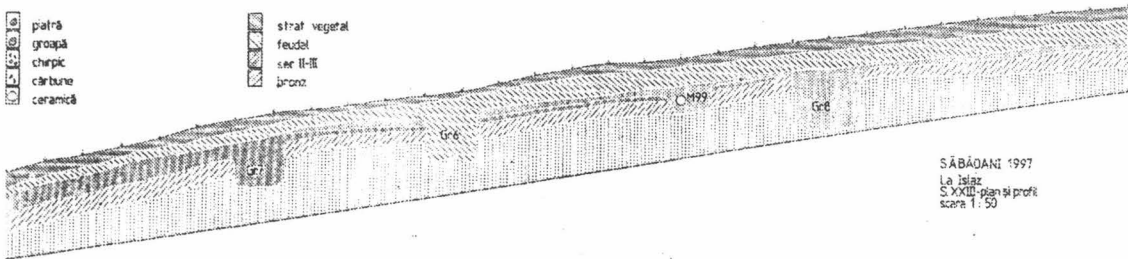
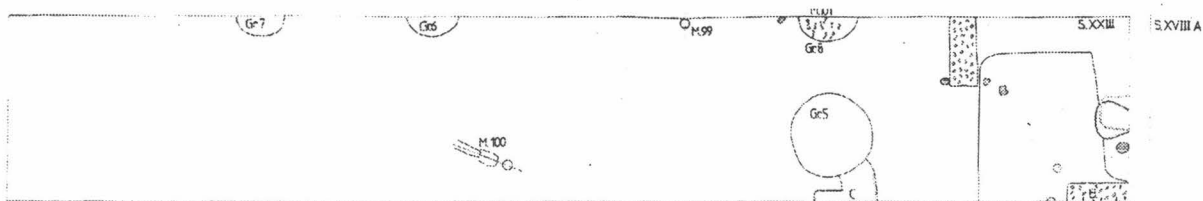

(76) ROMULA

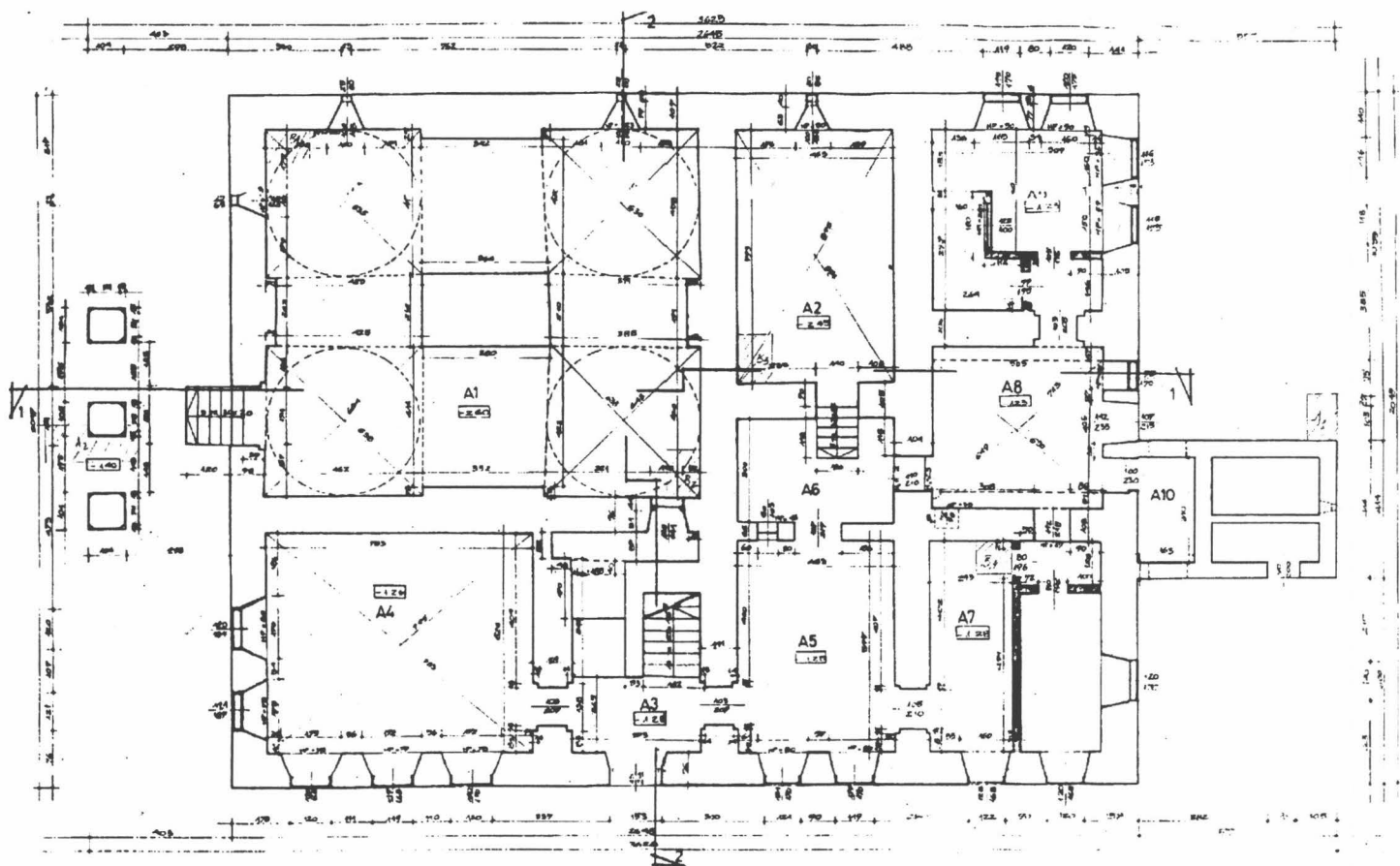
pl. II 1,3-4) opaite descoperite în mormântul nr.2
2) opaite (S3C6-7)

80) SĂBĂOANI LA IZVOARE

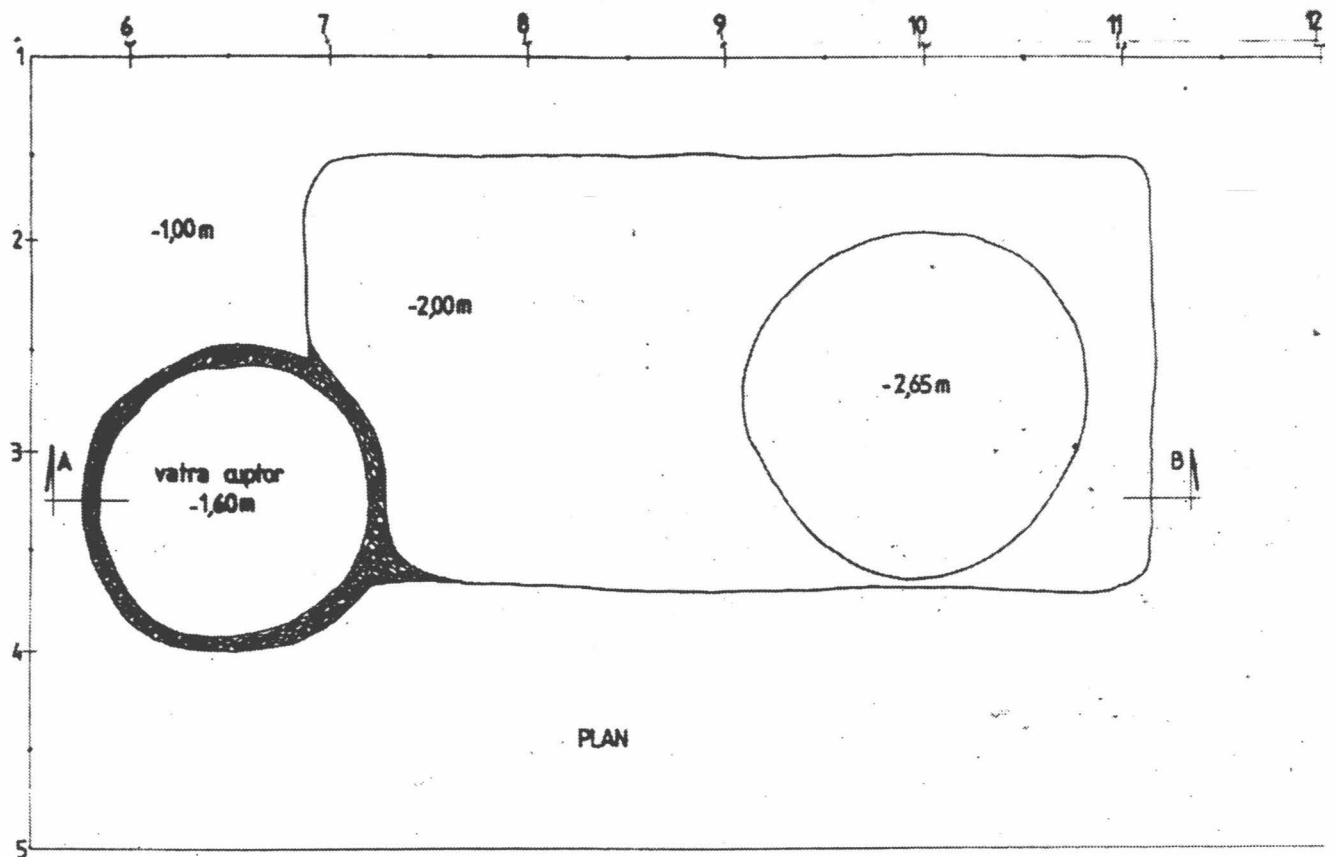
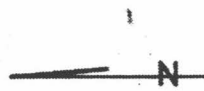
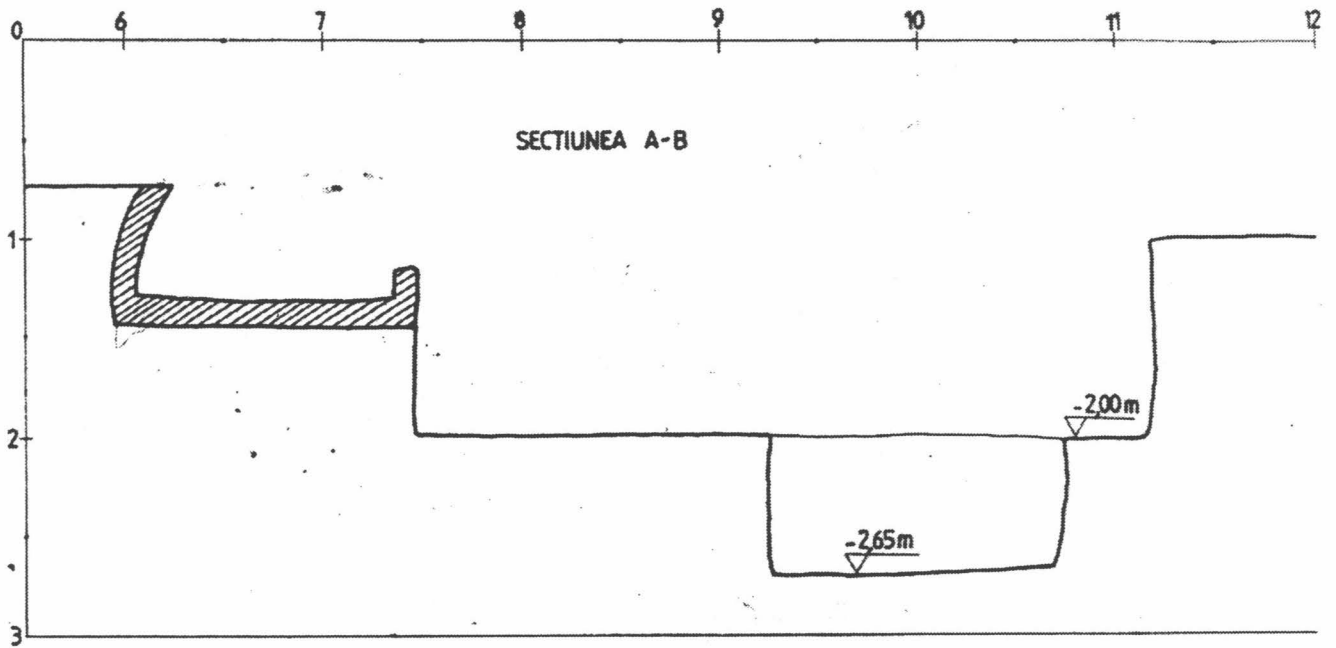
(80) SĂBĂOANI LA IZLAZ

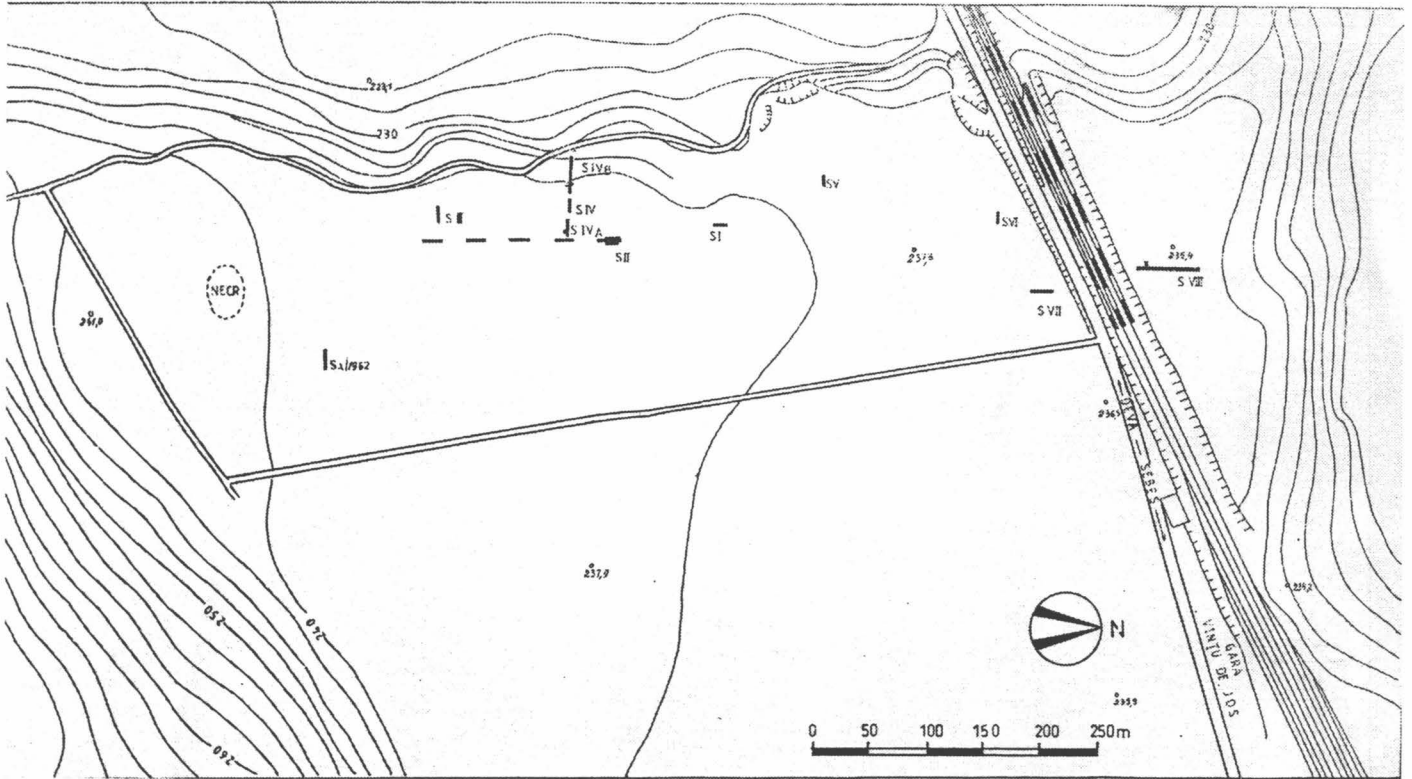
PLAN SUBSOL SI PARTER sc.1:50

(82) SÂMBĂȚA DE SUS

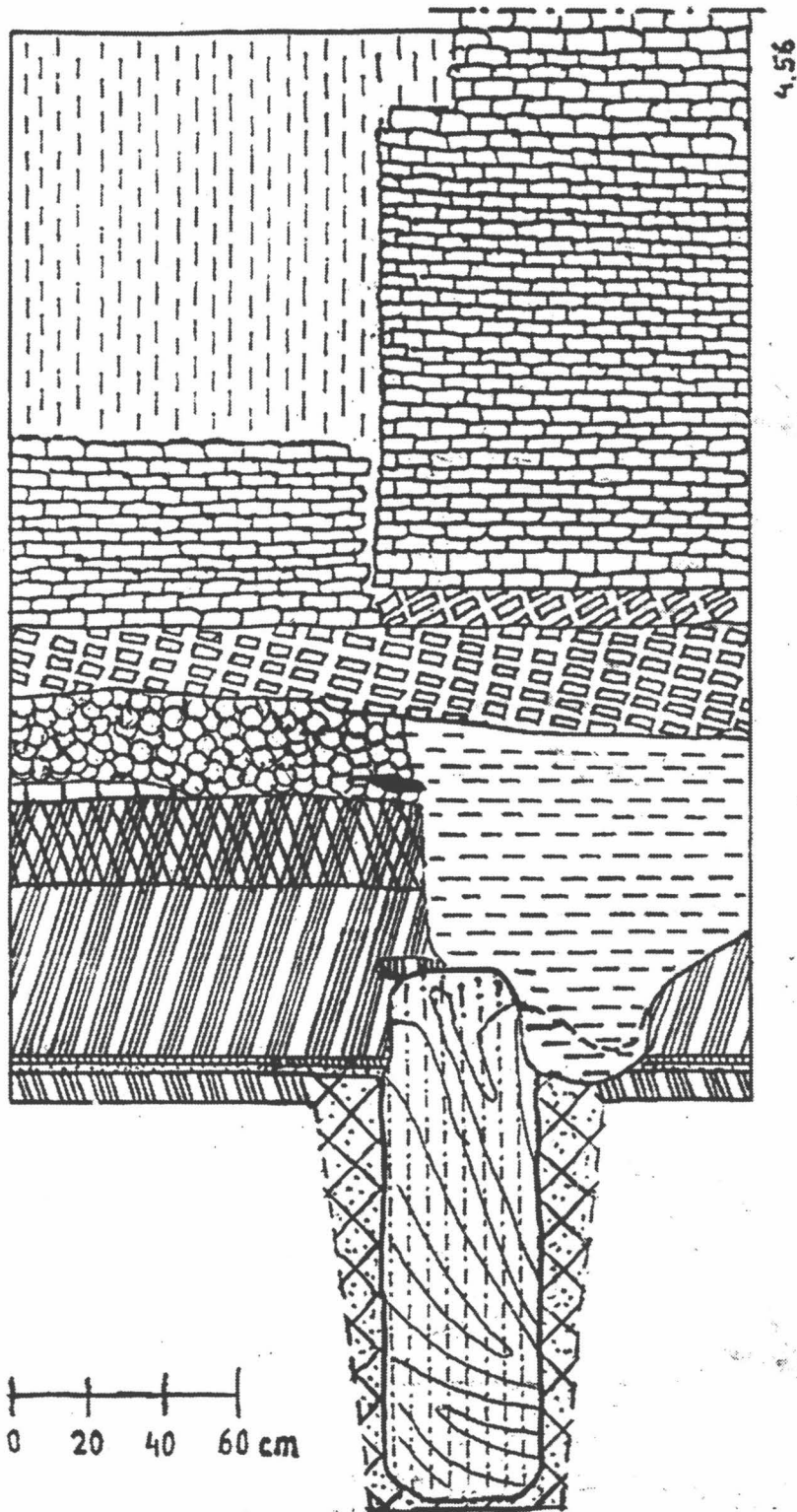
Proiectul de restaurare al
palatului brâncovenesc

(83) SÂNNICOLLAUL MARE – SELIȘTE

(86) SIBIȘENI "DEASUPRA SATULUI"
 Complexe arheologice din eneolitic, bronz
 târziu/Ha.A, sec. VII-VIII

	nisip nivelare		groapă morminte
	nisip umplură		umplură (săpătură modernă)
	podea lemn		pietris
	tot		pietris, var
	pământ negru, arsură		strat construcție, pigmenti, var
	cenusă		arsură
	stâlp		cărămizi
	pietris roșcat		pietris venetiu, slabe urme mortar

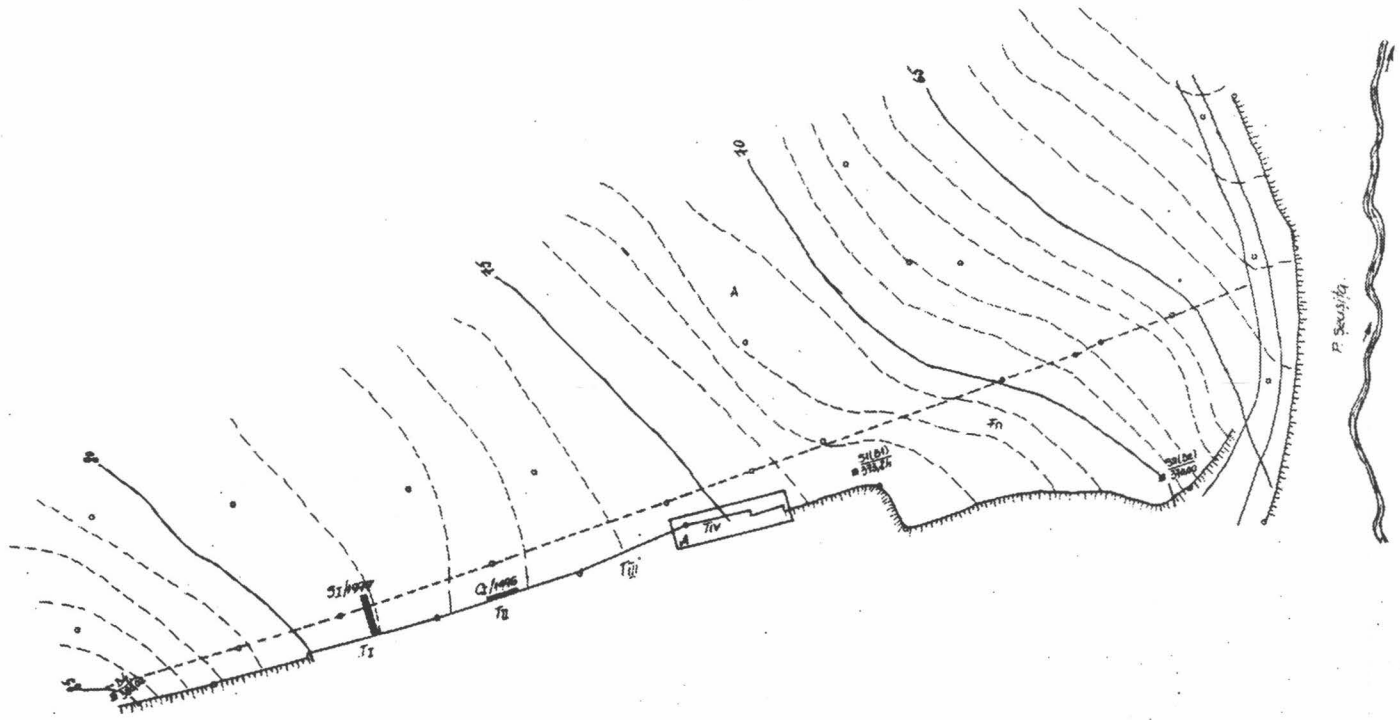
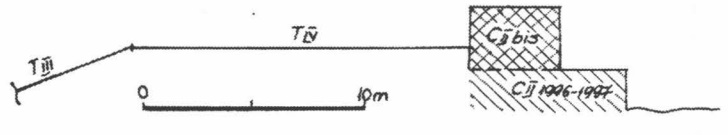
(87) SIBIU BISERICA AZILULUI

Profilul de est al casei 5

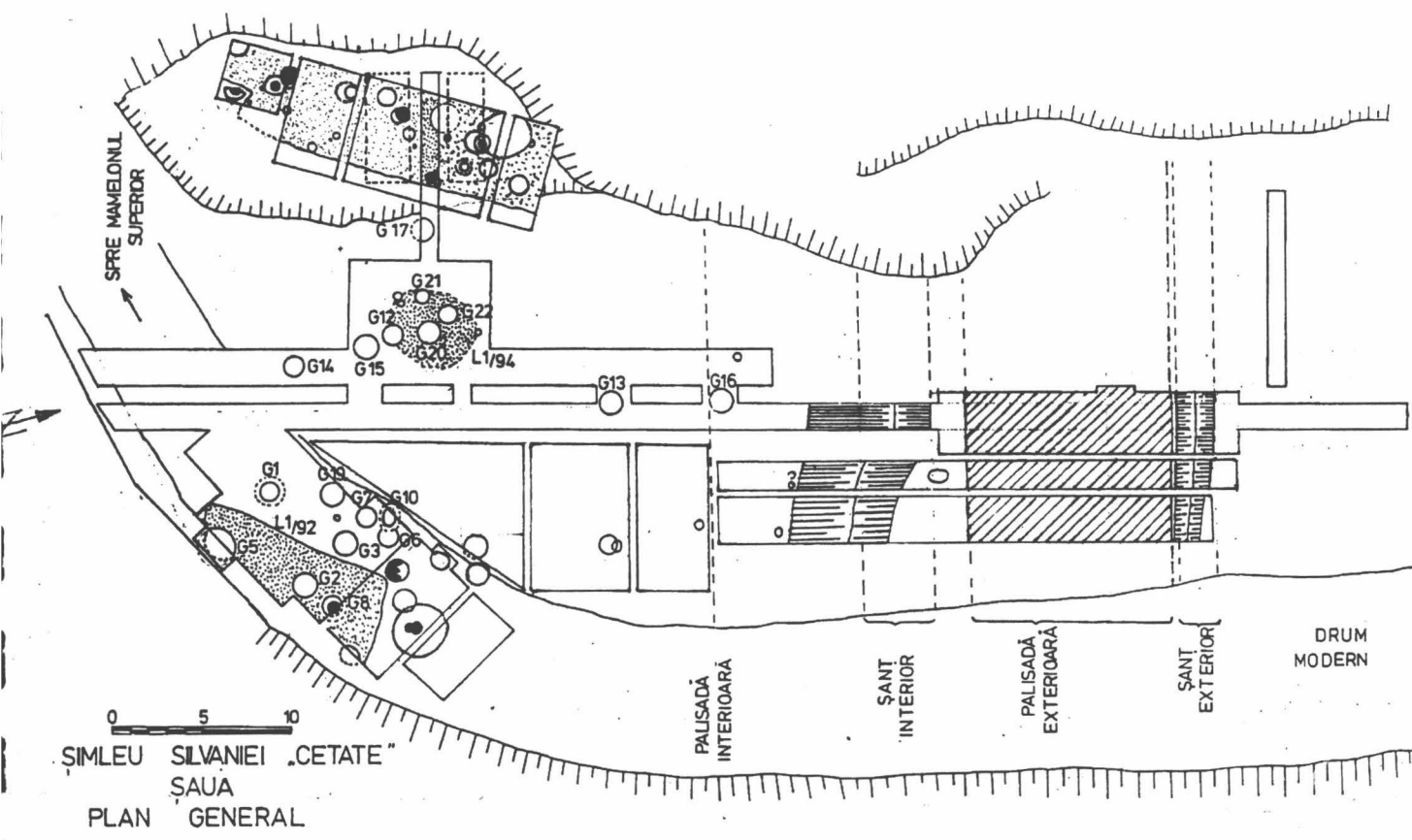
ȘEUSA „LA CĂRAREA MORII”

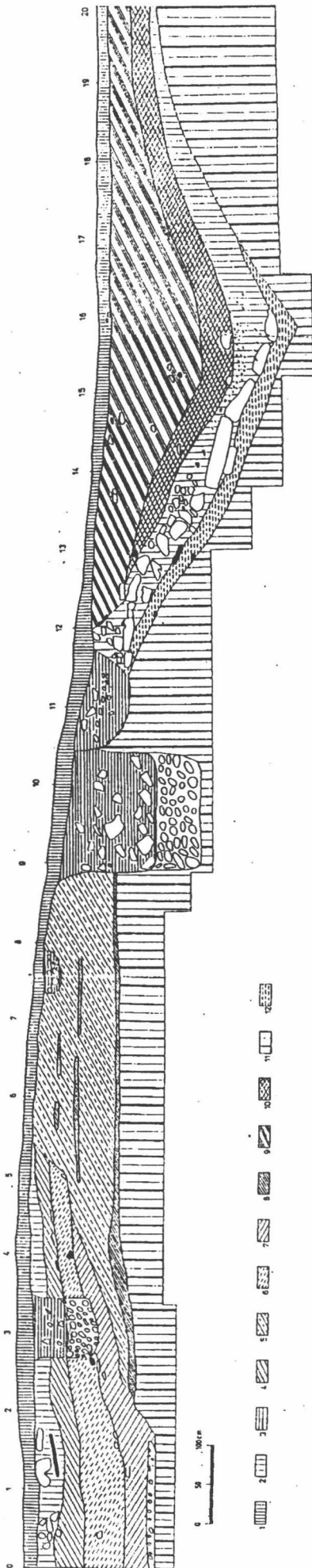
A

(93) ȘEUSA –“LA CĂRAREA MORII”

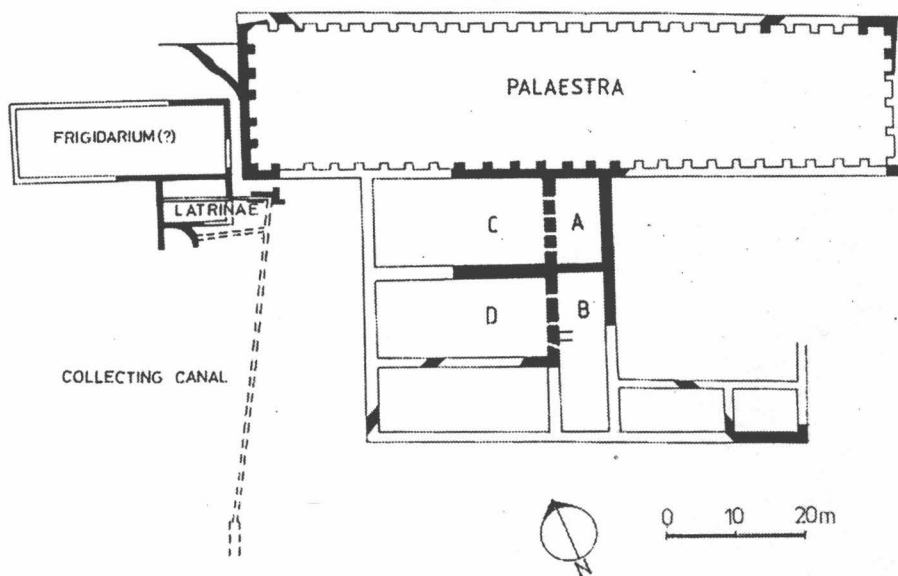
(94) ȘIMLEU SILVANIEI "CETATE"

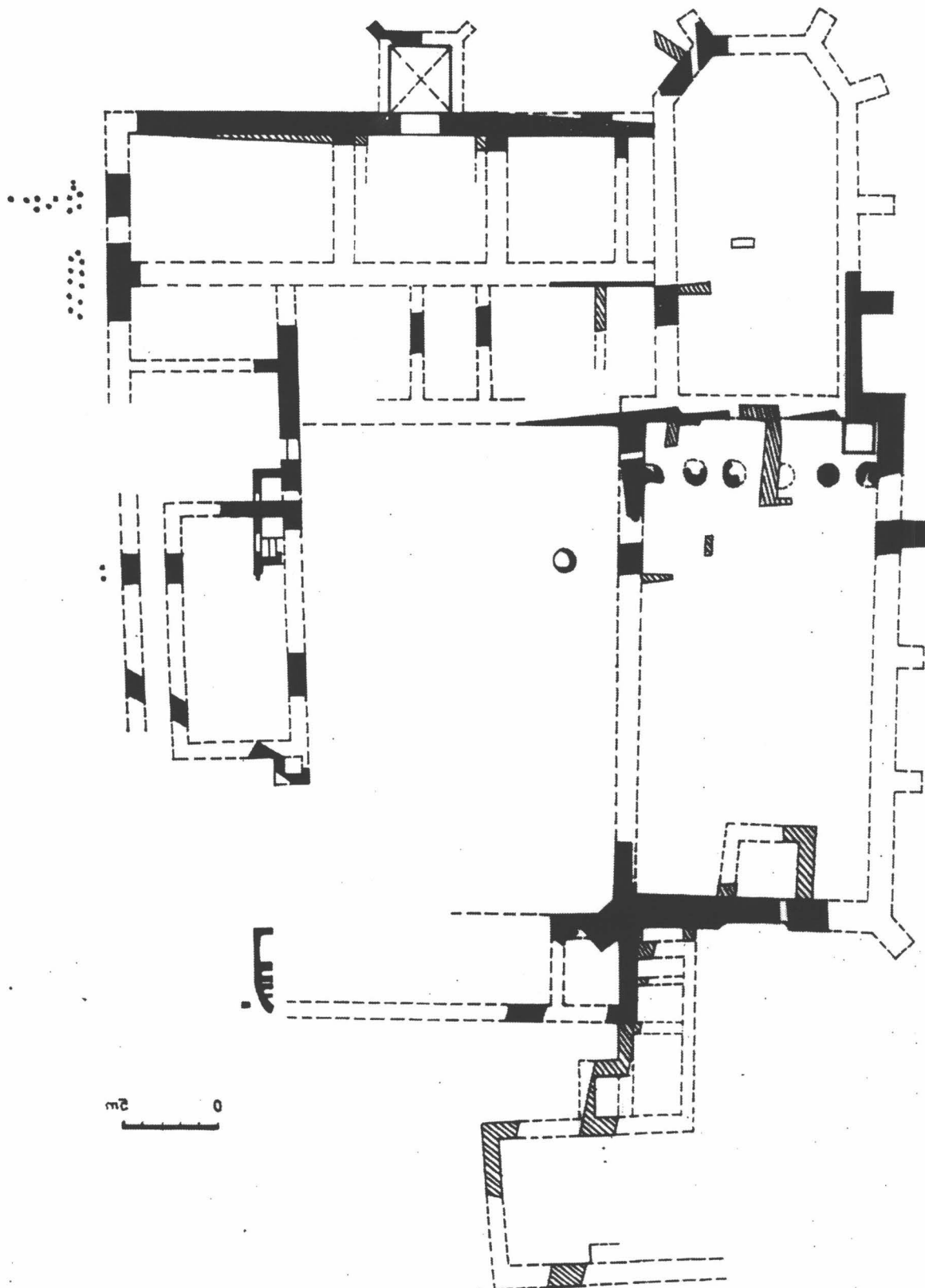
(99) TIHĂU CASTRUL ROMAN

Profilul de sud-vest al secțiunii T1

1. humus modern, de culoare cenușiu gălbuie;
2. strat de dărămătură a zidurilor;
3. gropi moderne de scoatere a zidurilor, umplute cu moloz, pământ afânat, pietre de carieră, mortar;
4. strat de depunere din pământ negru afânat cu material arheologic;
5. lut galben verzui, gras, compact;
6. strat de depunere (?) din pământ cenușiu amestecat cu lut și fragmente de cărămidă și pietre sporadice;
7. strat de amenajare din lut gălbui cu pietre de râu sporadice;
8. humus antic, alcătuit din pământ negru, gras;
9. strat de depunere (umplere) alcătuit din pământ de culoare cenușiu gălbuie cu fragmente de cărămizi și pietre de carieră sporadice;
10. strat de depunere (umplere) alcătuit din pământ de culoare cenușiu negricioasă cu pietre izolate;
11. lut galben verzui compact, steril din punct de vedere arheologic;
12. strat de pământ gălbui, afânat, cu pigmenți albi de mortar și fragmente de cărămidă.

(102) TURDA - CASTRUL ROMAN POTAISSA

(104) VINȚUL DE JOS

CIMEC

<http://cimec.sfos.ro>

Institutul de Memorie Culturală

București, Piața Presei Libere 1, CP. 33 - 90

Tel/Fax: (+40-1) 222 33 47, e-poștă: cimec@cimec.sfos.ro

Procesare date:

Dan Matei

Corectură:

Cornelia Stoica

Procesare imagini:

Vasile Andrei

Eduard Hazu

Introducere date:

Mihaela Nicolau

Roxana Niculescu

Mariana Blăjan

Bianca Bălașa

